

Godina XXIV
Петак, 22. маја/свибња 2020. године

Број/Број
28

Година XXIV
Петак, 22. маја 2020. године

ISSN 1512-7486 - bosanski jezik
ISSN 1512-7494 - hrvatski jezik
ISSN 1512-7508 - srpski jezik

**PREDSTAVNIČKI DOM
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE
BOSNE I HERCEGOVINE**

310

Na osnovu člana V.4. Ustava Bosne i Hercegovine, člana 9. stav 3. i člana 10h. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08), te čl. 85. i 152. Poslovnika Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 79/14, 81/15, 97/15, 78/19 i 26/20), Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine je na 8. sjednici, održanoj 15.5.2020. godine, donio

**ODLUKU
O POTVRĐIVANJU IMENOVANJA ZAMJENIKA
MINISTRA SIGURNOSTI U VIJEĆU MINISTARA BOSNE
I HERCEGOVINE**

I.

Potvrđuje se imenovanje Nedeljka Jovića za zamjenika ministra sigurnosti u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

II.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u "Službenom glasniku BiH".

Број 01-34-1-864/20
15. маја 2020. године
Сарајево

Предсједavajuћи
Представничког дома
Nebojša Radmanović, s. r.

Na temelju članka V.4. Ustava Bosne i Hercegovine, članka 9. stavka 3. i članka 10h. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08), te čl. 85. i 152. Poslovnika Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 79/14, 81/15, 97/15, 78/19 i 26/20), Zastupnički

dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine je na 8. sjednici, održanoj 15.5.2020. godine, donio

**ODLUKU
O POTVRDI IMENOVANJA ZAMJENIKA MINISTRA
SIGURNOSTI U VIJEĆU MINISTARA
BOSNE I HERCEGOVINE**

I.

Potvrđuje se imenovanje Nedeljka Jovića za zamjenika ministra sigurnosti u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

II.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Број 01-34-1-864/20
15. свибња 2020. године
Сарајево

Предсједатељ
Заступничког дома
Nebojša Radmanović, v. r.

Na osnovu člana V.4. Ustava Bosne i Hercegovine, člana 9. stav 3. i člana 10h. Zakona o Savjetu ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08), te čl. 85. i 152. Poslovnika Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 79/14, 81/15, 97/15, 78/19 i 26/20), Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine je na 8. sjednici, održanoj 15.05.2020. godine, donio

**ODLUKU
O POTVRĐIVANJU IMENOVANJA ZAMJENIKA
MINISTRA BEZBJEDNOSTI U SAVJETU
MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE**

I.

Potvrđuje se imenovanje Nedeljka Jovića za zamjenika ministra bezbjednosti u Savjetu ministara Bosne i Hercegovine.

Hercegovini, predstavnici Evropske unije, međunarodnih finansijskih institucija, bilateralnih donatora i stručnjaci za određena pitanja od interesa, a koji mogu doprinijeti diskusiji u skladu sa dnevnim redom, u svojstvu posmatrača ili izvjestioca.

Član 4.

(Odgovornosti Grupe za socioekonomski odgovor)

Grupa za socioekonomski odgovor odgovorna je za:

- a) koordinaciju aktivnosti svih nivoa vlasti po pitanju definiranja socioekonomskih mjera za odgovor na krizu izazvanu pandemijom Covid-19;
- b) analizu situacije po pitanju socioekonomskih posljedica izazvanih pandemijom Covid-19, usaglašavanje i koordinaciju provođenja mjera po pitanju odgovora na socioekonomske posljedice i efekte izazvane pandemijom Covid-19;
- c) koordinaciju aktivnosti svih nivoa vlasti radi obezbjeđivanja finansijskih sredstava za sve nivoe vlasti putem mobilizacije domaćih fondova i strane finansijske pomoći, uključujući i pomoć Evropske unije.

Član 5.

(Kvorum i akti)

- (1) U svrhu realizacije aktivnosti definiranih članom 4. Grupa za socioekonomski odgovor usvaja zaključke i preporuke.
- (2) Za usvajanje zaključaka i preporuka moraju biti prisutni svi članovi Grupe za socioekonomski odgovor i isti se usvajaju konsenzusom.

Član 6.

(Trajanje mandata Grupe za socioekonomski odgovor)

Mandat Grupe za socioekonomski odgovor počinje od dana stupanja na snagu ove odluke i traje do kad za isto postoji potreba u kontekstu trajanja pandemije Covid-19 i njenih efekata, a najkasnije godinu dana od stavljanja van snage Odluke o proglašenju nastanka stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 18/20).

Član 7.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 51/20
5. maja 2020. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Dr. **Zoran Tegeltija**, s. r.

Na temelju članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 19. izvanrednoj sjednici, održanoj 5.5.2020. godine, donijelo je

ODLUKU

O USPOSTAVI GRUPE ZA SOCIOEKONOMSKI ODGOVOR NA PANDEMIJU COVID-19

Članak 1.

(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom uspostavlja se Grupa za socioekonomski odgovor na pandemiju Covid-19 (u daljnjem tekstu: Grupa za socioekonomski odgovor), određuju njezin sastav, odgovornosti i druga pitanja od značaja za rad Grupe za socioekonomski odgovor.

Članak 2.

(Sastav Grupe za socioekonomski odgovor)

- (1) Grupu za socioekonomski odgovor čine:

- a) predsjedatelj Vijeća ministara Bosne i Hercegovine,
 - b) Fiskalno vijeće Bosne i Hercegovine,
 - c) ministar vanjskih poslova Bosne i Hercegovine,
 - d) ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine,
 - e) Stalni odbor za finansijsku stabilnost Bosne i Hercegovine.
- (2) Grupom za socioekonomski odgovor predsjedava predsjedatelj Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.
 - (3) Podršku pri utvrđivanju politika Grupe za socioekonomski odgovor i administrativno-tehničku podršku, uključujući pripremu organizacije sjednica, vođenje zapisnika na sjednicama, vođenje evidencije o materijalima sa sjednica, kao i druge poslove u vezi s radom pruža Savjetodavna grupa Fiskalnog vijeća Bosne i Hercegovine.

Članak 3.

(Sjednice Grupe za socioekonomski odgovor)

- (1) Sjednice Grupe za socioekonomski odgovor se održavaju na poziv predsjedatelja Grupe za socioekonomski odgovor i sazivaju se po potrebi.
- (2) Sjednicama Grupe za socioekonomski odgovor, po potrebi, i na poziv predsjedatelja Grupe za socioekonomski odgovor mogu prisustvovati predstavnici relevantnih resornih institucija sa svih razina vlasti u Bosni i Hercegovini, predstavnici Evropske unije, međunarodnih finansijskih institucija, bilateralnih donatora i stručnjaci za određena pitanja od interesa, a koji mogu doprinijeti diskusiji u skladu s dnevnim redom, u svojstvu promatrača ili izvjestitelja.

Članak 4.

(Odgovornosti Grupe za socioekonomski odgovor)

Grupa za socioekonomski odgovor odgovorna je za:

- a) koordinaciju aktivnosti svih razina vlasti po pitanju definiranja socioekonomskih mjera za odgovor na krizu izazvanu pandemijom Covid-19;
- b) analizu situacije po pitanju socioekonomskih posljedica izazvanih pandemijom Covid-19, usaglašavanje i koordinaciju provođenja mjera po pitanju odgovora na socioekonomske posljedice i efekte izazvane pandemijom Covid-19;
- c) koordinaciju aktivnosti svih razina vlasti radi osiguravanja finansijskih sredstava za sve razine vlasti putem mobilizacije domaćih fondova i strane finansijske pomoći, uključujući i pomoć Evropske unije.

Članak 5.

(Kvorum i akti)

- (1) U svrhu realizacije aktivnosti definiranih člankom 4. Grupa za socioekonomski odgovor usvaja zaključke i preporuke.
- (2) Za usvajanje zaključaka i preporuka moraju biti prisutni svi članovi Grupe za socioekonomski odgovor i isti se usvajaju konsenzusom.

Članak 6.

(Trajanje mandata Grupe za socioekonomski odgovor)

Mandat Grupe za socioekonomski odgovor počinje od dana stupanja na snagu ove Odluke i traje do kad za isto postoji potreba u kontekstu trajanja pandemije Covid-19 i njezinih efekata, a najkasnije godinu dana od stavljanja izvan snage Odluke o proglašenju nastanka stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 18/20).

Članak 7.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 51/20
5. svibnja 2020. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. Zoran Tegeltija, v. r.

На основу члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), Савјет министара Босне и Херцеговине, на 19. ванредној сједници, одржаној 05.05.2020. године, донио је

ОДЛУКУ

О УСПОСТАВЉАЊУ ГРУПЕ ЗА СОЦИОЕКОНОМСКИ ОДГОВОР НА ПАНДЕМИЈУ КОВИДА-19

Члан 1.

(Предмет Одлуке)

Овом одлуком успоставља се Група за социоекономски одговор на пандемију Ковида-19 (у даљњем тексту: Група за социоекономски одговор) и одређују се њен састав, одговорности и друга питања од значаја за рад Групе за социоекономски одговор.

Члан 2.

(Састав Групе за социоекономски одговор)

- (1) Групу за социоекономски одговор чине:
 - а) предсједавајући Савјета министара Босне и Херцеговине,
 - б) Фискални савјет Босне и Херцеговине,
 - ц) министар спољних послова Босне и Херцеговине,
 - д) министар спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине,
 - е) Стални одбор за финансијску стабилност Босне и Херцеговине.
- (2) Групом за социоекономски одговор предсједава предсједавајући Савјета министара Босне и Херцеговине.
- (3) Подршку при утврђивању политика Групе за социоекономски одговор и административно-техничку подршку, укључујући припрему организације сједница, вођење записника на сједницама, вођење евиденције о материјалима са сједница, као и друге послове у вези са радом, пружа Савјетодавна група Фискалног савјета Босне и Херцеговине.

Члан 3.

(Сједнице Групе за социоекономски одговор)

- (1) Сјединице Групе за социоекономски одговор се одржавају на позив предсједавајућег Групе за социоекономски одговор и сазивају се по потреби.
- (2) Сједницама Групе за социоекономски одговор, по потреби и на позив предсједавајућег Групе за социоекономски одговор, могу присуствовати представници релевантних ресорних институција свих нивоа власти у Босни и Херцеговини, представници Европске уније, међународних финансијских институција, билатералних донатора и стручњаци за одређена питања од интереса, а који могу допринијети дискусији у складу са дневним редом у својству посматрача или извјештача.

Члан 4.

(Одговорности Групе за социоекономски одговор)
Група за социоекономски одговор одговорна је за:

- a) координаciju aktivnosti svih nivoa vlasti po pitanju definisanja socioekonomskih mjera za odgovor na krizu izazvanu pandemijom Kovida-19;
- b) analizu situacije po pitanju socioekonomskih posljedica izazvanih pandemijom Kovida-19, usaglašavanje i koordinaciju provođenja mjera po pitanju odgovora na socioekonomske posljedice i efekte izazvane pandemijom Kovida-19;
- c) koordinaciju aktivnosti svih nivoa vlasti radi obezbjeđivanja finansijskih sredstava za sve nivoe vlasti putem mobilizacije domaćih fondova i strane finansijske pomoći, uključujući i pomoć Evropske unije.

Члан 5.

(Кворум и акти)

- (1) У сврху реализације активности дефинисаних чланом 4. Група за социоекономски одговор усваја закључке и препоруке.
- (2) За усвајање закључака и препорука морају бити присутни сви чланови Групе за социоекономски одговор и исти се усвајају консензусом.

Члан 6.

(Трајање мандата Групе за социоекономски одговор)

Мандат Групе за социоекономски одговор почиње од дана ступања на снагу ове одлуке и траје до кад за исто постоји потреба у контексту трајања пандемије Ковида-19 и њених ефеката, а најкасније годину дана од стављања ван снаге Одлуке о проглашењу настанка стања природне или друге несреће на територији Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 18/20).

Члан 7.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 51/20
05. маја 2020. године
Сарајево

Предсједавајући
Савјета министара БиХ
Др **Зоран Тегелтија**, с. р.

313

Na osnovu člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08) i člana 2. stav (4) Odluke o privremenom zatvaranju međunarodnih graničnih prelaza u vazdušnom saobraćaju za promet putnika u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 20/20, 21/20 i VM broj 49/20 od 30.04.2020. godine, na prijedlog Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 20. vanrednoj (telefonskoj) sjednici održanoj 08.05.2020. godine, donijelo je

ODLUKU

**O ODOBRAVANJU PRIVREMENOG OTVARANJA
MEĐUNARODNOG GRANIČNOG PRELAZA U
VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU ZA PROMET PUTNIKA -
AERODROM TUZLA, RADI ODLASKA DRŽAVLJANA
BOSNE I HERCEGOVINE NA RAD U KRALJEVINU
BELGIJU**

Član 1.

(Predmet odluke)

Ovom odlukom odobrava se privremeno otvaranje međunarodnog graničnog prelaza u vazdušnom saobraćaju za promet putnika - Aerodrom Tuzla, radi odlaska državljana Bosne i Hercegovine na rad u Kraljevinu Belgiju.

Član 2.

(Odlazak državljana Bosne i Hercegovine)

- (1) Odlazak će biti izvršen dana, 09.05.2020. godine, međunarodnim avionskim letom na relaciji Tuzla - Ostend-Bruges, a putnici će se ukrčiti na međunarodnom aerodromu Tuzla.
- (2) Lista putnika iz stava (1) ovog člana, će biti dostavljena nadležnim organima Bosne i Hercegovine prije polijetanja aviona.

Član 3.

(Obaveze putnika)

Do polijetanja aviona sa međunarodnog aerodroma u Tuzli, putnici su obavezni pridržavati se i poštovati sva uputstva i naredbe nadležnih tijela Bosne i Hercegovine (graničnih, epidemioloških i zdravstvenih službi).

Član 4.

(Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuje se Granična policija Bosne i Hercegovine, nadležne entitetske epidemiološke i zdravstvene službe i JP Međunarodni aerodrom "Tuzla" d.o.o. Tuzla.

Član 5.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 52/20
8. maja 2020. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Dr. **Zoran Tegeltija**, s. r.

Temeljem članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08) i članka 2. stavak (4) Odluke o privremenom zatvaranju međunarodnih graničnih prijelaza u zračnom saobraćaju za promet putnika u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 20/20, 21/20 i VM broj 49/20 od 30.04.2020. godine), na prijedlog Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 20. izvanrednoj (telefonskoj) sjednici održanoj 8.5.2020. godine, donijelo je

ODLUKU

**O ODOBRAVANJU PRIVREMENOG OTVARANJA
MEĐUNARODNOG GRANIČNOG PRIJELAZA U
ZRAČNOM SAOBRAĆAJU ZA PROMET PUTNIKA -
ZRAČNA LUKA TUZLA, RADI ODLASKA
DRŽAVLJANA BOSNE I HERCEGOVINE NA RAD U
KRALJEVINU BELGIJU**

Članak 1.

(Predmet odluke)

Ovom odlukom odobrava se privremeno otvaranje međunarodnog graničnog prijelaza u zračnom saobraćaju za promet putnika - Zračna luka Tuzla, radi odlaska državljana Bosne i Hercegovine na rad u Kraljevinu Belgiju.

Članak 2.

(Odlazak državljana Bosne i Hercegovine)

- (1) Odlazak će biti izvršen dana, 09.5.2020. godine, međunarodnim zrakoplovnim letom na relaciji Tuzla - Ostend-Bruges, a putnici će se ukrčiti u međunarodnoj Zračnoj luci Tuzla.
- (2) Lista putnika iz stavka (1) ovog članka, će biti dostavljena nadležnim organima Bosne i Hercegovine prije polijetanja zrakoplova.

Članak 3.

(Obveze putnika)

Do polijetanja zrakoplova sa međunarodne Zračne luke Tuzla, putnici su obavezni pridržavati se i poštivati sve upute i naredbe nadležnih tijela Bosne i Hercegovine (graničnih, epidemioloških i zdravstvenih službi).

Članak 4.

(Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuje se Granična policija Bosne i Hercegovine, nadležne entitetske epidemiološke i zdravstvene službe i JP Međunarodna Zračna luka "Tuzla" d.o.o. Tuzla.

Članak 5.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 52/20
8. svibnja 2020. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. **Zoran Tegeltija**, v. r.

Na osnovu člana 17. Zakona o Savjetu ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08) i člana 2. stav (4) Odluke o privremenom zatvaranju međunarodnih graničnih prelaza u vazдушном саобраћају за промет путника у Босни и Херцеговини ("Službeni glasnik BiH", br. 20/20, 21/20 i CM број 49/20 од 30.04.2020. године), на приједлог Министарства безбједности Босне и Херцеговине, Савјет министара Босне и Херцеговине, на 20. ванредној (телефонској) сједници одржаној 08.05.2020. године, донио је

ОДЛУКУ

**O ODOBRAVANJU PRIVREMENOG OTVARANJA
MEĐUNARODNOG GRANIČNOG PRIJELAZA U
VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU ZA PROMET PUTNIKA
- АЕРОДРОМ ТУЗЛА, РАДИ ОДЛАСКА ДРЖАВЉАНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА РАД У КРАЉЕВИНУ
БЕЛГИЈУ**

Члан 1.

(Предмет одлуке)

Овом одлуком одобрава се привремено отварање међународног граничног прелаза у ваздушном саобраћају за промет путника - Аеродром Тузла, ради одласка држављана Босне и Херцеговине на рад у Краљевину Белгију.

Члан 2.

(Одлазак држављана Босне и Херцеговине)

- (1) Одлазак ће бити извршен дана, 09.05.2020. године, међународним авионским летом на релацији Тузла - Остенд-Бругес, а путници ће се укргати на међународном аеродрому Тузла.
- (2) Листа путника из става (1) овог члана, ће бити достављена надлежним органима Босне и Херцеговине прије полијетања авиона.

Члан 3.

(Обавезе путника)

До полијетања авиона са међународног аеродрома у Тузли, путници су обавезни придржавати се и поштовати сва упутства и наредбе надлежних тијела Босне и Херцеговине (граничних, епидемиолошких и здравствених служби).

Члан 4.

(Реализација одлуке)

За реализацију ове одлуке задужује се Гранична полиција Босне и Херцеговине, надлежне ентитетске

еџидемиолошке и здравствене службе и ЈП Међународни аеродром "Тузла" д.о.о. Тузла.

Члан 5.

(Ступање на снагу)

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 52/20
08. маја 2020. године
Сарајево

Предједавајући
Савјета министара БиХ
Др Зоран Тегелџија, с. р.

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ТРЕЗОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

314

На основу члана 61. став 2. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02 и 102/09), члана 30. Закона о административним таксама ("Службени гласник БиХ", бр. 16/02, 19/02, 43/04, 8/06, 76/06, 76/07, 3/10 и 98/12) и Одлуке о избору најповољнијих банака и додјели уговора банкама за пружање услуга за институције Босне и Херцеговине путем Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине број 08-16-9-7143-16/19 од 01.10.2019. године, министар финансија и трезора доноси

NAREDBU

O IZMJENAMA I DOPUNAMA NAREDBI O UPLATNIM RAČUNIMA ZA ADMINISTRATIVNE TAKSE

I.

У Наредби о уплатним рачунима за административне таксе ("Службени гласник БиХ", број 19/14 и 15/17) у поглављу II - Уплатни рачуни за административне таксе врши се измјена уплатних рачуна за административне таксе тако да умјесто постојећих:

- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 3380002210018390 (Unicredit banka d.d. Mostar),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5517902220404858 (Unicredit banka a.d. Banja Luka),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5556000031201417 (Nova banka a.d. Banja Luka) i
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5620128137723339 (NLB banka a.d. Banja Luka).

нови уплатни рачуни гласе:

- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 3380002210018390 (Unicredit banka d.d. Mostar),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5517902220404858 (Unicredit banka a.d. Banja Luka),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 1610000010751394 (Raiffeisen banka d.d. BiH i
- JRT Trezor BiH - Denozitni račun, broj računa: 1549212013183391 (Intesa Sanpaolo banka d.d. Sarajevo).

II.

Остали уплатни елементи из поглавља II и III остaju нepromијенјени.

III.

Ова наредба ступа на снагу 8 (осам) дана од дана објављивања, а објавит ће се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 08-16-1-3585-1/20

15. маја 2020. године
Сарајево

Министар
Вјекослав Беџанда, с. р.

На темелју чланка 61. ставак 2. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09), чланка 30. Закона о

административним пристојбама ("Службени гласник БиХ", број 16/02, 19/02, 43/04, 8/06, 76/06, 76/07, 3/10 и 98/12) и Одлуке о избору најповољнијих банака и додјели уговора банкама за пружање услуга за институције Босне и Херцеговине путем Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине број 08-16-9-7143-16/19 од 01.10.2019. године, министар финансија и трезора доноси

NAREDBU

O IZMJENAMA I DOPUNAMA NAREDBI O UPLATNIM RAČUNIMA ZA ADMINISTRATIVNE PRISTOJBЕ

I.

У Наредби о уплатним рачунима за административне пристојбе ("Службени гласник БиХ", број 19/14 и 15/17) у поглављу II - Уплатни рачуни за административне пристојбе врши се измјена уплатних рачуна за административне пристојбе тако да умјесто постојећих:

- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 3380002210018390 (Unicredit banka d.d. Mostar),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5517902220404858 (Unicredit banka a.d. Banja Luka),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5556000031201417 (Nova banka a.d. Banja Luka) i
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5620128137723339 (NLB banka a.d. Banja Luka).

нови уплатни рачуни гласе:

- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 3380002210018390 (Unicredit banka d.d. Mostar),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 5517902220404858 (Unicredit banka a.d. Banja Luka),
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 1610000010751394 (Raiffeisen bank BH d.d. Sarajevo i
- JRT Trezor BiH - Depozitni račun, broj računa: 1549212013183391 (Intesa Sannaolo banka d.d. Sarajevo).

II.

Остали уплатни елементи из поглавља II и III остaju нepromијенјени.

III.

Ова наредба ступа на снагу 8 (осам) дана од дана објављивања, а објавит ће се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 08-16-1-3585-1/20

15. свибња 2020. године
Сарајево

Министар
Вјекослав Беџанда, в. р.

На основу члана 61. став 2. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09), члана 30. Закона о административним таксама ("Службени гласник БиХ", број 16/02, 19/02, 43/04, 8/06, 76/06, 76/07, 3/10 и 98/12) и Одлуке о избору најповољнијих банака и додјели уговора банкама за пружање услуга за институције Босне и Херцеговине путем Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине број 08-16-9-7143-16/19 од 01.10.2019. године, министар финансија и трезора доноси

НАРЕДБУ

O IZMJENAMA I DOPUNAMA NAREDBI O UPLATNIM RAČUNIMA ZA ADMINISTRATIVNE TAKSE

I.

У Наредби о уплатним рачунима за административне таксе ("Службени гласник БиХ", број 19/14 и 15/17) у

поглављу II - Уплатни рачуни за административне таксе врши се измјена уплатних рачуна за административне таксе тако да умјесто постојећих:

- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 3380002210018390 (Unicredit banka d.d. Mostar),
- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 5517902220404858 (Unicredit banka a.d. Banja Luka),
- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 5556000031201417 (Nova banka a.d. Banja Luka) и
- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 5620128137723339 (NLB banka a.d. Banja Luka).

нови уплатни рачуни гласе:

- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 3380002210018390 (Unicredit banka d.d. Mostar),
- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 5517902220404858 (Unicredit banka a.d. Banja Luka),
- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 1610000010751394 (Raiffeisen bank BH д.д. Сарајево) и
- ЈРТ Трезор БиХ - Депозитни рачун, број рачуна: 1549212013183391 (Intesa Sanpaolo banka d.d. Sarajevo).

II.

Остали уплатни елементи из поглавља II и III остају непромијењени.

III.

Ова наредба ступа на снагу 8 (осам) дана од дана објављивања, а објавит ће се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 08-16-1-3585-1/20

15. маја 2020. године

Сарајево

Министар

Вјекослав Беванда, с. р.

DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU - DERK

315

На основу члана 89. Уговора о успостави Energetske zajednice ("Службени гласник БиХ - Међународни уговори", број 9/06) и чл. 1. и 4. Закона о пријеносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11), на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 14. маја 2020. године, донијет је

PRAVILNIK

O CJELOVITOSTI I TRANSPARENTNOSTI VELEPRODAJNOG TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 1.

(Предмет Правилника)

- (1) Овај Правилник успоставља правила за забрану малверзација које утиче на правилно функционирање veleprodajnog tržišta електричне енергије, и уређује надзор veleprodajnog tržišta електричне енергије, који врши Државна регулаторна комисија за електричну енергију (у даљњем тексту: DERK).
- (2) Овај Правилник примјењује се на veleprodajne elektroenergetske производе.

Član 2.

(Дефиниције)

За потребе овог Правилника примјењују се слjedeће дефиниције и скраћенице:

"Уговорне стране" су стране које су приступиле Уговору о успостави Energetske zajednice ("Службени гласник БиХ - Међународни уговори", број 9/06).

"Повлаштена информација" је информација прецизне природе која није објављена, а односи се, директно или индиректно, на veleprodaju електричне енергије и која би вјероватно, да се објави, значајно утијецала на veleprodajnu цијену електричне енергије. Информације се сматрају прецизнима ако указују на низ околности које постоје или је разумно очекивати да ће настати, или на догађај који се збио или је разумно очекивати да ће се збити, те су довољно прецизне да омогуће доношење закључака о могућем ефекту тог низа околности или догађаја на veleprodajnu цијену електричне енергије.

"Информација" означава:

- a) информацију која се односи на капацитет и коришћење постројења за производњу, складиштење, потрошњу или пријенос електричне енергије, укључујући planiranu или neplaniranu нерасположивост тих постројења;
- b) информацију коју треба објавити у складу са propisima Босне и Херцеговине, укључујући Tržišna правила и pravila за рад mreža, и уговорима или добром regulatornom праксом на veleprodajnom tržištu електричне енергије, у мјери у којој те информације могу имати значајан ефекат на veleprodajnu цијену електричне енергије; и
- c) друге информације које би учесник на tržištu вјероватно користио као dio основе за своју одлуку да provede трансакцију која се односи на veleprodaju електричне енергије или да изда налог за трговање електричном енергијом.

"Manipulacija tržištem" значи:

- a) provođenje bilo kakve трансакције или издавање било каквог налога за трговање veleprodajnim elektroenergetskim производима, којима се:
 - 1) дају или вјероватно дају лажни или обманјујући сигнали у погледу понуде, потражње или цијене veleprodajnih elektroenergetskih производа;
 - 2) уз помоћ једног лица или сарадњом више лица осигурава или покушава осигурати умјетни ниво цијене једног или више veleprodajnih elektroenergetskih производа, осим ако лице које је провело трансакцију или је издало налог за трговање докаже да има легитимне разлоге за то и да је та трансакција или налог за трговање у складу с прихваћеним tržišnim праксима на veleprodajnom tržištu електричне енергије; или
 - 3) користи или покушава користити фиктивно средство или било који други облик преваре или измишљања које даје или вјероватно даје лажне или обманјујуће сигнале у погледу понуде, потражње или цијене veleprodajnih elektroenergetskih производа;
- b) šírenje информација путем медија, укључујући интернет, или било којим другим путем, које дају или вјероватно дају лажне или обманјујуће сигнале у погледу понуде, потражње или цијене veleprodajnih elektroenergetskih производа, укључујући šírenje гласина и лаžних или обманјујућих вјести, ако је лице које их шири знало или је требало знати да су информације биле лажне или обманјујуће.

Ако се информације шире за потребе новинарства или умјетничког изражавања, такво се šírenje информација procjenjuje водећи рачуна о правилима која се односе на слободу штампе и слободу изражавања у другим медијима, осим ако:

- 1) ta lica direktno ili indirektno steknu korist ili zaradu iz širenja dotičnih informacija; ili
- 2) je otkrivanje ili širenje izvršeno s namjerom obmanjivanja tržišta u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda.

"Pokušaj manipuliranja tržištem" znači:

- a) provođenje bilo kakve transakcije, izdavanje bilo kakvog naloga za trgovanje ili preduzimanje bilo kakvih drugih mjera koje se odnose na određeni veleprodajni elektroenergetski proizvod, s namjerom:
 - 1) davanja lažnih ili obmanjujućih signala u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda;
 - 2) da se osigura umjetni nivo cijene jednog ili više veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda, osim ako lice koje je provelo transakciju ili je izdalo nalog za trgovanje dokaže da ima legitimne razloge za to i da je ta transakcija ili nalog za trgovanje u skladu s prihvaćenim tržišnim praksama na veleprodajnom tržištu električne energije; ili
 - 3) korištenja fiktivnog sredstva ili bilo kojeg drugog oblika prevare ili izmišljanja koje daje ili vjerovatno daje lažne ili obmanjujuće signale u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda;
- ili
- b) širenje informacija putem medija, uključujući internet, ili bilo kojim drugim putem s namjerom davanja lažnih ili obmanjujućih signala u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda.

"Veleprodajni elektroenergetski proizvodi" znači sljedeći ugovori i izvedeni finansijski instrumenti, nezavisno o tome gdje se i kako njima trguje:

- a) ugovori o snabdijevanju električnom energijom, ako je isporuka u Ugovornim stranama;
- b) ugovori koji se odnose na prijenos električne energije u zemljama članicama Energetske zajednice;
- c) ugovori o snabdijevanju i distribuciji električne energije za potrebe krajnjih kupaca nisu veleprodajni elektroenergetski proizvodi. Međutim, ugovori o snabdijevanju i distribuciji električne energije krajnjim kupcima s kapacitetom potrošnje iznad 100 GWh smatraju se veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima.

"Kapacitet potrošnje" znači potrošnju krajnjeg kupca električne energije pri punoj iskorištenosti proizvodnog kapaciteta tog kupca. Obuhvata sveukupnu potrošnju tog kupca kao zasebnoga privrednog subjekta, u mjeri u kojoj se potrošnja odvija na tržištima s međusobno povezanim veleprodajnim cijenama. Za potrebe ove definicije ne uzima se u obzir potrošnja u pojedinačnim postrojenjima s kapacitetom potrošnje manjim od 100 GWh godišnje, koja se nalazi pod kontrolom jednog privrednog subjekta, u mjeri u kojoj ta postrojenja ne utječu zajedno na cijene na veleprodajnim tržištima električne energije zbog toga što se nalaze na različitim odgovarajućim geografskim tržištima.

"Veleprodajno tržište električne energije" je bilo koje tržište unutar Ugovornih strana na kojem se trguje veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima.

"Učesnik na tržištu" je bilo koje lice, uključujući operatore prijenosnih i distributivnih sistema, koje provodi transakcije, uključujući plasman naloga za trgovanje, na jednom ili više veleprodajnih tržišta električne energije.

"Lice" je bilo koje fizičko ili pravno lice.

"Matično preduzeće" je preduzeće ili društvo registrirano u Bosni i Hercegovini, a koje povezuje dva ili više privrednih društava.

"Povezano preduzeće" znači preduzeće ili društvo koje je povezano sa drugim učešćem u osnovnom kapitalu ili udjelima; putem ugovora ili putem kapitala i putem ugovora.

"Distribucija električne energije" je transport električne energije distributivnim sistemima radi njene isporuke kupcima, ali ne uključuje snabdijevanje.

"Osjetljive informacije koje se odnose za zaštitu kritične infrastrukture" su činjenice o kritičnoj infrastrukturi, koje bi mogle, ukoliko bi se otkrile, da se iskoriste za planiranje i djelovanje s ciljem da se izazove prekid ili uništenje kritičnih infrastrukturnih instalacija.

"Kritična infrastruktura" znači resurs, sistem ili njegov dio koji se nalazi u Bosni i Hercegovini i koji je od ključne važnosti za održavanje vitalnih društvenih funkcija, zdravlja, sigurnosti, ekonomske ili socijalne dobrobiti ljudi, a čiji bi prekid ili uništenje imao značajan utjecaj u Bosni i Hercegovini kao rezultat neodržavanja tih funkcija.

"ECRB" označava Regulatorni odbor Energetske zajednice.

"Sekretarijat" označava Sekretarijat Energetske zajednice.

"OPS" označava operatora prijenosnog sistema, odnosno Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini i Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, u skladu sa njihovim nadležnostima.

Član 3.

(Zabrana zloupotrebe povlaštenih informacija)

- (1) Licu koje posjeduje povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom zabranjeno je:
 - a) korištenje tih informacija u kupovini ili prodaji ili pokušaju kupovine ili prodaje, za svoj račun ili za račun treće strane, direktno ili indirektno, veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda na koje se te informacije odnose;
 - b) otkrivanje tih informacija bilo kojem drugom licu, osim ako se takvo otkrivanje izvršava tokom uobičajenog bavljenja njihovim poslom, profesijom ili dužnostima;
 - c) preporučivanje ili navođenje drugog lica, na osnovu povlaštenih informacija, da kupi ili proda veleprodajne elektroenergetske proizvode na koje se te informacije odnose.
- (2) Ako je lice koje posjeduje povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom pravno lice, zabrane iz stava (1) ovog člana primjenjuju se i na fizička lica u tim pravnim licima koja učestvuju u donošenju odluke da se transakcija izvrši za račun dotičnog pravnog lica.

Član 4.

(Obim zabrana)

Zabrana iz člana 3. ovog Pravilnika odnosi se na sljedeća lica koja posjeduju povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom:

- a) članove upravnih, upravljačkih ili nadzornih tijela određenog preduzeća;
- b) lica s udjelima u kapitalu određenog preduzeća;
- c) lica koja imaju pristup informacijama u okviru svog posla, profesije ili dužnosti;
- d) lica koja su te informacije stekli krivičnim djelom;
- e) lica koja znaju ili bi trebala znati da su to povlaštene informacije.

Član 5.

(Izuzeće za OPS)

Odredbe člana 3. stav (1) tač. a) i c) ovog Pravilnika ne primjenjuju se na OPS pri kupovini električne energije radi osiguravanja sigurnog i pouzdanog rada sistema u skladu s njihovim obavezama koje se odnose na osiguravanje dostupnosti pomoćnih i sistemskih usluga.

Član 6.

(Ostala izuzeća)

Odredbe člana 3. ovog Pravilnika se ne primjenjuju na:

- a) transakcije provedene pri ispunjavanju dospjele obaveze kupovanja ili prodavanja veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda, ako ta obaveza proizlazi iz sporazuma koji je sklopljen ili naloga za trgovanje koji je plasiran prije no što je dotično lice došlo u posjed povlaštenih informacija;
- b) transakcije koje su proveli proizvođači električne energije, čija je jedina svrha pokriti trenutni fizički gubitak koji je posljedica neplaniranih prestanaka rada, kada bez toga učesnik na tržištu ne bi bio u stanju ispuniti postojeće ugovorne obaveze ili ako se te mjere preduzimaju u dogovoru sa OPS-om radi osiguravanja sigurnog i pouzdanog rada sistema. Informacije u vezi sa ovim transakcijama prijavljuju se DERK-u. Ova obaveza postoji nezavisno od obaveza iz člana 8. ovog Pravilnika;
- c) učesnike na tržištu koji djeluju na osnovu nacionalnih propisa za vanredno stanje, ako su nacionalna tijela intervenirala radi osiguravanja snabdijevanja električnom energijom te su tržišni mehanizmi suspendirani u određenoj Ugovornoj strani ili njezinim dijelovima. U tom slučaju tijelo koje je nadležno za planiranje za vanredne situacije osigurava objavu u skladu s članom 8. ovog Pravilnika.

Član 7.

(Širenje informacija u medijske ili umjetničke svrhe)

Ako se informacije šire za potrebe novinarstva ili umjetničkog izražavanja, takvo se širenje informacija procjenjuje vodeći računa o pravilima koja se odnose na slobodu štampe i slobodu izražavanja u drugim medijima, osim ako:

- a) ta lica direktno ili indirektno steknu korist ili zaradu iz širenja dotičnih informacija; ili
- b) je otkrivanje ili širenje izvršeno s namjerom obmanjivanja tržišta u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda.

Član 8.

(Obaveza objavljivanja povlaštenih informacija)

- (1) Učesnici na tržištu djelotvorno i pravovremeno objavljuju povlaštene informacije koje posjeduju u odnosu na preduzeće ili postrojenja u vlasništvu ili pod kontrolom dotičnog učesnika na tržištu, njegovog matičnog preduzeća ili povezanog preduzeća ili za čija su operativna pitanja taj učesnik na tržištu ili to preduzeće odgovorni, bilo u cijelosti ili djelomično.
- (2) Objava informacija iz stava (1) ovog člana uključuje informacije koje se odnose na kapacitet i korištenje postrojenja za proizvodnju, skladištenje, potrošnju ili prijenos električne energije, uključujući planiranu ili neplaniranu neraspoloživost tih postrojenja.
- (3) Učesnik na tržištu može izuzetno i pod vlastitom odgovornošću odgoditi objavljivanje povlaštenih informacija kako ne bi ugrozio svoje legitimne interese, pod uvjetom da time ne dovodi javnost u zabludu, da je u stanju osigurati povjerljivost tih informacija, te da ne donosi odluke u vezi s

trgovanjem veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima na osnovu tih informacija.

- (4) Ukoliko učesnik na tržištu odgodi objavljivanje povlaštenih informacija u skladu sa stavom (3) ovog člana, u obavezi je, bez odgađanja, dostaviti te informacije, zajedno s razlozima kašnjenja objavljivanja, relevantnom nacionalnom regulatornom tijelu.
- (5) Ako učesnik na tržištu ili njegov zaposlenik ili zastupnik otkrije povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom tokom uobičajenog bavljenja svojim poslom, profesijom ili dužnostima, kako je navedeno u članu 3. stavu (1) tački b) ovog Pravilnika, taj učesnik na tržištu ili lice osigurava istovremeno, potpuno i djelotvorno objavljivanje tih informacija.
- (6) Ako se povlaštene informacije nenamjerno otkriju, učesnik na tržištu osigurava potpuno i djelotvorno objavljivanje informacija odmah nakon nenamjernog objavljivanja, osim ako lice koje prima informacije ima obavezu čuvanja povjerljivosti na osnovu zakona, drugog propisa, statuta ili ugovora.
- (7) Objava povlaštenih informacija, uključujući objavu u zbirnom obliku, mora biti istovremena, potpuna i djelotvorna.
- (8) Ako je OPS oslobođen od obaveze objavljivanja određenih podataka, on je oslobođen i od obaveze iz stava (1) ovog člana u odnosu na te podatke.
- (9) Stavovi (1) i (2) ovog člana ne dovode u pitanje obaveze učesnika na tržištu na osnovu drugih propisa u Bosni i Hercegovini, posebno u pogledu određivanja vremena i načina objave informacija.
- (10) Učesnici na tržištu mogu da odgode objavu osjetljivih informacija u vezi sa zaštitom kritične infrastrukture i procjeni potrebe poboljšanja njezine zaštite, ako su one povjerljive u njihovoj zemlji u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.
- (11) Stavovi (1) i (2) ne dovode u pitanje pravo učesnika na tržištu da odgodi otkrivanje osjetljivih informacija u vezi sa zaštitom kritične infrastrukture i procjeni potrebe poboljšanja njezine zaštite, ako su one povjerljive u njihovoj zemlji u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

Član 9.

(Zabrana manipulacije tržištem)

Zabranjuje se manipulacija na veleprodajnom tržištu električne energije ili njen pokušaj.

Član 10.

(Nadzor tržišta)

- (1) DERK nadzire aktivnosti trgovanja na veleprodajnom tržištu električne energije u BiH kako bi identificirao trgovanje koje se temelji na povlaštenim informacijama i manipulaciji tržištem, te o tome obavijestio nadležne organe u cilju njihovog spriječavanja.
- (2) Pri izvršavanju nadzora veleprodajnog tržišta električne energije iz stava (1) ovog člana, DERK sarađuje sa ECRB-om.

Član 11.

(Registracija učesnika na tržištu)

- (1) Učesnici na tržištu koji putem naloga za trgovinu provode ili namjeravaju provoditi transakcije na veleprodajnom tržištu električne energije Bosne i Hercegovine registriraju se kod DERK-a.
- (2) Prilikom registracije primjenjuje se registracijski obrazac koji je utvrdio ECRB, a koji je usklađen sa obrascem Agencije za saradnju energetskih regulatora. Ovaj

- registracijski obrazac će biti dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji DERK-a.
- (3) Registracija učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije ne dovodi u pitanje obaveze poštovanja važećih pravila trgovanja i uravnoteživanja.
 - (4) DERK će u roku od mjesec dana nakon što ECRB utvrdi registracijski obrazac, uspostaviti registar učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini i održavati ga ažurnim.
 - (5) U registru se svakom učesniku na tržištu dodjeljuje jedinstveni identifikator, koji sadrži dovoljno informacija za prepoznavanje učesnika na tržištu, uključujući podatke definirane obrascem iz stava (2) ovog člana.
 - (6) DERK prosljeđuje informacije iz svog registra ECRB-u u cilju uspostavljanja centralnog registra učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije.
 - (7) Učesnici na tržištu iz stava (1) ovog člana DERK-u dostavljaju popunjen registracijski obrazac iz stava (2) ovog člana, prije provođenja transakcija veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima.
 - (8) Učesnici na tržištu iz stava (1) ovog člana bez odgađanja saopćavaju DERK-u eventualne izmjene do kojih je došlo u pogledu informacija dostavljenih u registracijskom obrascu.

Član 12.

(Zaštita podataka)

Ovim Pravilnikom se ne dovode u pitanje obaveze DERK-a u zaštiti komercijalno osjetljivih podataka u skladu sa važećima propisima Bosne i Hercegovine.

Član 13.

(Operativna pouzdanost)

- (1) DERK osigurava povjerljivost, cjelovitost i zaštitu informacija koje prima u skladu s članom 8. stav (4) ovog Pravilnika.
- (2) DERK preduzima sve potrebne mjere kako bi se spriječila svaka zloupotreba i neovlašten pristup informacijama koje su kod njega pohranjene.
- (3) Shodno članu 17. ovog Pravilnika, DERK može objaviti dijelove informacija koje posjeduje, pod uvjetom da ne otkrije poslovno osjetljive informacije o pojedinačnim učesnicima na tržištu, pojedinačnim transakcijama ili pojedinačnim tržištima, te da se ne može izvesti zaključak o njima.
- (4) Informacije se objavljuju ili stavljaju na raspolaganje u interesu unaprijeđenja transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije, pod uvjetom da ne postoji vjerovatnost narušavanja konkurencije.

Član 14.

(Provedba zabrana zloupotrebe tržišta)

- (1) U cilju stvaranja i održavanja konkurentnih tržišta, i prevencija protukonkurencijskog ponašanja, DERK u obavljanju nadzora veleprodajnog tržišta, od učesnika na tržištu može zahtijevati potrebne podatke i informacije.
- (2) DERK obavještenjem nadležnih organa inicira primjenu zabrana koje su navedene u čl. 3. i 9. ovog Pravilnika.

Član 15.

(Obaveze lica koja dogovaraju transakcije u okviru svoje struke)

- (1) Lica koja upravljaju organiziranim tržištem ili sistemom za uparivanje transakcija, kao i svako drugo lice koje u okviru svojih poslova priređuje transakcije veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima, a koja osnovano sumnjaju da bi određena transakcija mogla predstavljati kršenje čl. 3. ili 9. ovog Pravilnika, o tome bez odgađanja obavješćavaju DERK.

- (2) Lica iz stava (1) ovog člana uspostavljaju i održavaju djelotvorne mehanizme i postupke kako bi prepoznala kršenja čl. 3. ili 9. ovog Pravilnika.
- (3) DERK vrši nadzor djelotvornosti i primjene uspostavljenih mehanizama iz stava (2) ovog člana.

Član 16.

(Saradnja u Bosni i Hercegovini i na nivou Energetske zajednice)

- (1) DERK izvršava svoje funkcije definirane ovim Pravilnikom uz uvažavanje preporuka ECRB-a i saraduje sa regulatornim tijelima Ugovornih strana neposredno ili putem ECRB-a.
- (2) DERK saraduje sa Konkurencijskim vijećem Bosne i Hercegovine u cilju djelotvorne i efikasne istrage i provedbe ovog Pravilnika kako bi se doprinijelo dosljednom i jedinstvenom pristupu istrazi, sudskom postupku i provedbi ovog Pravilnika i odgovarajućeg finansijskog prava i prava u području konkurencije.
- (3) DERK bez odgađanja obavještava ECRB i Sekretarijat u slučaju sumnje da se u Bosni i Hercegovini ili u drugoj Ugovornoj strani izvršavaju ili su izvršena djela koja utječu na pravilno funkcioniranje veleprodajnog tržišta električne energije.
- (4) Ako DERK sumnja da se djela koja utječu na veleprodajno tržište električne energije ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda u BiH izvršavaju u drugoj Ugovornoj strani, DERK može zatražiti da ECRB i Sekretarijat osiguraju pravilno funkcioniranje veleprodajnog tržišta električne energije u toj Ugovornoj strani.
- (5) U slučaju sumnje da se na veleprodajnom tržištu električne energije izvršavaju ili su izvršena djela koja predstavljaju kršenje prava u području konkurencije, DERK obavještava Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, Sekretarijat i ECRB.
- (6) DERK, u skladu sa objavljenim procedurama dogovorenim na nivou ECRB-a, preduzima potrebne mjere kako bi na zahtjev ECRB-a dostavio sve tražene informacije ili pokrenuo istragu radi sumnje o kršenju i preduzeo sve radnje koje su u njegovoj nadležnosti u cilju ispravljanja eventualno utvrđenog kršenja. Ako DERK nije u mogućnosti da odmah dostavi tražene informacije, o razlozima bez odgađanja obavještava ECRB.
- (7) DERK može odbiti zahtjev ECRB-a, ako:
 - a) bi ispunjenje zahtjeva nepovoljno utjecalo na suverenost ili sigurnost Bosne i Hercegovine;
 - b) je već pokrenut sudski postupak u vezi s istim djelima i protiv istih lica pred nadležnim sudom u Bosni i Hercegovini; ili
 - c) je tim licima već izrečena pravosnažna sudska odluka za ista djela u Bosni i Hercegovini.
- (8) U slučaju odbijanja zahtjeva iz stava (7) ovog člana, DERK na odgovarajući način obavještava ECRB i pruža što detaljnije informacije o tom postupku ili sudskoj odluci.
- (9) DERK učestvuje u radu istražne grupe koju, po potrebi, uspostavi ECRB radi istraga o eventualnim kršenjima koja imaju prekogranični karakter.
- (10) DERK najmanje jednom godišnje dostavlja izvještaj Sekretarijatu o svojim aktivnostima iz domena ovog Pravilnika, te ga stavlja na raspolaganje javnosti.

Član 17.

(Čuvanje profesionalne tajne)

- (1) Sve povjerljive informacije koje su primljene, razmijenjene ili prosljeđene u skladu s ovim Pravilnikom podliježu uvjetima čuvanja profesionalne tajne.
- (2) Povjerljive informacije ne smiju se otkriti niti jednom drugom licu ni tijelu, osim u sažetom ili zbirkom obliku, tako da nije moguće prepoznati pojedinačnog učesnika na

- tržištu ili mjesto trgovanja, osim u slučaju obuhvaćenim krivičnim zakonodavstvom i drugim propisima BiH.
- (3) Ne dovodeći u pitanje slučajeve iz stava (2) ovog člana, DERK može koristiti povjerljive informacije isključivo radi izvršavanja svojih zadaća. Drugi subjekti, tijela ili lica mogu koristiti te informacije u svrhu za koju su im one dostavljene ili u kontekstu upravnih ili sudskih postupaka koji se izričito odnose na izvršavanje tih zadaća. Tijelo koje prima informacije može ih koristiti u drugu svrhu pod uvjetom da na to pristanu lica koja saopćavaju informacije.
- (4) DERK može razmjenjivati ili prosljeđivati povjerljive informacije u skladu sa propisima u BiH, ako te informacije nije primio od druge Ugovorne strane, od ECRB-a ili Sekretarijata.
- (5) Obavezi čuvanja profesionalne tajne podliježu lica koja rade ili su radila u DERK-u, kao i revizori i stručnjaci kojima je DERK davao upute i koji primaju povjerljive informacije od DERK-a u skladu sa odredbama ovog Pravilnika.

Član 18.
(Usklađivanje)

Ovim Pravilnikom preuzimaju se odredbe Uredbe (EU) br. 1227/2011 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice broj D/2018/10/MC-EnC od 29. novembra 2018. godine u oblasti električne energije.

Član 19.
(Završne odredbe)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH" od kada se i primjenjuje, izuzev odredaba čl. 8. i 15. čija primjena počinje tri mjeseca po utvrđivanju registracijskih obrazaca iz člana 11. stav (2) ovog Pravilnika, a bit će objavljen i u službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Broj 04-02-2-118-26/20

14. maja 2020. godine
Tuzla

Predsjedavajući Komisije
Suad Zeljković

Na temelju članka 89. Ugovora o uspostavi Energetske zajednice ("Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori", broj 9/06) i čl. 1. i 4. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11), na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 14. svibnja 2020. godine, donijet je

**PRAVILNIK
O CJELOVITOSTI I TRANSPARENTNOSTI
VELEPRODAJNOG TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE**

Članak 1.
(Predmet Pravilnika)

- (1) Ovaj Pravilnik uspostavlja pravila za zabranu malverzacija koje utječu na pravilno funkcioniranje veleprodajnog tržišta električne energije, i uređuje nadzor veleprodajnog tržišta električne energije, koji vrši Državna regulatorna komisija za električnu energiju (u daljnjem tekstu: DERK).
- (2) Ovaj Pravilnik primjenjuje se na veleprodajne elektroenergetske proizvode.

Članak 2.
(Definicije)

Za potrebe ovog Pravilnika primjenjuju se sljedeće definicije i skraćenice:

"Ugovorne strane" su strane koje su pristupile Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice ("Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori", broj 9/06).

"Povlaštena informacija" je informacija precizne naravi koja nije objavljena, a odnosi se, izravno ili neizravno, na veleprodaju električne energije i koja bi vjerojatno, da se objavi, značajno utjecala na veleprodajnu cijenu električne energije. Informacije se smatraju preciznima ako ukazuju na niz okolnosti koje postoje ili je razumno očekivati da će nastati, ili na događaj koji se zbilo ili je razumno očekivati da će se zbiti, te su dovoljno precizne da omoguće donošenje zaključaka o mogućem učinku tog niza okolnosti ili događaja na veleprodajnu cijenu električne energije.

"Informacija" označava:

- a) informaciju koja se odnosi na kapacitet i korištenje postrojenja za proizvodnju, skladištenje, potrošnju ili prijenos električne energije, uključujući planiranu ili neplaniranu neraspoloživost tih postrojenja;
- b) informaciju koju treba objaviti u skladu sa propisima Bosne i Hercegovine, uključujući Tržišna pravila i pravila za rad mreža, i ugovorima ili dobrom regulatornom praksom na veleprodajnom tržištu električne energije, u mjeri u kojoj te informacije mogu imati značajan učinak na veleprodajnu cijenu električne energije; i
- c) druge informacije koje bi sudionik na tržištu vjerojatno koristio kao dio osnove za svoju odluku da provede transakciju koja se odnosi na veleprodaju električne energije ili da izda nalog za trgovanje električnom energijom.

"Manipulacija tržištem" znači:

- a) provođenje bilo kakve transakcije ili izdavanje bilo kakvog naloga za trgovanje veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima, kojima se:
- 1) daju ili vjerojatno daju lažni ili obmanjujući signali u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda;
- 2) uz pomoć jedne osobe ili suradnjom više osoba osigurava ili pokušava osigurati umjetnu razinu cijene jednog ili više veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda, osim ako osoba koja je provela transakciju ili je izdala nalog za trgovanje dokaže da ima legitimne razloge za to i da je ta transakcija ili nalog za trgovanje u skladu s prihvaćenim tržišnim praksama na veleprodajnom tržištu električne energije; ili
- 3) koristi ili pokušava koristiti fiktivno sredstvo ili bilo koji drugi oblik prevare ili izmišljanja koje daje ili vjerojatno daje lažne ili obmanjujuće signale u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda;
- ili
- b) širenje informacija putem medija, uključujući internet, ili bilo kojim drugim putem, koje daju ili vjerojatno daju lažne ili obmanjujuće signale u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda, uključujući širenje glasina i lažnih ili obmanjujućih vijesti, ako je osoba koja ih širi znala ili je trebala znati da su informacije bile lažne ili obmanjujuće.
- Ako se informacije šire za potrebe novinarstva ili umjetničkog izražavanja, takvo se širenje informacija procjenjuje vodeći računa o pravilima koja se odnose na slobodu tiska i slobodu izražavanja u drugim medijima, osim ako:

- 1) te osobe izravno ili neizravno steknu korist ili zaradu iz širenja dotičnih informacija; ili
- 2) je otkrivanje ili širenje izvršeno s namjerom obmanjivanja tržišta u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda.

"Pokušaj manipuliranja tržištem" znači:

- a) provođenje bilo kakve transakcije, izdavanje bilo kakvog naloga za trgovanje ili poduzimanje bilo kakvih drugih mjera koje se odnose na određeni veleprodajni elektroenergetski proizvod, s namjerom:
 - 1) davanja lažnih ili obmanjujućih signala u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda;
 - 2) da se osigura umjetna razina cijene jednog ili više veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda, osim ako osoba koja je provela transakciju ili je izdala nalog za trgovanje dokaže da ima legitimne razloge za to i da je ta transakcija ili nalog za trgovanje u skladu s prihvaćenim tržišnim praksama na veleprodajnom tržištu električne energije; ili
 - 3) korištenja fiktivnog sredstva ili bilo kojeg drugog oblika prevare ili izmišljanja koje daje ili vjerojatno daje lažne ili obmanjujuće signale u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda;
- ili
- b) širenje informacija putem medija, uključujući internet, ili bilo kojim drugim putem s namjerom davanja lažnih ili obmanjujućih signala u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda.

"Veleprodajni elektroenergetski proizvodi" znači sljedeći ugovori i izvedeni finansijski instrumenti, neovisno o tome gdje se i kako njima trguje:

- a) ugovori o opskrbi električnom energijom, ako je isporuka u Ugovornim stranama;
- b) ugovori koji se odnose na prijenos električne energije u zemljama članicama Energetske zajednice;
- c) ugovori o opskrbi i distribuciji električne energije za potrebe krajnjih kupaca nisu veleprodajni elektroenergetski proizvodi. Međutim, ugovori o opskrbi i distribuciji električne energije krajnjim kupcima s kapacitetom potrošnje iznad 100 GWh smatraju se veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima.

"Kapacitet potrošnje" znači potrošnju krajnjeg kupca električne energije pri punoj iskorištenosti proizvodnog kapaciteta tog kupca. Obuhvata sveukupnu potrošnju tog kupca kao zasebnoga gospodarskog subjekta, u mjeri u kojoj se potrošnja odvija na tržištima s međusobno povezanim veleprodajnim cijenama. Za potrebe ove definicije ne uzima se u obzir potrošnja u pojedinačnim postrojenjima s kapacitetom potrošnje manjim od 100 GWh godišnje, koja se nalazi pod kontrolom jednog gospodarskog subjekta, u mjeri u kojoj ta postrojenja ne utječu zajedno na cijene na veleprodajnim tržištima električne energije zbog toga što se nalaze na različitim odgovarajućim zemljopisnim tržištima.

"Veleprodajno tržište električne energije" je bilo koje tržište unutar Ugovornih strana na kojem se trguje veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima.

"Sudionik na tržištu" je bilo koja osoba, uključujući operatore prijenosnih i distribucijskih sustava, koje provodi transakcije, uključujući plasman naloga za trgovanje, na jednom ili više veleprodajnih tržišta električne energije.

"Osoba" je bilo koja fizička ili pravna osoba.

"Matično poduzeće" je poduzeće ili društvo registrirano u Bosni i Hercegovini, a koje povezuje dva ili više gospodarskih društava.

"Povezano poduzeće" znači poduzeće ili društvo koje je povezano sa drugim sudjeluje u osnovnom kapitalu ili udjelima; putem ugovora ili putem kapitala i putem ugovora.

"Distribucija električne energije" je transport električne energije distributivnim sistemima radi njene isporuke kupcima, ali ne uključuje snabdijevanje.

"Osjetljive informacije koje se odnose za zaštitu kritične infrastrukture" su činjenice o kritičnoj infrastrukturi, koje bi mogle, ukoliko bi se otkrile, da se iskoriste za planiranje i djelovanje s ciljem da se izazove prekid ili uništenje kritičnih infrastrukturnih instalacija.

"Kritična infrastruktura" znači resurs, sustav ili njegov dio koji se nalazi u Bosni i Hercegovini i koji je od ključne važnosti za održavanje vitalnih društvenih funkcija, zdravlja, sigurnosti, ekonomske ili socijalne dobrobiti ljudi, a čiji bi prekid ili uništenje imao značajan utjecaj u Bosni i Hercegovini kao rezultat neodržavanja tih funkcija.

"ECRB" označava Regulatorni odbor Energetske zajednice.

"Tajništvo" označava Tajništvo Energetske zajednice.

"OPS" označava operatora prijenosnog sustava, odnosno Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini i Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, u skladu sa njihovim nadležnostima.

Članak 3.

(Zabrana zlouporabe povlaštenih informacija)

- (1) Osobi koja posjeduje povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom zabranjeno je:
 - a) korištenje tih informacija u kupovini ili prodaji ili pokušaju kupovine ili prodaje, za svoj račun ili za račun treće strane, izravno ili neizravno, veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda na koje se te informacije odnose;
 - b) otkrivanje tih informacija bilo kojoj drugoj osobi, osim ako se takvo otkrivanje izvršava tijekom uobičajenog bavljenja njihovim poslom, profesijom ili dužnostima;
 - c) preporučivanje ili navođenje druge osobe, na temelju povlaštenih informacija, da kupi ili proda veleprodajne elektroenergetske proizvode na koje se te informacije odnose.
- (2) Ako je osoba koja posjeduje povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom pravna osoba, zabrane iz stavka (1) ovog članka primjenjuju se i na fizičke osobe u tim pravnim osobama koje sudjeluju u donošenju odluke da se transakcija izvrši za račun dotične pravne osobe.

Članak 4.

(Opseg zabrana)

Zabrana iz članka 3. ovog Pravilnika odnosi se na sljedeće osobe koja posjeduju povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom:

- a) članove upravnih, upravljačkih ili nadzornih tijela određenog poduzeća;
- b) osobe s udjelima u kapitalu određenog poduzeća;
- c) osobe koje imaju pristup informacijama u okviru svog posla, profesije ili dužnosti;
- d) osobe koje su te informacije stekle kaznenim djelom;
- e) osobe koje znaju ili bi trebale znati da su to povlaštene informacije.

Članak 5.

(Izuzeće za OPS)

Odredbe članka 3. stavak (1) toč. a) i c) ovog Pravilnika ne primjenjuju se na OPS pri kupovini električne energije radi osiguravanja sigurnog i pouzdanog rada sustava u skladu s njihovim obvezama koje se odnose na osiguravanje dostupnosti pomoćnih i sustavnih usluga.

Članak 6.

(Ostala izuzeća)

Odredbe članka 3. ovog Pravilnika se ne primjenjuju na:

- a) transakcije provedene pri ispunjavanju dospelje obveze kupovanja ili prodavanja veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda, ako ta obveza proizlazi iz sporazuma koji je sklopljen ili naloga za trgovanje koji je plasiran prije no što je dotična osoba došla u posjed povlaštenih informacija;
- b) transakcije koje su proveli proizvođači električne energije, čija je jedina svrha pokriti trenutni fizički gubitak koji je posljedica neplaniranih prestanaka rada, kada bez toga sudionik na tržištu ne bi bio u stanju ispuniti postojeće ugovorne obveze ili ako se te mjere poduzimaju u dogovoru sa OPS-om radi osiguravanja sigurnog i pouzdanog rada sustava. Informacije u vezi sa ovim transakcijama prijavljuju se DERK-u. Ova obveza postoji neovisno od obaveza iz članka 8. ovog Pravilnika;
- c) sudionike na tržištu koji djeluju na osnovu nacionalnih propisa za izvanredno stanje, ako su nacionalna tijela intervenirala radi osiguravanja opskrbe električnom energijom te su tržišni mehanizmi suspendirani u određenoj Ugovornoj strani ili njezinim dijelovima. U tom slučaju tijelo koje je nadležno za planiranje za izvanredne situacije osigurava objavu u skladu s člankom 8. ovog Pravilnika.

Članak 7.

(Širenje informacija u medijske ili umjetničke svrhe)

Ako se informacije šire za potrebe novinarstva ili umjetničkog izražavanja, takvo se širenje informacija procjenjuje vodeći računa o pravilima koja se odnose na slobodu tiska i slobodu izražavanja u drugim medijima, osim ako:

- a) te osobe izravno ili neizravno steknu korist ili zaradu iz širenja dotičnih informacija; ili
- b) je otkrivanje ili širenje izvršeno s namjerom obmanjivanja tržišta u pogledu ponude, potražnje ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda.

Članak 8.

(Obveza objavljivanja povlaštenih informacija)

- (1) Sudionici na tržištu djelotvorno i pravovremeno objavljuju povlaštene informacije koje posjeduju u odnosu na poduzeća ili postrojenja u vlasništvu ili pod kontrolom dotičnog sudionika na tržištu, njegovog matičnog poduzeća ili povezanog poduzeća ili za čija su operativna pitanja taj sudionik na tržištu ili to poduzeće odgovorni, bilo u cijelosti ili djelomično.
- (2) Objava informacija iz stavka (1) ovog članka uključuje informacije koje se odnose na kapacitet i korištenje postrojenja za proizvodnju, skladištenje, potrošnju ili prijenos električne energije, uključujući planiranu ili neplaniranu neraspoloživost tih postrojenja.
- (3) Sudionik na tržištu može izuzetno i pod vlastitom odgovornošću odgoditi objavljivanje povlaštenih informacija kako ne bi ugrozio svoje legitimne interese, pod uvjetom da time ne dovodi javnost u zabludu, da je u stanju osigurati povjerljivost tih informacija, te da ne donosi odluke u vezi s

trgovanjem veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima na temelju tih informacija.

- (4) Ukoliko sudionik na tržištu odgodi objavljivanje povlaštenih informacija u skladu sa stavkom (3) ovog članka, u obvezi je, bez odgađanja, dostaviti te informacije, zajedno s razlozima kašnjenja objavljivanja, relevantnom nacionalnom regulatornom tijelu.
- (5) Ako sudionik na tržištu ili njegov uposlenik ili zastupnik otkrije povlaštene informacije u vezi s određenim veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom tijekom uobičajenog bavljenja svojim poslom, profesijom ili dužnostima, kako je navedeno u članku 3. stavku (1) točki b) ovog Pravilnika, taj sudionik na tržištu ili osoba osigurava istodobno, potpuno i djelotvorno objavljivanje tih informacija.
- (6) Ako se povlaštene informacije nenamjerno otkriju, sudionik na tržištu osigurava potpuno i djelotvorno objavljivanje informacija odmah nakon nenamjernog objavljivanja, osim ako osoba koje prima informacije ima obvezu čuvanja povjerljivosti na temelju zakona, drugog propisa, statuta ili ugovora.
- (7) Objava povlaštenih informacija, uključujući objavu u zbirnom obliku, mora biti istodobna, potpuna i djelotvorna.
- (8) Ako je OPS oslobođen od obveze objavljivanja određenih podataka, on je oslobođen i od obveze iz stavka (1) ovog članka u odnosu na te podatke.
- (9) Stavci (1) i (2) ovog članka ne dovode u pitanje obveze sudionika na tržištu na temelju drugih propisa u Bosni i Hercegovini, posebno u pogledu određivanja vremena i načina objave informacija.
- (10) Sudionici na tržištu mogu da odgode objavu osjetljivih informacija u vezi sa zaštitom kritične infrastrukture i procjeni potrebe poboljšanja njezine zaštite, ako su one povjerljive u njihovoj zemlji u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.
- (11) Stavci (1) i (2) ne dovode u pitanje pravo sudionika na tržištu da odgodi otkrivanje osjetljivih informacija u vezi sa zaštitom kritične infrastrukture i procjeni potrebe poboljšanja njezine zaštite, ako su one povjerljive u njihovoj zemlji u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

Članak 9.

(Zabrana manipulacije tržištem)

Zabranjuje se manipulacija na veleprodajnom tržištu električne energije ili njen pokušaj.

Članak 10.

(Nadzor tržišta)

- (1) DERK nadzire aktivnosti trgovanja na veleprodajnom tržištu električne energije u BiH kako bi identificirao trgovanje koje se temelji na povlaštenim informacijama i manipulaciji tržištem, te o tome obavijestio nadležne organe u cilju njihovog sprječavanja.
- (2) Pri izvršavanju nadzora veleprodajnog tržišta električne energije iz stavka (1) ovog članka, DERK surađuje sa ECRB-om.

Članak 11.

(Registracija sudionika na tržištu)

- (1) Sudionici na tržištu koji putem naloga za trgovinu provode ili namjeravaju provoditi transakcije na veleprodajnom tržištu električne energije Bosne i Hercegovine registrišu se kod DERK-a.
- (2) Prilikom registracije primjenjuje se registracijski obrazac koji je utvrdio ECRB, a koji je usklađen sa obrascem Agencije za suradnju energetskih regulatora. Ovaj registracijski obrazac će biti dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji DERK-a.

- (3) Registracija sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije ne dovodi u pitanje obveze poštovanja važećih pravila trgovanja i uravnoteživanja.
- (4) DERK će u roku od mjesec dana nakon što ECRB utvrdi registracijski obrazac, uspostaviti registar učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini i održavati ga ažurnim.
- (5) U registru se svakom sudioniku na tržištu dodjeljuje jedinstveni identifikator, koji sadrži dovoljno informacija za prepoznavanje sudionika na tržištu, uključujući podatke definirane obrascem iz stavka (2) ovog članka.
- (6) DERK prosljeđuje informacije iz svog registra ECRB-u u cilju uspostavljanja središnjeg registra sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije.
- (7) Sudionici na tržištu iz stavka (1) ovog članka DERK-u dostavljaju popunjen registracijski obrazac iz stavka (2) ovog članka, prije provođenja transakcija veleprodajnim elektroenergetskim proizvodom.
- (8) Sudionici na tržištu iz stavka (1) ovog članka bez odgađanja priopćavaju DERK-u eventualne izmjene do kojih je došlo u pogledu informacija dostavljenih u registracijskom obrascu.

Članak 12.

(Zaštita podataka)

Ovim Pravilnikom se ne dovode u pitanje obveze DERK-a u zaštiti komercijalno osjetljivih podataka u skladu sa važećima propisima Bosne i Hercegovine.

Članak 13.

(Operativna pouzdanost)

- (1) DERK osigurava povjerljivost, cjelovitost i zaštitu informacija koje prima u skladu s člankom 8. stavak (4) ovog Pravilnika.
- (2) DERK preduzima sve potrebne mjere kako bi se spriječila svaka zlouporaba i neovlašten pristup informacijama koje su kod njega pohranjene.
- (3) Shodno članku 17. ovog Pravilnika, DERK može objaviti dijelove informacija koje posjeduje, pod uvjetom da ne otkrije poslovno osjetljive informacije o pojedinačnim sudionicima na tržištu, pojedinačnim transakcijama ili pojedinačnim tržištima, te da se ne može izvesti zaključak o njima.
- (4) Informacije se objavljuju ili stavljaju na raspolaganje u interesu unaprijeđenja transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije, pod uvjetom da ne postoji vjerojatnost narušavanja konkurencije.

Članak 14.

(Provedba zabrana zlouporabe tržišta)

- (1) U cilju stvaranja i održavanja konkurentnih tržišta, i prevencija protukonkurencijskog ponašanja, DERK u obavljanju nadzora veleprodajnog tržišta, od sudionika na tržištu može zahtijevati potrebne podatke i informacije.
- (2) DERK obavještenjem nadležnih organa inicira primjenu zabrana koje su navedene u čl. 3. i 9. ovog Pravilnika.

Članak 15.

(Obveze osoba koja dogovaraju transakcije u okviru svoje struke)

- (1) Osobe koje upravljaju organiziranim tržištem ili sustavom za uparivanje transakcija, kao i svaka druga osoba koja u okviru svojih poslova priređuje transakcije veleprodajnim elektroenergetskim proizvodima, a koje osnovano sumnjaju da bi određena transakcija mogla predstavljati kršenje čl. 3. ili 9. ovog Pravilnika, o tome bez odgađanja obavještavaju DERK.
- (2) Osobe iz stavka (1) ovog članka uspostavljaju i održavaju djelotvorne mehanizme i postupke kako bi prepoznala kršenja čl. 3. ili 9. ovog Pravilnika.

- (3) DERK vrši nadzor djelotvornosti i primjene uspostavljenih mehanizama iz stavka (2) ovog članka.

Članak 16.

(Suradnja u Bosni i Hercegovini i na razini Energetske zajednice)

- (1) DERK izvršava svoje funkcije definirane ovim Pravilnikom uz uvažavanje preporuka ECRB-a i surađuje sa regulatornim tijelima Ugovornih strana izravno ili putem ECRB-a.
- (2) DERK surađuje sa Konkurencijskim vijećem Bosne i Hercegovine u cilju djelotvorne i učinkovite istrage i provedbe ovog Pravilnika kako bi se doprinijelo dosljednom i jedinstvenom pristupu istrazi, sudskom postupku i provedbi ovog Pravilnika i odgovarajućeg finansijskog prava i prava u području konkurencije.
- (3) DERK bez odgađanja obavještava ECRB i Tajništvo u slučaju sumnje da se u Bosni i Hercegovini ili u drugoj Ugovornoj strani izvršavaju ili su izvršena djela koja utječu na pravilno funkcioniranje veleprodajnog tržišta električne energije.
- (4) Ako DERK sumnja da se djela koja utječu na veleprodajno tržište električne energije ili cijene veleprodajnih elektroenergetskih proizvoda u BiH izvršavaju u drugoj Ugovornoj strani, DERK može zatražiti da ECRB i Tajništvo osiguraju pravilno funkcioniranje veleprodajnog tržišta električne energije u toj Ugovornoj strani.
- (5) U slučaju sumnje da se na veleprodajnom tržištu električne energije izvršavaju ili su izvršena djela koja predstavljaju kršenje prava u području konkurencije, DERK obavještava Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, Tajništvo i ECRB.
- (6) DERK, u skladu sa objavljenim procedurama dogovorenim na razini ECRB-a, poduzima potrebne mjere kako bi na zahtjev ECRB-a dostavio sve tražene informacije ili pokrenuo istragu radi sumnje o kršenju i poduzeo sve radnje koje su u njegovoj nadležnosti u cilju ispravljanja eventualno utvrđenog kršenja. Ako DERK nije u mogućnosti da odmah dostavi tražene informacije, o razlozima bez odgađanja obavještava ECRB.
- (7) DERK može odbiti zahtjev ECRB-a, ako:
 - a) bi ispunjenje zahtjeva nepovoljno utjecalo na suverenost ili sigurnost Bosne i Hercegovine;
 - b) je već pokrenut sudski postupak u vezi s istim djelima i protiv istih osoba pred nadležnim sudom u Bosni i Hercegovini; ili
 - c) je tim osobama već izrečena pravomoćna sudska odluka za ista djela u Bosni i Hercegovini.
- (8) U slučaju odbijanja zahtjeva iz stavka (7) ovog članka, DERK na odgovarajući način obavještava ECRB i pruža što detaljnije informacije o tom postupku ili sudskoj odluci.
- (9) DERK sudjeluje u radu istražne skupine koju, po potrebi, uspostavi ECRB radi istraga o eventualnim kršenjima koja imaju prekogranični karakter.
- (10) DERK najmanje jednom godišnje dostavlja izvještaj Tajništvu o svojim aktivnostima iz domena ovog Pravilnika, te ga stavlja na raspolaganje javnosti.

Članak 17.

(Čuvanje profesionalne tajne)

- (1) Sve povjerljive informacije koje su primljene, razmijenjene ili prosljeđene u skladu s ovim Pravilnikom podliježu uvjetima čuvanja profesionalne tajne.
- (2) Povjerljive informacije ne smiju se otkriti niti jednoj drugoj osobi ni tijelu, osim u sažetom ili zbirnom obliku, tako da nije moguće prepoznati pojedinačnog sudionika na tržištu ili mjesto trgovanja, osim u slučaju obuhvaćenim kaznenim zakonodavstvom i drugim propisima BiH.

- (3) Ne dovodeći u pitanje slučajeve iz stavka (2) ovog članka, DERK može koristiti povjerljive informacije isključivo radi izvršavanja svojih zadaća. Drugi subjekti, tijela ili osobe mogu koristiti te informacije u svrhu za koju su im one dostavljene ili u kontekstu upravnih ili sudskih postupaka koji se izričito odnose na izvršavanje tih zadaća. Tijelo koje prima informacije može ih koristiti u drugu svrhu pod uvjetom da na to pristanu osobe koje saopćavaju informacije.
- (4) DERK može razmjenjivati ili prosljeđivati povjerljive informacije u skladu sa propisima u BiH, ako te informacije nije primio od druge Ugovorne strane, od ECRB-a ili Tajništva.
- (5) Obvezi čuvanja profesionalne tajne podliježu osobe koje rade ili su radile u DERK-u, kao i revizori i stručnjaci kojima je DERK davao upute i koji primaju povjerljive informacije od DERK-a u skladu sa odredbama ovog Pravilnika.

Članak 18.
(Usklađivanje)

Ovim Pravilnikom preuzimaju se odredbe Uredbe (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice broj D/2018/10/MC-EnC od 29. studenog 2018. godine u oblasti električne energije.

Članak 19.
(Završne odredbe)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH" od kada se i primjenjuje, izuzev odredaba čl. 8. i 15. čija primjena počinje tri mjeseca po utvrđivanju registracijskih obrazaca iz članka 11. stavak (2) ovog Pravilnika, a bit će objavljen i u službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Broj 04-02-2-118-26/20
14. svibnja 2020. godine
Tuzla

Predsjedatelj Komisije
Suad Zeljković

Na osnovu člana 89. Ugovora o osnivaњу Energetske zajednice ("Službeni glasnik BiH - Meђunarodni ugovori", broj 9/06) i čl. 1. i 4. Zakona o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije у Босни и Херцеговини ("Službeni glasnik BiH", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11), на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 14. маја 2020. године, донијет је

**ПРАВИЛНИК
О ИНТЕГРИТЕТУ И ТРАНСПАРЕНТНОСТИ
ВЕЛЕПРОДАЈНОГ ТРЖИШТА ЕЛЕКТРИЧНЕ
ЕНЕРГИЈЕ**

Члан 1.
(Предмет Правилника)

- (1) Овај Правилник успоставља правила за забрану малверзација које утичу на правилно функционисање veleprodajnog тржишта електричне енергије, и уређује надзор veleprodajnog тржишта електричне енергије, који врши Државна регулаторна комисија за електричну енергију (у даљњем тексту: ДЕРК).
- (2) Овај Правилник примјењује се на veleprodajне електроенергетске производе.

Члан 2.

(Дефиниције)

За потребе овог Правилника примјењују се следеће дефиниције и скраћенице:

"Уговорне стране" су стране које су приступиле Уговору о оснивању Energetske zajednice ("Službeni glasnik BiH - Meђunarodni ugovori", број 9/06).

"Повлашћена информација" је информација прецизне природе која није објављена, а односи се, директно или индиректно, на veleprodaju електричне енергије и која би вјероватно, да се објави, значајно утицала на veleprodajну цијену електричне енергије. Информације се сматрају прецизним ако указују на низ околности које постоје или је разумно очекивати да ће настати, или на догађај који се збио или је разумно очекивати да ће се збити, те су довољно прецизне да омогуће доношење закључака о могућем ефекту тог низа околности или догађаја на veleprodajну цијену електричне енергије.

"Информација" означава:

- a) информацију која се односи на капацитет и коришћење постројења за производњу, складиштење, потрошњу или пренос електричне енергије, укључујући планирану или непланирану нерасположивост тих постројења;
- b) информацију коју треба објавити у складу са прописима Босне и Херцеговине, укључујући Тржишна правила и правила за рад мрежа, и уговорима или добром регулаторном праксом на veleprodajном тржишту електричне енергије, у мјери у којој те информације могу имати значајан ефекат на veleprodajну цијену електричне енергије; и
- c) друге информације које би учесник на тржишту вјероватно користио као дио основа за своју одлуку да спроведе трансакцију која се односи на veleprodaju електричне енергије или да изда налог за трговање електричном енергијом.

"Манипулација тржиштем" значи:

- a) спровођење било какве трансакције или издавање било каквог налога за трговање veleprodajним електроенергетским производима, којима се:
 - 1) дају или вјероватно дају лажни или обмањујући сигнали у погледу понуде, потражње или цијене veleprodajних електроенергетских производа;
 - 2) уз помоћ једног лица или сарадњом више лица осигурава или покушава осигурати умјетни ниво цијене једног или више veleprodajних електроенергетских производа, осим ако лице које је спровело трансакцију или је издало налог за трговање докаже да има легитимне разлоге за то и да је та трансакција или налог за трговање у складу с прихваћеним тржишним праксама на veleprodajном тржишту електричне енергије; или
 - 3) користи или покушава користити фиктивно средство или било који други облик преваре или измишљања које даје или вјероватно даје лажне или обмањујуће сигнале у погледу понуде, потражње или цијене veleprodajних електроенергетских производа;

или

- b) ширење информација путем медија, укључујући интернет, или било којим другим путем, које дају или вјероватно дају лажне или обмањујуће сигнале

у погледу понуде, потражње или цијене велепродајних електроенергетских производа, укључујући ширење гласина и лажних или обмањујућих вијести, ако је лице које их шири знало или је требало знати да су информације биле лажне или обмањујуће.

Ако се информације шире за потребе новинарства или умјетничког изражавања, такво се ширење информација процјењује водећи рачуна о правилима која се односе на слободу штампе и слободу изражавања у другим медијима, осим ако:

- 1) та лица директно или индиректно стекну корист или зараду из ширења дотичних информација; или
- 2) је откривање или ширење извршено с намјером обмањивања тржишта у погледу понуде, потражње или цијене велепродајних електроенергетских производа.

"Покушај манипулисања тржиштем" значи:

- a) спровођење било какве трансакције, издавање било каквог налога за трговање или предузимање било каквих других мјера које се односе на одређени велепродајни електроенергетски производ, с намјером:
 - 1) давања лажних или обмањујућих сигнала у погледу понуде, потражње или цијене велепродајних електроенергетских производа;
 - 2) да се осигура умјетни ниво цијене једног или више велепродајних електроенергетских производа, осим ако лице које је спровело трансакцију или је издало налог за трговање докаже да има легитимне разлоге за то и да је та трансакција или налог за трговање у складу с прихваћеним тржишним праксама на велепродајном тржишту електричне енергије; или
 - 3) коришћења фиктивног средства или било којег другог облика преваре или измишљања које даје или вјероватно даје лажне или обмањујуће сигнале у погледу понуде, потражње или цијене велепродајних електроенергетских производа;
- или
- b) ширење информација путем медија, укључујући интернет, или било којим другим путем с намјером давања лажних или обмањујућих сигнала у погледу понуде, потражње или цијене велепродајних електроенергетских производа.

"Велепродајни електроенергетски производи" значи слjedeћи уговори и изведени финансијски инструменти, независно о томе гдје се и како њима тргује:

- a) уговори о снабдијевању електричном енергијом, ако је испорука у Уговорним странама;
- b) уговори који се односе на пренос електричне енергије у земљама чланицама Енергетске заједнице;
- c) уговори о снабдијевању и дистрибуцији електричне енергије за потребе крајњих купаца нису велепродајни електроенергетски производи. Међутим, уговори о снабдијевању и дистрибуцији електричне енергије крајњим купцима с капацитетом потрошње изнад 100 GWx сматрају се велепродајним електроенергетским производима.

"Капацитет потрошње" значи потрошња крајњег купца електричне енергије при пуној искоришћености производног капацитета тог купца. Обухваћа свеукупну потрошњу тог купца као засебног привредног субјекта, у

мјери у којој се потрошња одвија на тржиштима с међусобно повезаним велепродајним цијенама. За потребе ове дефиниције не узима се у обзир потрошња у појединачним постројењима с капацитетом потрошње мањим од 100 GWx годишње, која се налази под контролом једног привредног субјекта, у мјери у којој та постројења не утичу заједно на цијене на велепродајним тржиштима електричне енергије због тога што се налазе на различитим одговарајућим географским тржиштима.

"Велепродајно тржиште електричне енергије" је било које тржиште унутар Уговорних страна на којем се тргује велепродајним електроенергетским производима.

"Учесник на тржишту" је било које лице, укључујући операторе преносних и дистрибутивних система, које спроводе трансакције, укључујући пласман налога за трговање, на једном или више велепродајних тржишта електричне енергије.

"Лице" је било које физичко или правно лице.

"Матично предузеће" је предузеће или друштво регистровано у Босни и Херцеговини, а које повезује два или више привредних друштава.

"Повезано предузеће" значи предузеће или друштво које је повезано са другим учешћем у основном капиталу или удјелима; путем уговора или путем капитала и путем уговора.

"Дистрибуција електричне енергије" је транспорт електричне енергије дистрибутивним системима ради њене испоруке купцима, али не укључује снабдијевање.

"Осјетљиве информације које се односе за заштиту критичне инфраструктуре" су чињенице о критичној инфраструктури, које би могле, уколико би се откриле, да се искористе за планирање и дјеловање с циљем да се изазове прекид или уништење критичних инфраструктурних инсталација.

"Критична инфраструктура" значи ресурс, систем или његов дио који се налази у Босни и Херцеговини и који је од кључне важности за одржавање виталних друштвених функција, здравља, безбједности, економске или социјалне добробити људи, а чији би прекид или уништење имао значајан утицај у Босни и Херцеговини као резултат неодржавања тих функција.

"ЕЦРБ" означава Регулаторни одбор Енергетске заједнице.

"Секретаријат" означава Секретаријат Енергетске заједнице.

"ОПС" означава оператора преносног система, односно Независног оператора система у Босни и Херцеговини и Електропренос Босне и Херцеговине, у складу са њиховим надлежностима.

Члан 3.

(Забрана злоупотребе повлашћених информација)

- 1) Лицу које посједује повлашћене информације у вези с одређеним велепродајним електроенергетским производом забрањено је:
 - a) коришћење тих информација у куповини или продаји или покушају куповине или продаје, за свој рачун или за рачун треће стране, директно или индиректно, велепродајних електроенергетских производа на које се те информације односе;
 - b) откривање тих информација било којем другом лицу, осим ако се такво откривање извршава током уобичајеног бављења њиховим послом, професијом или дужностима;
 - c) препоручивање или навођење другог лица, на основу повлашћених информација, да купи или прода велепродајне електроенергетске производе на које се те информације односе.

- (2) Ако је лице које посједује повлашћене информације у вези с одређеним veleprodajним електроенергетским производом правно лице, забране из става (1) овог члана примјењују се и на физичка лица у тим правним лицима која учествују у доношењу одлуке да се трансакција изврши за рачун дотичног правног лица.

Члан 4.

(Обим забрана)

Забрана из члана 3. овог Правилника односи се на слједећа лица која посједују повлашћене информације у вези с одређеним veleprodajним електроенергетским производом:

- чланове управних, управљачких или надзорних тијела одређеног предузећа;
- лица с удјелима у капиталу одређеног предузећа;
- лица која имају приступ информацијама у оквиру свог посла, професије или дужности;
- лица која су те информације стекла кривичним дјелом;
- лица која знају или би требала знати да су то повлашћене информације.

Члан 5.

(Изузеће за ОПС)

Одредбе члана 3. став (1) тач. а) и ц) овог Правилника не примјењују се на ОПС при куповини електричне енергије ради обезбјеђивања сигурног и поузданог рада система у складу с њиховим обавезама које се односе на обезбјеђивање доступности помоћних и системских услуга.

Члан 6.

(Остала изузећа)

Одредбе члана 3. овог Правилника се не примјењују на:

- трансакције спроведене при испуњавању доспјеле обавезе куповања или продавања veleprodajних електроенергетских производа, ако та обавеза произлази из споразума који је склопљен или налога за трговање који је пласиран прије него што је дотично лице дошло у посјед повлашћених информација;
- трансакције које су спровели произвођачи електричне енергије, чија је једина сврха покрити тренутни физички губитак који је последица непланираних престанака рада, када без тога учесник на тржишту не би био у стању испунити постојеће уговорне обавезе или ако се те мјере предузимају у договору са ОПС-ом ради обезбјеђивања сигурног и поузданог рада система. Информације у вези са овим трансакцијама пријављују се ДЕРК-у. Ова обавеза постоји независно од обавеза из члана 8. овог Правилника;
- учеснике на тржишту који дјелују на основу националних прописа за ванредно стање, ако су национална тијела интервенисала ради осигуравања снабдијевања електричном енергијом те су тржишни механизми суспендовани у одређеној Уговорној страни или њеним дијеловима. У том случају тијело које је надлежно за планирање за ванредне ситуације осигурава објављивање у складу с чланом 8. овог Правилника.

Члан 7.

(Ширење информација у медијске или умјетничке сврхе)

Ако се информације шире за потребе новинарства или умјетничког изражавања, такво се ширење информација процјењује водећи рачуна о правилима која се односе на слободу штампе и слободу изражавања у другим медијима, осим ако:

- та лица директно или индиректно стекну корист или зараду из ширења дотичних информација; или
- је откривање или ширење извршено с наміјером обмањивања тржишта у погледу понуде, потражње или цијене veleprodajних електроенергетских производа.

Члан 8.

(Обавеза објављивања повлашћених информација)

- Учесници на тржишту дјелотворно и правовремено објављују повлашћене информације које посједују у односу на предузеће или постројења у власништву или под контролом дотичног учесника на тржишту, његовог матичног предузећа или повезаног предузећа или за чија су оперативна питања тај учесник на тржишту или то предузеће одговорни, било у цијелости или дјелимично.
- Објављивање информација из става (1) овог члана укључује информације које се односе на капацитет и коришћење постројења за производњу, складиштење, потрошњу или пренос електричне енергије, укључујући планирану или непланирану нерасположивост тих постројења.
- Учесник на тржишту може изузетно и под властитом одговорношћу одгодити објављивање повлашћених информација како не би угрозио своје легитимне интересе, под условом да тиме не доводи јавност у заблуду, да је у стању осигурати повјерљивост тих информација, те да не доноси одлуке у вези с трговањем veleprodajним електроенергетским производима на основу тих информација.
- Уколико учесник на тржишту одгоди објављивање повлашћених информација у складу са ставом (3) овог члана, у обавези је, без одгађања, доставити те информације, заједно с разлозима кашњења објављивања, релевантном националном регулаторном тијелу.
- Ако учесник на тржишту или његов запосленик или заступник открије повлашћене информације у вези с одређеним veleprodajним електроенергетским производом током уобичајеног бављења својим послом, професијом или дужностима, како је наведено у члану 3. ставу (1) тачки б) овог Правилника, тај учесник на тржишту или лице осигурава истовремено, потпуно и дјелотворно објављивање тих информација.
- Ако се повлашћене информације ненамјерно открију, учесник на тржишту осигурава потпуно и дјелотворно објављивање информација одмах након ненамјерног објављивања, осим ако лице које прима информације има обавезу чувања повјерљивости на основу закона, другог прописа, статута или уговора.
- Објављивање повлашћених информација, укључујући објављивање у збирном облику, мора бити истовремено, потпуно и дјелотворно.
- Ако је ОПС ослобођен од обавезе објављивања одређених података, он је ослобођен и од обавезе из става (1) овог члана у односу на те податке.
- Ставови (1) и (2) овог члана не доводе у питање обавезе учесника на тржишту на основу других прописа у Босни и Херцеговини, посебно у погледу одређивања времена и начина објављивања информација.
- Учесници на тржишту могу да одгоде објављивање осјетљивих информација у вези са заштитом критичне инфраструктуре и процјени потребе побољшања њене заштите, ако су оне повјерљиве у њиховој земљи у складу са националним законодавством.
- Ставови (1) и (2) не доводе у питање право учесника на тржишту да одгоди откривање осјетљивих информација у вези са заштитом критичне инфраструктуре и процје-

ни потребе побољшања њене заштите, ако су оне повјерљиве у њиховој земљи у складу са националним законодавством.

Члан 9.

(Забрана манипулације тржиштем)

Забрањује се манипулација на veleпродајном тржишту електричне енергије или њен покушај.

Члан 10.

(Надзор тржишта)

- (1) ДЕРК надзире активности трговања на veleпродајном тржишту електричне енергије у БиХ како би идентификовао трговање које се темељи на повлашћеним информацијама и манипулацији тржиштем, те о томе обавијести надлежне органе у циљу њиховог спречавања.
- (2) При извршавању надзора veleпродајног тржишта електричне енергије из става (1) овог члана, ДЕРК сарађује са ЕЦРБ-ом.

Члан 11.

(Регистрација учесника на тржишту)

- (1) Учесници на тржишту који путем налога за трговину спроводе или намјеравају спроводити трансакције на veleпродајном тржишту електричне енергије Босне и Херцеговине региструју се код ДЕРК-а.
- (2) Приликом регистрације примјењује се регистрациони образац који је утврдио ЕЦРБ, а који је усклађен са образцем Агенције за сарадњу енергетских регулатора. Овај регистрациони образац ће бити доступан на званичној интернет презентацији ДЕРК-а.
- (3) Регистрација учесника на veleпродајном тржишту електричне енергије не доводи у питање обавезе поштовања важећих правила трговања и балансирања.
- (4) ДЕРК ће у року од мјесец дана након што ЕЦРБ утврди регистрациони образац, успоставити регистар учесника на veleпродајном тржишту електричне енергије у Босни и Херцеговини и одржавати га ажурним.
- (5) У регистру се сваком учеснику на тржишту додјељује јединствени идентификатор, који садржи довољно информација за препознавање учесника на тржишту, укључујући податке дефинисане образцем из става (2) овог члана.
- (6) ДЕРК просљеђује информације из свог регистра ЕЦРБ-у у циљу успостављања централног регистра учесника на veleпродајном тржишту електричне енергије.
- (7) Учесници на тржишту из става (1) овог члана ДЕРК-у достављају попуњен регистрациони образац из става (2) овог члана, прије спровођења трансакција veleпродајним електроенергетским производом.
- (8) Учесници на тржишту из става (1) овог члана без одгађања саопштавају ДЕРК-у евентуалне измјене до којих је дошло у погледу информација достављених у регистрационом образцу.

Члан 12.

(Заштита података)

Овим Правилником се не доводе у питање обавезе ДЕРК-а у заштити комерцијално осјетљивих података у складу са важећима прописима Босне и Херцеговине.

Члан 13.

(Оперативна поузданост)

- (1) ДЕРК осигурава повјерљивост, интегритет и заштиту информација које прима у складу с чланом 8. став (4) овог Правилника.
- (2) ДЕРК предузима све потребне мјере како би се спријечила свака злоупотреба и неовлашћен приступ информацијама које су код њега похрањене.

- (3) Сходно члану 17. овог Правилника, ДЕРК може објавити дијелове информација које посједује, под условом да не открије пословно осјетљиве информације о појединачним учесницима на тржишту, појединачним трансакцијама или појединачним тржиштима, те да се не може извести закључак о њима.
- (4) Информације се објављују или стављају на располагање у интересу унапређења транспарентности veleпродајног тржишта електричне енергије, под условом да не постоји вјероватноћа нарушавања конкуренције.

Члан 14.

(Сprovedба забрана злоупотребе тржишта)

- (1) У циљу стварања и одржавања конкурентних тржишта, и превенција противконкурентног понашања, ДЕРК у обављању надзора veleпродајног тржишта, од учесника на тржишту може захтијевати потребне податке и информације.
- (2) ДЕРК обавјештењем надлежних органа иницира примјену забрана које су наведене у чл. 3. и 9. овог Правилника.

Члан 15.

(Обавезе лица која договарају трансакције у оквиру своје струке)

- (1) Лица која управљају организованим тржиштем или системом за упаривање трансакција, као и свако друго лице које у оквиру својих послова приређује трансакције veleпродајним електроенергетским производима, а која основано сумњају да би одређена трансакција могла представљати кршење чл. 3. или 9. овог Правилника, о томе без одгађања обавјештавају ДЕРК.
- (2) Лица из става (1) овог члана успостављају и одржавају дјелотворне механизме и поступке како би препознала кршења чл. 3. или 9. овог Правилника.
- (3) ДЕРК врши надзор ефикасности и примјене успостављених механизма из става (2) овог члана.

Члан 16.

(Сарадња у Босни и Херцеговини и на нивоу Енергетске заједнице)

- (1) ДЕРК извршава своје функције дефинисане овим Правилником уз уважавање препорука ЕЦРБ-а и сарађује са регулаторним тијелима Уговорних страна непосредно или путем ЕЦРБ-а.
- (2) ДЕРК сарађује са Конкурenciјским савјетом Босне и Херцеговине у циљу дјелотворне и ефикасне истраге и спроведбе овог Правилника како би се допринијело досљедном и јединственом приступу истрази, судском поступку и спроведби овог Правилника и одговарајућег финансијског права и права у подручју конкуренције.
- (3) ДЕРК без одгађања обавјештава ЕЦРБ и Секретаријат у случају сумње да се у Босни и Херцеговини или у другој Уговорној страни извршавају или су извршена дјела која утичу на правилно функционисање veleпродајног тржиште електричне енергије.
- (4) Ако ДЕРК сумња да се дјела која утичу на veleпродајно тржиште електричне енергије или цијене veleпродајних електроенергетских производа у БиХ извршавају у другој Уговорној страни, ДЕРК може затражити да ЕЦРБ и Секретаријат осигурају правилно функционисање veleпродајног тржишта електричне енергије у тој Уговорној страни.
- (5) У случају сумње да се на veleпродајном тржишту електричне енергије извршавају или су извршена дјела која представљају кршење права у подручју конкуренције, ДЕРК обавјештава Конкурenciјски савјет Босне и Херцеговине, Секретаријат и ЕЦРБ.

- (6) ДЕРК, у складу са објављеним процедурама договореним на нивоу ЕЦРБ-а, предузима потребне мјере како би на захтјев ЕЦРБ-а доставио све тражене информације или покренуо истрагу ради сумње о кршењу и предузео све радње које су у његовој надлежности у циљу исправљања евентуално утврђеног кршења. Ако ДЕРК није у могућности да одмах достави тражене информације, о разлозима без одгађања обавјештава ЕЦРБ.
- (7) ДЕРК може одбити захтјев ЕЦРБ-а, ако:
- а) би испуњење захтјева неповољно утицало на сувереност или безбједност Босне и Херцеговине;
 - б) је већ покренут судски поступак у вези с истим дјелима и против истих лица пред надлежним судом у Босни и Херцеговини; или
 - в) је тим лицима већ изречена правоснажна судска одлука за иста дјела у Босни и Херцеговини.
- (8) У случају одбијања захтјева из става (7) овог члана, ДЕРК на одговарајући начин обавјештава ЕЦРБ и пружа што детаљније информације о том поступку или судској одлуци.
- (9) ДЕРК учествује у раду истражне групе коју, по потреби, успостави ЕЦРБ ради истрага о евентуалним кршењима која имају прекогранични карактер.
- (10) ДЕРК најмање једном годишње доставља извјештај Секретаријату о својим активностима из домена овог Правилника, те га ставља на располагање јавности.

Члан 17.

(Чување професионалне тајне)

- (1) Све повјерљиве информације које су примљене, размјењене или просљеђене у складу с овим Правилником подлијежу условима чувања професионалне тајне.
- (2) Повјерљиве информације не смију се открити ниједном другом лицу или тијелу, осим у сажетом или збирном облику, тако да није могуће препознати појединачног учесника на тржишту или мјесто трговања, осим у случају обухваћеном кривичним законодавством и другим прописима БиХ.
- (3) Не доводећи у питање случајеве из става (2) овог члана, ДЕРК може користити повјерљиве информације искључиво ради извршавања својих дужности. Други субјекти, тијела или лица могу користити те информације у сврху за коју су им оне достављене или у контексту управних или судских поступака који се изричито односе на извршавање тих дужности. Тијело које прима информације може их користити у другу сврху под условом да на то пристану лица која саопштавају информације.
- (4) ДЕРК може размјењивати или просљеђивати повјерљиве информације у складу са прописима у БиХ, ако те информације није примио од друге Уговорне стране, од ЕЦРБ-а или Секретаријата.
- (5) Обавези чувања професионалне тајне подлијежу лица која раде или су радила у ДЕРК-у, као и ревизори и стручњаци којима је ДЕРК давао упутства и који примају повјерљиве информације од ДЕРК-а у складу са одредбама овог Правилника.

Члан 18.

(Усклађивање)

Овим Правилником преузимају се одредбе Уредбе (ЕУ) бр. 1227/2011 Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2011. о интегритету и транспарентности veleпродајног тржишта енергије, прилагођене правном оквиру Енергетске заједнице Одлуком Министарског савјета Енергетске

заједнице број Д/2018/10/МЦ-ЕнЦ од 29. новембра 2018. године у области електричне енергије.

Члан 19.

(Завршне одредбе)

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ" од када се и примјењује, изузев одредаба чл. 8. и 15. чија примјена почиње три мјесеца по утврђивању регистрационих образаца из члана 11. став 2. овог Правилника, а биће објављен и у службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Број 04-02-2-118-26/20

14. маја 2020. године
Тузла

Предсједавајући Комисије
Суад Зељковић

KONKURENCIJSKO VIJEĆE BOSNE I HERCEGOVINE

316

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 25. stav (1) tačka e), člana 42. stav (1), a u vezi s članom 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09), člana 105. Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), u postupku pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka podnesenom od strane privrednog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, zastupan po punomoćniku advokatu Nihadu Sijerčiću, fra. Anđela Zvizdovića 1., 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina protiv privrednog subjekta "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačka b) Zakona o konkurenciji, zaprimljenog pod brojem UP-04-26-2-017-1/17, a postupajući po Presudi Suda Bosne i Hercegovine broj S1 3 U 028132 18 U od 4. novembra 2019. godine, na 63. (šezdesettrećoj) sjednici održanoj 23. januara 2020. godine, je donijelo

RJEŠENJE

1. Odbija se Zahtjev privrednog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, podnesen protiv privrednog subjekta "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačka b) Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
2. Odbija se zahtjev privrednog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina za nadoknadom troškova postupka, kao neosnovan.
3. Podnosilac zahtjeva je na ovo Rješenje obavezan platiti administrativnu taksu u ukupnom iznosu od 1.500,00 KM u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.
4. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Образложење

Ovim Rješenjem izvršava se Presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 3 U 028132 18 U od 4. novembra 2019. godine (u daljem tekstu: Presuda), kojom je Sud Bosne i Hercegovine uvažio Tužbu privrednog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo i poništio Rješenje Konkurencijskog vijeća, broj UP-04-26-2-017-37/17 od 8. februara 2019. godine, te predmet vratio Konkurencijskom vijeću na ponovno rješavanje.

Konkurencijsko vijeće je presudu zaprimilo dana 8. novembra 2019. godine pod brojem UP-04-26-2-017-44/17.

Prema članu 62. Zakona o upravnim sporovima BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 12/04, 88/07, 83/08 i 74/10), kada sud poništi akt protiv kojeg je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništen akt donesen, te je pri donošenju novog rješenja vezan pravnim shvaćanjima i primjedbama suda u vezi s postupkom.

Konkurencijsko vijeće je dana 30. juna 2017. godine pod brojem UP-04-26-2-017-1/17 zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka privrednog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, zastupan po punomoćniku advokatu Nihadu Sijerčiću, fra. Andela Zvizdovića 1., 71 000 Sarajevo (u daljem tekstu: Podnosilac zahtjeva ili Telemach) protiv privrednog subjekta "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo (u daljem tekstu: Protivna strana ili BH Telecom), radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačka b) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) (u daljem tekstu: Zakon), na tržištu veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma.

Kako Zahtjev nije bio potpun, Konkurencijsko vijeće je aktom broj UP-04-26-2-017-2/17 od 28. avgusta 2017. godine, zatražilo od Podnosioca zahtjeva dopunu istog, te aktom broj UP-04-26-2-017-4/17 od 20. septembra 2017. godine.

Podnosilac zahtjeva je dostavio traženo dana 14. septembra 2017. godine, aktom broj UP-04-26-2-017-3/17 i dana 29. septembra 2017. godine, aktom broj UP-04-26-2-017-5/17, nakon čega je Konkurencijsko vijeće utvrdilo da je isti kompletan i uredan u smislu člana 28. stav (1) Zakona, pa je Konkurencijsko vijeće izdalo Podnosiocu zahtjeva dana 11. oktobra 2017. godine Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva, broj UP-04-26-2-017-6/17.

1. Stranke u postupku

Stranke u postupku su privredni subjekti "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, i "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo.

1.1. Privredni subjekt TELEMACH

Privredni subjekt Telemach društvo za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., Sarajevo, registrovan je kod Općinskog suda u Sarajevu pod matičnim brojem: 65-01-0620-08. Njegov osnivač je Bosnia Broadband S.a.r.l. iz Luksemburga, Rue de Rollingergrund, L-2440 Luksemburg i sa upisanim osnovnim kapitalom od (...)***¹.

Privredni subjekt Telemach je privredno društvo koje je aktivno u pružanju telekomunikacijskih usluga. Jedan je od telekomunikacijskih operatera u Bosni i Hercegovini koji distribuira medijski sadržaj preko kablovske tehničke platforme i pruža usluge pristupa internetu i povezane usluge kao i usluge fiksne telefonije pretplatnicima.

1.2. Privredni subjekt BH Telecom

Privredni subjekt dioničko društvo BH Telecom Sarajevo, Franca Lehara 7., Sarajevo, registrovan je kod Općinskog suda u Sarajevu pod matičnim brojem: 65-02-0012-10 (stari broj I-23391). Osnovni kapital privrednog subjekta BH Telecom je podijeljen na 53.457.358 dionica, koje su u 90% vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, a 10% u vlasništvu Privatizacijskih investicijskih fondova i malih dioničara.

Osnovna registrovana djelatnost privrednog subjekta BH Telecom je obavljanje telekomunikacijskih djelatnosti.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je u toku postupka primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju kategorija dominantnog položaja ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 34/10), Odluke o

utvrđivanju relevantnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 34/10) i odredbe Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07 i 93/09), u smislu člana 26. Zakona.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Bosne i Hercegovine s druge strane ("Službeni glasnik BiH - međunarodni ugovori" br. 10/08), (u daljem tekstu: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) odredba čl. 71. o primjeni kriterija i pravne stečevine Evropske unije, te člana 43. stav (1) Zakona, koje omogućuje Konkurencijskom vijeću u svrhu ocjene datog slučaja, da se može koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije.

Konkurencijsko vijeće je izvršilo uvid i u Zakon o komunikacijama ("Službeni glasnik BiH", br. 31/03, 75/06, 32/10 i 98/12), te Odluku o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021. i akcijskog plana za realizaciju politike ("Službeni glasnik BiH", br. 46/17), usvojenu od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, zatim Pravilo 35/2008 ("Službeni glasnik BiH", br. 54/08), Pravilo 54/2011 ("Službeni glasnik BiH", br. 85/11).

3. Postupak po Zahtjevu za pokretanje postupka

U svom Zahtjevu, Podnosilac zahtjeva, opisuje činjenično stanje i okolnosti koje su razlog za podnošenje Zahtjeva te u bitnom navodi sljedeće:

- Podnosilac zahtjeva, Telemach, je telekomunikacijska firma koja djeluje kao operator digitalne i analogne kablovske TV, pružalac usluge širokopojasnog Interneta i kao operator fiksne telefonije (priloženi za Telemach Izvod iz registra i Finansijski izvještaj za 2016. godinu).
- Protivna strana, BH Telecom, je jedan od tri vladajuća (engl. incumbent) telekomunikacijska operatera u BiH (uz privredne subjekte Hrvatske Telekomunikacije d.d. Mostar (u daljem tekstu: HT Mostar) i Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka (u daljem tekstu: Telekom Srpske), sa glavnom poslovnom djelatnosti, pružanje telekomunikacijskih usluga u fiksnoj i mobilnoj telefoniji, distribucija medijskih sadržaja i pružanje usluge pristupa Internetu (priložen za BH Telecom Izvod iz registra).
- Predmetni zahtjev se u svom sažetku odnosi na aktivnosti BH Telecoma koje predstavljaju zloupotrebu dominantnog položaja na relevantnom tržištu, na način da je neopravdano odbio omogućiti Telemachu fizički pristup svojoj mrežnoj infrastrukturi (telekomunikacijskim cijevima u pojedinim dijelovima Kantona Sarajevo i drugim kantonima u FBiH).
- U pogledu predloženog relevantnog tržišta, Podnosilac zahtjeva smatra da je relevantno tržište predmetnog postupka, tržište veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma u oblasti pokrivenoj takvom infrastrukturom. S tim da je relevantno tržište proizvoda pristup "javnoj PTSN mreži BH Telecoma", a relevantno geografsko tržište predstavlja "područje koje pokriva BH Telecomova PTSN mrežna infrastruktura". Takav prijedlog Podnosilac zahtjeva obrazlaže na način da je i Regulatorna agencija za komunikacije BiH (u daljem tekstu: RAK) u svom stavu koji je iskazan u njegovom prijedlogu Analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa od 8. decembra 2014. godine (priložena uz Zahtjev) (u daljem tekstu: RAK analiza veleprodajnog pristupa) naveo na str. 32:

"Kada je u pitanju pasivna fizička infrastruktura, kablovske mreže ne mogu poslužiti kao zamjena za PSTN mreže, s obzirom da se dio koaksijalnog voda do krajnjeg korisnika ne može razvezati na isti način kao lokalna petlja kod PSTN

¹ (...)***- podaci predstavljaju poslovnu tajnu u smislu člana 38. Zakona o konkurenciji.

mreža. Signali prema/od krajnjim korisnicima preko koaksijalnih parica se multipleksiraju, te nije moguće fizičko razvezivanje pojedinih koaksijalnih parica." Također, navodi kako je geografska dimenzija ovog relevantnog tržišta proizvoda određena područjem koje pokriva BH Telecomova mreža.

- Kako bi dokazao da BH Telecom ima dominantan položaj na relevantnom tržištu Podnosilac navodi kako je BH Telecom jedini učesnik na tržištu fizičkog pristupa BH Telecomovoj mrežnoj infrastrukturi, te da njegov tržišni udio na ovom relevantnom tržištu iznosi 100%, stoga zaključuje da je BH Telecom dominantan na relevantnom tržištu. Kao još jedan faktor relevantan za ocjenu tržišne snage BH Telecoma u sferi telekomunikacija je činjenica da je RAK, proglasio BH Telecom za operatora sa značajnom tržišnom snagom (SMP) na nekoliko tržišta, uključujući fiksnu i mobilnu telefoniju i zakup telekomunikacijskih vodova. Isti status imaju i druga dva incumbent operatora. Prema članu 14. Zakona o komunikacijama BiH:

"Smatra se da operator telekomunikacija ima značajnu tržišnu snagu, ako, bilo individualno ili zajedno s drugima, ima položaj koji je jednak dominaciji, odnosno položaj ekonomske moći, koja mu u znatnoj mjeri omogućava da radi neovisno o konkurentima, klijentima i krajnjim korisnicima."

U svom Zahtjevu Podnosilac dalje navodi kako definicija operatora sa značajnom tržišnom snagom je u BiH ista kao i odgovarajuća definicija u Evropskoj Uniji. U tom pogledu, Podnosilac zahtjeva ističe kako je u svojim relevantnim smjernicama Evropska komisija navela da definicija značajne tržišne snage (SMP) odgovara konceptu dominantnog položaja iz člana 102. Ugovora o funkcionisanju EU (u daljem tekstu: UFEU), te da stoga imajući u vidu da član 9. Zakona predstavlja praktično preuzetu odredbu člana 102. UFEU, Podnosilac smatra je isti zaključak u vezi sa povezanošću SMP statusa i dominantnog položaja primjenjiv i u BiH.

- Kako bi pojasnio zloupotrebu dominantnog položaja u ovom postupku, te preduprijedio eventualne buduće prigovore od strane BH Telecoma, Podnosilac zahtjeva navodi kako bez obzira na činjenicu da sektorskim propisima još uvijek nije izričito uspostavljena pojedina obaveza operatora ili da nisu utvrđeni detalji i način ostvarivanja takve obaveze, kao ni eventualna činjenica da nešto nije okarakterizirano kao povreda relevantnih sektorskih propisa od strane sektorskog regulatora (u ovom slučaju od strane RAK-a) ne znači da ne postoji zloupotreba dominantnog položaja u smislu člana 10. Zakona. Takav stav se potvrđuje praksom iz presude Evropskog suda pravde (u daljem tekstu: ESP) u predmetu Deutsche Telekom (predmet C-280/08, Presuda ESP od 14. oktobra 2010. godine). U toj odluci, ESP je utvrdio da činjenica da se telekomunikacijski operator podržavao sektorskih propisa iz oblasti telekomunikacija ne znači da ne postoji odgovornost operatora po osnovu moguće povrede propisa iz oblasti konkurencije, dokle god je operator imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu navodnog prekršaja. To bi praktično značilo ukoliko bi sektorski propis fiksirao cijenu određenog telekomunikacijskog proizvoda, operator ne bi imao mogućnost autonomnog djelovanja i stoga ne bi bio u mogućnosti da prekrši propise o konkurenciji tako što bi djelovao u skladu sa nalogom iz sektorskog propisa. S druge strane, ukoliko sektorski propis na primjer određuje samo maksimalnu cijenu ali je ne fiksira, operator ima mogućnost autonomnog djelovanja, jer je u mogućnosti da odredi cijenu unutar određenog obima. Iz odluke u predmetu Deutsche Telekom također slijedi da

činjenica da je operator dobio saglasnost sektorskog regulatora u pogledu određenog postupanja ne znači da isto postupanje ne može istodobno predstavljati i prekršaj pravila iz oblasti konkurencije. Konkretno, u predmetu Deutsche Telekom njemački telekomunikacijski regulator dao je svoju saglasnost na određene cijene koje je utvrdio Deutsche Telekom, ali je usprkos tome ustanovljeno da je putem takvih (odobrenih) cijena Deutsche Telekom izvršio zloupotrebu dominantnog položaja.

Primijenjeno na predmetni slučaj i akte BH Telecoma za koje Podnosilac smatra da predstavljaju zloupotrebu dominantnog položaja, moguća tvrdnja da RAK još uvijek nije usvojio pravila kojima se određuju određene obaveze koje bi bile primjenjive na BH Telecom ne znači da je usvajanje takvih sektorskih propisa preduslov za postojanje kršenja propisa o zaštiti konkurencije. Ovo se posebno odnosi na pravila u vezi sa fizičkim pristupom mrežnoj infrastrukturi incumbent operatora.

U ovom postupku je sporno i pravo BH Telecoma na upravljanje telekomunikacijskim cijevima, bez obzira na činjenicu da utvrđivanje stvarnih prava na određenoj imovini ne može biti predmet postupka koji se vodi kod Konkurencijskog vijeća, Podnosilac zahtjeva ističe da upravljanje infrastrukturom koja je predmet ovog postupka BH Telecom u velikom dijelu vrši bez pravnog osnova.

Naime, prema javno dostupnim informacijama, BH Telecom nije upisan kao vlasnik ove imovine u odgovarajućim registrima, niti je zasnovao pravo služnosti na ovoj infrastrukturi u svoju korist za veliki dio infrastrukture koju ekskluzivno koristi.

Također, makar koliko je Podnosiocu poznato, BH Telecom nema ni pravo koncesije niti neko drugo pravo korištenja predmetne infrastrukture pribavljeno u zakonom propisanoj proceduri.

Iako ove činjenice nemaju uticaja na obavezu BH Telecoma da drugima omogućiti pristup predmetnoj infrastrukturi koju koristi, Podnosilac smatra bitnim istaći ove okolnosti, a kako bi Konkurencijsko vijeće moglo cijeniti težinu počinjene povrede - ne samo da BH Telecom sprječava konkurenciju onemogućavanjem pristupa infrastrukturi, nego to još čini sa infrastrukturom koju koristi bez pravnog osnova.

U svakom slučaju, sve i ukoliko bi BH Telecom imao zasnovana neka prava na predmetnoj imovini, ista predstavlja esencijalnu infrastrukturu, koju je BH Telecom kao dominantni učesnik na tržištu dužan dati na korištenje konkurentima pod odgovarajućim uslovima. Naime, pristup mrežnoj infrastrukturi incumbent operatora je od ključnog značaja za poslovanje alternativnih operatora i učešće na tržištima pružanja usluga krajnjim korisnicima.

- Bez obzira na navedenu činjenicu, Podnosilac zahtjeva u svom zahtjevu dalje navodi kako se obratio BH Telecomu sa konkretnom ponudom u vezi sa iznajmljivanjem telekomunikacijskih cijevi kojima upravlja BH Telecom, koji je ponudu odbio bez razumnog obrazloženja. BH Telecom konkurenciju na tržištu narušava tako što odbija da Telemachu iznajmi pojedine viškove kapaciteta telekomunikacijskih cijevi, time onemogućavajući Telemach da se efektivno takmiči sa BH Telecomom.

- Podnosilac zahtjeva navodi kako je BH Telecom do infrastrukture koju danas koristi, većim dijelom došao korištenjem resursa stečenih u periodu do 1992. godine, a kojima su doprinijeli svi stanovnici BiH, u skladu sa sistemom upravljanja koji je vladao u tadašnjoj BiH. Dakle, ne radi se o infrastrukturi koju je BH Telecom stekao investirajući prihode stečene tržišnom borbom sa konkurentima.

Kako dio slobodnih kapaciteta te infrastrukture nije neophodan BH Telecomu za pružanje vlastitih usluga, a gradnja nove infrastrukture je kompleksna i skupa i za operatore i za širu društvenu zajednicu, Telemach je smatrao logičnim da se obrati BH Telecomu za najam predmetne infrastrukture, nudeći pritom da se dogovore o komercijalnim uslovima. Telemach smatra da je ovakvo rješenje u interesu razvoja konkurencije, ali i u javnom interesu (smanjuje troškove i druge praktične probleme za građane koje izgradnja nove infrastrukture podrazumijeva).

Po tom pitanju Telemach se u periodu 2015.-2017. više puta obratio BH Telecomu konkretnim zahtjevom da mu BH Telecom iznajmi pojedine telekomunikacijske cijevi u Kantonu Sarajevo, a nakon toga i u nekim drugim kantonima, a u koje bi Telemach položio svoj telekomunikacijski kabal (priloženi uz Zahtjev: Telemachovi zahtjevi upućeni BH Telecomu 20. marta 2017. godine, 19. januara 2017. godine, 3. avgusta 2015. godine, 27. avgusta 2015. godine, 1. septembra 2015. godine). Međutim, BH Telecom je u više navrata dao negativan odgovor u pogledu ovog zahtjeva, navodeći kako nema definisanu ponudu za iznajmljivanje telekomunikacijskih cijevi, te da stoga nije u mogućnosti da postupi po Telemachovom zahtjevu (priloženi uz Zahtjev: BH Telecomovi odgovori od 28. marta 2017. godine, 27. februara 2017. godine, 26. avgusta 2015. godine, 3. septembra 2015. godine, 1. decembra 2015. godine).

- U jednom od odgovora dostavljenih od strane BH Telecoma od 28. marta 2017. godine, BH Telecom insistira na činjenici da sektorski regulator dominantnim operatorima još nije odredio uslove i pravila za davanje na korištenje slobodnih infrastrukturnih kapaciteta. Po tom pitanju Podnosilac zahtjeva navodi kako, eventualno nepostojanje detaljnih pravila po sektorskoj regulativi ne isključuje obaveze koje BH Telecom ima kao dominantni učesnik na tržištu u smislu propisa o zaštiti konkurencije. U tom pogledu, naročito je relevantna činjenica da se Telemach sa predmetnim zahtjevom prvi put obratio BH Telecomu još u avgustu 2015. godine, te da sektorski regulator nije donio konkretne akte do današnjeg dana. Ukoliko bi se opravdanje BH Telecom-a smatralo legitimnim, sve dok im sektorski regulator ne odredi uslove i pravila (što očigledno može trajati više godina), dominantni operatori nemaju obavezu da omoguće pristup svojoj infrastrukturi, što je očigledno protivno smislu i cilju propisa iz oblasti poštene tržišne konkurencije.

Dakle, BH Telecom je bez bilo kakvog objektivnog opravdanja odbio da Telemachu omogući pristup slobodnim kapacitetima u svojim telekomunikacijskim cijevima, navodeći samo da zakup nije moguć iz razloga što BH Telecom nema definisanu ponudu za takvu vrstu aranžmana, niti je sektorski regulator dao smjernice za sačinjavanje takve ponude. Međutim, nedostatak definisane ponude, kao i čekanje sektorskih propisa koji će BH Telecomu propisati detaljne uslove za ustupanje slobodnih infrastrukturnih kapaciteta, ne znači da BH Telecom može ograničiti razvoj konkurencije na tržištu BiH i u svakom slučaju ne isključuje primjenu propisa o zaštiti konkurencije na predmetno djelovanje BH Telecoma.

- Obzirom da Telemach sada već godinama čeka da BH Telecom omogući provedbu zakona i pristup neiskorištenoj infrastrukturi, odnosno da omogući fer i transparentan pristup odgovarajućoj infrastrukturi, smatra da je omogućio sasvim dovoljno vremena BH Telecomu da oblikuje objektivne i ekonomski opravdane uslove i pravila za davanje na korištenje slobodnih infrastrukturnih kapaciteta.

BH Telecom višegodišnjim suprotnim postupanjem uporno sprječava, ograničava i narušava razvoj tržišne konkurencije, onemogućavanjem pristupa esencijalnoj infrastrukturi svojim konkurentima na povezanim tržištima, odnosno onemogućava pružanje kvalitetnije i pouzdanije usluge korisnicima i nelegitimno povećava troškove konkurenata (Telemacha).

- Podnosilac zahtjeva u Zahtjevu navodi i činjenicu kako izgradnja nove mreže nije izvodljiva alternativna pristupu BH Telecomovoj infrastrukturi, iz razloga što, izgradnja nove mrežne infrastrukture općenito gledano nije ekonomski izvodljiva, imajući u vidu visoke troškove povezane sa takvim ulaganjem, kao i neizvjesnost u pogledu toga bi li dovoljan broj korisnika prešao kod alternativnog operatora. S obzirom da postojeći korisnici na relevantnom području već imaju pristup uslugama BH Telecoma, alternativni operator mora učiniti značajna ulaganja, koja BH Telecom ne mora snositi, kako bi uopće bio u stanju da im ponudi svoju uslugu (koju oni ne moraju prihvatiti).
- Dodatno, navodi se u zahtjevu, u kontekstu BiH izgradnja mreže je povezana sa značajnim regulatorskim preprekama, usljed činjenice da je pribavljanje građevinskih dozvola složen proces koji zahtijeva značajno vrijeme i u kojem učestvuje i sam BH Telecom, koji za izdavanje dozvole za gradnju mreže u većini slučajeva mora izdati saglasnost radi eventualne smetnje vlastitoj infrastrukturi. Dakle, BH Telecom ima kontrolu ne samo nad pristupom njegovoj infrastrukturi (koja predstavlja ključni resurs za poslovanje alternativnih operatora), već i nad mogućnošću postavljanja alternativne infrastrukture od strane istih tih operatora. Usljed ovoga, pristup BH Telecomovoj infrastrukturi predstavlja jedini ekonomski opravdan način na koji alternativni operator može doći do krajnjih korisnika na relevantnom području i ponuditi im svoje usluge, odnosno konkurisati BH Telecomu. Podnosilac zahtjeva naglašava kako je, pristup navedenoj infrastrukturi od ključnog značaja za poslovanje operatora koji žele da se takmiče na vertikalno povezanom tržištu, odnosno da pružaju maloprodajne usluge korisnicima telekomunikacijskih usluga. U ovom pogledu, Podnosilac ukazuje na analizu sadržanu u RAK analizi veleprodajnog pristupa, u kojoj se u relevantnom dijelu navodi:

"Izgradnja vlastite pristupne mreže do krajnjih korisnika zahtijeva velika kapitalna ulaganja i to većinom u obliku nepovratnih troškova (engl. sunk cost), što znači da operator koji odluči da uloži sredstva neće moći da nadoknadi sve troškove ukoliko kasnije odluči ili bude prisiljen da napusti tržište. Također, ne može se očekivati da se takva investicija ostvari [...] u roku od jedne do tri godine, zato što je potrebno nekoliko godina da se duplira mreža kakvu posjeduju tri incumbent operatora. To se potvrđuje kroz slučaj operatora Logosoft koji, bez obzira na sličnu arhitekturu i intenzivna ulaganja u nova optička vlakana i bakrene parice u posljednjih nekoliko godina, i dalje djeluje na prilično ograničenom području.

Barijere za ulazak na tržište stvaraju asimetrične uslove između operatora koji već djeluju na tržištu i novih operatora. Incumbent operatori su investirali u svoje mreže i stvarali korisničku bazu godinama u položaju monopola.

Bez obzira na ovu historijsku činjenicu, glavne karakteristike pristupnih mreža su nepovratni troškovi, te ekonomija obima i obuhvata zbog čega ih novi operatori teško mogu replicirati. Nepovratni troškovi ili nepovratne investicije su troškovi i investicije koji se ne mogu vratiti nakon izlaska s tržišta. Kablovska kanalizacija i položeni kablovi se, u principu, ne mogu prenijeti na drugo mjesto, a da se ne

izgube troškovi njihove početne instalacije. Prema tome, postoji veliki rizik vezan za izgradnju pristupne mreže, pogotovo ako je to druga paralelna mreža postojećoj mreži jednog od incumbent operatora i zato što je neizvjesno da će krajnji korisnici incumbent operatora preći na novu mrežu. Izgradnja vlastite infrastrukture do krajnjeg korisnika je isplativa u slučaju kada na određenom području postoji dovoljan broj i gustoća potencijalnih korisnika. Osim postojanja ekonomije obima i dovoljne gustoće potencijalnih korisnika, potrebno je da postoji i potražnja za ostalim telekomunikacijskim uslugama, kako bi se velika ulaganja isplatila.

Uzimajući u obzir geografsku zastupljenost pristupne mrežne infrastrukture operatora BH Telecoma, Telekoma Srpske i HT Mostara, kao i činjenicu da su izgrađene tokom dugog vremenskog perioda, zaključuje se da repliciranje pristupne mrežne infrastrukture BH Telecoma, Telekoma Srpske i HT Mostara nije ekonomski opravdano.

Kako bi se smanjio rizik ulaganja u pristupnu mrežu, neophodno je da novi operatori mogu koristiti, barem djelomično, pasivni i aktivni pristup infrastrukturi i pratećim sredstvima incumbent operatora. Čak i ako novi operator odluči replicirati pristupnu mrežu, npr. polažući optičke kablove, to bi bilo puno lakše ako bi mu bio omogućen pristup kablovskoj kanalizaciji incumbent operatora. Prema tome, čak i za operatore koji su spremni na velike investicije u pristupne mreže, izgradnja kablovske kanalizacije predstavlja značajnu prepreku za ulazak na tržište.

Pored strukturnih barijera, postoje i pravne prepreke za ulazak novih operatora na tržište. Gradnja vlastite pristupne infrastrukture je otežana ne samo zbog visokih i većinom nepovratnih troškova ulaganja (postavljanje kanalizacije, polaganje kablova i sl.), već i zbog nemogućnosti dobijanja potrebnih građevinskih dozvola za izgradnju vlastite pristupne mrežne infrastrukture.

Operator koji želi graditi pristupne mreže mora dobiti dozvole za izgradnju kablovske kanalizacije, postavljanje ormara i izgradnju objekata za smještaj opreme, u skladu sa zakonom o javnom i građanskom pravu. Agencija napominje, da se dozvole za izgradnju kablovske kanalizacije teže dobivaju u pojedinim dijelovima BiH. Također, Agencija naglašava da ne postoji zakon na nivou Bosne i Hercegovine koji uređuje ovu oblast, što predstavlja pravnu barijeru za operatore koji žele graditi mreže na čitavoj teritoriji BiH.

U skladu sa navedenim, postojanje barijera za ulazak na tržište, strukturnih i pravnih, dodatno doprinosi jačanju tržišne snage incumbent operatora BH Telecoma, Telekoma Srpske i HT Mostar na njihovim pripadajućim geografskim tržištima. "

U svojoj analizi RAK se dodatno osvrnuo na tržišnu prednost koju incumbent operatori imaju u pogledu ekonomije obima:

"Ekonomija obima svojstvena je za proizvodne procese koje karakteriziraju visoki fiksni troškovi, a što je karakteristika elektronskih komunikacijskih tržišta. Fiksni troškovi su isti iz perioda u period, tako da se širenjem obima proizvodnje, fiksni troškovi raspoređuju na veći broj jedinica proizvoda. U slučaju elektronskih komunikacija to se odnosi na situaciju u kojoj postoji mogućnost da operator već izgrađenu infrastrukturu za pružanje određene usluge, bez većih dodatnih troškova iskoristi za širenje baze korisnika. Dakle, incumbent operatori BH Telecom, Telekom Srpske i HT Mostar imaju značajnu prednost nad drugim operatorima koji se nalaze na tržištu ili žele ući na tržište sa gledišta ekonomije obima, obzirom da mogu ponuditi usluge sa

znatno nižim troškovima od drugih operatora koji bi trebali izgraditi ili nadograditi postojeću mrežnu infrastrukturu. Operatori koji bi željeli ući na tržište, zbog visokih troškova pružanja usluga, ne bi bili u mogućnosti ponuditi niže cijene od incumbent operatora, a time bi i teže privukli korisnike."

RAK je u svojoj analizi identifikovao i konkretna moguća narušavanja konkurencije do kojih bi moglo doći usljed odbijanja BH Telecoma i druga dva incumbent operatora da alternativnim operatorima omoguće pristup svojim infrastrukturama:

"Agencija smatra da bi [tri incumbent operatora] u odsustvu regulacije mogli imati interes odbiti zahtjev za pregovore operatorima korisnicima veleprodajnih usluga fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući potpuni i zajednički pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) i bitstream pristupa. SMP operatori bi kao vertikalno integrirani operatori koji pružaju usluge na povezanim maloprodajnim tržištima, također, imali interes da uskrate neku od veleprodajnih usluga relevantnih tržišta (pristup izdvojenoj lokalnoj petlji, mrežnoj infrastrukturi i povezanim sredstvima, kolokaciji, bitstream pristup) ili da uskrate već odobreni pristup. U tom slučaju, značajna tržišna snaga bila bi prenesena na povezana maloprodajna tržišta, čime bi tržišna pozicija SMP operatora bila dodatno ojačana, a konkurencija narušena.

Agencija smatra da potencijalni konkurenti ne bi imali dovoljnu pregovaračku moć koja bi natjerala SMP operatore da pružaju relevantne veleprodajne usluge pod razumnim komercijalnim uslovima, pa čak i da uopće nude ove usluge. Zbog prenošenja tržišne snage, operatori korisnici ne bi mogli biti efektivna konkurencija SMP operatorima na relevantnim maloprodajnim tržištima. Posljedice bi se odrazile na krajnje korisnike na način da ne bi imali mogućnost izbora u pogledu cijene, kvaliteta i asortimana usluga."

U praksi Evropske Komisije je u nekoliko predmeta utvrđeno da je pristup telekomunikacijskoj mreži incumbent operatora od ključnog značaja (eng. essential facility) za poslovanje alternativnih operatora, npr. u odlukama kojima se sankcionisala zloupotreba dominantnog položaja u predmetima Telekomunikacija Polska (Predmet COMP /39.523) i Slovak Telekom (Predmet AT.39523). U navedenim predmetima, Evropska Komisija je izričito utvrdila da i tzv. "konstruktivno odbijanje saradnje" (ponuda saradnje pod uslovima koji nisu razumni za drugu ugovornu stranu) predstavlja radnju zloupotrebe dominantnog položaja incumbent operatora. Tako, na primjeru BH Telecoma, koji odbija Telemachu omogućiti pristup svojim telekomunikacijskim cijevima, zabrinutosti koje je RAK iskazao u svojoj analizi materijalizovale su se u praksi. Uslijed ovoga, intervencija Konkurencijskog vijeća nužna je kako bi se očuvala i unaprijedila efektivna konkurencija na relevantnom tržištu. Stoga, Podnosilac zahtjeva navodi i kako odsutnost propisa RAK-a koji bi nalogali BH Telecomu da objavi opću ponudu u vezi sa davanjem u zakup telekomunikacijskih cijevi drugim operatorima ne sprječava primjenu propisa o konkurenciji.

Međutim, odsutnost navedenog propisa RAK-a ne znači da je BH Telecom u pogledu svog postupanja imun od primjene propisa o konkurenciji, odnosno da po tom osnovu može uskratiti pristup cijevima alternativnim operatorima. Kao što je poznato, svrha sektorskih propisa u oblasti elektronskih komunikacija je djelovanje ex ante kako bi se razvila konkurencija na tržištima na kojima ne postoji efektivna konkurencija. S druge strane, propisi o konkurenciji na određeno ponašanje djeluju ex post, tj. kada je već došlo do povrede konkurencije. Ovo je izričito

potvrdio i RAK u svojoj Analizi veleprodajnog pristupa (str. 37.) gdje navodi:

"Za razliku od ex post pristupa regulaciji kojim nadležno tijelo za zaštitu konkurencije zloupotrebu dominantnog položaja procjenjuje primjenjujući principe zakona o zaštiti konkurencije, u elektronskim komunikacijama Agencija primjenjuje prethodnu (ex ante) regulaciju i djeluje tamo gdje konkurencija nije efektivna, kako bi se ona razvila."

RAK je prepoznao mogućnost da će tri incumbent operatora biti nesporni da omoguće pristup svojim infrastrukturama, te je na osnovu toga RAK zaključio da će potencijalno biti neophodna ex ante regulacija s tim u vezi. U tom pogledu, u konkretnom predmetu je jasno da je navedena sporna praksa primjenjivana na tržištu dugi niz godina, odnosno da predstavlja kontinuiranu povredu BH Telecoma. Kao što BH Telecomovo odbijanje da omogući Telemachu pristup svojim telekomunikacijskim cijevima pokazuje, navedeni zaključci RAK-a su u potpunosti opravdani. Shodno ovome, čak i u odsustvu ex ante regulacije, ex post primjena propisa o zaštiti konkurencije je opravdana, pošto je već došlo do povrede konkurencije.

- U svom Zahtjevu Telemach navodi kako odbijanje pristupa infrastrukturi od strane incumbent operatora predstavlja zloupotrebu dominantnog položaja u praksi EU, te da Evropska Komisija, u Smjernicama o telekomunikacijama navodi:

"Pojedini incumbent telekom operatori mogu doći u iskušenje da trećim stranama - pružiocima usluga odbiju pristup svojoj infrastrukturi, naročito u područjima u kojima bi usluga u pitanju predstavljala konkurenciju usluzi koju telekom operator sam pruža. Ovaj otpor će se često manifestovati u odugovlačenju prilikom davanja pristupa, u nespornosti da se omogući pristup ili u spremnosti da se pristup omogući samo pod nepovoljnim uslovima. Uloga je propisa o konkurenciji osigurati da se ovim potencijalnim tržišta pristupa dozvoli razvoj i da se incumbent operatori spriječe u tome da svoju kontrolu iskoriste na način da ometu razvoj na tržištima usluga."

Citirani dokument Evropske komisije također potvrđuje da, imajući u vidu opisano područje pokrivanja BH Telecomove mreže i praktičku nemogućnost da alternativni operatori repliciraju ovu mrežu, BH Telecomova infrastruktura predstavlja ključnu infrastrukturu:

"U sektoru telekomunikacija, koncept "ključne infrastrukture" biće u mnogim slučajevima relevantan prilikom određivanja obaveza dominantnih telekom operatora. Izraz ključna infrastruktura koristi se da se njime opiše infrastruktura koja je ključna za pristup kupcima i/ili omogućavanje konkurentima da nastave sa svojim poslovanjem, a koji ne može biti replikovano razumno mogućim sredstvima. Privredni subjekt koji kontroliše pristup ključnoj infrastrukturi posjeduje dominantan položaj u smislu člana [102. UFEU]. "(Smjernice o telekomunikacijama §68-69)

Na stanovištu da odbijanje pristupa telekomunikacijskoj mreži koja predstavlja infrastrukturu predstavlja zloupotrebu dominantnog položaja je i Evropska komisija:

"U oblasti prevoza, Komisija je u svojim odlukama utvrdila da firma kontroliše ključnu infrastrukturu mora pod određenim uslovima omogućiti pristup. Ista načela važe i za sektor telekomunikacija. Ukoliko ne bi postojale komercijalno izvodljive alternative u pogledu zahtijevanog pristupa, onda ukoliko pristup ne bi bio omogućen, strana koja zahtijeva pristup ne bi bila u mogućnosti obavljati djelatnost na tržištu usluga. Stoga bi odbijanje u ovom slučaju ograničilo razvoj novih tržišta, ili novih proizvoda na

tim tržištima, protivno članu [102](b), ili bi narušilo razvoj konkurencije na postojećim tržištima."

Dalje se navodi kako je Evropska komisija razvila sljedeći analitički okvir kako bi ocijenila da li, odbijanjem omogućavanja pristupa ključnoj infrastrukturi, određeni telekom operator vrši zloupotrebu dominantnog položaja:

- (a) pristup infrastrukturi u pitanju je generalno ključan kako bi privredni subjekti bili u mogućnosti da se takmiče na relevantnom tržištu;
 - (b) postoje dovoljni kapaciteti da se omogući pristup;
 - (c) vlasnik infrastrukture sprječava konkurenciju na postojećem ili potencijalnom tržištu usluga ili proizvoda;
 - (d) privredni subjekt koji zahtijeva pristup spreman je platiti razumnu i nediskriminirajuću cijenu te je i u drugim aspektima spreman prihvatiti nediskriminirajuće uslove pristupa;
 - (e) ne postoji objektivno opravdanje za odbijanje pristupa.
- Prema podnosiocu zahtjeva, svih pet uslova koje traži Evropska Komisija prilikom ocjene je zadovoljeno u predmetnom slučaju.
- (pod a) Pristup BH Telecomovim telekomunikacijskim cijevima je ključan kako bi alternativni operatori bili u mogućnosti da se takmiče sa BH Telecomom na tržištu fiksne telefonije - Kao što je pojašnjeno, uslijed činioaca kao što su područje koje pokriva BH Telecomova mreža, dozvole BH Telecoma, perioda poslovanja BH Telecoma i razvoja branda, različitih usluga i paketa koje BH Telecom nudi korisnicima (tzv. quadruple-play usluga), broja korisnika koji ovaj operator već ima, period važenja zaključenih ugovora, visokih fiksnih troškova izgradnje alternativne mreže, te praktične nemogućnosti alternativnih operatora da izgrade paralelnu mrežu, kako bi došli do krajnjih korisnika i bili u mogućnosti da se efikasno takmiče sa BH Telecomom na tržištu fiksne telefonije alternativnim operatorima je nužan pristup BH Telecomovoj infrastrukturi.
 - (pod b) BH Telecom ima dovoljno kapaciteta da omogući pristup - Prema saznanjima Podnosioca zahtjeva, BH Telecom ima dovoljno slobodnog kapaciteta kako bi dozvolio Telemachu traženi pristup telekomunikacijskim cijevima. Prilikom odbijanja Telemachovog zahtjeva, čak ni BH Telecom nije naveo nedostatak kapaciteta kao razlog odbijanja - BH Telecom je zahtjev odbio uz obrazloženje da nema opću ponudu za ovu vrstu usluge, niti mu je sektorski regulator propisao uslove i pravila za sačinjavanje ove ponude.
 - (pod c) Odbijanjem pristupa svojoj mrežnoj infrastrukturi, BH Telecom sprječava konkurenciju na različitim maloprodajnim telekomunikacijskim tržištima (npr. fiksne telefonije, pristupa Internetu, distribucije medijskih sadržaja) - Kao što je detaljno izloženo u ovom Zahtjevu, budući da djeluje kao vertikalno integrisani operator, BH Telecom ima snažan podsticaj da drugim operatorima oteža ulazak na maloprodajna telekomunikacijska tržišta na kojima bi mu mogli efikasno konkurisati. BH Telecomovo postupanje u vezi sa odbijanjem pristupa svojoj mreži stoga treba biti razmatran u tom kontekstu. Pošto alternativni operatori ne mogu pod razumnim uslovima replikovati BH Telecomovu mrežu, jedini način na koji bi se mogli efikasno takmičiti sa BH Telecomom je ukoliko bi imali pristup BH Telecomovoj mreži i odbijanjem pristupa BH Telecom narušava konkurenciju na maloprodajnom nivou tržišta.
 - (pod d) Telemach je spreman platiti razumnu i nediskriminirajuću cijenu i u drugim pogledima je spreman da prihvati nediskriminirajuće uslove - Telemach nije tražio da mu BH Telecom pristup svojoj mreži omogući besplatno,

već da mu BH Telecom da u najam dio svojih viškova kapaciteta u relevantnom području. Telemach je u svakom slučaju spreman da plati razumnu i nediskriminirajuću cijenu za takav pristup. Međutim, BH Telecom i Telemach nisu ni došli do faze pregovora u kojoj bi pregovarali o uslovima pod kojim bi traženi pristup bio omogućen - BH Telecom je odbio da odobri pristup bez obzira na poslovne uslove, čime jasno pokazuje da odbijanje saradnje nije zasnovano na ekonomski opravdanim razmatranjima, već na uskraćivanju ključnog resursa konkurentima.

- Dodatno, Podnosilac ističe da, čak i ukoliko BH Telecom nema opću ponudu u kojoj bi bili određeni poslovni uslovi najma njegovih telekomunikacijskih cijevi, postoje objektivni kriteriji na osnovu kojih se može odrediti cijena takvog najma.

Prije svega, takvi kriteriji sadržani su u RAK analizi veleprodajnog pristupa. Konkretno, RAK je kao gornju graničnu cijenu najma cijevi odredio 14 KM po kilometru dužine i po kvadratnom centimetru poprečnog presjeka kablovske kanalizacije. Isti dokument također daje uporedni pregled u pogledu cijena usluge pristupa i zajedničkog korištenja kablovske kanalizacije u regiji, a što također može poslužiti kao koristan pokazatelj prilikom određivanja cijene zakupa BH Telecomovih cijevi, kao što je prikazano u tabeli:

	Usluga pristupa i zajedničkog korištenja kablovske kanalizacije	Mjesečna naknada (EUR/metru)
Hrvatska	- cijevi velikog prečnika (63-110 mm)	0,1575
	- cijevi PEHD 50 (50 mm)	0,1333
	- cijevi malog prečnika (20-40 mm)	0,0458
	- mikrocijevi (3-16 mm)	0,0258
Srbija	- cijevi prečnika do 40 mm	0,0900
Cma Gora	- iznajmljivanje kanala prečnika 40 mm	0,0951
	- iznajmljivanje kanala prečnika 20 mm	0,0761
Makedonija	- iznajmljivanje kanala prečnika 40 mm	0,0951
	- iznajmljivanje kanala prečnika 32 mm	0,0761
	- iznajmljivanje kanala prečnika 5-10 mm	0,0357

Pored prakse iz regije, također su dostupni i podaci o tome na koji način se cijena najma utvrđuje širom Evrope. U tom pogledu, podnosilac je priložio tabelu, sadržanu u ekspertskom mišljenju koje je SBR-net Consulting, koje je također priložio uz zahtjev, pripremio za Podnosioca zahtjeva kao komentar na RAK analizu veleprodajnog pristupa (u daljem tekstu: "SBR-net analiza") pokazuje uporedbu cijene koju predlaže RAK sa relevantnim cijenama u nekoliko evropskih zemalja.

Podnosilac zahtjeva zaključuje, kako postoje objektivni kriteriji na osnovu kojih bi se mogla odrediti cijena pristupa BH Telecomovim cijevima čak i bez usvajanja opće ponude koja bi se odnosila na ovu vrstu usluge BH Telecoma.

Dalje navodi, kako ne postoji objektivno opravdanje za BH Telecomovo odbijanje pristupa. Prilikom odbijanja Telemachovog zahtjeva za pristup BH Telecomovim telekomunikacijskim cijevima, BH Telecom nije pružio nikakvo objektivno opravdanje, niti takvo opravdanje postoji. Kao jedini razlog odbijanja pristupa BH Telecom je naveo činjenicu da još uvijek nema opću ponudu za tu vrstu usluge. Međutim, kao što je objašnjeno iznad u tekstu, nepostojanje opće ponude za pružanje usluge pristupa telekomunikacijskim cijevima ni na koji način ne onemogućava primjenu propisa o konkurenciji na takvo postupanje niti BH Telecomu daje imunitet od navoda o zloupotrebi dominantnog položaja. U skladu sa EU Smjernicom 2014/61/CE o mjerama za smanjenje troškova postavljanja elektronskih komunikacijskih mreža velikih brzina od 15. maja 2014. godine, kako bi se smanjili troškovi postavljanja širokopojasnih mreža, što doprinosi

digitalizaciji javnog sektora i posljedično svim sektorima privrede, države članice EU su se obavezale osigurati da na njihovoj teritoriji svaki mrežni operator ima obavezu udovoljiti svim razumnim zahtjevima za pristup njegovoj fizičkoj infrastrukturi radi postavljanja elemenata elektronskih komunikacijskih mreža velikih brzina pod pravičnim i razumnim uslovima. Zahtjev je, prema ovoj Direktivi, moguće odbiti isključivo iz objektivnih i transparentnih razloga.

- Iako Direktiva ne predstavlja direktan izvor prava u BiH, Podnosilac zahtjeva istu ovdje citira da bi prenio standarde postupanja sa infrastrukturom koji su usvojeni na nivou EU, te kako bi naglasio da bezrazložno odbijanje pristupa infrastrukturi (koja je pritom izgrađena sredstvima svih građana BiH) od strane BH Telecoma predstavlja ozbiljno kršenje tržišnih standarda koji se u sektoru telekomunikacija primjenjuju širom svijeta.

Podnosilac zahtjeva je u dopuni Zahtjeva dostavljenom na traženje Konkurencijskog vijeća dana 14. septembra 2017. godine, broj UP-04-26-2-017-3/17, dostavio slijedeće informacije, u bitnom:

- U pogledu tehnologije koju koristi za pružanja svojih usluga Telemach koristi HFC, FTTx i G-PON mrežne tehnologije (tehnologiju DVB-C i IPTV za pružanje TV usluge, IP tehnologiju za internet i fiksnu telefonsku uslugu), kao i satelitsku tehnologiju DTH (DVB-S) za pružanje samostalne TV usluge određenim korisnicima.
- Podatke, prikazano u dostavljenoj tabeli, o ukupnom broju korisnika (isključivo korisnika Telemacha, a ne povezanih društava), prikazano prema općinama, i prema vrsti usluge koju korisnici koriste. S napomenom da se na cjelokupnom području svake od općina u kojima pruža usluge, mreže dva operatora preklapaju u cijelosti već samo na određenim dijelovima. U najvećem broju slučajeva, BH Telecom pokriva pretežnu ili cjelokupnu teritoriju ovih općina, a Telemach pokriva dijelove teritorija navedenih općina mrežom koju je u dosadašnjem toku svog poslovanja izgradio ili kupio, te da je nemoguće je na osnovu javno dostupnih podataka u ovom trenutku iskazati tačan postotak preklapanja za svaku općinu. Dostavljeni podaci o CATV korisnicima obuhvataju samo korisnike fizički spojene na mrežnu infrastrukturu Telemacha, a ne i korisnike koji usluge primaju putem satelita i drugih tehnologija - DTH, MMDS, Wireless.
- Pojašnjenje kako Telemach posjeduje na dijelu navedenog geografskog područja svoju vlastitu mrežnu infrastrukturu, ali ne u obimu uporedivom sa BH Telecomom, odnosno postojeća vlastita mrežna infrastruktura mu ne omogućava odgovarajuće pružanje usluga krajnjim korisnicima, s obzirom da ne pokriva cjelokupnu teritoriju navedenih općina. Telemach ima interes za zakup cijevi radi polaganja vlastite infrastrukture u iste i pružanje osnovnih djelatnosti Telemacha, odnosno pružanja usluga TV, interneta i fiksne telefonije krajnjim korisnicima, a iz razloga što postoji više kategorija korisnika koje bi efikasnije i bolje snabdio uslugom kada bi imao zakupljene cijevi BH Telecoma, a također na ovaj način bi i proširio krug korisnika kojima bi mogao ponuditi uslugu.
- Naime, na nekim lokacijama koje pokriva mreža BH Telecoma, Telemach uopće nema nikakvu mrežu, nemaju je ni treće osobe, a postavljanje novih cijevi podrazumijeva nerazmjerne troškove sredstava i vremena, odnosno administrativno je otežano, s obzirom da se dozvole za gradnju često čekaju godinama, te bi korisnicima na tim lokacijama uslugu ponudio novom infrastrukturom koju bi

- položio u zakupljene cijevi BH Telecoma, prema fer i transparentnim tržišnim uslovima.
- S toga, ukoliko Konkurencijsko vijeće smatra da je to neophodno za utvrđivanje činjenica u konkretnom slučaju, Telemach predlaže da se provede vještačenje na okolnosti ekonomske potrebe korištenja predmetnih cijevi i neisplativosti postavljanja alternativne mreže na predmetnim lokacijama.
 - Također, za određen broj lokacija, Podnosilac zahtjeva u ovom trenutku koristi zakupljene viškove kapaciteta raznih operatora (uključujući BH Telecom), a značajno bi kvalitetnije i efikasnije navedene korisnike mogao snabdijevati uslugom putem vlastite infrastrukture koju bi položio u cijevi koje bi zakupio od BH Telecoma.
 - Na određenim lokacijama, Telemach zakupljuje infrastrukturu trećih osoba, u skladu sa važećim cjenovnicima. Također, Telemach se bavi iznajmljivanjem telekomunikacijskih kapaciteta trećim operatorima i za to posjeduje odgovarajuće cjenovnike. Telemach je na manjem broju lokacija iznajmljivao cijevi drugim operatorima, a cijenu naplaćuje na ad hoc osnovi, jer takva saradnja do sada nije bio značajnijeg obima, te nije bilo poslovne potrebe da se formuliše službeni cjenovnik. Kada se posmatra teritorija pokrivena infrastrukturom BH Telecoma, vidljivo je da niti jedan drugi telekom operator nema ni približno tako razgranatu mrežu kao BH Telecom, što je i razumljivo, jer je BH Telecom u posjedu mreže koja je stvarana decenijama (u periodu bivše SFRJ i nakon toga), dok alternativni operatori na tim lokacijama moraju da grade vlastite mreže, uz mnogo tehničkih, pravnih i komercijalnih barijera, čime se alternativni operatori bave tek 15-20 godina i nisu ni približno razvili obim mreže da bi se mogli uporediti sa BH Telecomom. Vrlo je mali broj lokacija (ako uopće postoje) na kojima bi Telemach imao potrebu za najmom cijevi i mogao isti da uzme od neke treće osobe, izuzev BH Telecoma.
 - Podnosilac zahtjeva nije osporavao vlasništvo BH Telecoma nad predmetnom infrastrukturom u postupcima pred nadležnim organima, jer za takvo nešto nije aktivno legitimiran - takav postupak eventualno bi mogao pokrenuti tek pretpostavljeni vlasnik - država ili lokalna jedinica samouprave ili osobe čije je vlasništvo BH Telecom zaposjeo. Predmetna pitanja nisu od presudne važnosti za predmet postupka pred Konkurencijskim vijećem, jer Podnosilac zahtjeva od Konkurencijskog vijeća ne zahtijeva da se bavi utvrđivanjem vlasništva nad predmetnom infrastrukturom, jer za to nije ni nadležno. Telemach želi od BH Telecoma kao posjednika i faktičkog upravljača iznajmiti predmetnu infrastrukturu - kao što je navedeno u Zahtjevu, pitanje pravnog osnova za korištenje iste eventualno može biti relevantno pri ocjeni Konkurencijskog vijeća u vezi težine predmetne povrede konkurencije.
 - U svom podnesku Podnosilac zahtjeva upućuje i na odredbu člana 9. stav (1), tačka (h) Odluke o definisanju kategorije dominantnog položaja ("Službeni glasnik BiH", broj 18/06, 34/10), teret dokazivanja u pogledu ne/postojanja mogućnosti najma cijevi dominantnog operatora je na samom dominantnom operatoru, koji po našim saznanjima nije pružio nikakve dokaze da nema takvu mogućnost: "odbijanje pristupa drugim privrednim subjektima, uz razumnu finansijsku naknadu, postrojenjima, opremi, prenosnoj mreži ili drugoj infrastrukturnoj opremi, koja je u vlasništvu ili se koristi od privrednog subjekta u dominantnom položaju, ako drugi privredni subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje privredni subjekt koji ima dominantni položaj bez mogućnosti da zajednički koriste takvu opremu odnosno kapacitete, i ako privredni subjekt koji ima dominantni položaj ne dokaže da je takvo zajedničko korištenje neizvodivo iz operativnih, tehničkih ili drugih razloga ili da se od njih ne može tražiti takvo korištenje".
 - Također, Telemach ima informaciju da postoji slobodan kapacitet u okviru navedenih cijevi na osnovu iskustva svojih zaposlenika i podizvođača, odnosno činjenice da je telekomunikacijska kanalizacija BH Telecoma građena u vrijeme bivše Jugoslavije po projektima i metodologiji koja je pretpostavljala velike slobodne kapacitete cijevi. Primjera radi, u Hrvatskoj i Sloveniji se infrastruktura incumbent operatora godinama iznajmljuje desetinama operatora i tek danas postoje manja zagušenja na najznačajnijim pravcima unutar gradova (nepostojanje tehničke mogućnosti za uvlačenje dodatnog kablova). Navedena procjena se može relativno lako provjeriti pilot projektom detekcije slobodnog kapaciteta navedenih cijevi, te ukoliko Konkurencijsko vijeće smatra da je to nužno za utvrđivanje činjenica u konkretnom slučaju, Telemach predlaže da se provede vještačenje slobodnog kapaciteta predmetnih cijevi.
- Podnosilac zahtjeva je u dopuni Zahtjeva dostavljenoj na traženje Konkurencijskog vijeća dana 29. septembra 2017. godine, broj UP-04-26-2-017-5/17, dostavio slijedeće informacije, u bitnom:
- Ukupan broj korisnika povezanih društava Telemacha na području koje pokriva BH Telecom, prikazan prema općinama (u dostavljenoj tabeli), imajući u vidu da mreža povezanog društva ne pokriva cjelokupnu teritoriju općine, izdvojeno i vidljivo na teritoriji na kojoj ima mrežnu infrastrukturu, te prema vrsti usluge koju korisnici koriste. Podaci su dostavljeni za povezano društvo KATV "HS" d.o.o. Sarajevo, "HKB net" d.o.o. Sarajevo, "M&H" Company d.o.o. Sarajevo i "BHB CABLE TV" d.o.o. iz Lukavca.
 - Podnosilac zahtjeva je obavijestio Konkurencijsko vijeće, da je prema službenoj web stranici RAK-a, nova sjednica Vijeća ove Agencije zakazana za 3. oktobar 2017. godine, te da će na istoj biti razmatrana Analiza veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi, u vezi sa predmetnim relevantnim tržištem.
 - Dodatno, Podnosilac zahtjeva upućuje Konkurencijsko vijeće i da je Politikom sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017 - 2021. godine ("Službeni glasnik BiH", br. 46/17), koju je usvojilo Vijeće ministara BiH, precizno kao jedan od prioriteta navedeno "zajedničko korištenje postojeće fizičke infrastrukture": "Također, potrebno je preduzimati mjere u cilju olakšavanja i podsticanja uvođenja EK mreža a naročito EK mreža koje omogućavaju pružanje usluga širokopojasnog pristupa pri brzinama od najmanje 30 Mbit/s, promovišući investiranje od strane svih učesnika na tržištu, zajedničko korištenje postojeće fizičke infrastrukture i omogućavajući efikasnije postavljanje nove fizičke infrastrukture kako bi trošak uvođenja takvih mreža bio što niži", te dalje: "Korištenje postojeće kablovske kanalizacije, cjevovoda, toplovoda, objekata i druge infrastrukture koja može poslužiti za sigurno i ekonomično instalisanje EK mreža i uređaja smanjit će potrebu za novim građevinskim radovima. Time će se ubrzati ulazak novih operatora na tržište, povećati ekonomičnost poslovanja postojećih operatora, što će u završnici dovesti do smanjenja maloprodajnih cijena EK usluga".

- Iz navedenog proizlazi zaključak, prema Podnosiocu zahtjeva, da je sektorskom regulativom predviđeno zajedničko korištenje postojeće fizičke infrastrukture kao jedan od osnova razvoja ovog sektora, s tim da sektorski regulator posebnim propisima još nije uređio sankcije za kršenje ove obaveze. Kako je istaknuto u Zahtjevu, ovo naravno ne isključuje obaveze i sankcije koje su predviđene Zakonom o konkurenciji, a koje postoje i provedive su.
- Shodno svemu navedenom, Podnosilac zahtjeva upućuje zahtjev Konkurencijskom vijeću da pokrene postupak protiv BH Telecoma, te da utvrdi da je BH Telecom zloupotrijebio dominantni položaj na relevantnom tržištu, na način da je neopravdano odbijajući da omogući Telemachu fizički pristup svojoj mrežnoj infrastrukturi (telekomunikacijskim cijevima u pojedinim dijelovima Kantona Sarajevo i drugih kantona na teritoriji FBiH), zloupotrijebio svoj dominantni položaj na tržištu veleprodajnog fizičkog pristupa BH Telecomovoj mrežnoj infrastrukturi u oblasti pokrivenoj takvom infrastrukturom, ograničavajući proizvodnju, tržišta ili tehnički razvoj u smislu člana 10. stav (2) tačka b) Zakona, i član 9. stav (1) tačka h), kao i člana 9. stav (1) tačka d) i g) Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja ("Službeni glasnik BiH", broj 18/06 i 34/10), te da pored eventualnog izricanja novčane kazne u smislu člana 48. Zakona, naloži BH Telecomu da svoje ponašanje na tržištu uskladi sa odredbama Zakona, te prekine sa daljim kršenjem istog.

Na osnovu gore navedenog, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da povrede Zakona, na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, nije moguće utvrditi bez provođenja postupka, te je u skladu sa članom 32. stav (2) Zakona, na 11. sjednici održanoj dana 11. oktobra 2017. godine, donijelo Zaključak o pokretanju postupka, broj UP-04-26-2-017-7/17 (u daljem tekstu: Zaključak), radi utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) tačka b) Zakona.

Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak Podnosiocu zahtjeva, aktom broj UP-04-26-2-017-12/17 dana 12. oktobra 2017. godine.

Konkurencijsko vijeće, u skladu sa članom 33. stav (1) Zakona, je dostavilo Zahtjev i Zaključak na odgovor protivnoj strani u postupku, "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, aktom broj UP-04-26-2-017-13/17 dana 12. oktobra 2017. godine.

Dana 19. oktobra 2017. godine, zaprimljena je dopuna Podnosioca zahtjeva broj UP-04-26-2-017-14/17, kojom je podnosilac zahtjeva izvijestio Konkurencijsko vijeće o pripajanju privrednog subjekta BHB Cable d.o.o. Lukavac.

Dana 30. oktobra 2017. godine BH Telecom se obratio Konkurencijskom vijeću za odobravanje dodatnog roka, aktom broj UP-04-26-2-017-15/17, a koji mu je odobren od strane Konkurencijskog vijeća dana 2. novembra 2017. godine, aktom broj UP-04-26-2-017-16/17.

BH Telecom je u odobrenom roku dostavilo odgovor na Zahtjev i Zaključak Konkurencijskom vijeću, u smislu člana 33. stav (3) Zakona, podneskom broj UP-04-26-2-017-17/17 dana 3. novembra 2017. godine, u kojem u cijelosti osporava Zahtjev, te smatra da isti treba odbiti kao neosnovan, i preuranjen, te u vezi sa pojedinačnim navodima Podnosioca zahtjeva, u bitnom navodi slijedeće:

 - Obzirom na predmet podnesenog zahtjeva, činjenice i navode i istaknute prijedloge u Zahtjevu ističe kako je na predmetnom tržištu od ključnog značaja uloga regulatora – Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine - RAK, koja ima propisane nadležnosti shodno Zakonu o komunikacijama u članu 36. stav (1), te Vijeće ministara, koje ima sve nadležnosti prema članu 13. Zakona o komunikacijama, te članom 3. tačka 4. stav a) i b) istog Zakona.
 - Dalje ukazuje kako je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 102. sjednici održanoj dana 23. maja 2017. godine donijelo Odluku o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017. - 2021. godine i akcijskog plana za realizaciju politike ("Službeni glasnik BiH", broj 46/17) (dalje u tekstu: Politika sektora elektronskih komunikacija). Politika sektora elektronskih komunikacija propisuje dinamiku regulisanja i izgradnje elektronsko-komunikacijske (EK) infrastrukture.
 - RAK je u dosadašnjem periodu u dva navrata provodio javne konsultacije za "Analizu veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa" u skladu sa Pravilom 54/2011. Uvažavajući dostavljene komentare svih učesnika na telekomunikacijskom tržištu, pa i komentare BH Telecoma, RAK do danas nije usvojio Analizu tržišta niti je proglasila BH Telecom SMP operatorom na tržištu 4. - tržište pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji) - veleprodajni nivo i na tržištu 5. tržište širokopojasnog pristupa (veleprodajna razina). Definisani rok za donošenje propisa prema Politici sektora elektronskih komunikacija za donošenje propisa o uslovima i postupcima je decembar 2018. godine, a nosioci aktivnosti su RAK i resorna ministarstva u FBiH i RS), stoga je RAK dopisom broj 02-29-1553-1/17 od 16. juna 2017. godine izdao "Nalog za dostavu podataka o mrežama" svim mrežnim operatorima u Bosni i Hercegovini, te je rok za dostavu istih sada do 31. decembra 2017. godine. Navedene aktivnosti su značajne za postupanje Konkurencijskog vijeća u ovom postupku, te je nužno uvažiti dinamiku propisanu Politikom sektora elektronskih komunikacija.
 - BH Telecom navodi kako je Zahtjev podnosioca preuranjen. Dana 15. novembra 2017. godine zaprimljen je podnesak Podnosioca zahtjeva u kojem daje očitovanje o odgovoru BH Telecoma, pod brojem UP-04-26-2-017-19/17, u kojem se u bitnom navodi slijedeće:
 - Osim općeg navoda BH Telecom ni u čemu ne osporava navode iz zahtjeva, zahtjev je podnesen za vremenski period 2015.-2017.
 - Buduće posebno regulisanje ove oblasti bi svakako bilo poželjno, ali nije od značaja za već pretrpljene negativne efekte povrede konkurencije i štetu koju je Podnosilac zahtjeva već pretrpio uslijed neopravdanog odbijanja BH Telecoma da omogući pristup nužnoj infrastrukturi, a na što je BH Telecom imao obavezu u skladu sa propisima o zaštiti konkurencije. Zahtjev je podnesen za ponašanje učesnika na tržištu protivno propisima o zaštiti konkurencije, a ne za ex ante regulativu iz sektora telekomunikacija, za koju Vijeće nije nadležno. Zahtjev sadrži detaljno razmatranje odnosa propisa i oblasti zaštite konkurencije i propisa iz oblasti telekomunikacija, odnosno analizu postupaka donošenja odgovarajuće odluke RAK-a i smisla odredbi o zaštiti tržišne konkurencije.
 - Činjenica da RAK navodno vodi određene aktivnosti radi provođenja Politike sektora telekomunikacija, ne znači da BH Telecom može imati opravdanje za zloupotrebu dominantnog položaja ne relevantnom tržištu, odnosno kršenje propisa o zaštiti tržišne konkurencije, uslijed nedostatka ex ante regulative. Podnosilac citira Politiku, gdje je precizno kao jedan od prioriteta navedeno "zajedničko korištenje infrastrukture". Prema tome, Politikom sektora

- telekomunikacija predviđeno je zajedničko korištenje postojeće infrastrukture kao jedna od osnova razvoja sektora telekomunikacija.
- BH Telecom zlostrebljuje svoj dominantni položaj na tržištu od 2015. godine, te je paradoksalno da pravdajući se nepostojanjem posebnih propisa u oblasti telekomunikacija zahtijeva od Vijeća da mu omogući kontinuisano vršenje povrede do decembra 2018. godine. Imajući u vidu navedeno, Podnosilac zahtjeva predlaže Vijeću da provede postupak i odluči kako je predložio u Zahtjevu u dosadašnjem toku postupka.
Dana 1. decembra 2017. godine zaprimljene su dodatne informacije i podaci od strane BH Telecoma, (podaci o broju korisnika na području BH Telecoma), pod brojem: UP-04-26-2-017-23/17, u kojem se u bitnom navodi sljedeće:
 - Imovinsko pravna pitanja u vezi sa infrastrukturom BH Telecoma nisu predmet raspravljanja ovog postupka, te Konkurencijsko vijeće nije nadležno za isto, te da su tvrdnje podnosioca zahtjeva paušalne i neosnovane, a BH Telecom ni na koji način svojim postupanjem nije ugrozio poslovanje Telemacha.
 - Podnosilac zahtjeva pokušava izbjeći primjenu sektorskih propisa, što je nezakonito jer se radi o normama kogentne prirode, zbog čega su neprimjenjive tvrdnje Podnosioca zahtjeva da su pravila konkurencijskog prava nezavisna i trebaju se primjenjivati odvojeno od sektorskih propisa.
 - Pozivanje na praksu iz EU nije primjenjivo na predmetni slučaj, a to se potvrđuje i iz dijela presude Evropskog suda u predmetu Deutsche Telekom na koji se poziva Podnosilac zahtjeva, a koji glasi: "Činjenica da se telekomunikacijski operator pridržavao sektorskih propisa iz oblasti telekomunikacija ne znači da ne postoji odgovornost operatora na osnovu moguće povrede propisa iz oblasti konkurencije, dokle god je operator imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu navodnog prekršaja".
 - Netačni su navodi Podnosioca iz tačke 2.4. Zahtjeva od 29.9.2017. godine, "da je sektorskom regulativom predviđeno zajedničko korištenje postojeće infrastrukture, ... s tim da sektorski regulator nije uređio sankcije za kršenje ove obaveze." Naime, Politikom sektora elektronskih komunikacija utvrđuje se opredjeljenje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine za dinamiku i pravac razvoja tržišta telekomunikacija do 2021. godine, a Akcijskim planom za realizaciju, koja čini njen sastavni dio, utvrđuju se zaduženja i rokovi za realizaciju prepoznatih opredjeljenja. Tako je tačkom 1.1.3. Akcijskog plana utvrđeno zaduženje RAK-a, Ministarstva prometa i veza RS, Ministarstva prometa i komunikacija FBiH, nadležnih entitetskih ministarstva za gradnju i prostorno uređenje kao i nadležnih kantonalnih ministarstava za gradnju i prostorno uređenje, za donošenje procedura za izdavanje odobrenja za građenje, ostvarivanje prava puta, odnosno pristup, postavljanje, korištenje i održavanje EK infrastrukture i povezane opreme, a koja čini teret na nekretnini na kojoj je izgrađena EK infrastruktura i povezana oprema. Kao rok za okončavanje navedenih aktivnosti utvrđen je decembar 2018. godine. Dakle, predmetnom Politikom nisu direktno obavezani operatori u kontekstu citiranog teksta Telemacha, tako da sankcije za kršenje obaveza sektorski regulatori nisu ni mogli izbjeći, kada te obaveze treba da se propišu do kraja 2018. godine.
 - Također, na osnovu Preporuke 2014/710/EC o relevantnim tržištima proizvoda i usluga u sektoru elektronskih komunikacija podložnim prethodnoj (ex ante) regulaciji, utvrđena su tržišta koja nacionalni regulatori moraju analizovati svake tri godine, između kojih se nalazi i tržište 3 (a) veleprodajni lokalni pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji, i 3 (b) veleprodajni središnji pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište. Ova tržišta uključuju između ostalog i tržište koje Podnosilac zahtjeva označava relevantnim u ovom postupku, te smatra bitnim za naglasiti kako se u ovoj pravnoj stvari, suprotno načelu ekonomičnosti, vodi paralelan postupak, zanemarujući u potpunosti nadležnost u regulaciji tržišta elektronskih komunikacija u Bosni i Hercegovini.
 - Pravilom 54/2011 o analizi tržišta elektroničkih komunikacija RAK je dužan u provođenju postupaka određivanja regulatorskih obaveza operatorima sa značajnom tržišnom snagom posebno voditi računa o primjeni relevantne preporuke Evropske komisije o relevantnim tržištima koja podliježu prethodnoj regulaciji. Na listi tržišta koju je RAK utvrdila (u prilogu Pravila 54) nalazi se i odgovarajuće tržište 4 i 5., te u skladu sa svim relevantnim podzakonskim aktima i Politikom sektora elektronskih komunikacija, ova analiza tek treba da uslijedi.
 - Kako su analiza naprijed navedenih tržišta pristupa, kao i sistemsko regulatorno uređenje pristupa TK infrastrukturi jasno predviđeni i planirani na najvišoj državnoj razini, ne samo na temelju pravila RAK-a nego i Politike sektora elektronskih komunikacija, jasno je kako BH Telecom, u smislu spomenutog slučaja Deutsche Telekom, nije imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu utvrđivanja uvjeta i cijena usluga pristupa infrastrukturi, zbog čega argumentacija Podnosioca zahtjeva o nezavisnosti sektorskih propisa u postupnosti otpada.
 - Cijeneći naprijed navedeno, jasno je da propisivanje cjenovnika pristupa TK infrastrukturi zahtjeva obimne i dugotrajne analize, snimanje postojećeg stanja na terenu, propisivanje standarda i metodologija, koji će se primjenjivati istovremeno na sve infrastrukturne operatore, utvrđivanje operatora sa značajnom tržišnom snagom, a tek onda nametanje cijena najma infrastrukture, koje moraju biti jednake za sve operatore. Za upravljanje ovakvim procesom, nadležna je isključivo RAK, u skladu o pozitivnim propisima, stoga je upitan osnov i zakonitost cjenovnika, koje podnosilac zahtjeva navodi u tački 5.1. dopune svog zahtjeva.
 - BH Telecom osporava i sve navode iz Zahtjeva, koji se referišu na nacrt "Analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa" (dalje u tekstu: Analiza tržišta 4 i 5), jer se radi o aktu koji nikada nije službeno usvojen i objavljen od strane Vijeća RAK-a, te se stoga smatra neobavezujućim. Analiza tržišta 4 i 5 koju Podnosilac u većem dijelu svog Zahtjeva citira, bio je u proceduri javne rasprave, kojom prilikom je BH Telecom aktivno učestvovao dostavljanjem konstruktivnih prijedloga i sugestija. Dakle, Podnosilac zahtjeva se u svom zahtjevu poziva na nevažeći dokument, čime se stvara pogrešan dojam o tome da je RAK zauzela konačne stavove o predmetnom tržištu. Da je RAK zaista utvrdila kako je tekst objavljen u svom nacrtu osnovan i korektan, taj dokument bi bio do sada objavljen i pravno obavezujući, te bi se operatorima koji bi bili proglašeni dominantnim na osnovu te analize, već nametnule regulatorne obaveze.
 - Podnosilac zahtjeva potpuno pogrešno i neosnovano, u svom zahtjevu unaprijed polazi od pretpostavke da BH Telecom ima dominantni položaj, iako je za takvu kvalifikaciju nužno provesti odgovarajuću analizu, i to čini Listu operatora sa značajnom tržišnom snagom, koju je usvojila RAK, iako se u jednom cijelom poglavlju svog zahtjeva poziva na neosnovanost sektorskih propisa od prava konkurencije. Navedeno govori o tome koliko je Zahtjev Telemacha

nedosljedan i nesistematičan, jer se dijelovi Zahtjeva zasnivaju na potpuno različitim premisama, koje jedan drugu isključuju. Na ovom mjestu napominje da je spomenuta Lista utvrđena prije svega bez provedenog postupka analize tržišta, u skladu sa Pravilom 54/2011 o analizi tržišta elektronskih komunikacija. Osim toga, navedena lista ne korespondira sa tržištem pristupa cijevima i kablovskoj kanalizaciji, koju Podnosilac zahtjeva problematizuje u svom Zahtjevu, zbog čega na ovom mjestu upućujemo na obavezu Konkurencijskog vijeća da u svakom pojedinačnom slučaju, pa tako i u ovom predmetu, treba odrediti relevantna tržišta u skladu sa Zakonom o konkurenciji i relevantnim podzakonskim aktima.

- BH Telecom, insistira da se u ovom predmetu tržište analizira prema pravilima konkurencijskog prava, a ne na osnovu serviranih neosnovanih pretpostavki podnosioca zahtjeva, posebno uzimajući u obzir zamjenjivost ponude i potražnje prilikom definisanja relevantnog tržišta.
- U vezi s dostavljenim podacima o ukupnom broju korisnika, Telemach je naglasio da je dostavio samo podatke o broju korisnika Telemacha, koji ne uključuju i korisnike povezanih društava, kao i korisnike koji usluge koriste putem drugih tehnologija. Međutim, u cilju utvrđivanja tržišnog udjela, HB Telecom insistira da u ovom postupku, tokom upoređivanja traženih podataka o broju korisnika, Konkurencijsko vijeće uzme u obzir prije svega vlasničku povezanost između operatora Telemach koji je izvršio akviziciju velikog broja manjih kompanija. U tom slučaju Konkurencijsko vijeće će pravilnom primjenom prava, doći do ispravnih zaključaka, ako uzmemo u obzir da su tzv. povezana društva Telemacha zapravo isti subjekt pod potpunom kontrolom Telemacha. Naime, u skladu sa članom 2. Zakona o konkurenciji, ovaj zakon se primjenjuje i na privredne subjekte koji imaju kontrolu nad drugim privrednim subjektima, te na privredne subjekte pod njihovom kontrolom. Činjenica je da akvizirani operatori Telemacha eventualno zadržali svoju statutarnu samostalnost, odnosno pojedinačno su evidentirani u sudskom registru i imaju vlastita uvjerenja i dozvole, ne može biti dovoljan argument zbog kojeg bi se u ovom postupku posmatrali kao potpuno odvojeni i samostalni pravni subjekti, ignorišući najvažniju činjenicu koja se ogleda u tome da operator Telemach kao većinski vlasnik ovih operatora, pa samim tim i onaj ko ima upravljačku moć, direktno ima uticaj na njihovo ponašanje na relevantnom tržištu. Naime koliko je poznato BH Telecomu, u prošlim godinama od strane Telemacha izvršena je akvizicija, a potom pripajanje najmanje 14. pravnih subjekata. Za sve navedene koncentracije obaviješteno je i Konkurencijsko vijeće, koje je u nekim slučajevima donijelo rješenje kojima je dopuštena koncentracija, a u nekim je koncentracija dozvoljena na osnovu protekla roka za donošenje rješenja. Imajući u vidu činjenicu da je podatak o korisnicima označen kao poslovna tajna, te da BH Telecom nema uvid u navedene podatke, upozorava na činjenicu da bi zanemarivanje ukupnog broja korisnika svih akviziranih povezanih društava podnosioca Zahtjeva, predstavljalo grubo kršenje materijalnih propisa i dovelo do pogrešne primjene Zakona o konkurenciji u navedenom kontekstu.
- Činjenica da na tržištu širokopojasnih usluga u BiH djeluje 71 imalac Dozvole za obavljanje djelatnosti davaoca usluga pristupa internetu (ISP dozvola) i 84 korisnika Dozvole za obavljanje djelatnosti operatora javnih elektronskih komunikacijskih mreža, koji pružaju maloprodajne širokopojasne usluge, bilo putem vlastite mreže ili putem mrežnih elemenata na veleprodajnoj osnovi, bitan je

pokazalac izražene konkurentnosti ovog tržišta, uzeti u obzir činjenicu da nijedan od navedenih poslovnih subjekata ne bi djelovao na tržištu koje mu ne onemogućava adekvatno pozicionisanje i stalne prihode. Napominje, kako je početak liberalizacije tržišta širokopojasnih usluga započeo 2002. godine u trenutku izdavanja prvih dozvola za ISP i mrežne operatore u BiH, a broj izdatih dozvola se iz godine u godinu povećava. U BiH već više od deset godina od liberalizacije, novi operatori pružaju usluge preko kablovske infrastrukture koju samostalno grade bez adekvatnog nadzora i kontrole od strane nadležnih institucija. Tačnije, u nizu slučajeva kablovska infrastruktura je izgrađena bez poštovanja bilo kakvih građevinskih i TK standarda za izgradnju iste, a time je postignut cilj da se uz što manje investicija u infrastrukturu dođe do korisnika. Dokaz postojanja paralelne kablovske infrastrukture postojećim mrežama incumbent operatora je kontinuirani porast broja korisnika kablovskih operatora već niz godina.

- Kada je u pitanju konkretno Podnosilac zahtjeva, upućuje se Konkurencijsko vijeće da prije svega ispita stanje na maloprodajnom tržištu uvidom u ukupan broj korisnika Telemacha, te da analizira kretanje prihoda operatora Telemach u posljednjih nekoliko godina. Ukoliko se ustanovi da na maloprodajnom tržištu postoji visoka konkurentnost i rast broja korisnika Podnosioca zahtjeva, onda je jasno da odgovarajuće veleprodajno tržište nije nikakva prepreka ili ograničavanje njenog poslovanja, te da je vođenje ovog postupka bespredmetno. BH Telecom je tabelično prikazao kretanje dobiti i prihoda Telemacha u periodu od 2011.-2016. godine. Pogledaju li se stvarni efekti na tržištu, jasno je kako Telemach na relevantnom tržištu fiksne telefonije bilježi konstantan porast broja korisnika, te paralelno s tim, na osnovu javno dostupnih podataka, bilježi i rast prihoda i dobiti.
- Tako u ocjeni stanja tržišta telekomunikacija u Bosni i Hercegovini iz 2015. godine (akt RAK-a), evidentno kako BH Telecom bilježi pad broja korisnika na usluzi fiksne telefonije, te da je broj prenesenih brojeva u decembru 2015. godine iznosio 32.656, od čega udio Telemacha i njemu akviziranih društava preko 63%, što predstavlja porast broja korisnika usluga Telemacha.
- Na osnovu navedenog, i bez analize veleprodajnog tržišta pristupa kablovskoj kanalizaciji i cijevima, pokazuje kako BH Telecom nije zloupotrijebio dominantni položaj, te da BH Telecom nije ograničio proizvodnju, tržište ili tehnički razvoj na štetu potrošača, u smislu člana 10. stava (2) tačka b) Zakona. Naprotiv BH Telecom smatra da će i prostom analizom podataka o kretanju broja korisnika i rastu prihoda Podnosioca zahtjeva, biti lako zaključiti da isti posluje potpuno nesmetano, da se konstantno i ubrzano razvija, te da ne postoji ni jedan pokazalac koji bi upućivao na narušavanje pravila konkurencijskog prava, koje bi ugrozilo poslovanje Telemacha od strane BH Telecoma. Stoga BH Telecom predlaže Konkurencijskom vijeću da okonča postupak, odnosno donese Rješenje o nepostojanju zloupotrebe dominantnog položaja privrednog subjekta BH Telecom, te odbije Telemach sa svojim zahtjevom kao neosnovan.
- BH Telecom je u svom odgovoru priložio i tabelu koja pokazuje podatke o ukupnom broju korisnika usluga, prema općinama.

4. Relevantno tržište

Relevantno tržište, u smislu člana 3. Zakona, te čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta ("Službeni glasnik BiH",

br. 18/06 i 33/10) čini tržište određenih proizvoda/usluga koji su predmet obavljanja djelatnosti na određenom geografskom tržištu.

Prema odredbi člana 4. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode i/ili usluge koje potrošači smatraju međusobno zamjenjivim s obzirom na njihove bitne karakteristike, kvalitet, namjenu, cijenu ili način upotrebe.

Prema odredbi člana 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno geografsko tržište obuhvata cjelokupnu ili značajan dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojoj privredni subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini relevantne usluge pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uslovima i koji to tržište bitno razlikuju od uslova konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

Relevantno tržište usluga predmetnoga postupka je tržište veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi.

Relevantno geografsko tržište predmetnoga postupka je geografska teritorija koju pokriva BH Telecomova PSTN mrežna infrastruktura, odnosno pojedine općine u Bosni i Hercegovini koje se nalaze većinskim dijelom u Federaciji Bosne i Hercegovine, Brčko Distriktu i Republici Srpskoj, na teritoriji kojih BH Telecom ima vlastitu mrežnu infrastrukturu.

Slijedom navedenoga, relevantno tržište predmetnog postupka je utvrđeno kao tržište veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi, na geografskoj teritoriji koju pokriva BH Telecomova PSTN mrežna infrastruktura.

5. Prikupljanje podataka od trećih osoba

Kako bi razjasnilo određene činjenice i dokaze iznesene u postupku, a imajući u vidu i činjenicu kako je Regulatorna agencija za komunikacije BiH, nadležna za ex-ante regulaciju na relevantnom tržištu, odnosno na "tržištu veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma", Konkurencijsko vijeće uputilo joj je Zahtjev za informacijama broj UP-04-26-2-017-20/17 dana 20. novembra 2017. godine.

RAK je dostavila tražene podatke dana 28. novembra 2017. godine, podneskom zaprimljenim pod brojem: UP-04-26-2-017-22/17.

6. Usmena rasprava i dalji tok postupka

U daljem toku postupka, budući da se radi o postupku sa strankama sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo usmenu raspravu, u skladu sa članom 39. Zakona, za dan 10. januara 2018. godine (poziv dostavljeni Podnosiocu zahtjeva aktom broj UP-04-26-2-017-24/17 dana 13. decembra 2017. godine i Telemachu aktom broj UP-04-26-2-017-25/17 dana 13. decembra 2017. godine).

Na usmenoj raspravi održanoj u prostorijama Konkurencijskog vijeća (Zapisnik broj UP-04-26-2-017-29/17 od 10. januara 2018. godine), ispred Podnosioca zahtjeva prisustvovao je punomoćnik advokat Nihad Sijerčić advokat, Rastko Petaković i Milan Teofilović kao stručni pomagači, a ispred BH Telecoma prisustvovali su punomoćnici Vahida Hodžić, Berina Avdić, Nihad Odobašić i Ahmet Ivojević.

Podnosilac zahtjeva, i Protivna strana u postupku su ostali pri dosadašnjim iskazima, kao i dali dodatna pojašnjenja, te raspravili o predmetu postupka, a na osnovu dokaza koji su dostavljeni u postupku.

Podnosilac zahtjeva je u podnesenom zahtjevu zatražio izvođenje dokaza vještačenjem i to: a) o okolnostima ekonomske potrebe korištenja predmetnih cijevi i neisplativosti postavljanja alternativne mreže na predmetnim lokacijama (na tržištu koje pokriva BH Telecom), i b) o slobodnim kapacitetima predmetnih cijevi (cijevi u vlasništvu BH Telecoma).

Na usmenoj raspravi Podnosilac zahtjeva je povukao zahtjev za izvođenjem dokaza vještačenjem koji se odnosi na okolnosti ekonomske potrebe korištenja predmetnih cijevi i neisplativosti

postavljanja alternativne mreže na predmetnim lokacijama, a zahtjev za vještačenjem o slobodnim kapacitetima predmetnih cijevi cjelokupne infrastrukture BH Telecoma, u odnosu na lokacije koje imaju bakrenu infrastrukturu, i optičku infrastrukturu, precizirao u smislu da se smanji broj lokacija na tri cijevi i šest šahtova BH Telecomove infrastrukture.

BH Telecom se na usmenoj raspravi izjasnio kako se protivi svakoj vrsti predloženog vještačenja.

Konkurencijsko vijeće je dana 31. januara 2018. godine donijelo Zaključak broj UP-04-26-2-017-33/17 kojim je odbio zahtjev Podnosioca zahtjeva za vještačenjem.

Dana 31. januara 2018. godine Konkurencijsko vijeće je uputilo Podnosiocu Zahtjev za dostavom informacija broj UP-04-26-2-017-32/17, u kojem je traženo preciziranje relevantnog geografskog tržišta, na koji je Podnosilac dostavio odgovor dana 2. februara 2018. godine zaprimljen pod brojem: UP-04-26-2-017-36/17, kojim je definisao relevantno geografsko tržište na način da je nabrojao općine sa infrastrukturom BH Telecoma.

7. Nastavak postupka nakon Presude Suda Bosne i Hercegovine

Presudom Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 3 U 028132 18 U od 4. novembra 2019. godine, uvažena je Tužba privrednog subjekta Telemach i poništeno Rješenje Konkurencijskog vijeća, broj UP-04-26-2-017-37/17 od 8. februara 2018. godine te predmet vraćen Konkurencijskom vijeću na ponovno rješavanje.

Presudom je naloženo Konkurencijskom vijeću da u ponovnom postupku vodeći računa o osnovnim načelima zakona i ciljevima koje Zakon o konkurenciji treba postići, efikasno i pravilno utvrdi činjenice i na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja donese pravilnu i na zakonu zasnovanu odluku.

Postupajući po Presudi, strankama u postupku je ista poslata na očitovanje, i to dana 11. novembra 2019. godine, Podnosiocu zahtjeva, aktom broj UP-04-26-2-017-45/17, a BH Telecomu aktom broj UP-04-26-2-017-46/17.

Dana 13.11.2019. godine, Podnosilac zahtjeva je dostavio svoje očitovanje na Presudu, zaprimljeno pod brojem: UP-04-26-2-017-47/17, u kojem je između ostalog, navedeno kako ostaje pri svim zahtjevima i navodima koji su izneseni u dosadašnjem toku postupka.

Dana 21.11.2019. godine, očitovanje na Presudu dostavio je BH Telecom zaprimljeno pod brojem UP-04-26-2-017-48/17, u kojem je iznio svoj stav o neosnovanosti zahtjeva Telemach-a.

8. Utvrđeno činjenično stanje i ocjena dokaza

Nakon sagledavanja relevantnih činjenica i dokaza utvrđenih tokom postupka, činjenica iznijetih na usmenoj raspravi, podataka i dokumentacije relevantnih institucija, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, cijeneći pravna shvatanja i primjedbe iz Presude Suda BiH, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo slijedeće:

Članom 9. stav (1) i (2) Zakona propisano je kako privredni subjekt ima dominantni položaj na relevantnom tržištu roba ili usluga, ako se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri nezavisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, također uzimajući u obzir udio tog privrednog subjekta na relevantnom tržištu, udjele na tom tržištu koje imaju njegovi konkurenti, kao i pravne zapreke za ulazak drugih privrednih subjekata na tržište. Pretpostavlja se da privredni subjekt ima dominantni položaj na tržištu roba ili usluga ako na relevantnom tržištu ima udio veći od 40%.

Članom 10. stav (1) propisano je da je zabranjena svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu, a članom 10. stav (2) tačka b) propisano je da se zloupotreba dominantnog položaja posebno odnosi na ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

Odlukom Konkurencijskog vijeća o definisanju kategorija dominantnog položaja propisano je u članu 9. tačka h) kako se za zloupotrebu dominantnog položaja mogu smatrati i odbijanje pristupa drugim privrednim subjektima, uz razumnu finansijsku naknadu, postrojenjima, opremi, prenosnoj mreži ili drugoj infrastrukturalnoj opremi, koja je u vlasništvu ili se koristi od privrednog subjekta u dominantnom položaju, ako drugi privredni subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje privredni subjekt koji ima dominantni položaj bez mogućnosti da zajednički koriste takvu opremu odnosno kapacitete, i ako privredni subjekt koji ima dominantni položaj ne dokaže da je takvo zajedničko korištenje neizvodivo iz operativnih, tehničkih ili drugih razloga ili da se od njih ne može tražiti takvo korištenje.

U konkretnom slučaju, privredni subjekt Telemach, navodi kako postoji zloupotreba dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tačka b) Zakona, a koja se očituje u onemogućavanju privrednog subjekta BH Telecom, veleprodajnom fizičkom pristupu svojoj mrežnoj infrastrukturi, te iz člana 9. tačka h) Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja.

Veleprodajni fizički pristup mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma, podrazumijevao bi iznajmljivanje elemenata mrežne infrastrukture i koji podrazumijeva objekte niskogradnje, koji se sastoji od kanala, cijevi, šahtova i slično i služi za polaganje i održavanje telekomunikacijskih kablova.

Na osnovu dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je, u postupku po Presudi Suda BiH, razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se Podnosilac u svom zahtjevu odbije, jer radnje (neodobrovanje pristupa) koje se stavljaju na teret privrednom subjektu BH Telecom ne predstavljaju zloupotrebu dominantnog položaja iz člana 10. Zakona.

Kao prvo, u ovom postupku Konkurencijsko vijeće je izvršilo uvid u:

- Zakon o komunikacijama;
- Odluku Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021. i akcijskog plana za realizaciju politike;
- Prijedlog Analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa, izrađen od strane RAK-a;
- Pravilo RAK-a 54/11;

Zakon o komunikacijama je po prvi put u Bosni i Hercegovini postavio pravni okvir za regulaciju tržišta elektronskih komunikacija, istim Zakonom osnovano je nezavisno tijelo Regulatornu agenciju za komunikacije Bosne i Hercegovine, a u članu 3. Zakona o komunikacijama kao relevantna tijela za provedbu odredbi u oblasti elektroničkih komunikacija određena su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, i Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine daje okvir u obliku usvajanja Politike ovog sektora, a RAK reguliše mreže, usluge, utvrđuje cijene, izdaje dozvole, međupovezivanje i određuje uslove za osiguranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava i ostalo.

Vijeće ministara kreira Politiku, a RAK sa svojim ovlastima vrši liberalizaciju i otvaranje tržišta elektronskih komunikacija, u Bosni i Hercegovini, te omogućuje konkurenciju sa dosadašnjim državnim monopolima.

Dalje, RAK svojim aktima, Pravilom 54/2011, navodi kako Agencija: "utvrđuje relevantna tržišta koja su podložna prethodnoj (ex ante) regulaciji, provodi analizu tržišta, koje se sastoji od: određivanja relevantnog tržišta, ocjene efektivnosti konkurencije

na tom tržištu i... utvrđuje postojanje operatora sa značajnom tržišnom snagom, te određuje regulatorne obaveze operatorima sa značajnom tržišnom snagom ako ne postoji efektivna konkurencija na analiziranom relevantnom tržištu..."

U Aneksu Pravila 54/2011, navedena su tržišta 4. i 5. kao "tržište pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje i tržište širokopojasnog pristupa na nivou veleprodaje".

Dakle, ciljna tržišta ovog postup 4. i 5. su definisana na način da su to tržišta koja su u cijelosti obuhvatila predmet ovog konkretnog postupka, i pristup tim tržištima, te je u skladu sa važećim Pravilom 54/2011 podložno provedbi analize od strane RAK-a.

Vezano za analizu tržišta 4. i 5. RAK je proveo postupak analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi, te pripremila dokument "Analiza veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući i zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa (Analiza tržišta 4. i 5.)". Prema podacima iz RAK-a ovaj dokument još uvijek nije usvojen, te BH Telecom (kao ni ostali operatori) nije proglašen za SMP operatora na ovom tržištu, čime bi postojala obaveza nuđenja svoje infrastrukture.

Kako se Podnosilac zahtjeva u Zahtjevu pozivao na gore navedenu Analizu, stavovi RAK-a navedeni u istoj, nisu se mogli uzeti u obzir kao konačni stavovi RAK-a jer dokument nije usvojen, odnosno nisu mogli biti od uicaja pri odlučivanju u ovom postupku.

Dalje, prema navodima RAK-a (podnesak broj UP-04-26-2-017-22/17), "kablovska kanalizacija" (infrastruktura) trenutno, nije regulisana, te stoga operatori nemaju obavezu nuđenja iste, međutim, ukoliko postoji obostrani interes, nema nikakvih prepreka da operatori na komercijalnoj osnovi iznajmljuju kablovsku kanalizaciju drugim operatorima uz potpisivanje međuoperatorskog ugovora, te stoga i cijena koje bi se plaćala za ovu vrstu usluge, nije regulisana već bi trebala biti određena na komercijalnoj osnovi.

Tokom 2017. godine, stupila je na snagu i nova "Politika sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021." usvojena od strane Vijeća ministara BiH koja ima uticaj i na akte RAK-a, a koji u pravilu trebaju slijediti zacrtane ciljeve iz politike, kao i akcijskog plana za provedbu iste, te pronaći način ostvarivanja iste.

U predmetnoj politici u tački 1.1.3. Akcijskog plana za realizaciju, u vezi s infrastrukturom navodi se kako će nadležna ministarstva entitetska i kantonalna, u saradnji sa RAK-om uređiti način donošenja procedura za izdavanje građevinskih dozvola, ostvarenja prava puta, odnosno prava na pristup, postavljanje, korištenje, i održavanje EK infrastrukture, i povezane opreme, a koja čini teret na nekretnini na kojoj je izgrađena EK infrastruktura i povezana oprema, te kao rok za realizaciju aktivnosti određen je decembar 2018. godine. Dakle, predmetnom Politikom nisu obavezani operatori, već institucije za uređenje procedura za izgradnju novih objekata infrastrukture EK mreže (objekti niskogradnje).

Prilikom ocjene ovog slučaja, Konkurencijsko vijeće je zaključilo kako je djelovanje na ovom tržištu ograničeno, regulativom tijela koja su nadležna u skladu sa Zakonom o komunikacijama, koji je lex specialis koji reguliše ovu specifičnu materiju na specifičan način, te tražila modus, u kojem bi mogla pronaći prostor za ocjenu povrede iz čl. 10. Zakona o konkurenciji, i to u pojedinačnim slučajevima, nakon što su se dogodili kao djelovanje ex post, a pri tom pazeći da ne ulazi u relevantnosti drugih institucija, te poštujući zadani pravni okvir.

Činjenica je da privredni subjekt BH Telecom, i ako u vlasništvu države sa 90% i dalje posluje i u skladu sa Zakonom o

privrednim društvima FBiH, te je i njegov legitimni cilj sticanje dobiti, kao i svakog drugog privrednog subjekta.

Pitanje obaveze iznajmljivanja infrastrukture, po "razumnim cijenama", kako bi omogućio i privrednom subjektu Telemach sticanje dobiti korištenjem njegove infrastrukture, te činjenica da BH Telecom nema interes za saradnjom ovog tipa, odnosno ne želi iznajmiti kablovsku infrastrukturu za potrebe Telemacha, te da za isto nije dao "razumno obrazloženje", je za Konkurencijsko vijeće autonomno pravo privrednog subjekta na poslovno odlučivanje, uzimajući u obzir činjenicu kako sektorski regulator nije nametnuo takvu obavezu javnom privrednom subjektu BH Telecom.

Slikovito prikazano, kada bi se Konkurencijsko vijeće upustilo u odlučivanje time bi direktno donosio "regulativu" u ovom sektoru, što bi otvorilo i niz pitanja, a najbitnija je koja bi bila uloga RAK-a u ovom okruženju. Uloga regulatora (telekomunikacija) pa i sam cilj njegovog postojanja, je da "ograniči" tzv. bivše državne monopole u svojim pravima, kako bi uveo konkurenciju na tržište, pa je u teoriji postojanje regulatora opravdano, činjenicom nužnosti da bi se ostvarili "viši ciljevi", a da oni sami po sebi, npr. nametanjem cijena, raznim ograničenjima, u biti onemogućuju subjekte da slobodno djeluju. U ovom slučaju izostanka regulative od strane RAK-a, ni na koji način Konkurencijsko vijeće ne može preuzeti obaveze ograničavanja jednog subjekta, radi ostvarivanja ciljeva drugog subjekta.

U ovom postupku nesporno je utvrđeno kako privredni subjekt Telemach, ima mogućnost poslovanja na isti način kao i privredni subjekt BH Telecom, te da ne postoje pravne niti bilo koje druge prepreke za obavljanje djelatnosti gradnjom svoje vlastite infrastrukture, kao i interkonekcijom koja je regulisana i obavezujuća za telekom operatore.

Ovdje se treba uzeti u obzir činjenica da privredni subjekt Telemach, već posjeduje značajnu infrastrukturu na geografskom tržištu koje pokriva BH Telecom, putem koje obavlja svoju poslovnu djelatnost i pruža usluge, fiksne telefonije, interneta i kablovske televizije.

Tako je prema dostavljenim podacima iz spisa privredni subjekt Telemach (sa povezanim društvima) ima svoju infrastrukturu na teritoriji (podaci su traženi samo za one općine koje se preklapaju sa infrastrukturom BH Telecoma) 37 općina, a dok BH Telecom, pruža usluge fiksne telefonije, interneta i kablovske televizije na teritoriji 76 općina, većim dijelom putem svoje infrastrukture. Činjenica je i da je Telemach u kratkom vremenu svog poslovanja u Bosni i Hercegovini stekao značajnu infrastrukturu, kao i da ne postoji pravna niti bilo kakva druga zapreka za izgradnju nove.

U postupku je također utvrđeno i kako BH Telecom nema zaključen niti jedan ugovor o iznajmljivanju infrastrukture bilo kojem privrednom subjektu, te da ne postoji komercijalna ponuda za iznajmljivanje infrastrukture za bilo koji privredni subjekt na tržištu.

Posmatrajući pitanje ovog postupka, analogijom sa pravnim okvirom u EU, možemo zaključiti da su se pitanja narušavanja konkurencije rješavala i prije postojanja sektorskih regulatora, te ukoliko su se ista pitanja u telekomunikacijskom sektoru mogla riješiti primjenom prava konkurencije, proizlazi zaključak da nema svrhe osnivati sektorske regulatore, što svakako nije tačno.

Konkurencijsko vijeće ipak ne osporava mogućnost ex post djelovanja na tržištima elektronskih komunikacija u skladu sa Zakonom o konkurenciji, ali u pojedinačnim slučajevima, cijeneći svaki za sebe, te ukoliko postoji mogućnost djelovanja u skladu sa usvojenom regulativom.

Tako, Podnosilac zahtjeva se u Zahtjevu poziva na predmet Deutsche Telekom (Case C-280/08, Presuda ESP od 14. oktobra 2010. godine), u kojem je Evropski sud pravde utvrdio kako

činjenica da se telekomunikacijski operator pridržavao sektorskih propisa iz oblasti telekomunikacija, ne znači da ne postoji odgovornost operatora po osnovu moguće povrede propisa iz oblasti konkurencije, dokle god je operator imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu navodnog prekršaja.

Analizom predmetnog slučaja Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da u ovom postupku, predmetni slučaj iz prakse ESP nije relevantan niti se može povući paralela prema podnesenom zahtjevu. Naime, ovdje se radi o slučaju kada postoji regulativa od strane regulatora, odnosno da je moguće, ukoliko regulativa dopušta autonomiju djelovanja privrednom subjektu, prilikom tog autonomnog djelovanja može doći do narušavanja konkurencije i primjene pravila zaštite konkurencije. U ovom konkretnom postupku nije bilo akta regulatora, već se privredni subjekt ponaša slobodno na slobodnom neregulisanom tržištu, a kao takav nije narušio pravila konkurencije.

Što se tiče opaske Podnosioca zahtjeva u pogledu upitnog prava vlasništva BH Telecoma, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako takve činjenice, koje je iznio Podnosilac ni na koji način ne utiču na rješavanje ovog postupka, a i činjenica kako je i sam podnosilac naveo da "nisu relevantne za odlučivanje", te se istima nije ni bavio.

Također u ovom postupku nije bilo potrebno dokazivati mogućnost BH Telecoma da iznajmi infrastrukturu, jer iz cjelokupnog postupka je utvrđeno da to nije sporno i da BH Telecom ima kapacitete, odnosno eventualno na određenim mjestima ne postoji ta mogućnost, stoga je Konkurencijsko vijeće u ovom konkretnom slučaju stava da je potrebno odvojiti pitanje tehničke mogućnosti od pravnog pitanja obaveze iznajmljivanja, pa se tehničkim mogućnostima nije bavilo.

Kao drugo, pitanje koje bi se moglo razmatrati u ovom postupku je i činjenica postojanja dominantnog položaja od strane BH Telecoma. Naime u određenim općinama infrastrukturu posjeduje i Telemach i BH Telecom, i u tim općinama na ravnopravan način konkuriraju jedan drugom, dok je činjenica da u nekim općinama infrastrukturu ima samo BH Telecom. Međutim Konkurencijsko vijeće je ocijenilo kako je u ovom postupku bilo prvo potrebno odgovoriti na pravno pitanje o obavezi iznajmljivanja, stoga, je obzirom da je na ovo pitanje odgovoreno negativno, prihvatio i činjenicu kako je podnosilac zahtjeva predložio o definisanju relevantnog tržišta, kako u geografskom smislu, tako i u proizvodnom smislu.

Dakle, u odnosu na sve gore navedeno, Konkurencijsko vijeće daje i odgovore na pitanja iz Presude Suda BiH, dopunjuje obrazloženje odlučnih činjenica, navedena kao ključna za rješavanje predmetnog postupka, a u skladu sa načelima upravnog postupka, kako slijedi:

Konkurencijsko vijeće posebno ukazuje na akta Regulatorne agencije za komunikacije BiH, broj 02-29-2864-2/17 od 24.11.2017. godine, u kojem RAK izričito navodi kako kablovska kanalizacija nije definisana kao dio mrežne infrastrukture koja se izdvaja, te da SMP operatori na tržištu usluga fiksne javne telefonske mreže (među kojima je BH Telecom) nisu obavezni pružiti pristup kablovskoj kanalizaciji, prema postojećoj regulativi.

U istom aktu je istaknuto kako BH Telecom nije proglašen SMP operatorom na tržištu fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) na fiksnoj lokaciji - tržište 4 i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa - tržište 5 (Analiza tržišta 4 i 5). RAK u istom aktu navodi kako je tržište iznajmljenih vodova različito od tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa - odnosno "činjenica da je BH Telecom proglašen SMP operatorom na tržištu iznajmljenih vodova, ne znači da ima obaveze pružanja pristupa mrežnoj infrastrukturi".

Navedeni stavovi RAK-a od izuzetnog značaja za pravilno rješavanje ove pravne stvari, jer Telemach uporno pokušava nametnuti stav o "obavezi" da esencijalnu infrastrukturu u svom posjedu ponudi na korištenje svojim konkurentima, iako i sam ne argumentuje niti esencijalnost infrastrukture, niti objašnjava nad kojom infrastrukturom smatra da BH Telecom treba ponuditi korištenje svojim konkurentima.

Kako je u prethodnom tekstu već istaknuto, tržište fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) na fiksnoj lokaciji je regulisano 2009. godine u skladu sa odredbama Pravila o pristupu izdvojenoj lokalnoj petlji ("Službeni glasnik BiH" broj 54/08), čime je BH Telecom omogućio pristup i izdvajanje lokalnih petlji BH Telecoma, čime se alternativnim operatorima omogućio pristup do svih naših krajnjih korisnika. Prema navedenom sva argumentacija o dominantnom položaju nad infrastrukturom je bespredmetna.

Ovdje je vrlo bitno naglasiti i kako je odredbom člana 36. Zakona o konkurenciji, izričito propisano kako je teret dokazivanja na stranci koja je podnijela Zahtjev za pokretanje postupka.

Dakle, prema važećoj regulativi BH Telecom nije dužan iznajmljivati, kablovsku kanalizaciju svojim konkurentima, što je već prethodno obrazloženo, međutim, po pitanju primjene Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće je jasno i nedvosmisleno utvrdilo kako, činjenica što BH Telecom ne iznajmljuje svoju infrastrukturu direktnim konkurentima ne predstavlja kršenje odredbe člana 10. Zakona o konkurenciji, tj. zloupotrebu dominantnog položaja. Ukoliko bi u ovom slučaju Konkurencijsko vijeće naložilo BH Telecomu da iznajmi infrastrukturu u svom vlasništvu, Konkurencijsko vijeće smatra da bi to bilo direktno ulaženje u relevantnosti Regulatorne agencije za komunikacije, te osporavanje prava na vlasništvo privrednom subjektu BH Telecom. Slikovito prikazan i prenesen konkretni slučaj o obavezi iznajmljivanja u nekoj drugoj djelatnosti, npr. na lanac supermarketa koji imaju dominantni položaj na tržištu, bi predstavljalo kada bi Konkurencijsko vijeće naložilo supermarketu da iznajmi jedan dio svog objekta svom konkurentu radi obavljanja iste djelatnosti na tržištu kako bi se "omogućila konkurencija". Dakle, takav slučaj svakako nije moguć, niti u skladu sa ciljevima Zakona o konkurenciji, već tom konkurentu preostaje neki drugi način dopuštenih tržišnih aktivnosti kako bi ojačao svoj položaj na tržištu.

Konkurencijsko vijeće još jednom naglašava kako je utvrdilo da je u konkretnom slučaju pravno pitanje o obavezi iznajmljivanja, negativno. Razlog tome je činjenica da su analiza tržišta pristupa, kao i sistemsko regulatorno uređenje pristupa TK infrastrukturi jasno predviđeni i planirani na najvišem državnom nivou, ne samo na osnovu pravila RAK-a nego i Politike sektora elektronskih komunikacija, što jasno ukazuje da BH Telecom, nije imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu utvrđivanja uslova i cijena usluga pristupa infrastrukturi.

Konkurencijsko vijeće je primijenilo materijalno pravo iz Zakona i Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja, gdje je u članu 9. tačka h) istaknuto kako zloupotreba dominantnog položaja postoji u situacijama kada "drugi privredni subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje privredni subjekt koji ima dominantni položaj, i utvrdilo da u konkretnom slučaju ne postoje pravni i drugi razlozi koji onemogućavaju Telemach da djeluje na istom tržištu.

Telemach pogrešno kao pravne prepreke navodi "građevinsku dozvolu, saglasnosti nadležnih organa", obzirom da je jasno kako uslovi propisani pozitivnim propisima u vezi sa izgradnjom infrastrukture ne mogu predstavljati prepreke u smislu

prava konkurencije, već očekivanu i opravdanu stvarnopravnu, odnosno zakonsku regulativu.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo odlučne činjenice u pogledu ponašanja BH Telecoma, da isti ne onemogućava druge učesnike na tržištu da pod jednakim uslovima djeluju na istom tržištu.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da Telemach ima mogućnost poslovanja na isti način kao i BH Telecom, te da ne postoje pravne niti bilo koje druge prepreke za obavljanje djelatnosti gradnjom svoje vlastite infrastrukture, kao i interkonekcijom koja je regulisana i obavezujuća za telekom operatore. Ovdje se treba uzeti u obzir činjenica da privredni subjekt Telemach, već posjeduje značajnu infrastrukturu na geografskom tržištu koje pokriva BH Telecom, putem koje obavlja svoju poslovnu djelatnost i pruža usluge, fiksne telefonije, interneta i kablovske televizije.

Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir udio učesnika na tržištu, gdje je jasno da prema dostavljenim podacima Telemach-a (sa povezanim društvima) ima svoju infrastrukturu na teritoriji BiH, kao i činjenica da je Telemach u kratkom vremenu svog poslovanja u Bosni i Hercegovini stekao značajnu infrastrukturu, kao i da ne postoji pravna niti bilo kakva druga zapreka za izgradnju nove.

Na osnovu navedenog, Konkurencijsko vijeće je razmatralo i ocijenilo sve navode Podnosioca zahtjeva, te utvrdilo i da odbijanje BH Telecoma pristupu mrežnoj infrastrukturi, privrednom subjektu Telemach, ne predstavlja niti zloupotrebu dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tačka b) Zakona kojim je propisano da je zabranjena svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu, te da se ista posebno odnosi na ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

Upravo, radi slobode tržišne konkurencije, na neregulisanom tržištu jedan privredni subjekt, koji raspolaže i upravlja svojom infrastrukturom, te samo ukoliko postoji saglasnost volja, odnosno poslovni interes jedna i druga strana mogu zaključivati ugovore, kojima će iznajmljivati svoju infrastrukturu, ili na drugi način omogućiti pristup drugim subjektima na tržištu da se koriste njegovim vlasništvom.

S aspekta Odluke Konkurencijskog vijeća o definisanju kategorija dominantnog položaja u kojoj je propisano u članu 9. tačka h) kako se za zloupotrebu dominantnog položaja mogu smatrati i odbijanje pristupa drugim privrednim subjektima, uz razumnu finansijsku naknadu, postrojenjima, opremi, prenosnoj mreži ili drugoj infrastrukturnoj opremi, koja je u vlasništvu ili se koristi od privrednog subjekta u dominantnom položaju, ako drugi privredni subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje privredni subjekt koji ima dominantni položaj bez mogućnosti da zajednički koriste takvu opremu odnosno kapacitete, i ako privredni subjekt koji ima dominantni položaj ne dokaže da je takvo zajedničko korištenje neizvodivo iz operativnih, tehničkih ili drugih razloga ili da se od njih ne može tražiti takvo korištenje.

Ova Odluka pobliže pojašnjava i daje pojašnjenje člana 10. Zakona, o pojedinim mogućim slučajevima zloupotrebe, Konkurencijsko vijeće je zaključilo kako nije ispunjen ovaj oblik zloupotrebe opisan u Odluci, obzirom da se isti odnosi samo na slučajeve, kada ne postoji druga mogućnost na tržištu za poslovanje, bilo iz pravnih, bilo iz drugih razloga.

Na osnovu svega navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 1. dispozitiva ovoga Rješenja.

9. Troškovi postupka

Dana 30. januara 2018. godine Punomoćnik Podnosioca zahtjeva podneskom broj UP- 04-26-2-017-31/17 dostavio

Zahtjev za naknadu troškova postupka u ukupnom iznosu od 2.527,20 KM sa uključenim iznosom PDV-a.

Konkurencijsko vijeće je prilikom određivanja troškova postupka uzelo u obzir odredbe Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), i to član 105. stav (2) Zakona o upravnom postupku kada u postupku učestvuju dvije ili više stranaka sa suprotnim interesima, stranka koja je izazvala postupak, a na čiju je štetu postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su toj stranci nastali učešćem u postupku.

Konkurencijsko vijeće je odbilo zahtjev punomoćnika podnosioca zahtjeva za nadoknadu troškova postupka, budući da je navedeni postupak privredni subjekt nije uspio u postupku, te stoga nema pravo na nadoknadu troškova postupka, u smislu Zakona o upravnom postupku.

Na osnovu gore navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 2. dispozitiva ovoga Rješenja.

10. Administrativna taksa

U skladu sa članom 2. tarifni broj 107. stav (1) tačka f) i g) Odluke o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem ("Službeni glasnik BiH", broj 30/06, 18/11 i 75/18) Podnosilac zahtjeva je na ovo Rješenje obavezan platiti administrativnu taksu u ukupnom iznosu od 1.500,00 KM u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.

11. Pouka o pravnom lijeku

Nezadovoljna stranka može pokrenuti Upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema, odnosno objavljivanja ovoga Rješenja.

Broj UP-04-26-2-017-49/17
23. januara 2020. godine
Sarajevo

Predsjednica
Mr. **Arijana Regoda-Dražić**, s. r.

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na temelju članka 25. stavak (1) točka e), članka 42. stavak (1), a u svezi s člankom 4. stavak (1) točka b) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09), članka 105. Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), u postupku pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka podnesenom od strane gospodarskog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, zastupan po punomoćniku odvjetniku Nihadu Sijerčiću, fra. Anđela Zvizdovića 1., 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina protiv gospodarskog subjekta "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja zloporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točka b) Zakona o konkurenciji, zaprimljenog pod brojem UP-04-26-2-017-1/17, a postupajući po Presudi Suda Bosne i Hercegovine broj S1 3 U 028132 18 U od 4. studenog 2019. godine, na 63. (šezdesettrećoj) sjednici održanoj 23. siječnja 2020. godine, je donijelo

RJEŠENJE

1. Odbija se Zahtjev gospodarskog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, podnesen protiv gospodarskog subjekta "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, radi utvrđivanja zloporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točka b) Zakona o konkurenciji, kao neutemeljen.
2. Odbija se zahtjev gospodarskog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina za naknadom troškova postupka, kao neutemeljen.

3. Podnositelj zahtjeva je na ovo Rješenje obavezan platiti administrativnu pristojbu u ukupnom iznosu od 1.500,00 KM u korist Proračuna institucija Bosne i Hercegovine.
4. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

Ovim Rješenjem izvršava se Presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 3 U 028132 18 U od 4. studenog 2019. godine (u daljnjem tekstu: Presuda), kojom je Sud Bosne i Hercegovine uvažio Tužbu gospodarskog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo i poništio Rješenje Konkurencijskog vijeća, broj UP-04-26-2-017-37/17 od 8. veljače 2019. godine, te predmet vratio Konkurencijskom vijeću na ponovno rješavanje.

Konkurencijsko vijeće je presudu zaprimilo dana 8. studenog 2019. godine pod brojem: UP-04-26-2-017-44/17.

Prema članku 62. Zakona o upravnim sporovima BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 12/04, 88/07, 83/08 i 74/10), kada sud poništi akt protiv kojeg je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništen akt donesen, te je pri donošenju novog rješenja vezan pravim shvaćanjima i primjedbama suda u vezi s postupkom.

Konkurencijsko vijeće je dana 30. lipnja 2017. godine pod brojem: UP-04-26-2-017-1/17 zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka gospodarskog subjekta "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, zastupan po punomoćniku odvjetniku Nihadu Sijerčiću, fra. Anđela Zvizdovića 1., 71 000 Sarajevo (u daljnjem tekstu: Podnositelj zahtjeva ili Telemach) protiv gospodarskog subjekta "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo (u daljnjem tekstu: Protivna strana ili BH Telecom), radi utvrđivanja zloporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točka b) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) (u daljnjem tekstu: Zakon), na tržištu veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma.

Kako Zahtjev nije bio potpun, Konkurencijsko vijeće je aktom broj UP-04-26-2-017-2/17 od 28. kolovoza 2017. godine, zatražilo od Podnosioca zahtjeva dopunu istog, te aktom broj UP-04-26-2-017-4/17 od 20. rujna 2017. godine.

Podnositelj zahtjeva je dostavio traženo dana 14. rujna 2017. godine, aktom broj UP-04-26-2-017-3/17 i dana 29. rujna 2017. godine, aktom broj UP-04-26-2-017-5/17, nakon čega je Konkurencijsko vijeće utvrdilo da je isti kompletan i uredan u smislu članka 28. stavak (1) Zakona, pa je Konkurencijsko vijeće izdalo Podnositelju zahtjeva dana 11. listopada 2017. godine Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva, broj UP-04-26-2-017-6/17.

1. Stranke u postupku

Stranke u postupku su gospodarski subjekti "Telemach" d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., 71000 Sarajevo, i "BH Telecom" d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo.

1.1. Gospodarski subjekt TELEMACH

Gospodarski subjekt Telemach društvo za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216., Sarajevo, registriran je kod Općinskog suda u Sarajevu pod matičnim brojem: 65-01-0620-08. Njegov osnivač je Bosnia Broadband S.a.r.l. iz Luksemburga, Rue de Rollingergrund, L-2440 Luksemburg i sa upisanim temeljnim kapitalom od (...)**¹.

Gospodarski subjekt Telemach je gospodarsko društvo koje je aktivno u pružanju telekomunikacijskih usluga. Jedan je od

¹ (...)**- podaci predstavljaju poslovnu tajnu u smislu članka 38. Zakona o konkurenciji.

telekomunikacijskih operatera u Bosni i Hercegovini koji distribuira medijski sadržaj preko kablanske tehničke platforme i pruža usluge pristupa internetu i povezane usluge kao i usluge fiksne telefonije pretplaticima.

1.2. Gospodarski subjekt BH Telecom

Gospodarski subjekt dioničko društvo BH Telecom Sarajevo, Franca Lehara 7., Sarajevo, registriran je kod Općinskog suda u Sarajevu pod matičnim brojem: 65-02-0012-10 (stari broj I-23391). Temeljni kapital gospodarskog subjekta BH Telecom je podijeljen na 53.457.358 dionica, koje su u 90% vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, a 10% u vlasništvu Privatizacijskih investicijskih fondova i malih dioničara.

Temeljna registrirana djelatnost gospodarskog subjekta BH Telecom je obavljanje telekomunikacijskih djelatnosti.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je u tijeku postupka primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju kategorija vladajućeg položaja ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 34/10), Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 34/10) i odredbe Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07 i 93/09), u smislu članka 26. Zakona.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između europskih zajednica i njegovih država članica, s jedne strane i Bosne i Hercegovine s druge strane ("Službeni glasnik BiH - međunarodni ugovori" br. 10/08), (u daljnjem tekstu: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) odredba čl. 71. o primjeni kriterija i pravne stečevine Europske unije, te članka 43. stavak (1) Zakona, koje omogućuje Konkurencijskom vijeću u svrhu ocjene danog slučaja, da se može koristiti sudskom praksom Europskog suda pravde i odlukama Europske komisije.

Konkurencijsko vijeće je izvršilo uvid i u Zakon o komunikacijama ("Službeni glasnik BiH", br. 31/03, 75/06, 32/10 i 98/12), te Odluku o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017.-2021. i akcijskog plana za realizaciju politike ("Službeni glasnik BiH", br. 46/17), usvojenu od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, zatim Pravilo 35/2008 ("Službeni glasnik BiH", br. 54/08), Pravilo 54/2011 ("Službeni glasnik BiH", br. 85/11).

3. Postupak po Zahtjevu za pokretanje postupka

U svom Zahtjevu, Podnositelj zahtjeva, opisuje činjenično stanje i okolnosti koje su razlog za podnošenje Zahtjeva te u bitnom navodi slijedeće:

- Podnositelj zahtjeva, Telemach, je telekomunikacijska tvrtka koja djeluje kao operator digitalne i analogne kablanske TV, pružatelj usluge širokopojsnog Interneta i kao operator fiksne telefonije (priloženi za Telemach Izvod iz registra i Financijsko izvješće za 2016. godinu).
- Protivna strana, BH Telecom, je jedan od tri vladajuća (engl. incumbent) telekomunikacijska operatera u BiH (uz gospodarske subjekte Hrvatske Telekomunikacije d.d. Mostar (u daljnjem tekstu: HT Mostar) i Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka (u daljnjem tekstu: Telekom Srpske), sa glavnom poslovnom djelatnosti, pružanje telekomunikacijskih usluga u fiksnoj i mobilnoj telefoniji, distribucija medijskih sadržaja i pružanje usluge pristupa Internetu (priložen za BH Telecom Izvod iz registra).
- Predmetni zahtjev se u svom sažetku odnosi na aktivnosti BH Telecoma koje predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja na mjerodavnom tržištu, na način da je neopravdano odbio omogućiti Telemachu fizički pristup svojoj mrežnoj infrastrukturi (telekomunikacijskim cijevima

u pojedinim dijelovima Županije Sarajevo i drugim županijama u FBiH).

- U pogledu predloženog mjerodavnog tržišta, Podnositelj zahtjeva smatra da je mjerodavno tržište predmetnog postupka, tržište veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma u oblasti pokrivenoj takvom infrastrukturom. S tim da je mjerodavno tržište proizvoda pristup "javnoj PTSN mreži BH Telecoma", a mjerodavno zemljopisno tržište predstavlja "područje koje pokriva BH Telecomova PTSN mrežna infrastruktura". Takav prijedlog Podnositelj zahtjeva obrazlaže na način da je i Regulatorna agencija za komunikacije BiH (u daljnjem tekstu: RAK) u svom stavu koji je iskazan u njegovom prijedlogu Analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojsnog pristupa od 8. prosinca 2014. godine (priložena uz Zahtjev) (u daljnjem tekstu: RAK analiza veleprodajnog pristupa) naveo na str. 32:

"Kada je u pitanju pasivna fizička infrastruktura, kablovske mreže ne mogu poslužiti kao zamjena za PSTN mreže, s obzirom da se dio koaksijalnog voda do krajnjeg korisnika ne može razvezati na isti način kao lokalna petlja kod PSTN mreža. Signali prema/od krajnjim korisnicima preko koaksijalnih parica se multipleksiraju, te nije moguće fizičko razvezivanje pojedinih koaksijalnih parica." Također, navodi kako je zemljopisna dimenzija ovog mjerodavnog tržišta proizvoda određena područjem koje pokriva BH Telecomova mreža.

- Kako bi dokazao da BH Telecom ima vladajući položaj na mjerodavnom tržištu Podnositelj navodi kako je BH Telecom jedini sudionik na tržištu fizičkog pristupa BH Telecomovoj mrežnoj infrastrukturi, te da njegov tržišni udio na ovom mjerodavnom tržištu iznosi 100%, stoga zaključuje da je BH Telecom vladajući na mjerodavnom tržištu. Kao još jedan čimbenik mjerodavan za ocjenu tržišne snage BH Telecoma u sferi telekomunikacija je činjenica da je RAK, proglasio BH Telecom za operatora sa značajnom tržišnom snagom (SMP) na nekoliko tržišta, uključujući fiksnu i mobilnu telefoniju i zakup telekomunikacijskih vodova. Isti status imaju i druga dva incumbent operatera. Prema članku 14. Zakona o komunikacijama BiH: "Smatra se da operator telekomunikacija ima značajnu tržišnu snagu, ako, bilo individualno ili zajedno s drugima, ima položaj koji je jednak dominaciji, odnosno položaj ekonomske moći, koja mu u znatnoj mjeri omogućava da radi neovisno o konkurentima, klijentima i krajnjim korisnicima."

U svom Zahtjevu Podnositelj dalje navodi kako definicija operatora sa značajnom tržišnom snagom je u BiH ista kao i odgovarajuća definicija u Europskoj uniji. U tom pogledu, Podnositelj zahtjeva ističe kako je u svojim mjerodavnim smjernicama Europska komisija navela da definicija značajne tržišne snage (SMP) odgovara konceptu vladajućeg položaja iz članka 102. Ugovora o funkcioniranju EU (u daljnjem tekstu: UFEU), te da stoga imajući u vidu da članak 9. Zakona predstavlja praktično preuzetu odredbu članka 102. UFEU, Podnositelj smatra je isti zaključak u vezi sa povezanošću SMP statusa i vladajućeg položaja primjenjiv i u BiH.

- Kako bi pojasnio zlouporabu vladajućeg položaja u ovom postupku, te preduprijedio eventualne buduće prigovore od strane BH Telecoma, Podnositelj zahtjeva navodi kako bez obzira na činjenicu da sektorskim propisima još uvijek nije izričito uspostavljena pojedina obveza operatora ili da nisu utvrđeni detalji i način ostvarivanja takve obveze, kao ni eventualna činjenica da nešto nije okarakterizirano kao

povreda mjerodavnih sektorskih propisa od strane sektorskog regulatora (u ovom slučaju od strane RAK-a) ne znači da ne postoji zlouporaba vladajućeg položaja u smislu članka 10. Zakona. Takav stav se potvrđuje praksom iz presude Europskog suda pravde (u daljem tekstu: ESP) u predmetu Deutsche Telekom (predmet C-280/08, Presuda ESP od 14. listopada 2010. godine). U toj odluci, ESP je utvrdio da činjenica da se telekomunikacijski operator pridržavao sektorskih propisa iz oblasti telekomunikacija ne znači da ne postoji odgovornost operatora po osnovu moguće povrede propisa iz oblasti konkurencije, dokle god je operator imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu navodnog prekršaja. To bi praktično značilo ukoliko bi sektorski propis fiksirao cijenu određenog telekomunikacijskog proizvoda, operator ne bi imao mogućnost autonomnog djelovanja i stoga ne bi bio u mogućnosti da prekrši propise o konkurenciji tako što bi djelovao u skladu sa nalogom iz sektorskog propisa. S druge strane, ukoliko sektorski propis na primjer određuje samo maksimalnu cijenu ali je ne fiksira, operator ima mogućnost autonomnog djelovanja, jer je u mogućnosti da odredi cijenu unutar određenog opsega. Iz odluke u predmetu Deutsche Telekom također slijedi da činjenica da je operator dobio suglasnost sektorskog regulatora u pogledu određenog postupanja ne znači da isto postupanje ne može istodobno predstavljati i prekršaj pravila iz oblasti konkurencije. Konkretno, u predmetu Deutsche Telekom njemački telekomunikacijski regulator dao je svoju suglasnost na određene cijene koje je utvrdio Deutsche Telekom, ali je usprkos tome ustanovljeno da je putem takvih (odobrenih) cijena Deutsche Telekom izvršio zloupotrebu dominantnog položaja.

Primijenjeno na predmetni slučaj i akte BH Telecoma za koje Podnositelj smatra da predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja, moguća tvrdnja da RAK još uvijek nije usvojio pravila kojima se određuju određene obaveze koje bi bile primjenjive na BH Telecom ne znači da je usvajanje takvih sektorskih propisa preduvjet za postojanje kršenja propisa o zaštiti konkurencije. Ovo se posebice odnosi na pravila u vezi sa fizičkim pristupom mrežnoj infrastrukturi incumbent operatora.

U ovom postupku je sporno i pravo BH Telecoma na upravljanje telekomunikacijskim cijevima, bez obzira na činjenicu da utvrđivanje stvarnih prava na određenoj imovini ne može biti predmet postupka koji se vodi kod Konkurencijskog vijeća, Podnositelj zahtjeva ističe da upravljanje infrastrukturom koja je predmet ovog postupka BH Telecom u velikom dijelu vrši bez pravnog osnova.

Naime, prema javno dostupnim informacijama, BH Telecom nije upisan kao vlasnik ove imovine u odgovarajućim registrima, niti je zasnovao pravo služnosti na ovoj infrastrukturi u svojoj korist za veliki dio infrastrukture koju ekskluzivno koristi.

Također, makar koliko je Podnositelju poznato, BH Telecom nema ni pravo koncesije niti neko drugo pravo korištenja predmetne infrastrukture pribavljeno u zakonom propisanoj proceduri.

Iako ove činjenice nemaju utjecaja na obvezu BH Telecom da drugima omogući pristup predmetnoj infrastrukturi koju koristi, Podnositelj smatra bitnim istaći ove okolnosti, a kako bi Konkurencijsko vijeće moglo cijeniti težinu počinjene povrede - ne samo da BH Telecom sprječava konkurenciju onemogućavanjem pristupa infrastrukturi, nego to još čini sa infrastrukturom koju koristi bez pravnog osnova.

U svakom slučaju, sve i ukoliko bi BH Telecom imao zasnovana neka prava na predmetnoj imovini, ista

predstavlja esencijalnu infrastrukturu, koju je BH Telecom kao vladajući sudionik na tržištu dužan dati na korištenje konkurentima pod odgovarajućim uvjetima. Naime, pristup mrežnoj infrastrukturi incumbent operatora je od ključnog značaja za poslovanje alternativnih operatora i sudjelovanje na tržištima pružanja usluga krajnjim korisnicima.

- Bez obzira na prednju činjenicu, Podnositelj zahtjeva u svom zahtjevu dalje navodi kako se obratio BH Telecomu sa konkretnom ponudom u svezi sa iznajmljivanjem telekomunikacijskih cijevi kojima upravlja BH Telecom, koji je ponudu odbio bez razumnog obrazloženja. BH Telecom konkurenciju na tržištu narušava tako što odbija da Telemachu iznajmi pojedine viškove kapaciteta telekomunikacijskih cijevi, time onemogućavajući Telemach da se efektivno natječe sa BH Telecomom.
- Podnositelj zahtjeva navodi kako je BH Telecom do infrastrukture koju danas koristi, većim dijelom došao korištenjem resursa stečenih u razdoblju do 1992. godine, a kojima su doprinijeli svi stanovnici BiH, u skladu sa sustavom upravljanja koji je vladao u tadašnjoj BiH. Dakle, ne radi se o infrastrukturi koju je BH Telecom stekao investirajući prihode stečene tržišnom borbom sa konkurentima.

Kako dio slobodnih kapaciteta te infrastrukture nije neophodan BH Telecomu za pružanje vlastitih usluga, a gradnja nove infrastrukture je kompleksna i skupa i za operatere i za širu društvenu zajednicu, Telemach je smatrao logičnim da se obrati BH Telecomu za najam predmetne infrastrukture, nudeći pritom da se dogovore o komercijalnim uvjetima. Telemach smatra da je ovakvo rješenje u interesu razvoja konkurencije, ali i u javnom interesu (smanjuje troškove i druge praktične probleme za građane koje izgradnja nove infrastrukture podrazumijeva).

Po tom pitanju Telemach se u razdoblju 2015.-2017. više puta obratio BH Telecomu konkretnim zahtjevom da mu BH Telecom iznajmi pojedine telekomunikacijske cijevi u Županiji Sarajevo, a nakon toga i u nekim drugim županijama, a u koje bi Telemach položio svoj telekomunikacijski kabel (priloženi uz Zahtjev: Telemachovi zahtjevi upućeni BH Telecomu 20. ožujka 2017. godine, 19. siječnja 2017. godine, 3. kolovoza 2015. godine, 27. kolovoza 2015. godine, 1. rujna 2015. godine). Međutim, BH Telecom je u više navrata dao negativan odgovor u pogledu ovog zahtjeva, navodeći kako nema definiranu ponudu za iznajmljivanje telekomunikacijskih cijevi, te da stoga nije u mogućnosti da postupi po Telemachovom zahtjevu (priloženi uz Zahtjev: BH Telecomovi odgovori od 28. ožujka 2017. godine, 27. veljače 2017. godine, 26. kolovoza 2015. godine, 3. rujna 2015. godine, 1. prosinca 2015. godine).

- U jednom od odgovora dostavljenih od strane BH Telecoma od 28. ožujka 2017. godine, BH Telecom inzistira na činjenici da sektorski regulator vladajućim operatorima još nije odredio uvjete i pravila za davanje na korištenje slobodnih infrastrukturnih kapaciteta. Po tom pitanju Podnositelj zahtjeva navodi kako, eventualno nepostojanje detaljnih pravila po sektorskoj regulativi ne isključuje obveze koje BH Telecom ima kao vladajući sudionik na tržištu u smislu propisa o zaštiti konkurencije. U tom pogledu, naročito je mjerodavna činjenica da se Telemach sa predmetnim zahtjevom prvi put obratio BH Telecomu još u kolovozu 2015. godine, te da sektorski regulator nije donio konkretne akte do današnjeg dana. Ukoliko bi se opravdanje BH Telecom-a smatralo legitimnim, sve dok im sektorski regulator ne odredi uvjete i pravila (što očigledno može trajati više godina), vladajući operatori nemaju obvezu da

omoguće pristup svojoj infrastrukturi, što je očigledno protivno smislu i cilju propisa iz oblasti poštene tržišne konkurencije.

Dakle, BH Telecom je bez bilo kakvog objektivnog opravdanja odbio da Telemachu omogući pristup slobodnim kapacitetima u svojim telekomunikacijskim cijevima, navodeći samo da zakup nije moguć iz razloga što BH Telecom nema definiranu ponudu za takvu vrstu aranžmana, niti je sektorski regulator dao smjernice za sačinjavanje takve ponude. Međutim, nedostatak definirane ponude, kao i čekanje sektorskih propisa koji će BH Telecomu propisati detaljne uvjete za ustupanje slobodnih infrastrukturnih kapaciteta, ne znači da BH Telecom može ograničiti razvoj konkurencije na tržištu BiH i u svakom slučaju ne isključuje primjenu propisa o zaštiti konkurencije na predmetno djelovanje BH Telecoma.

- Obzirom da Telemach sada već godinama čeka da BH Telecom omogući provedbu zakona i pristup neiskorištenoj infrastrukturi, odnosno da omogući fer i transparentan pristup odgovarajućoj infrastrukturi, smatra da je omogućio sasvim dovoljno vremena BH Telecomu da oblikuje objektivne i ekonomski opravdane uvjete i pravila za davanje na korištenje slobodnih infrastrukturnih kapaciteta. BH Telecom višegodišnjim suprotnim postupanjem uporno sprječava, ograničava i narušava razvoj tržišne konkurencije, onemogućavanjem pristupa esencijalnoj infrastrukturi svojim konkurentima na povezanim tržištima, odnosno onemogućava pružanje kvalitetnije i pouzdanije usluge korisnicima i nelegitimno povećava troškove konkurenata (Telemacha).
- Podnositelj zahtjeva u Zahtjevu navodi i činjenicu kako izgradnja nove mreže nije izvodljiva alternativa pristupu BH Telecomovoj infrastrukturi, iz razloga što, izgradnja nove mrežne infrastrukture općenito gledano nije ekonomski izvodljiva, imajući u vidu visoke troškove povezane sa takvim ulaganjem, kao i neizvjesnost u pogledu toga bi li dovoljan broj korisnika prešao kod alternativnog operatora. S obzirom da postojeći korisnici na mjerodavnom području već imaju pristup uslugama BH Telecoma, alternativni operator mora učiniti značajna ulaganja, koja BH Telecom ne mora snositi, kako bi uopće bio u stanju da im ponudi svoju uslugu (koju oni ne moraju prihvatiti).
- Dodatno, navodi se u zahtjevu, u kontekstu BiH izgradnja mreže je povezana sa značajnim regulatornim preprekama, uslijed činjenice da je pribavljanje građevinskih dozvola složen proces koji zahtijeva značajno vrijeme i u kojem sudjeluje i sam BH Telecom, koji za izdavanje dozvole za gradnju mreže u većini slučajeva mora izdati suglasnost radi eventualne smetnje vlastitoj infrastrukturi. Dakle, BH Telecom ima kontrolu ne samo nad pristupom njegovoj infrastrukturi (koja predstavlja ključni resurs za poslovanje alternativnih operatora), već i nad mogućnošću postavljanja alternativne infrastrukture od strane istih tih operatora. Uslijed ovoga, pristup BH Telecomovoj infrastrukturi predstavlja jedini ekonomski opravdan način na koji alternativni operator može doći do krajnjih korisnika na mjerodavnom području i ponuditi im svoje usluge, odnosno konkurirati BH Telecomu. Podnositelj zahtjeva naglašava kako je, pristup navedenoj infrastrukturi od ključnog značaja za poslovanje operatora koji žele da se natječu na vertikalno povezanom tržištu, odnosno da pružaju maloprodajne usluge korisnicima telekomunikacijskih usluga. U ovom pogledu, Podnositelj ukazuje na analizu sadržanu u RAK analizi veleprodajnog pristupa, u kojoj se u relevantnom dijelu navodi:

"Izgradnja vlastite pristupne mreže do krajnjih korisnika zahtijeva velika kapitalna ulaganja i to većinom u obliku nepovratnih troškova (engl. sunk cost), što znači da operator koji odluči da uloži sredstva neće moći da nadoknadi sve troškove ukoliko kasnije odluči ili bude prisiljen da napusti tržište. Također, ne može se očekivati da se takva investicija ostvari [...] u roku od jedne do tri godine, zato što je potrebno nekoliko godina da se duplira mreža kakvu posjeduju tri incumbent operatora. To se potvrđuje kroz slučaj operatora Logosoft koji, bez obzira na sličnu arhitekturu i intenzivna ulaganja u nova optička vlakana i bakrene parice u posljednjih nekoliko godina, i dalje djeluje na prilično ograničenom području.

Barijere za ulazak na tržište stvaraju asimetrične uvjete između operatora koji već djeluju na tržištu i novih operatora. Incumbent operatori su investirali u svoje mreže i stvarali korisničku bazu godinama u položaju monopola.

Bez obzira na ovu historijsku činjenicu, glavne karakteristike pristupnih mreža su nepovratni troškovi, te ekonomija opsega i obuhvata zbog čega ih novi operatori teško mogu replicirati. Nepovratni troškovi ili nepovratne investicije su troškovi i investicije koji se ne mogu vratiti nakon izlaska s tržišta. Kablovska kanalizacija i položeni kablovi se, u principu, ne mogu prenijeti na drugo mjesto, a da se ne izgube troškovi njihove početne instalacije. Prema tome, postoji veliki rizik vezan za izgradnju pristupne mreže, pogotovo ako je to druga paralelna mreža postojećoj mreži jednog od incumbent operatora i zato što je neizvjesno da će krajnji korisnici incumbent operatora preći na novu mrežu. Izgradnja vlastite infrastrukture do krajnjeg korisnika je isplativa u slučaju kada na određenom području postoji dovoljan broj i gustoća potencijalnih korisnika. Osim postojanja ekonomije obima i dovoljne gustoće potencijalnih korisnika, potrebno je da postoji i potražnja za ostalim telekomunikacijskim uslugama, kako bi se velika ulaganja isplatila.

Uzimajući u obzir geografsku zastupljenost pristupne mrežne infrastrukture operatora BH Telecoma, Telekomu Srpske i HT Mostara, kao i činjenicu da su izgrađene tijekom dugog vremenskog razdoblja, zaključuje se da repliciranje pristupne mrežne infrastrukture BH Telecoma, Telekomu Srpske i HT Mostara nije ekonomski opravdano. Kako bi se smanjio rizik ulaganja u pristupnu mrežu, neophodno je da novi operatori mogu koristiti, barem djelomično, pasivni i aktivni pristup infrastrukturi i pratećim sredstvima incumbent operatora. Čak i ako novi operator odluči replicirati pristupnu mrežu, npr. polazući optičke kablove, to bi bilo puno lakše ako bi mu bio omogućen pristup kablovskoj kanalizaciji incumbent operatora. Prema tome, čak i za operatore koji su spremni na velike investicije u pristupne mreže, izgradnja kablovske kanalizacije predstavlja značajnu prepreku za ulazak na tržište.

Pored strukturnih barijera, postoje i pravne prepreke za ulazak novih operatora na tržište. Gradnja vlastite pristupne infrastrukture je otežana ne samo zbog visokih i većinom nepovratnih troškova ulaganja (postavljanje kanalizacije, polaganje kablova i sl.), već i zbog nemogućnosti dobijanja potrebnih građevinskih dozvola za izgradnju vlastite pristupne mrežne infrastrukture.

Operator koji želi graditi pristupne mreže mora dobiti dozvole za izgradnju kablovske kanalizacije, postavljanje ormara i izgradnju objekata za smještaj opreme, sukladno sa zakonom o javnom i građanskom pravu. Agencija napominje, da se dozvole za izgradnju kablovske kanalizacije teže dobivaju u pojedinim dijelovima BiH. Također, Agencija naglašava da ne postoji zakon na razini

Bosne i Hercegovine koji uređuje ovu oblast, što predstavlja pravnu barijeru za operatore koji žele graditi mreže na čitavom teritoriju BiH.

Sukladno sa navedenim, postojanje barijera za ulazak na tržište, strukturnih i pravnih, dodatno doprinosi jačanju tržišne snage incumbent operatora BH Telecoma, Telekomu Srpske i HT Mostar na njihovim pripadajućim zemljopisnim tržištima."

U svojoj analizi RAK se dodatno osvrnuo na tržišnu prednost koju incumbent operatori imaju u pogledu ekonomije opsega:

"Ekonomija opsega svojstvena je za proizvodne procese koje karakteriziraju visoki fiksni troškovi, a što je karakteristika elektronskih komunikacijskih tržišta. Fiksni troškovi su isti iz razdoblja u razdoblje, tako da se širenjem opsega proizvodnje, fiksni troškovi raspoređuju na veći broj jedinica proizvoda. U slučaju elektronskih komunikacija to se odnosi na situaciju u kojoj postoji mogućnost da operator već izgrađenu infrastrukturu za pružanje određene usluge, bez većih dodatnih troškova iskoristi za širenje baze korisnika. Dakle, incumbent operatori BH Telecom, Telekom Srpske i HT Mostar imaju značajnu prednost nad drugim operatorima koji se nalaze na tržištu ili žele ući na tržište sa gledišta ekonomije opsega, obzirom da mogu ponuditi usluge sa znatno nižim troškovima od drugih operatora koji bi trebali izgraditi ili nadograditi postojeću mrežnu infrastrukturu. Operatori koji bi željeli ući na tržište, zbog visokih troškova pružanja usluga, ne bi bili u mogućnosti ponuditi niže cijene od incumbent operatora, a time bi i teže privukli korisnike."

RAK je u svojoj analizi identificirao i konkretna moguća narušavanja konkurencije do kojih bi moglo doći uslijed odbijanja BH Telecoma i druga dva incumbent operatora da alternativnim operatorima omoguće pristup svojim infrastrukturama:

"Agencija smatra da bi [tri incumbent operatora] u odsustvu regulacije mogli imati interes odbiti zahtjev za pregovore operatorima korisnicima veleprodajnih usluga fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući potpuni i zajednički pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) i bitstream pristupa. SMP operatori bi kao vertikalno integrirani operatori koji pružaju usluge na povezanim maloprodajnim tržištima, također, imali interes da uskrate neku od veleprodajnih usluga mjerodavnih tržišta (pristup izdvojenoj lokalnoj petlji, mrežnoj infrastrukturi i povezanim sredstvima, kolokaciji, bitstream pristup) ili da uskrate već odobreni pristup. U tom slučaju, značajna tržišna snaga bila bi prenesena na povezana maloprodajna tržišta, čime bi tržišna pozicija SMP operatora bila dodatno ojačana, a konkurencija narušena.

Agencija smatra da potencijalni konkurenti ne bi imali dovoljnu pregovaračku moć koja bi natjerala SMP operatore da pružajumjerodavne veleprodajne usluge pod razumnim komercijalnim uvjetima, pa čak i da uopće nude ove usluge. Zbog prenošenja tržišne snage, operatori korisnici ne bi mogli biti efektivna konkurencija SMP operatorima na mjerodavnim maloprodajnim tržištima. Posljedice bi se odrazile na krajnje korisnike na način da ne bi imali mogućnost izbora u pogledu cijene, kvalitete i asortimana usluga."

U praksi Europske Komisije je u nekoliko predmeta utvrđeno da je pristup telekomunikacijskoj mreži incumbent operatora od ključnog značaja (eng. essential facility) za poslovanje alternativnih operatora, npr. u odlukama kojima se sankcionirala zlouporaba vladajućeg položaja u predmetima Telekomunikacija Polska (Predmet COMP /39.523) i Slovak Telekom (Predmet AT.39523). U

navedenim predmetima, Europska Komisija je izričito utvrdila da i tzv. "konstruktivno odbijanje suradnje" (ponuda suradnje pod uvjetima koji nisu razumni za drugu ugovornu stranu) predstavlja radnju zlouporabe vladajućeg položaja incumbent operatora. Tako, na primjeru BH Telecoma, koji odbija Telemachu omogućiti pristup svojim telekomunikacijskim cijevima, zabrinutosti koje je RAK iskazao u svojoj analizi materijalizirale su se u praksi. Uslijed ovoga, intervencija Konkurencijskog vijeća nužna je kako bi se očuvala i unaprijedila efektivna konkurencija na mjerodavnom tržištu. Stoga, Podnositelj zahtjeva navodi i kako odsutnost propisa RAK-a koji bi nalogali BH Telecomu da objavi opću ponudu u svezi sa davanjem u zakup telekomunikacijskih cijevi drugim operatorima ne sprječava primjenu propisa o konkurenciji.

Međutim, odsutnost navedenog propisa RAK-a ne znači da je BH Telecom u pogledu svog postupanja imun od primjene propisa o konkurenciji, odnosno da po tom osnovu može uskratiti pristup cijevima alternativnim operatorima. Kao što je poznato, svrha sektorskih propisa u oblasti elektronskih komunikacija je djelovanje ex ante kako bi se razvila konkurencija na tržištima na kojima ne postoji efektivna konkurencija. S druge strane, propisi o konkurenciji na određeno ponašanje djeluju ex post, tj. kada je već došlo do povrede konkurencije. Ovo je izričito potvrdio i RAK u svojoj Analizi veleprodajnog pristupa (str.37.) gdje navodi:

"Za razliku od ex post pristupa regulaciji kojim nadležno tijelo za zaštitu konkurencije zloupotrebu dominantnog položaja procjenjuje primjenjujući principe zakona o zaštiti konkurencije, u elektronskim komunikacijama Agencija primjenjuje prethodnu (ex ante) regulaciju i djeluje tamo gdje konkurencija nije efektivna, kako bi se ona razvila."

RAK je prepoznao mogućnost da će tri incumbent operatora biti nespremni da omoguće pristup svojim infrastrukturama, te je na osnovu toga RAK zaključio da će potencijalno biti neophodna ex ante regulacija s tim u svezi. U tom pogledu, u konkretnom predmetu je jasno da je navedena sporna praksa primjenjivana na tržištu dugi niz godina, odnosno da predstavlja kontinuiranu povredu BH Telecoma. Kao što BH Telecomovo odbijanje da omogući Telemachu pristup svojim telekomunikacijskim cijevima pokazuje, navedeni zaključci RAK-a su u potpunosti opravdani. Shodno ovome, čak i u odsustvu ex ante regulacije, ex post primjena propisa o zaštiti konkurencije je opravdana, pošto je već došlo do povrede konkurencije.

- U svom Zahtjevu Telemach navodi kako odbijanje pristupa infrastrukturi od strane incumbent operatora predstavlja zlouporabu vladajućeg položaja u praksi EU, te da Europska Komisija, u Smjernicama o telekomunikacijama navodi:

"Pojedini incumbent telekom operatori mogu doći u iskušenje da trećim stranama - pružateljima usluga odbiju pristup svojoj infrastrukturi, naročito u područjima u kojima bi usluga u pitanju predstavljala konkurenciju usluzi koju telekom operator sam pruža. Ovaj otpor će se često manifestirati u odugovlačenju prilikom davanja pristupa, u nespremnosti da se omogući pristup ili u spremnosti da se pristup omogući samo pod nepovoljnim uvjetima. Uloga je propisa o konkurenciji osigurati da se ovim potencijalnim tržišta pristupa dozvoli razvoj i da se incumbent operatori spriječe u tome da svoju kontrolu iskoriste na način da ometu razvoj na tržištima usluga."

Citirani dokument Europske komisije također potvrđuje da, imajući u vidu opisano područje pokrivanja BH Telecomove mreže i praktičku nemogućnost da alternativni operatori

repliciraju ovu mrežu, BH Telecomova infrastruktura predstavlja ključnu infrastrukturu:

"U sektoru telekomunikacija, koncept "ključne infrastrukture" biće u mnogim slučajevima mjerodavan prilikom određivanja obveza vladajućih telekom operatora. Izraz ključna infrastruktura koristi se da se njome opiše infrastruktura koja je ključna za pristup kupcima i/ili omogućavanje konkurentima da nastave sa svojim poslovanjem, a koji ne može biti repliciran razumno mogućim sredstvima. Gospodarski subjekt koji kontrolira pristup ključnoj infrastrukturi posjeduje vladajući položaj u smislu članka [102. UFEU]. "(Smjernice o telekomunikacijama §68-69)

Na stanovištu da odbijanje pristupa telekomunikacijskoj mreži koja predstavlja infrastrukturu predstavlja zlouporabu vladajućeg položaja je i Europska komisija:

"U oblasti prijevoza, Komisija je u svojim odlukama utvrdila da tvrtka kontrolira ključnu infrastrukturu mora pod određenim uvjetima omogućiti pristup. Ista načela važe i za sektor telekomunikacija. Ukoliko ne bi postojale komercijalno izvodljive alternative u pogledu zahtijevanog pristupa, onda ukoliko pristup ne bi bio omogućen, strana koja zahtijeva pristup ne bi bila u mogućnosti obavljati djelatnost na tržištu usluga. Stoga bi odbijanje u ovom slučaju ograničilo razvoj novih tržišta, ili novih proizvoda na tim tržištima, protivno članku [102](b), ili bi narušilo razvoj konkurencije na postojećim tržištima."

Dalje se navodi kako je Europska komisija je razvila sljedeći analitički okvir kako bi ocijenila je li, odbijanjem omogućavanja pristupa ključnoj infrastrukturi, određeni telekom operator vrši zlouporabu vladajućeg položaja:

- (a) pristup infrastrukturi u pitanju je generalno ključan kako bi gospodarski subjekti bili u mogućnosti da se natječu na mjerodavnom tržištu;
 - (b) postoje dovoljni kapaciteti da se omogući pristup;
 - (c) vlasnik infrastrukture sprečava konkurenciju na postojećem ili potencijalnom tržištu usluga ili proizvoda;
 - (d) gospodarski subjekt koji zahtijeva pristup spreman je platiti razumnu i nediskriminirajuću cijenu te je i u drugim aspektima spreman prihvatiti nediskriminirajuće uvjete pristupa;
 - (e) ne postoji objektivno opravdanje za odbijanje pristupa.
- Prema podnosiocu zahtjeva, svih pet uvjeta koje traži Europska Komisija prilikom ocjene je zadovoljeno u predmetnom slučaju.
- (pod a) Pristup BH Telecomovim telekomunikacijskim cijevima je ključan kako bi alternativni operatori bili u mogućnosti da se natječu sa BH Telecomom na tržištu fiksne telefonije - Kao što je pojašnjeno, uslijed činitelja kao što su područje koje pokriva BH Telecomova mreža, dozvole BH Telecoma, razdoblja poslovanja BH Telecoma i razvoja branda, različitih usluga i paketa koje BH Telecom nudi korisnicima (tzv. quadruple-play usluga), broja korisnika koji ovaj operator već ima, razdoblja važenja zaključenih ugovora, visokih fiksnih troškova izgradnje alternativne mreže, te praktične nemogućnosti alternativnih operatora da izgrade paralelne mreže, kako bi došli do krajnjih korisnika i bili u mogućnosti da se učinkovito natječu sa BH Telecomom na tržištu fiksne telefonije alternativnim operatorima je nužan pristup BH Telecomovoj infrastrukturi.
 - (pod b) BH Telecom ima dovoljno kapaciteta da omogući pristup - Prema saznanjima Podnosioca zahtjeva, BH Telecom ima dovoljno slobodnog kapaciteta kako bi dozvolio Telemachu traženi pristup telekomunikacijskim

cijevima. Prilikom odbijanja Telemachovog zahtjeva, čak ni BH Telecom nije naveo nedostatak kapaciteta kao razlog odbijanja - BH Telecom je zahtjev odbio uz obrazloženje da nema opću ponudu za ovu vrstu usluge, niti mu je sektorski regulator propisao uvjete i pravila za sačinjavanje ove ponude.

- (pod c) Odbijanjem pristupa svojoj mrežnoj infrastrukturi, BH Telecom sprječava konkurenciju na različitim maloprodajnim telekomunikacijskim tržištima (npr. fiksne telefonije, pristupa Internetu, distribucije medijskih sadržaja) - Kao što je detaljno izloženo u ovom Zahtjevu, budući da djeluje kao vertikalno integrirani operator, BH Telecom ima snažan poticaj da drugim operatorima oteža ulazak na maloprodajna telekomunikacijska tržišta na kojima bi mu mogli učinkovito konkurirati. BH Telecomovo postupanje u svezi sa odbijanjem pristupa svojoj mreži stoga treba biti razmatran u tom kontekstu. Pošto alternativni operatori ne mogu pod razumnim uvjetima replicirati BH Telecomovu mrežu, jedini način na koji bi se mogli učinkovito natjecati sa BH Telecomom je ukoliko bi imali pristup BH Telecomovoj mreži i odbijanjem pristupa BH Telecom narušava konkurenciju na maloprodajnoj razini tržišta.
- (pod d) Telemach je spreman platiti razumnu i nediskriminirajuću cijenu i u drugim pogledima je spreman da prihvati nediskriminirajuće uvjete - Telemach nije tražio da mu BH Telecom pristup svojoj mreži omogući besplatno, već da mu BH Telecom da u najam dio svojih viškova kapaciteta u mjerodavnom području. Telemach je u svakom slučaju spreman da plati razumnu i nediskriminirajuću cijenu za takav pristup. Međutim, BH Telecom i Telemach nisu ni došli do faze pregovora u kojoj bi pregovarali o uvjetima pod kojim bi traženi pristup bio omogućen - BH Telecom je odbio da odobri pristup bez obzira na poslovne uvjete, čime jasno pokazuje da odbijanje suradnje nije utemeljeno na ekonomski opravdanim razmatranjima, već na uskraćivanju ključnog resursa konkurentima.
- Dodatno, Podnositelj ističe da, čak i ukoliko BH Telecom nema opću ponudu u kojoj bi bili određeni poslovni uvjeti najma njegovih telekomunikacijskih cijevi, postoje objektivni kriteriji na temelju kojih se može odrediti cijena takvog najma.

Prije svega, takvi kriteriji sadržani su u RAK analizi veleprodajnog pristupa. Konkretno, RAK je kao gornju graničnu cijenu najma cijevi odredio 14 KM po kilometru dužine i po kvadratnom centimetru poprečnog presjeka kabeleske kanalizacije. Isti dokument također daje usporedni pregled u pogledu cijena usluge pristupa i zajedničkog korištenja kabeleske kanalizacije u regiji, a što također može poslužiti kao koristan pokazatelj prilikom određivanja cijene zakupa BH Telecomovih cijevi, kao što je prikazano u tablici:

	Usluga pristupa i zajedničkog korištenja kabeleske kanalizacije	Mjesečna naknada (EUR/metru)
Hrvatska	- cijevi velikog promjera (63-110 mm)	0,1575
	- cijevi PEHD 50 (50 mm)	0,1333
	- cijevi malog promjera (20-40 mm)	0,0458
	- mikrocijevi (3-16 mm)	0,0258
Srbija	- cijevi promjera do 40 mm	0,0900
Crna Gora	- iznajmljivanje kanala promjera 40 mm	0,0951
	- iznajmljivanje kanala promjera 20 mm	0,0761
Makedonija	- iznajmljivanje kanala promjera 40 mm	0,0951
	- iznajmljivanje kanala promjera 32 mm	0,0761
	- iznajmljivanje kanala promjera 5-10 mm	0,0357

Pored prakse iz regije, također su dostupni i podatci o tome na koji način se cijena najma utvrđuje širom Europe. U tom pogledu, podnositelj je priložio tablicu, sadržanu u

ekspertskom mišljenju koje je SBR-net Consulting, koje je također priložio uz zahtjev, pripremio za Podnosioca zahtjeva kao komentar na RAK analizu veleprodajnog pristupa (u daljnjem tekstu: "SBR-net analiza") pokazuje usporedbu cijene koju predlaže RAK sa mjerodavnim cijenama u nekoliko europskih zemalja.

Podnositelj zahtjeva zaključuje, kako postoje objektivni kriteriji na temelju kojih bi se mogla odrediti cijena pristupa BH Telecomovim cijevima čak i bez usvajanja opće ponude koja bi se odnosila na ovu vrstu usluge BH Telecoma.

Dalje navodi, kako ne postoji objektivno opravdanje za BH Telecomovo odbijanje pristupa. Prilikom odbijanja Telemachovog zahtjeva za pristup BH Telecomovim telekomunikacijskim cijevima, BH Telecom nije pružio nikakvo objektivno opravdanje, niti takvo opravdanje postoji. Kao jedini razlog odbijanja pristupa BH Telecom je naveo činjenicu da još uvijek nema opću ponudu za tu vrstu usluge. Međutim, kao što je objašnjeno iznad u tekstu, nepostojanje opće ponude za pružanje usluge pristupa telekomunikacijskim cijevima ni na koji način ne onemogućava primjenu propisa o konkurenciji na takvo postupanje niti BH Telecomu daje imunitet od navoda o zlouporabi vladajućeg položaja. Sukladno sa EU Smjernicom 2014/61/CE o mjerama za smanjenje troškova postavljanja elektroničkih komunikacijskih mreža velikih brzina od 15. svibnja 2014. godine, kako bi se smanjili troškovi postavljanja širokopojasnih mreža, što doprinosi digitalizaciji javnog sektora i posljedično svim sektorima gospodarstva, države članice EU su se obvezale osigurati da na njihovom teritoriju svaki mrežni operator ima obvezu udovoljiti svim razumnim zahtjevima za pristup njegovoj fizičkoj infrastrukturi radi postavljanja elemenata elektroničkih komunikacijskih mreža velikih brzina pod pravičnim i razumnim uvjetima. Zahtjev je, prema ovoj Direktivi, moguće odbiti isključivo iz objektivnih i transparentnih razloga.

- Iako Direktiva ne predstavlja izravan izvor prava u BiH, Podnositelj zahtjeva istu ovdje citira da bi prenio standarde postupanja sa infrastrukturom koji su usvojeni na razini EU, te kako bi naglasio da bezrazložno odbijanje pristupa infrastrukturi (koja je pritom izgrađena sredstvima svih građana BiH) od strane BH Telecoma predstavlja ozbiljno kršenje tržišnih standarda koji se u sektoru telekomunikacija primjenjuju širom svijeta.

Podnositelj zahtjeva je u dopuni Zahtjeva dostavljenom na traženje Konkurencijskog vijeća dana 14. rujna 2017. godine, broj UP-04-26-2-017-3/17, dostavio slijedeće informacije, u bitnom:

- U pogledu tehnologije koju koristi za pružanja svojih usluga Telemach koristi HFC, FTTx i G-PON mrežne tehnologije (tehnologiju DVB-C i IPTV za pružanje TV usluge, IP tehnologiju za internet i fiksnu telefonsku uslugu), kao i satelitsku tehnologiju DTH (DVB-S) za pružanje samostalne TV usluge određenim korisnicima.
- Podatke, prikazano u dostavljenoj tablici, o ukupnom broju korisnika (isključivo korisnika Telemacha, a ne povezanih društava), prikazano prema općinama, i prema vrsti usluge koju korisnici koriste. S napomenom da se na cjelokupnom području svake od općina u kojima pruža usluge, mreže dva operatora preklapaju u cijelosti već samo na određenim dijelovima. U najvećem broju slučajeva, BH Telecom pokriva pretežiti ili cjelokupan teritorij ovih općina, a Telemach pokriva dijelove teritorija navedenih općina mrežom koju je u dosadašnjem tijeku svog poslovanja izgradio ili kupio, te da je nemoguće je na temelju javno dostupnih podataka u ovom trenutku iskazati točan postotak preklapanja za svaku općinu. Dostavljeni podatci o CATV

korisnicima obuhvaćaju samo korisnike fizički spojene na mrežnu infrastrukturu Telemacha, a ne i korisnike koji usluge primaju putem satelita i drugih tehnologija - DTH, MMDS, Wireless.

- Pojašnjenje kako Telemach posjeduje na dijelu navedenog zemljopisnog područja svoju vlastitu mrežnu infrastrukturu, ali ne u opsegu usporedivom sa BH Telecomom, odnosno postojeća vlastita mrežna infrastruktura mu ne omogućava odgovarajuće pružanje usluga krajnjim korisnicima, s obzirom da ne pokriva cjelokupan teritorij navedenih općina. Telemach ima interes za zakup cijevi radi polaganja vlastite infrastrukture u iste i pružanje temeljnih djelatnosti Telemacha, odnosno pružanja usluga TV, interneta i fiksne telefonije krajnjim korisnicima, a iz razloga što postoji više kategorija korisnika koje bi učinkovitije i bolje opskrbio uslugom kada bi imao zakupljene cijevi BH Telecoma, a također na ovaj način bi i proširio krug korisnika kojima bi mogao ponuditi uslugu.
- Naime, na nekim lokacijama koje pokriva mreža BH Telecoma, Telemach uopće nema nikakvu mrežu, nemaju je ni treće osobe, a postavljanje novih cijevi podrazumijeva nerazmjerne troškove sredstava i vremena, odnosno administrativno je otežano, s obzirom da se dozvole za gradnju često čekaju godinama, te bi korisnicima na tim lokacijama uslugu ponudio novom infrastrukturom koju bi položio u zakupljene cijevi BH Telecoma, prema fer i transparentnim tržišnim uvjetima.
- Stoga, ukoliko Konkurencijsko vijeće smatra da je to neophodno za utvrđivanje činjenica u konkretnom slučaju, Telemach predlaže da se provede vještačenje na okolnosti ekonomske potrebe korištenja predmetnih cijevi i neisplativosti postavljanja alternativne mreže na predmetnim lokacijama.
- Također, za određen broj lokacija, Podnositelj zahtjeva u ovom trenutku koristi zakupljene viškove kapaciteta raznih operatora (uključujući BH Telecom), a značajno bi kvalitetnije i učinkovitije navedene korisnike mogao opskrbljivati uslugom putem vlastite infrastrukture koju bi položio u cijevi koje bi zakupio od BH Telecoma.
- Na određenim lokacijama, Telemach zakupljuje infrastrukturu trećih osoba, sukladno sa važećim cjenicima. Također, Telemach se bavi iznajmljivanjem telekomunikacijskih kapaciteta trećim operatorima i za to posjeduje odgovarajuće cjenike. Telemach je na manjem broju lokacija iznajmljivao cijevi drugim operatorima, a cijenu naplaćuje na ad hoc osnovi, jer takva suradnja do sada nije bio značajnijeg opsega, te nije bilo poslovne potrebe da se formulira službeni cjenik. Kada se promatra teritorij pokriven infrastrukturom BH Telecoma, uočljivo je da niti jedan drugi telekom operator nema ni približno tako razgranatu mrežu kao BH Telecom, što je i razumljivo, jer je BH Telecom u posjedu mreže koja je stvarana decenijama (u razdoblju bivše SFRJ i nakon toga), dok alternativni operatori na tim lokacijama moraju da grade vlastite mreže, uz mnogo tehničkih, pravnih i komercijalnih barijera, čime se alternativni operatori bave tek 15-20 godina i nisu ni približno razvili opseg mreže da bi se mogli usporediti sa BH Telecomom. Vrlo je mali broj lokacija (ako uopće postoje) na kojima bi Telemach imao potrebu za najmom cijevi i mogao isti da uzme od neke treće osobe, izuzev BH Telecoma.
- Podnositelj zahtjeva nije osporavao vlasništvo BH Telecoma nad predmetnom infrastrukturom u postupcima pred nadležnim organima, jer za takvo što nije aktivno legitimiran - takav postupak eventualno bi mogao pokrenuti tek pretpostavljeni vlasnik - država ili lokalna jedinica

samouprave ili osobe čije je vlasništvo BH Telecom zaposjeo. Predmetna pitanja nisu od presudne važnosti za predmet postupka pred Konkurencijskim vijećem, jer Podnositelj zahtjeva od Konkurencijskog vijeća ne zahtijeva da se bavi utvrđivanjem vlasništva nad predmetnom infrastrukturom, jer za to nije ni nadležno. Telemach želi od BH Telecoma kao posjednika i faktičkog upravljača iznajmiti predmetnu infrastrukturu - kao što je navedeno u Zahtjevu, pitanje pravnog osnova za korištenje iste eventualno može biti mjerodavno pri ocjeni Konkurencijskog vijeća u svezi težine predmetne povrede konkurencije.

- U svom podnesku Podnositelj zahtjeva upućuje i na odredbu članka 9. stavka (1), točka (h) Odluke o definiranju kategorije vladajućeg položaja ("Službeni glasnik BiH", broj 18/06, 34/10), teret dokazivanja u pogledu ne/postojanja mogućnosti najma cijevi vladajućeg operatora je na samom vladajućem operatoru, koji po našim saznanjima nije pružio nikakve dokaze da nema takvu mogućnost:

"odbijanje pristupa drugim gospodarskim subjektima, uz razumnu finansijsku naknadu, postrojenjima, opremi, prijenosnoj mreži ili drugoj infrastrukturnoj opremi, koja je u vlasništvu ili se koristi od gospodarskog subjekta u vladajućem položaju, ako drugi gospodarski subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj bez mogućnosti da zajednički koriste takvu opremu odnosno kapacitete, i ako gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj ne dokaže da je takvo zajedničko korištenje neizvodivo iz operativnih, tehničkih ili drugih razloga ili da se od njih ne može tražiti takvo korištenje".

- Također, Telemach ima informaciju da postoji slobodan kapacitet u okviru navedenih cijevi na osnovu iskustva svojih zaposlenika i podizvođača, odnosno činjenice da je telekomunikacijska kanalizacija BH Telecoma građena u vrijeme bivše Jugoslavije po projektima i metodologiji koja je pretpostavljala velike slobodne kapacitete cijevi. Primjera radi, u Hrvatskoj i Sloveniji se infrastruktura incumbent operatora godinama iznajmljuje desetinama operatora i tek danas postoje manja zagušenja na najznačajnijim pravcima unutar gradova (nepostojanje tehničke mogućnosti za uvlačenje dodatnog kablova). Navedena procjena se može relativno lako provjeriti pilot projektom detekcije slobodnog kapaciteta navedenih cijevi, te ukoliko Konkurencijsko vijeće smatra da je to nužno za utvrđivanje činjenica u konkretnom slučaju, Telemach predlaže da se provede vještačenje slobodnog kapaciteta predmetnih cijevi.

Podnositelj zahtjeva je u dopuni Zahtjeva dostavljenoj na traženje Konkurencijskog vijeća dana 29. rujna 2017. godine, broj UP-04-26-2-017-5/17, dostavio slijedeće informacije, u bitnom:

- Ukupan broj korisnika povezanih društava Telemacha na području koje pokriva BH Telecom, prikazan prema općinama (u dostavljenoj tablici), imajući u vidu da mreža povezanog društva ne pokriva cjelokupan teritorij općine, izdvojeno i vidljivo na teritoriju na kojoj ima mrežnu infrastrukturu, te prema vrsti usluge koju korisnici koriste. Podatci su dostavljeni za povezano društvo KATV "HS" d.o.o. Sarajevo, "HKB net" d.o.o. Sarajevo, "M&H" Company d.o.o. Sarajevo i "BHB CABLE TV" d.o.o. iz Lukavca.
- Podnositelj zahtjeva je obavijestio Konkurencijsko vijeće, da je prema službenoj web stranici RAK-a, nova sjednica Vijeća ove Agencije zakazana za 3. listopada 2017. godine, te da će na istoj biti razmatrana Analiza veleprodajnog tržišta

fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi, u svezi sa predmetnim mjerodavnim tržištem.

- Dodatno, Podnositelj zahtjeva upućuje Konkurencijsko vijeće i da je Politikom sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017 - 2021. godine ("Službeni glasnik BiH", br. 46/17), koju je usvojilo Vijeće ministara BiH, precizno kao jedan od prioriteta navedeno "zajedničko korištenje postojeće fizičke infrastrukture":

"Također, potrebno je poduzimati mjere u cilju olakšavanja i poticanja uvođenja EK mreža a naročito EK mreža koje omogućavaju pružanje usluga širokopojsnog pristupa pri brzinama od najmanje 30 Mbit/s, promovirajući investiranje od strane svih sudionika na tržištu, zajedničko korištenje postojeće fizičke infrastrukture i omogućavajući učinkovitije postavljanje nove fizičke infrastrukture kako bi trošak uvođenja takvih mreža bio što niži", te dalje: "Korištenje postojeće kablovske kanalizacije, cjevovoda, toplovoda, objekata i druge infrastrukture koja može poslužiti za sigurno i ekonomično instaliranje EK mreža i uređaja smanjit će potrebu za novim građevinskim radovima. Time će se ubrzati ulazak novih operatora na tržište, povećati ekonomičnost poslovanja postojećih operatora, što će u završnici dovesti do smanjenja maloprodajnih cijena EK usluga".

- Iz prednjeg proizlazi zaključak, prema Podnositelju zahtjeva, da je sektorskom regulativom predviđeno zajedničko korištenje postojeće fizičke infrastrukture kao jedan od temelja razvoja ovog sektora, s tim da sektorski regulator posebnim propisima još nije uredio sankcije za kršenje ove obveze. Kako je istaknuto u Zahtjevu, ovo naravno ne isključuje obveze i sankcije koje su predviđene Zakonom o konkurenciji, a koje postoje i provedive su.

- Shodno svemu navedenom, Podnositelj zahtjeva upućuje zahtjev Konkurencijskom vijeću da pokrene postupak protiv BH Telecoma, te da utvrdi da je BH Telecom zloupotrijebio vladajući položaj na mjerodavnom tržištu, na način da je neopravdano odbijajući da omogući Telemachu fizički pristup svojoj mrežnoj infrastrukturi (telekomunikacijskim cijevima u pojedinim dijelovima Županije Sarajevo i drugih županija na teritoriju FBiH), zloupotrijebio svoj vladajući položaj na tržištu veleprodajnog fizičkog pristupa BH Telecomovoj mrežnoj infrastrukturi u oblasti pokrivenoj takvom infrastrukturom, ograničavajući proizvodnju, tržišta ili tehnički razvoj u smislu članka 10. stavak (2) točka b) Zakona, i članak 9. stavak (1) točka h), kao i članka 9. stavak (1) točka d) i g) Odluke o definiranju kategorija vladajućeg položaja ("Službeni glasnik BiH" broj 18/06 i 34/10), te da pored eventualnog izricanja novčane kazne u smislu članka 48. Zakona, naloži BH Telecomu da svoje ponašanje na tržištu uskladi sa odredbama Zakona, te prekine sa daljnjim kršenjem istog.

Na temelju gore navedenog, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da povrede Zakona, na koje Podnositelj zahtjeva ukazuje, nije moguće utvrditi bez provedbe postupka, te je sukladno članku 32. stavak (2) Zakona, na 11. sjednici održanoj dana 11. listopada 2017. godine, donijelo Zaključak o pokretanju postupka, broj UP-04-26-2-017-7/17 (u daljnjem tekstu: Zaključak), radi utvrđivanja zlouporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točka b) Zakona.

Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak Podnositelju zahtjeva, aktom broj UP-04-26-2-017-12/17 dana 12. listopada 2017. godine.

Konkurencijsko vijeće, sukladno članku 33. stavak (1) Zakona, je dostavilo Zahtjev i Zaključak na odgovor protivnoj strani u postupku, "BH Telecom" d.d. Sarajevo,

Franca Lebara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, aktom broj UP-04-26-2-017-13/17 dana 12. listopada 2017. godine.

Dana 19. listopada 2017. godine, zaprimljena je dopuna Podnosioca zahtjeva broj UP-04-26-2-017-14/17, kojom je podnositelj zahtjeva izvjestio Konkurencijsko vijeće o pripajanju gospodarskog subjekta BHB Cable d.o.o. Lukavac.

Dana 30. listopada 2017. godine BH Telecom se obratio Konkurencijskom vijeću za odobravanje dodatnog roka, aktom broj UP-04-26-2-017-15/17, a koji mu je odobren od strane Konkurencijskog vijeća dana 2. studenog 2017. godine, aktom broj UP-04-26-2-017-16/17.

BH Telecom je u odobrenom roku dostavilo odgovor na Zahtjev i Zaključak Konkurencijskom vijeću, u smislu članka 33. stavak (3) Zakona, podneskom broj UP-04-26-2-017-17/17 dana 3. studenog 2017. godine, u kojem u cijelosti osporava Zahtjev, te smatra da isti treba odbiti kao neutemeljen, i preuranjen, te u svezi sa pojedinačnim navodima Podnosioca zahtjeva, u bitnom navodi slijedeće:

- Obzirom na predmet podnesenog zahtjeva, činjenice i navode i istaknute prijedloge u Zahtjevu ističe kako je na predmetnom tržištu od ključnog značaja uloga regulatora – Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine – RAK, koja ima propisane nadležnosti shodno Zakonu o komunikacijama u članku 36. stavak (1), te Vijeće ministara, koje ima sve nadležnosti prema članku 13. Zakona o komunikacijama, te člankom 3. točka 4. stavak a) i b) istog Zakona.
- Dalje ukazuje kako je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 102. sjednici održanoj dana 23. svibnja 2017. godine donijelo Odluku o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017. – 2021. godine i akcijskog plana za realizaciju politike ("Službeni glasnik BiH", broj 46/17) (daljnje u tekstu: Politika sektora elektronskih komunikacija). Politika sektora elektronskih komunikacija propisuje dinamiku reguliranja i izgradnje elektronsko-komunikacijske (EK) infrastrukture.
- RAK je u dosadašnjem razdoblju u dva navrata provodio javne konzultacije za "Analizu veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojsnog pristupa" sukladno Pravilu 54/2011. Uvažavajući dostavljene komentare svih sudionika na telekomunikacijskom tržištu, pa i komentare BH Telecoma, RAK do danas nije usvojio Analizu tržišta niti je proglasila BH Telecom SMP operatorom na tržištu 4. – tržište pristupa infrastrukturi mreže na razini veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji) – veleprodajna razina i na tržištu 5. tržište širokopojsnog pristupa (veleprodajna razina). Definirani rok za donošenje propisa prema Politici sektora elektronskih komunikacija za donošenje propisa o uvjetima i postupcima je prosinac 2018. godine, a nositelji aktivnosti su RAK i resorna ministarstva u FBiH i RS), stoga je RAK dopisom broj 02-29-1553-1/17 od 16. lipnja 2017. godine izdao "Nalog za dostavu podataka o mrežama" svim mrežnim operatorima u Bosni i Hercegovini, te je rok za dostavu istih sada do 31. prosinca 2017. godine. Navedene aktivnosti su značajne za postupanje Konkurencijskog vijeća u ovom postupku, te je nužno uvažiti dinamiku propisanu Politikom sektora elektronskih komunikacija.
- BH Telecom navodi kako je Zahtjev podnosioca preuranjen. Dana 15. studenog 2017. godine zaprimljen je podnesak Podnosioca zahtjeva u kojem daje očitovanje o odgovoru

BH Telecoma, pod brojem UP-04-26-2-017-19/17, u kojem se u bitnom navodi slijedeće:

- Osim općeg navoda BH Telecom ni u čemu ne osporava navode iz zahtjeva, zahtjev je podnesen za vremensko razdoblje 2015.-2017.
- Buduće posebno reguliranje ove oblasti bi svakako bilo poželjno, ali nije od značaja za već pretrpljene negativne učinke povrede konkurencije i štetu koju je Podnositelj zahtjeva već pretrpio uslijed neopravdanog odbijanja BH Telecoma da omogući pristup nužnoj infrastrukturi, a na što je BH Telecom imao obvezu sukladno propisima o zaštiti konkurencije. Zahtjev je podnesen za ponašanje sudionika na tržištu protivno propisima o zaštiti konkurencije, a ne za ex ante regulativu iz sektora telekomunikacija, za koju Vijeće nije nadležno. Zahtjev sadrži detaljno razmatranje odnosa propisa i oblasti zaštite konkurencije i propisa iz oblasti telekomunikacija, odnosno analizu postupaka donošenja odgovarajuće odluke RAK-a i smisla odredbi o zaštiti tržišne konkurencije.
- Činjenica da RAK navodno vodi određene aktivnosti radi provedbe Politike sektora telekomunikacija, ne znači da BH Telecom može imati opravdanje za zlouporabu vladajućeg položaja ne mjerodavnom tržištu, odnosno kršenje propisa o zaštiti tržišne konkurencije, uslijed nedostatka ex ante regulative. Podnositelj citira Politiku, gdje je precizno kao jedan od prioriteta navedeno "zajedničko korištenje infrastrukture". Prema tome, Politikom sektora telekomunikacija predviđeno je zajedničko korištenje postojeće infrastrukture kao jedna od temelja razvoja sektora telekomunikacija.
- BH Telecom zlouporabljuje svoj vladajući položaj na tržištu od 2015. godine, te je paradoksalno da pravdajući se nepostojanjem posebnih propisa u oblasti telekomunikacija zahtjeva od Vijeća da mu omogući kontinuirano vršenje povrede do prosinca 2018. godine. Imajući u vidu navedeno, Podnositelj zahtjeva predlaže Vijeću da provede postupak i odluči kako je predložio u Zahtjevu u dosadašnjem tijeku postupka. Dana 1. prosinca 2017. godine zaprimljene su dodatne informacije i podatci od strane BH Telecoma, (podatci o broju korisnika na području BH Telecoma), pod brojem: UP-04-26-2-017-23/17, u kojem se u bitnom navodi slijedeće:
- Imovinsko pravna pitanja u vezi s infrastrukturom BH Telecoma nisu predmet raspravljanja ovog postupka, te Konkurencijsko vijeće nije nadležno za isto, te da su tvrdnje podnosioca zahtjeva paušalne i neutemeljene, a BH Telecom ni na koji način svojim postupanjem nije ugrozio poslovanje Telemacha.
- Podnositelj zahtjeva pokušava izbjeći primjenu sektorskih propisa, što je nezakonito jer se radi o normama kogentne prirode, zbog čega su neprimjenjive tvrdnje Podnosioca zahtjeva da su pravila konkurencijskog prava neovisna i trebaju se primjenjivati odvojeno od sektorskih propisa.
- Pozivanje na praksu iz EU nije primjenjivo na predmetni slučaj, a to se potvrđuje i iz dijela presude Europskog suda u predmetu Deutsche Telekom na koji se poziva Podnositelj zahtjeva, a koji glasi: "Činjenica da se telekomunikacijski operator pridržavao sektorskih propisa iz oblasti telekomunikacija ne znači da ne postoji odgovornost operatora na temelju moguće povrede propisa iz oblasti konkurencije, dokle god je operator imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu navodnog prekršaja".
- Netočni su navodi Podnosioca iz točke 2.4. Zahtjeva od 29.9.2017. godine, "da je sektorskom regulativom predviđeno zajedničko korištenje postojeće infrastrukture,

- ... s tim da sektorski regulator nije uredio sankcije za kršenje ove obveze." Naime, Politikom sektora elektronskih komunikacija utvrđuje se opredjeljenje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine za dinamiku i pravac razvoja tržišta telekomunikacija do 2021. godine, a Akcijskim planom za realizaciju, koja čini njen sastavni dio, utvrđuju se zaduženja i rokovi za realizaciju prepoznatih opredjeljenja. Tako je točkom 1.1.3. Akcijskog plana utvrđeno zaduženje RAK-a, Ministarstva prometa i veza RS, Ministarstva prometa i komunikacija FBiH, nadležnih entitetskih ministarstva za gradnju i prostorno uređenje kao i nadležnih županijskih ministarstava za gradnju i prostorno uređenje, za donošenje procedura za izdavanje odobrenja za građenje, ostvarivanje prava puta, odnosno pristup, postavljanje, korištenje i održavanje EK infrastrukture i povezane opreme, a koja čini teret na nekretnini na kojoj je izgrađena EK infrastruktura i povezana oprema. Kao rok za okončavanje navedenih aktivnosti utvrđen je prosinac 2018. godine. Dakle, predmetnom Politikom nisu izravno obvezani operatori u kontekstu citiranog teksta Telemacha, tako da sankcije za kršenje obveza sektorski regulatori nisu ni mogli izbjeći, kada te obveze treba da se propišu do kraja 2018. godine.
- Također, na temelju Preporuke 2014/710/EC o mjerodavnim tržištima proizvoda i usluga u sektoru elektroničkih komunikacija podložnim prethodnoj (ex ante) regulaciji, utvrđena su tržišta koja nacionalni regulatori moraju analizirati svake tri godine, između kojih se nalazi i tržište 3 (a) veleprodajni lokalni pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji, i 3 (b) veleprodajni središnji pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište. Ova tržišta uključuju između ostalog i tržište koje Podnositelj zahtjeva označava mjerodavnim u ovom postupku, te smatra bitnim za naglasiti kako se u ovoj pravnoj stvari, suprotno načelu ekonomičnosti, vodi paralelan postupak, zanemarujući u potpunosti nadležnost u regulaciji tržišta elektroničkih komunikacija u Bosni i Hercegovini.
 - Pravilom 54/2011 o analizi tržišta elektroničkih komunikacija RAK je dužan u provedbi postupaka određivanja regulatornih obveza operatorima sa značajnom tržišnom snagom posebno voditi računa o primjeni relevantne preporuke Europske komisije o mjerodavnim tržištima koja podliježu prethodnoj regulaciji. Na listi tržišta koju je RAK utvrdila (u prilogu Pravila 54) nalazi se i odgovarajuće tržište 4 i 5., te sukladno sa svim mjerodavnim podzakonskim aktima i Politikom sektora elektronskih komunikacija, ova analiza tek treba da uslijedi.
 - Kako su analiza naprijed navedenih tržišta pristupa, kao i sustavno regulatorno uređenje pristupa TK infrastrukturi jasno predviđeni i planirani na najvišoj državnoj razini, ne samo na temelju pravila RAK-a nego i Politike sektora elektronskih komunikacija, jasno je kako BH Telecom, u smislu spomenutog slučaja Deutsche Telecom, nije imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu utvrđivanja uvjeta i cijena usluga pristupa infrastrukturi, zbog čega argumentacija Podnosioca zahtjeva o neovisnosti sektorskih propisa u postupnosti otpada.
 - Cijeneći naprijed navedeno, jasno je da propisivanje cjenika pristupa TK infrastrukturi zahtjeva obimne i dugotrajne analize, snimanje postojećeg stanja na terenu, propisivanje standarda i metodologija, koji će se primjenjivati istovremeno na sve infrastrukturne operatore, utvrđivanje operatora sa značajnom tržišnom snagom, a tek onda nametanje cijena najma infrastrukture, koje moraju biti jednake za sve operatore. Za upravljanje ovakvim procesom, nadležna je isključivo RAK, sukladno pozitivnim propisima, stoga je upitan temelj i zakonitost cjenika, koje podnositelj zahtjeva navodi u točki 5.1. dopune svog zahtjeva.
 - BH Telecom osporava i sve navode iz Zahtjeva, koji se referiraju na nacrt "Analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa" (dalje u tekstu: Analiza tržišta 4 i 5), jer se radi o aktu koji nikada nije službeno usvojen i objavljen od strane Vijeća RAK-a, te se stoga smatra neobvezujućim. Analiza tržišta 4 i 5 koju Podnositelj u većem dijelu svog Zahtjeva citira, bio je u proceduri javne rasprave, kojom prilikom je BH Telecom aktivno sudjelovao dostavljanjem konstruktivnih prijedloga i sugestija. Dakle, Podnositelj zahtjeva se u svom zahtjevu poziva na nevažeći dokument, čime se stvara pogrešan dojam o tome da je RAK zauzela konačne stavove o predmetnom tržištu. Da je RAK zaista utvrdila kako je tekst objavljen u svom nacrtu osnovan i korektan, taj dokument bi bio do sada objavljen i pravno obvezujući, te bi se operatorima koji bi bili proglašeni dominantnim na temelju te analize, već nametnule regulatorne obveze.
 - Podnositelj zahtjeva potpuno pogrešno i neutemeljeno, u svom zahtjevu unaprijed polazi od pretpostavke da BH Telecom ima vladajući položaj, iako je za takvu kvalifikaciju nužno provesti odgovarajuću analizu, i to čini Listu operatora sa značajnom tržišnom snagom, koju je usvojila RAK, iako se u jednom cijelom poglavlju svog zahtjeva poziva na neosnovanost sektorskih propisa od prava konkurencije. Navedeno govori o tome koliko je Zahtjev Telemacha nedosljedan i nesistematičan, jer se dijelovi Zahtjeva zasnivaju na potpuno različitim premisama, koje jedan drugu isključuju. Na ovom mjestu napominje da je spomenuta Lista utvrđena prije svega bez provedenog postupka analize tržišta, sukladno Pravilu 54/2011 o analizi tržišta elektronskih komunikacija. Osim toga, navedena lista ne korespondira sa tržištem pristupa cijevima i kabelskoj kanalizaciji, koju Podnositelj zahtjeva problematizira u svom Zahtjevu, zbog čega na ovom mjestu upućujemo na obvezu Konkurencijskog vijeća da u svakom pojedinačnom slučaju, pa tako i u ovom predmetu, treba odrediti mjerodavno tržište sukladno Zakonu o konkurenciji i mjerodavnim podzakonskim aktima.
 - BH Telecom, inzistira da se u ovom predmetu tržište analizira prema pravilima konkurencijskog prava, a ne na temelju serviranih neutemeljenih pretpostavki podnosioca zahtjeva, posebno uzimajući u obzir zamjenjivost ponude i potražnje prilikom definiranja mjerodavnog tržišta.
 - U svezi s dostavljenim podacima o ukupnom broju korisnika, Telemach je naglasio da je dostavio samo podatke o broju korisnika Telemacha, koji ne uključuju i korisnike povezanih društava, kao i korisnike koji usluge koriste putem drugih tehnologija. Međutim, u cilju utvrđivanja tržišnog udjela, HB Telecom inzistira da u ovom postupku, tijekom uspoređivanja traženih podataka o broju korisnika, Konkurencijsko vijeće uzme u obzir prije svega vlasničku povezanost između operatora Telemach koji je izvršio akviziciju velikog broja manjih kompanija. U tom slučaju Konkurencijsko vijeće će pravilnom primjenom prava, doći do ispravnih zaključaka, ako uzmemo u obzir da su tzv. povezana društva Telemacha zapravo isti subjekt pod potpunom kontrolom Telemacha. Naime, sukladno članku 2. Zakona o konkurenciji, ovaj zakon se primjenjuje i na gospodarske subjekte koji imaju kontrolu nad drugim gospodarskim subjektima, te na gospodarske subjekte pod njihovom kontrolom. Činjenica je da akvizirani operatori Telemacha eventualno zadržali svoju statutarnu samostalnost, odnosno pojedinačno su evidentirani u

- sudskom registru i imaju vlastita uvjerenja i dozvole, ne može biti dovoljan argument zbog kojeg bi se u ovom postupku promatrali kao potpuno odvojene i samostalne pravne subjekte, ignorirajući najvažniju činjenicu koja se ogleda u tome da operator Telemach kao većinski vlasnik ovih operatora, pa samim tim i onaj tko ima upravljačku moć, izravno ima utjecaj na njihovo ponašanje na mjerodavnom tržištu. Naime koliko je poznato BH Telecomu, u proteklom godinama od strane Telemacha izvršena je akvizicija, a potom pripajanje najmanje 14. pravnih subjekata. Za sve navedene koncentracije obaviješteno je i Konkurencijsko vijeće, koje je u nekim slučajevima donijelo rješenje kojima je dopuštena koncentracija, a u nekim je koncentracija dozvoljena na temelju proteka roka za donošenje rješenja. Imajući u vidu činjenicu da je podatak o korisnicima označen kao poslovna tajna, te da BH Telecom nema uvid u navedene podatke, upozorava na činjenicu da bi zanemarivanje ukupnog broja korisnika svih akviziranih povezanih društava podnosioca Zahtjeva, predstavljalo grubo kršenje materijalnih propisa i dovelo do pogrešne primjene Zakona o konkurenciji u navedenom kontekstu.
- Činjenica da na tržištu širokopojasnih usluga u BiH djeluje 71 imatelj Dozvole za obavljanje djelatnosti davatelja usluga pristupa internetu (ISP dozvola) i 84 korisnika Dozvole za obavljanje djelatnosti operatora javnih elektronskih komunikacijskih mreža, koji pružaju maloprodajne širokopojasne usluge, bilo putem vlastite mreže ili putem mrežnih elemenata na veleprodajnoj osnovi, bitan je pokazatelj izražene konkurentnosti ovog tržišta, uzevši u obzir činjenicu da nijedan od navedenih poslovnih subjekata ne bi djelovao na tržištu koje mu ne onemogućava adekvatno pozicioniranje i stalne prihode. Napominje, kako je početak liberalizacije tržišta širokopojasnih usluga započeo 2002. godine u trenutku izdavanja prvih dozvola za ISP i mrežne operatore u BiH, a broj izdanih dozvola se iz godine u godinu povećava. U BiH već više od deset godina od liberalizacije, novi operatori pružaju usluge preko kablovske infrastrukture koju samostalno grade bez adekvatnog nadzora i kontrole od strane nadležnih institucija. Točnije, u nizu slučajeva kabelaška infrastruktura je izgrađena bez poštovanja bilo kakvih građevinskih i TK standarda za izgradnju iste, a time je postignut cilj da se uz što manje investicija u infrastrukturu dođe do korisnika. Dokaz postojanja paralelne kabelaške infrastrukture postojećim mrežama incumbent operatora je kontinuirani porast broja korisnika kabelaških operatora već niz godina.
 - Kada je u pitanju konkretno Podnositelj zahtjeva, upućuje se Konkurencijsko vijeće da prije svega ispita stanje na maloprodajnom tržištu uvidom u ukupan broj korisnika Telemacha, te da analizira kretanje prihoda operatora Telemach u posljednjih nekoliko godina. Ukoliko se ustanovi da na maloprodajnom tržištu postoji visoka konkurentnost i rast broja korisnika Podnosioca zahtjeva, onda je jasno da odgovarajuće veleprodajno tržište nije nikakav prepreka ili ograničavanje njenog poslovanja, te da je vođenje ovog postupka bespredmetno. BH Telecom je tablično prikazao kretanje dobiti i prihoda Telemacha u razdoblju od 2011.-2016. godine. Pogledaju li se stvarni učinci na tržištu, jasno je kako Telemach na mjerodavnom tržištu fiksne telefonije bilježi konstantan porast broja korisnika, te paralelno s tim, na temelju javno dostupnih podataka, bilježi i rast prihoda i dobiti.
 - Tako u ocjeni stanja tržišta telekomunikacija u Bosni i Hercegovini iz 2015. godine (akt RAK-a), evidentno kako BH Telecom bilježi pad broja korisnika na usluzi fiksne telefonije, te da je broj prenesenih brojeva u prosincu 2015. godine iznosio 32.656, od čega udio Telemacha i njemu akviziranih društava preko 63%, što predstavlja porast broja korisnika usluga Telemacha.
 - Na temelju navedenog, i bez analize veleprodajnog tržišta pristupa kabelaškoj kanalizaciji i cijevima, pokazuje kako BH Telecom nije zloupotrijebio vladajući položaj, te da BH Telecom nije ograničio proizvodnju, tržište ili tehnički razvoj na štetu potrošača, u smislu članka 10. stavak (2) točka b) Zakona. Naprotiv BH Telecom smatra da će i prostom analizom podataka o kretanju broja korisnika i rastu prihoda Podnosioca zahtjeva, biti lako zaključiti da isti posluje potpuno nesmetano, da se konstantno i ubrzano razvija, te da ne postoji ni jedan pokazatelj koji bi upućivao na narušavanje pravila konkurencijskog prava, koje bi ugrozilo poslovanje Telemacha od strane BH Telecoma. Stoga BH Telecom predlaže Konkurencijskom vijeću da okonča postupak, odnosno donese Rješenje o nepostojanju zlouporabe vladajućeg položaja gospodarskog subjekta BH Telecom, te odbije Telemach sa svojim zahtjevom kao neutemeljen.
 - BH Telecom je u svom odgovoru priložio i tablicu koja pokazuje podatke o ukupnom broju korisnika usluga, prema općinama.
- #### 4. Mjerodavno tržište
- Mjerodavno tržište, u smislu članka 3. Zakona, te čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 33/10) čini tržište određenih proizvoda/usluga koji su predmet obavljanja djelatnosti na određenom zemljopisnom tržištu.
- Prema odredbi članka 4. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, mjerodavno tržište proizvoda obuhvaća sve proizvode i/ili usluge koje potrošači smatraju međusobno zamjenjivim s obzirom na njihove bitne značajke, kvalitetu, namjenu, cijenu ili način uporabe.
- Prema odredbi članka 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, mjerodavno zemljopisno tržište obuhvaća cjelokupnu ili značajan dio teritorija Bosne i Hercegovine na kojoj gospodarski subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini mjerodavne usluge pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uvjetima i koji to tržište bitno razlikuju od uvjeta konkurencije na susjednim zemljopisnim tržištima.
- Mjerodavno tržište usluga predmetnoga postupka je tržište veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi.
- Mjerodavno zemljopisno tržište predmetnoga postupka je zemljopisni teritorij koji pokriva BH Telecomova PSTN mrežna infrastruktura, odnosno pojedine općine u Bosni i Hercegovini koje se nalaze većinskim dijelom u Federaciji Bosne i Hercegovine, Brčko Distriktu i Republici Srpskoj, na teritoriju kojih BH Telecom ima vlastitu mrežnu infrastrukturu.
- Slijedom navedenoga, mjerodavno tržište predmetnog postupka je utvrđeno kao tržište veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi, na zemljopisnom teritoriju koji pokriva BH Telecomova PSTN mrežna infrastruktura.
- #### 5. Prikupljanje podataka od trećih osoba
- Kako bi razjasnilo određene činjenice i dokaze iznesene u postupku, a imajući u vidu i činjenicu kako je Regulatorna agencija za komunikacije BiH, nadležna za ex-ante regulaciju na mjerodavnom tržištu, odnosno na "tržištu veleprodajnog fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma", Konkurencijsko vijeće uputilo joj je Zahtjev za informacijama broj UP-04-26-2-017-20/17 dana 20. studenog 2017. godine.
- RAK je dostavila tražene podatke dana 28. studenog 2017. godine, podneskom zaprimljenim pod brojem: UP-04-26-2-017-22/17.

6. Usmena rasprava i daljnji tijek postupka

U daljem tijeku postupka, budući da se radi o postupku sa strankama sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo usmenu raspravu, sukladno članku 39. Zakona, za dan 10. siječnja 2018. godine (poziv dostavljen Podnositelju zahtjeva aktom broj UP-04-26-2-017-24/17 dana 13. prosinca 2017. godine i Telemachu aktom broj UP-04-26-2-017-25/17 dana 13. prosinca 2017. godine).

Na usmenoj raspravi održanoj u prostorijama Konkurencijskog vijeća (Zapisnik broj UP-04-26-2-017-29/17 od 10. siječnja 2018. godine), ispred Podnositelja zahtjeva nazočio je punomoćnik odvjetnik Nihad Sijerčić odvjetnik, Rastko Petaković i Milan Teofilović kao stručni pomagači, a ispred BH Telecoma nazočili su punomoćnici Vahida Hodžić, Berina Avdić, Nihad Odošić i Ahmet Ivojević.

Podnositelj zahtjeva, i Protivna strana u postupku su ostali pri dosadašnjim iskazima, kao i dali dodatna pojašnjenja, te raspravili o predmetu postupka, a temeljem dokaza koji su dostavljeni u postupku.

Podnositelj zahtjeva je u podnesenom zahtjevu zatražio izvođenje dokaza vještačenjem i to: a) o okolnostima ekonomske potrebe korištenja predmetnih cijevi i neisplativosti postavljanja alternativne mreže na predmetnim lokacijama (na tržištu koje pokriva BH Telecom), i b) o slobodnim kapacitetima predmetnih cijevi (cijevi u vlasništvu BH Telecoma).

Na usmenoj raspravi Podnositelj zahtjeva je povukao zahtjev za izvođenjem dokaza vještačenjem koji se odnosi na okolnosti ekonomske potrebe korištenja predmetnih cijevi i neisplativosti postavljanja alternativne mreže na predmetnim lokacijama, a zahtjev za vještačenjem o slobodnim kapacitetima predmetnih cijevi cjelokupne infrastrukture BH Telecoma, u odnosu na lokacije koje imaju bakrenu infrastrukturu, i optičku infrastrukturu, precizirao u smislu da se smanji broj lokacija na tri cijevi i šest šaftova BH Telecomove infrastrukture.

BH Telecom se na usmenoj raspravi izjasnio kako se protivi svakoj vrsti predloženog vještačenja.

Konkurencijsko vijeće je dana 31. siječnja 2018. godine donio Zaključak broj UP-04-26-2-017-33/17 kojim je odbio zahtjev Podnositelja zahtjeva za vještačenjem.

Dana 31. siječnja 2018. godine Konkurencijsko vijeće je uputilo Podnositelju Zahtjev za dostavom informacija broj UP-04-26-2-017-32/17, u kojem je traženo preciziranje mjerodavnog zemljopisnog tržišta, na koji je Podnositelj dostavio odgovor dana 2. veljače 2018. godine zaprimljen pod brojem: UP-04-26-2-017-36/17, kojim je definirao mjerodavno zemljopisno tržište na način da je nabrojao općine sa infrastrukturom BH Telecoma.

7. Nastavak postupka nakon Presude Suda Bosne i Hercegovine

Presudom Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 3 U 028132 18 U od 4. studenog 2019. godine, uvažena je Tužba gospodarskog subjekta Telemach i poništeno Rješenje Konkurencijskog vijeća, broj UP-04-26-2-017-37/17 od 8. veljače 2018. godine te predmet vraćen Konkurencijskom vijeću na ponovno rješavanje.

Presudom je naloženo Konkurencijskom vijeću da u ponovnom postupku vodeći računa o osnovnim načelima zakona i ciljevima koje Zakon o konkurenciji treba postići, efikasno i pravilno utvrdi činjenice i na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja donese pravilnu i na zakonu zasnovanu odluku.

Postupajući po Presudi, strankama u postupku je ista poslana na očitovanje, i to dana 11. studenog 2019. godine, Podnositelju zahtjeva, aktom broj UP-04-26-2-017-45/17, a BH Telecomu aktom broj UP-04-26-2-017-46/17.

Dana 13. 11. 2019. godine, Podnositelj zahtjeva je dostavio svoje očitovanje na Presudu, zaprimljeno pod brojem: UP-04-26-2-017-47/17, u kojem je između ostalog, navedeno kako ostaje pri

svim zahtjevima i navodima koji su izneseni u dosadašnjem tijeku postupka.

Dana 21. 11. 2019. godine, očitovanje na Presudu dostavio je BH Telecom zaprimljeno pod brojem: UP-04-26-2-017-48/17, u kojem je iznio svoj stav o neosnovanosti zahtjeva Telemach-a.

8. Utvrđeno činjenično stanje i ocjena dokaza

Nakon sagledavanja mjerodavnih činjenica i dokaza utvrđenih tijekom postupka, činjenica iznijetih na usmenoj raspravi, podataka i dokumentacije mjerodavnih institucija, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, cijeneći pravna shvaćanja i primjedbe iz Presude Suda BiH, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo sljedeće:

Člankom 9. stavak (1) i (2) Zakona propisano je kako gospodarski subjekt ima vladajući položaj na mjerodavnom tržištu roba ili usluga, ako se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri neovisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, također uzimajući u obzir udjel tog gospodarskog subjekta na mjerodavnom tržištu, udjele na tom tržištu koje imaju njegovi konkurenti, kao i pravne zapreke za ulazak drugih gospodarskih subjekata na tržište. Pretpostavlja se da gospodarski subjekt ima vladajući položaj na tržištu roba ili usluga ako na mjerodavnom tržištu ima udjel veći od 40%.

Člankom 10. stavak (1) propisano je da je zabranjena svaka zlouporaba vladajućeg položaja jednog ili više gospodarskih subjekata na mjerodavnom tržištu, a člankom 10. stavak (2) točka b) propisano je da se zlouporaba vladajućeg položaja posebno odnosi na ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

Odlukom Konkurencijskog vijeća o definiranju kategorija vladajućeg položaja propisano je u članku 9. točka h) kako se za zlouporabu vladajućeg položaja mogu smatrati i odbijanje pristupa drugim gospodarskim subjektima, uz razumnu financijsku naknadu, postrojenjima, opremi, prijenosnoj mreži ili drugoj infrastrukturnoj opremi, koja je u vlasništvu ili se koristi od gospodarskog subjekta u vladajućem položaju, ako drugi gospodarski subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj bez mogućnosti da zajednički koriste takvu opremu odnosno kapacitete, i ako gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj ne dokaže da je takvo zajedničko korištenje neizvodivo iz operativnih, tehničkih ili drugih razloga ili da se od njih ne može tražiti takvo korištenje.

U konkretnom slučaju, gospodarski subjekt Telemach, navodi kako postoji zlouporaba vladajućeg položaja iz članka 10. stavak (2) točka b) Zakona, a koja se očituje u onemogućavanju gospodarskog subjekta BH Telecom, veleprodajnom fizičkom pristupu svojoj mrežnoj infrastrukturi, te iz članka 9. točka h) Odluke o definiranju kategorija vladajućeg položaja.

Veleprodajni fizički pristup mrežnoj infrastrukturi BH Telecoma, podrazumijevao bi iznajmljivanje elemenata mrežne infrastrukture i koji podrazumijeva objekte niskogradnje, koji se sastoji od kanala, cijevi, šaftova i slično i služi za polaganje i održavanje telekomunikacijskih kablova.

Na temelju dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tijekom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je, u postupku po Presudi Suda BiH, razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se Podnositelj u svom zahtjevu odbije, jer radnje (neodobravanje pristupa) koje se stavljaju na teret gospodarskom subjektu BH Telecom ne predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja iz članka 10. Zakona.

Kao prvo, u ovom postupku Konkurencijsko vijeće je izvršilo uvid u:

- Zakon o komunikacijama;

- Odluku Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017.-2021. i akcijskog plana za realizaciju politike;
- Prijedlog Analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa, izrađen od strane RAK-a;
- Pravilo RAK-a 54/11;

Zakon o komunikacijama je po prvi put u Bosni i Hercegovini postavio pravni okvir za regulaciju tržišta elektronskih komunikacija, istim Zakonom utemeljeno je neovisno tijelo Regulatornu agenciju za komunikacije Bosne i Hercegovine, a u članku 3. Zakona o komunikacijama kao mjerodavna tijela za provedbu odredbi u oblasti elektronskih komunikacija određena su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, i Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine daje okvir u obliku usvajanja Politike ovog sektora, a RAK regulira mreže, usluge, utvrđuje cijene, izdaje dozvole, međupovezivanje i određuje uvjete za osiguranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava i ostalo.

Vijeće ministara kreira Politiku, a RAK sa svojim ovlastima vrši liberalizaciju i otvaranje tržišta elektronskih komunikacija, u Bosni i Hercegovini, te omogućuje konkurenciju sa dosadašnjim državnim monopolima.

Daljnje, RAK svojim aktima, Pravilom 54/2011, navodi kako Agencija: "utvrđuje mjerodavna tržišta koja su podložna prethodnoj (ex ante) regulaciji, provodi analizu tržišta, koje se sastoji od: određivanja mjerodavnog tržišta, ocjene efektivnosti konkurencije na tom tržištu i... utvrđuje postojanje operatora sa značajnom tržišnom snagom, te određuje regulatorne obveze operatorima sa značajnom tržišnom snagom ako ne postoji efektivna konkurencija na analiziranom mjerodavnom tržištu..."

U Aneksu Pravila 54/2011, navedena su tržišta 4. i 5. kao "tržište pristupa infrastrukturi mreže na razini veleprodaje i tržište širokopojasnog pristupa na razini veleprodaje".

Dakle, ciljna tržišta ovog postup 4. i 5. su definirana na način da su to tržišta koja su u cijelosti obuhvatila predmet ovog konkretnog postupka, i pristup tim tržištima, te je sukladno važećem Pravilu 54/2011 podložno provedbi analize od strane RAK-a.

Vezano za analizu tržišta 4. i 5. RAK je proveo postupak analize veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi, te pripremila dokument "Analiza veleprodajnog tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući i zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) na fiksnoj lokaciji i veleprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa (Analiza tržišta 4. i 5.)". Prema podacima iz RAK-a ovaj dokument još uvijek nije usvojen, te BH Telecom (kao ni ostali operatori) nije proglašen za SMP operatora na ovom tržištu, čime bi postojala obveza nudenja svoje infrastrukture.

Kako se Podnositelj zahtjeva u Zahtjevu pozivao na gore navedenu Analizu, stavovi RAK-a navedeni u istoj, nisu se mogli uzeti u obzir kao konačni stavovi RAK-a jer dokument nije usvojen, odnosno nisu mogli biti od utjecaja pri odlučivanju u ovom postupku.

Daljnje, prema navodima RAK-a (podnesak broj UP-04-26-2-017-22/17), "kabelska kanalizacija" (infrastruktura) trenutačno, nije regulirana, te stoga operatori nemaju obvezu nudenja iste, međutim, ukoliko postoji obostrani interes, nema nikakvih prepreka da operatori na komercijalnoj osnovi iznajmljuju kabelsku kanalizaciju drugim operatorima uz potpisivanje međuoperatorskog ugovora, te stoga i cijena koje bi se plaćala za ovu vrstu usluge, nije regulirana već bi trebala biti određena na komercijalnoj osnovi.

Tijekom 2017. godine, stupila je na snagu i nova "Politika sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017.-2021." usvojena od strane Vijeća ministara BiH koja ima utjecaj i na akte RAK-a, a koji u pravilu trebaju slijediti zacrtane ciljeve iz politike, kao i akcijskog plana za provedbu iste, te pronaći način ostvarivanja iste.

U predmetnoj politici u točki 1.1.3. Akcijskog plana za realizaciju, u vezi s infrastrukturom navodi se kako će nadležna ministarstva entitetska i županijska, u suradnji sa RAK-om urediti način donošenja procedura za izdavanje građevinskih dozvola, ostvarenja prava puta, odnosno prava na pristup, postavljanje, korištenje, i održavanje EK infrastrukture, i povezane opreme, a koja čini teret na nekretnini na kojoj je izgrađena EK infrastruktura i povezana oprema, te kao rok za realizaciju aktivnosti određen je prosinac 2018. godine. Dakle, predmetnom Politikom nisu obavezani operatori, već institucije za uređenje procedura za izgradnju novih objekata infrastrukture EK mreže (objekti niskogradnje).

Prilikom ocjene ovog slučaja, Konkurencijsko vijeće je zaključilo kako je djelovanje na ovom tržištu ograničeno, regulativom tijela koja su nadležna sukladno Zakonu o komunikacijama, koji je lex specialis koji regulira ovu specifičnu materiju na specifičan način, te tražila modus, u kojem bi mogla pronaći prostor za ocjenu povrede iz čl. 10. Zakona o konkurenciji, i to u pojedinačnim slučajevima, nakon što su se dogodili kao djelovanje ex post, a pri tom pazeći da ne ulazi u mjerodavnosti drugih institucija, te poštujući zadani pravni okvir.

Činjenica je da gospodarski subjekt BH Telecom, i ako u vlasništvu države sa 90% i dalje posluje i sukladno Zakonu o gospodarskim društvima FBiH, te je i njegov legitimni cilj stjecanje dobiti, kao i svakog drugog gospodarskog subjekta.

Pitanje obveze iznajmljivanja infrastrukture, po "razumnim cijenama", kako bi omogućio i gospodarskom subjektu Telemach stjecanje dobiti korištenjem njegove infrastrukture, te činjenica da BH Telecom nema interes za suradnjom ovog tipa, odnosno ne želi iznajmiti kablovsku infrastrukturu za potrebe Telemacha, te da za isto nije dao "razumno obrazloženje", je za Konkurencijsko vijeće autonomno pravo gospodarskog subjekta na poslovno odlučivanje, uzimajući u obzir činjenicu kako sektorski regulator nije nametnuo takvu obvezu javnom gospodarskom subjektu BH Telecom.

Slikovito prikazano, kada bi se Konkurencijsko vijeće upustilo u odlučivanje time bi izravno donosio "regulativu" u ovom sektoru, što bi otvorilo i niz pitanja, a najbitnija je koja bi bila uloga RAK-a u ovom okruženju. Uloga regulatora (telekomunikacija) pa i sam cilj njegovog postojanja, je da "ograniči" tzv. bivše državne monopole u svojim pravima, kako bi uveo konkurenciju na tržište, pa je u teoriji postojanje regulatora opravdano, činjenicom nužnosti da bi se ostvarili "viši ciljevi", a da oni sami po sebi, npr. nametanjem cijena, raznim ograničenjima, u biti onemogućuju subjekte da slobodno djeluju. U ovom slučaju izostanka regulative od strane RAK-a, ni na koji način Konkurencijsko vijeće ne može preuzeti obveze ograničavanja jednog subjekta, radi ostvarivanja ciljeva drugog subjekta.

U ovom postupku nesporno je utvrđeno kako gospodarski subjekt Telemach, ima mogućnost poslovanja na isti način kao i gospodarski subjekt BH Telecom, te da ne postoje pravne niti bilo koje druge prepreke za obavljanje djelatnosti gradnjom svoje vlastite infrastrukture, kao i interkonekcijom koja je regulirana i obvezujuća za telekom operatore.

Ovdje se treba uzeti u obzir činjenica da gospodarski subjekt Telemach, već posjeduje značajnu infrastrukturu na zemljopisnom tržištu koje pokriva BH Telecom, putem koje obavlja svoju poslovnu djelatnost i pruža usluge, fiksne telefonije, interneta i kabeleske televizije.

Tako je prema dostavljenim podacima iz spisa gospodarski subjekt Telemach (sa povezanim društvima) ima svoju infrastrukturu na teritoriju (podatci su traženi samo za one općine koje se preklapaju sa infrastrukturom BH Telecoma) 37 općina, a dok BH Telecom, pruža usluge fiksne telefonije, interneta i kablanske televizije na teritoriju 76 općina, većim dijelom putem svoje infrastrukture. Činjenica je i da je Telemach u kratkom vremenu svog poslovanja u Bosni i Hercegovini stekao značajnu infrastrukturu, kao i da ne postoji pravna niti bilo kakva druga zapreka za izgradnju nove.

U postupku je također utvrđeno i kako BH Telecom nema zaključen niti jedan ugovor o iznajmljivanju infrastrukture bilo kojem gospodarskom subjektu, te da ne postoji komercijalna ponuda za iznajmljivanje infrastrukture za bilo koji gospodarski subjekt na tržištu.

Promatrajući pitanje ovog postupka, analogijom sa pravnim okvirom u EU, možemo zaključiti da su se pitanja narušavanja konkurencije rješavala i prije postojanja sektorskih regulatora, te ukoliko su se ista pitanja u telekomunikacijskom sektoru mogla riješiti primjenom prava konkurencije, proizlazi zaključak da nema svrhe osnivati sektorske regulatore, što svakako nije točno.

Konkurencijsko vijeće ipak ne osporava mogućnost ex post djelovanja na tržištima elektroničkih komunikacija sukladno Zakonu o konkurenciji, ali u pojedinačnim slučajevima, cijeneći svaki za sebe, te ukoliko postoji mogućnost djelovanja sukladno usvojenoj regulativi.

Tako, Podnositelj zahtjeva se u Zahtjevu poziva na predmet Deutsche Telekom (Case C-280/08, Presuda ESP od 14. listopada 2010. godine), u kojem je Europski sud pravde utvrdio kako činjenica da se telekomunikacijski operator pridržavao sektorskih propisa iz oblasti telekomunikacija, ne znači da ne postoji odgovornost operatora po osnovu moguće povrede propisa iz oblasti konkurencije, dokle god je operator imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu navodnog prekršaja.

Analizom predmetnog slučaja Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da u ovom postupku, predmetni slučaj iz prakse ESP nije mjerodavan niti se može povući paralela prema podnesenom zahtjevu. Naime, ovdje se radi o slučaju kada postoji regulativa od strane regulatora, odnosno da je moguće, ukoliko regulativa dopušta autonomiju djelovanja gospodarskom subjektu, prilikom tog autonomnog djelovanja može doći do narušavanja konkurencije i primjene pravila zaštite konkurencije. U ovom konkretnom postupku nije bilo akta regulatora, već se gospodarski subjekt ponaša slobodno na slobodnom nereguliranom tržištu, a kao takav nije narušio pravila konkurencije.

Što se tiče opaske Podnositelja zahtjeva u pogledu upitnog prava vlasništva BH Telecoma, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo kako takve činjenice, koje je iznio Podnositelj ni na koji način ne utječu na rješavanje ovog postupka, a i činjenica kako je i sam podnositelj naveo da "nisu mjerodavne za odlučivanje", te se istima nije ni bavio.

Također u ovom postupku nije bilo potrebno dokazivati mogućnost BH Telecoma da iznajmi infrastrukturu, jer iz cjelokupnog postupka je utvrđeno da to nije sporno i da BH Telecom ima kapacitete, odnosno eventualno na određenim mjestima ne postoji ta mogućnost, stoga je Konkurencijsko vijeće u ovom konkretnom slučaju stava da je potrebno odvojiti pitanje tehničke mogućnosti od pravnog pitanja obveze iznajmljivanja, pa se tehničkim mogućnostima nije bavilo.

Kao drugo, pitanje koje bi se moglo razmatrati u ovom postupku je i činjenica postojanja vladajućeg položaja od strane BH Telecoma. Naime u određenim općinama infrastrukturu posjeduje i Telemach i BH Telecom, i u tim općinama na ravnopravan način konkuriraju jedan drugom, dok je činjenica da u nekim općinama infrastrukturu ima samo BH Telecom. Međutim Konkurencijsko vijeće je ocijenilo kako je u ovom

postupku bilo prvo potrebno odgovoriti na pravno pitanje o obvezi iznajmljivanja, stoga, je obzirom da je na ovo pitanje odgovoreno negativno, prihvatio i činjenicu kako je podnositelj zahtjeva predložio o definiranju mjerodavnog tržišta, kako u zemljopisnom smislu, tako i u proizvodnom smislu.

Dakle, u odnosu na sve gore navedeno, Konkurencijsko vijeće daje i odgovore na pitanja iz Presude Suda BiH, dopunjuje obrazloženje odlučnih činjenica, navedena kao ključna za rješavanje predmetnog postupka, a sukladno načelima upravnog postupka, kako slijedi:

Konkurencijsko vijeće posebno ukazuje na akta Regulatorne agencije za komunikacije BiH, broj 02-29-2864-2/17 od 24.11.2017. godine, u kojem RAK izričito navodi kako kablovska kanalizacija nije definirana kao dio mrežne infrastrukture koja se izdvaja, te da SMP operatori na tržištu usluga fiksne javne telefonske mreže (među kojima je BH Telecom) nisu obvezni pružiti pristup kablovskoj kanalizaciji, prema postojećoj regulativi.

U istom aktu je istaknuto kako BH Telecom nije proglašen SMP operatorom na tržištu fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) na fiksnoj lokaciji - tržište 4 i veleprodajnog tržišta širokopojsnog pristupa - tržište 5 (Analiza tržišta 4 i 5). RAK u istom aktu navodi kako je tržište iznajmljenih vodova različito od tržišta fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) i veleprodajnog tržišta širokopojsnog pristupa - odnosno "činjenica da je BH Telecom proglašen SMP operatorom na tržištu iznajmljenih vodova, ne znači da ima obaveze pružanja pristupa mrežnoj infrastrukturi".

Navedeni stavovi RAK-a od izuzetnog značaja za pravilno rješavanje ove pravne stvari, jer Telemach uporno pokušava nametnuti stav o "obavezi" da esencijalnu infrastrukturu u svom posjedu ponudi na korištenje svojim konkurentima, iako i sam ne argumentira niti esencijalnost infrastrukture, niti objašnjava nad kojom infrastrukturom smatra da BH Telecom treba ponuditi korištenje svojim konkurentima.

Kako je u prethodnom tekstu već istaknuto, tržište fizičkog pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući zajednički i potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji) na fiksnoj lokaciji je regulirano 2009. godine sukladno odredbama Pravila o pristupu izdvojenoj lokalnoj petlji ("Službeni glasnik BiH" broj 54/08), čime je BH Telecom omogućio pristup i izdvajanje lokalnih petlji BH Telecoma, čime se alternativnim operatorima omogućio pristup do svih naših krajnjih korisnika. Prema navedenom sva argumentacija o vladajućem položaju nad infrastrukturom je bespredmetna.

Ovdje je vrlo bitno naglasiti i kako je odredbom članka 36. Zakona o konkurenciji, izričito propisano kako je teret dokazivanja na stranci koja je podnijela Zahtjev za pokretanje postupka.

Dakle, prema važećoj regulativi BH Telecom nije dužan iznajmljivati, kablovsku kanalizaciju svojim konkurentima, što je već u prethodno obrazloženo, međutim, po pitanju primjene Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće je jasno i nedvosmisleno utvrdilo kako, činjenica što BH Telecom ne iznajmljuje svoju infrastrukturu izravnim konkurentima ne predstavlja kršenje odredbe članka 10. Zakona o konkurenciji, tj. zlouporabu vladajućeg položaja. Ukoliko bi u ovom slučaju Konkurencijsko vijeće naložilo BH Telecomu da iznajmi infrastrukturu u svom vlasništvu, Konkurencijsko vijeće smatra da bi to bilo izravno ulaženje u mjerodavnosti Regulatorne agencije za komunikacije, te osporavanje prava na vlasništvo gospodarskom subjektu BH Telecom. Slikovito prikazan i prenesen konkretni slučaj o obvezi iznajmljivanja u nekoj drugoj djelatnosti, npr. na lanac supermarketa koji imaju vladajući položaj na tržištu, bi predstavljalo kada bi Konkurencijsko vijeće

naložilo supermarketu da iznajmi jedan dio svog objekta svom konkurentu radi obavljanja iste djelatnosti na tržištu kako bi se "omogućila konkurencija". Dakle, takav slučaj svakako nije moguć, niti sukladan ciljevima Zakona o konkurenciji, već tom konkurentu preostaje neki drugi način dopuštenih tržišnih aktivnosti kako bi ojačao svoj položaj na tržištu.

Konkurencijsko vijeće još jednom naglašava kako je utvrdilo da je u konkretnom slučaju pravno pitanje o obvezi iznajmljivanja, negativno. Razlog tome je činjenica da su analiza tržišta pristupa, kao i sustavno regulatorno uređenje pristupa TK infrastrukturi jasno predviđeni i planirani na najvišoj državnoj razini, ne samo na temelju pravila RAK-a nego i Politike sektora elektronskih komunikacija, što jasno ukazuje da BH Telecom, nije imao mogućnost autonomnog djelovanja u pogledu utvrđivanja uvjeta i cijena usluga pristupa infrastrukturi.

Konkurencijsko vijeće je primijenilo materijalno pravo iz Zakona i Odluke o definiranju kategorija vladajućeg položaja, gdje je u članku 9. točka h) istaknuto kako zlouporaba vladajućeg položaja postoji u situacijama kada "drugi gospodarski subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj, i utvrdilo da u konkretnom slučaju ne postoje pravni i drugi razlozi koji onemogućavaju Telemach da djeluje na istom tržištu.

Telemach pogrešno kao pravne prepreke navodi "građevinsku dozvolu, suglasnosti nadležnih organa", obzirom da je jasno kako uvjeti propisani pozitivnim propisima u vezi sa izgradnjom infrastrukture ne mogu predstavljati prepreke u smislu prava konkurencije, već očekivanu i opravdanu stvarnopravnu, odnosno zakonsku regulativu.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo odlučne činjenice u pogledu ponašanja BH Telecoma, da isti ne onemogućava druge sudionike na tržištu da pod jednakim uvjetima djeluju na istom tržištu.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da Telemach ima mogućnost poslovanja na isti način kao i BH Telecom, te da ne postoje pravne niti bilo koje druge prepreke za obavljanje djelatnosti gradnjom svoje vlastite infrastrukture, kao i interkonekcijom koja je regulirana i obvezujuća za telekom operatore. Ovdje se treba uzeti u obzir činjenica da gospodarski subjekt Telemach, već posjeduje značajnu infrastrukturu na zemljopisnom tržištu koje pokriva BH Telecom, putem koje obavlja svoju poslovnu djelatnost i pruža usluge, fiksne telefonije, interneta i kablovske televizije.

Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir udio sudionika na tržištu, gdje je jasno da prema dostavljenim podacima Telemach-a (sa povezanim društvima) ima svoju infrastrukturu na teritoriju BiH, kao i činjenica da je Telemach u kratkom vremenu svog poslovanja u Bosni i Hercegovini stekao značajnu infrastrukturu, kao i da ne postoji pravna niti bilo kakva druga zapreka za izgradnju nove.

Temeljem, prednjeg, Konkurencijsko vijeće je razmatralo i ocijenilo sve navode Podnositelja zahtjeva, te utvrdilo i da odbijanje BH Telecoma pristupu mrežnoj infrastrukturi, gospodarskom subjektu Telemach, ne predstavlja niti zlouporabu vladajućeg položaja iz članka 10. stavak (2) točka b) Zakona kojim je propisano da je zabranjena svaka zlouporaba vladajućeg položaja jednog ili više gospodarskih subjekata na mjerodavnom tržištu, te da se ista posebno odnosi na ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača.

Upravo, radi slobode tržišnog natjecanja, na nereguliranom tržištu jedan gospodarski subjekt, koji raspolaže i upravlja svojom infrastrukturom, te samo ukoliko postoji suglasnost volja, odnosno poslovni interes jedna i druga strana mogu zaključivati ugovore, kojima će iznajmljivati svoju infrastrukturu, ili na drugi način

omogućiti pristup drugim subjektima na tržištu da se koriste njegovim vlasništvom.

S aspekta Odluke Konkurencijskog vijeća o definiranju kategorija vladajućeg položaja u kojoj je propisano u članku 9. točka h) kako se za zlouporabu vladajućeg položaja mogu smatrati i odbijanje pristupa drugim gospodarskim subjektima, uz razumnu finansijsku naknadu, postrojenjima, opremi, prijenosnoj mreži ili drugoj infrastrukturalnoj opremi, koja je u vlasništvu ili se koristi od gospodarskog subjekta u vladajućem položaju, ako drugi gospodarski subjekti nisu u mogućnosti iz pravnih i drugih razloga da djeluju na istom tržištu na kojem djeluje gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj bez mogućnosti da zajednički koriste takvu opremu odnosno kapacitete, i ako gospodarski subjekt koji ima vladajući položaj ne dokaže da je takvo zajedničko korištenje neizvodivo iz operativnih, tehničkih ili drugih razloga ili da se od njih ne može tražiti takvo korištenje.

Ova Odluka pobliže pojašnjava i daje raščlambu članka 10. Zakona, o pojedinim mogućim slučajevima zlouporabe, Konkurencijsko vijeće je zaključilo kako nije ispunjen ovaj oblik zlouporabe opisan u Odluci, obzirom da se isti odnosi samo na slučajeve, kada ne postoji druga mogućnost na tržištu za poslovanje, bilo iz pravnih, bilo iz drugih razloga.

Na temelju svega navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 1. izreke ovoga Rješenja.

9. Troškovi postupka

Dana 30. siječnja 2018. godine Punomoćnik Podnositelja zahtjeva podneskom broj UP- 04-26-2-017-31/17 dostavio Zahtjev za naknadu troškova postupka u ukupnom iznosu od 2.527,20 KM sa uključenim iznosom PDV-a.

Konkurencijsko vijeće je prilikom određivanja troškova postupka uzelo u obzir odredbe Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br: 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), i to članak 105. stavak (2) Zakona o upravnom postupku kada u postupku sudjeluju dvije ili više stranaka sa suprotnim interesima, stranka koja je izazvala postupak, a na čiju je štetu postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su toj stranci nastali sudjelovanjem u postupku.

Konkurencijsko vijeće je odbilo zahtjev punomoćnika podnositelja zahtjeva za nadoknadu troškova postupka, budući da je navedeni postupak gospodarski subjekt nije uspio u postupku, te stoga nema pravo na nadoknadu troškova postupka, u smislu Zakona o upravnom postupku.

Na temelju gore navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 2. izreke ovoga Rješenja.

10. Administrativna pristojba

Sukladno članku 2. tarifni broj 107. stav (1) tačka f) i g) Odluke o visini administrativnih pristojbi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem ("Službeni glasnik BiH", broj 30/06, 18/11 i 75/18) Podnositelj zahtjeva je na ovo Rješenje obavezan platiti administrativnu pristojbu u ukupnom iznosu od 1.500,00 KM u korist Proračuna institucija Bosne i Hercegovine.

11. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dozvoljen priziv.

Nezadovoljna stranka može pokrenuti Upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana primitka, odnosno objavljivanja ovoga Rješenja.

Broj UP-04-26-2-017-49/17
23. siječnja 2020. godine
Sarajevo

Predsjednica
Mr. **Arijana Regoda-
Dražić**, v. r.

Конкурентнїсї савїт Босне и Херцеговине, на основу члана 25. став (1) тачка е), члана 42. став (1), а у вези с чланом

4. став (1) тачка б) Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09), члана 105. Закона о управном поступку ("Службени гласник БиХ", бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 и 53/16), у поступку покренутом по Захтјеву за покретање поступка поднесеном од стране привредног субјекта "Telemach" д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, заступан по пуномоћнику адвокату Нихаду Сијерчићу, фра. Анђела Звиздовића 1., 71 000 Сарајево, Босна и Херцеговина против привредног субјекта "БХ Телеком" д.д. Сарајево, Франца Лехара 7., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачка б) Закона о конкуренцији, запримљеног под бројем УП-04-26-2-017-1/17, а поступајући по Пресуди Суда Босне и Херцеговине број С1 3 У 028132 18 У од 4. новембра 2019. године, на 63. (шездесеттрећој) сједници одржаној 23. јануара 2020. године, је донио

РЈЕШЕЊЕ

1. Одбија се Захтјев привредног субјекта "Telemach" д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, поднесен против привредног субјекта "БХ Телеком" д.д. Сарајево, Франца Лехара 7., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачка б) Закона о конкуренцији, као неоснован.
2. Одбија се захтјев привредног субјекта "Telemach" д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина за надокнадом трошкова поступка, као неоснован.
3. Подносилац захтјева је на ово Рјешење обавезан платити административну таксу у укупном износу од 1.500,00 КМ у корист Буџета институција Босне и Херцеговине.
4. Ово Рјешење је коначно и биће објављено у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласницима ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Образложење

Овим Рјешењем извршава се Пресуда Суда Босне и Херцеговине, број С1 3 У 028132 18 У од 4. новембра 2019. године (у даљем тексту: Пресуда), којом је Суд Босне и Херцеговине уважио Тужбу привредног субјекта "Telemach" д.о.о. Сарајево и поништио Рјешење Конкуренијског савјета, број УП-04-26-2-017-37/17 од 8. фебруара 2019. године, те предмет вратио Конкуренијском савјету на поновно рјешавање.

Конкуренијски савјет је пресуду запримио дана 8. новембра 2019. године под бројем: УП-04-26-2-017-44/17.

Према члану 62. Закона о управним споровима БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 12/04, 88/07, 83/08 и 74/10), када суд поништи акт против којег је био покренут управни спор, предмет се враћа у стање у којем се налазио прије него што је поништен акт донесен, те је при доношењу новог рјешења везан правним схватањима и примједбама суда у вези са поступком.

Конкуренијски савјет је дана 30. јуна 2017. године под бројем УП-04-26-2-017-1/17 запримио Захтјев за покретање поступка привредног субјекта "Telemach" д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216., 71000 Сарајево, заступан по пуномоћнику адвокату Нихаду Сијерчићу, фра. Анђела Звиздовића 1., 71 000 Сарајево (у даљем тексту: Подносилац захтјева или Telemach) против привредног субјекта "БХ Телеком" д.д. Сарајево, Франца Лехара 7., 71000 Сарајево (у даљем тексту: Противна страна или БХ Телеком), ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачка б) Закона о конкуренцији ("Службени

гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09) (у даљем тексту: Закон), на тржишту велепродајног физичког приступа мрежној инфраструктури БХ Телекома.

Како Захтјев није био потпун, Конкуренијски савјет је актом број УП-04-26-2-017-2/17 од 28. августа 2017. године, затражио од Подносиоца захтјева допуну истог, те актом број УП-04-26-2-017-4/17 од 20. септембра 2017. године.

Подносилац захтјева је доставио тражено дана 14. септембра 2017. године, актом број УП-04-26-2-017-3/17 и дана 29. септембра 2017. године, актом број УП-04-26-2-017-5/17, након чега је Конкуренијски савјет утврдио да је исти комплетан и уредан у смислу члана 28. став (1) Закона, па је Конкуренијски савјет издао Подносиоцу захтјева дана 11. октобра 2017. године Потврду о пријему комплетног и уредног Захтјева, број УП-04-26-2-017-6/17.

1. Странке у поступку

Странке у поступку су привредни субјекти "Telemach" д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216., 71000 Сарајево, и "БХ Телеком" д.д. Сарајево, Франца Лехара 7., 71000 Сарајево.

1.1. Привредни субјекат TELEMACH

Привредни субјекат Telemach друштво за пружање услуга у области телекомуникација д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216., Сарајево, регистрован је код Општинског суда у Сарајеву под матичним бројем: 65-01-0620-08. Његов оснивач је Bosnia Broadband S.a.r.l. из Луксембурга, Rue de Rollingergrund, Л- 2440 Луксембург и са уписаним основним капиталом од (...)**¹ КМ.

Привредни субјекат Telemach је привредно друштво које је активно у пружању телекомуникационих услуга. Један је од телекомуникационих оператера у Босни и Херцеговини који дистрибуише медијски садржај преко кабловске техничке платформе и пружа услуге приступа интернету и повезане услуге као и услуге фиксне телефоније претплатницима.

1.2. Привредни субјекат БХ Телеком

Привредни субјекат дионичко друштво БХ Телеком Сарајево, Франца Лехара 7., Сарајево, регистрован је код Општинског суда у Сарајеву под матичним бројем 65-02-0012-10 (стари број 1-23391). Основни капитал привредног субјекта БХ Телеком је подијељен на 53.457.358 акција, које су у 90% власништву Федерације Босне и Херцеговине, а 10% у власништву Приватизацијских инвестиционих фондова и малих акционара.

Основна регистрована дјелатност привредног субјекта БХ Телеком је обављање телекомуникацијских дјелатности.

2. Правни оквир предметног поступка

Конкуренијски савјет је у току поступка примијенио одредбе Закона, Одлуке о утврђивању категорија доминантног положаја ("Службени гласник БиХ", бр. 18/06 и 34/10), Одлуке о утврђивању релевантног тржишта ("Службени гласник БиХ", бр. 18/06 и 34/10) и одредбе Закона о управном поступку ("Службени гласник БиХ", бр. 29/02, 12/04, 88/07 и 93/09), у смислу члана 26. Закона.

Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и његових држава чланица, с једне стране и Босне и Херцеговине с друге стране ("Службени гласник БиХ - међународни уговори" бр. 10/08), (у даљем тексту: Споразум о стабилизацији и придруживању) одредба чл. 71. о примјени критеријума и правне стечевине Европске уније, те члана 43. став (1) Закона, које омогућује Конкуренијском савјету у сврху оцјене датог случаја, да се

¹ (...)**-подаци представљају пословну тајну у смислу члана 38. Закона о конкуренцији.

може користити судском праксом Европског суда правде и одлукама Европске комисије.

Конкурenciјски савјет је извршио увид и у Закон о комуникацијама ("Службени гласник БиХ", бр. 31/03, 75/06, 32/10 и 98/12), те Одлуку о усвајању Политике сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за период 2017.-2021. и акцијског плана за реализацију политике ("Службени гласник БиХ", бр. 46/17), усвојену од стране Савјета министара Босне и Херцеговине, затим Правилу 35/2008 ("Службени гласник БиХ", бр. 54/08), Правилу 54/2011 ("Службени гласник БиХ", бр. 85/11).

3. Поступак по Захтјеву за покретање поступка

У свом Захтјеву, Подносилац захтјева, описује чињенично стање и околности које су разлог за подношење Захтјева те у битном наводи следеће:

- Подносилац захтјева, Telemach, је телекомуникациона фирма која дјелује као оператер дигиталне и аналогне кабловске ТВ, пружалац услуге широкопојасног Интернета и као оператер фиксне телефоније (приложени за Telemach Извод из регистра и Финансијски извјештај за 2016. годину).
- Противна страна, БХ Телеком, је један од три владајућа (engl. incumbent) телекомуникациона оператера у БиХ (уз привредне субјекте Хрватске Телекомуникације д.д. Мостар (у даљем тексту: ХТ Мостар) и Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука (у даљем тексту: Телеком Српске), са главном пословном дјелатности, пружање телекомуникационих услуга у фиксној и мобилној телефонији, дистрибуција медијских садржаја и пружање услуге приступа Интернету (приложен за БХ Телеком Извод из регистра).
- Предметни захтјев се у свом сажетку односи на активности БХ Телекома које представљају злоупотребу доминантног положаја на релевантном тржишту, на начин да је неоправдано одбио омогућити Telemach-у физички приступ својој мрежној инфраструктури (телекомуникационим цијевима у појединим дијеловима Кантона Сарајево и другим кантонима у ФБиХ).
- У погледу предложеног релевантног тржишта, Подносилац захтјева сматра да је релевантно тржиште предметног поступка, тржиште veleпродајног физичког приступа мрежној инфраструктури БХ Телекома у области покривеној таквом инфраструктуром. С тим да је релевантно тржиште производа приступ "јавној PTSN мрежи БХ Телекома", а релевантно географско тржиште представља "подручје које покрива БХ Телекомова PTSN мрежна инфраструктура". Такав приједлог Подносилац захтјева образлаже на начин да је и Регулаторна агенција за комуникације БиХ (у даљем тексту: РАК) у свом ставу који је исказан у његовом приједлогу Анализе veleпродајног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури на фиксној локацији и veleпродајног тржишта широкопојасног приступа од 8. децембра 2014. године (приложена уз Захтјев) (у даљем тексту: РАК анализа veleпродајног приступа) навео на стр. 32:

"Када је у питању пасивна физичка инфраструктура, кабловске мреже не могу послужити као замена за PTSN мреже, с обзиром да се дио коаксијалног вода до крајњег корисника не може развезати на исти начин као локална петља код PTSN мрежа. Сигнали према/од крајњим корисницима преко коаксијалних парица се мултиплексирају, те није могуће физичко развезивање појединих коаксијалних парица." Такође, наводи како је

географска димензија овог релевантног тржишта производа одређена подручјем које покрива БХ Телекомова мрежа.

- Како би доказао да БХ Телеком има доминантан положај на релевантном тржишту Подносилац наводи како је БХ Телеком једини учесник на тржишту физичког приступа БХ Телекомовој мрежној инфраструктури, те да његово тржишно учешће на овом релевантном тржишту износи 100%, стога закључује да је БХ Телеком доминантан на релевантном тржишту. Као још један фактор релевантан за оцјену тржишне снаге БХ Телекома у сфери телекомуникација је чињеница да је РАК, прогласио БХ Телеком за оператера са значајном тржишном снагом (СМП) на неколико тржишта, укључујући фиксну и мобилну телефонију и закуп телекомуникационих водова. Исти статус имају и друга два incumbent оператера. Према члану 14. Закона о комуникацијама БиХ:

"Сматра се да оператер телекомуникација има значајну тржишну снагу, ако, било индивидуално или заједно с другима, има положај који је једнак доминацији, односно положај економске моћи, која му у знатној мјери омогућава да ради неовисно о конкурентима, клијентима и крајњим корисницима."

У свом Захтјеву Подносилац даље наводи како дефиниција оператера са значајном тржишном снагом је у БиХ иста као и одговарајућа дефиниција у Европској Унији. У том погледу, Подносилац захтјева истиче како је у својим релевантним смјерницама Европска комисија навела да дефиниција значајне тржишне снаге (СМП) одговара концепту доминантног положаја из члана 102. Уговора о функционисању ЕУ (у даљем тексту: УФЕУ), те да стога имајући у виду да члан 9. Закона представља практично преузету одредбу члана 102. УФЕУ, Подносилац сматра је исти закључак у вези са повезаношћу СМП статуса и доминантног положаја примјењив и у БиХ.

- Како би појаснио злоупотребу доминантног положаја у овом поступку, те предупредио евентуалне будуће приговоре од стране БХ Телекома, Подносилац захтјева наводи како без обзира на чињеницу да секторским прописима још увијек није изричито успостављена поједина обавеза оператера или да нису утврђени детаљи и начин остваривања такве обавезе, као ни евентуална чињеница да нешто није окарактеризовано као повреда релевантних секторских прописа од стране секторског регулатора (у овом случају од стране РАК-а) не значи да не постоји злоупотреба доминантног положаја у смислу члана 10. Закона. Такав став се поткрјењује праксом из пресуде Европског суда правде (у даљем тексту: ЕСП) у предмету Deutsche Telekom (предмет C-280/08, Пресуда ЕСП од 14. октобра 2010. године). У тој одлуци, ЕСП је утврдио да чињеница да се телекомуникациони оператер придржавао секторских прописа из области телекомуникација не значи да не постоји одговорност оператера по основу могуће повреде прописа из области конкуренције, докле год је оператер имао могућност аутономног дјеловања у погледу наведеног прекршаја. То би практично значило уколико би секторски пропис фиксирао цијену одређеног телекомуникационог производа, оператер не би имао могућност аутономног дјеловања и стога не би био у могућности да прекрши прописе о конкуренцији тако што би дјеловао у складу са налогом из секторског прописа. С друге стране, уколико секторски пропис на примјер одређује само максималну цијену али је не

фиксира, оператер има могућност аутономног дјеловања, јер је у могућности да одреди цијену унутар одређеног обима. Из одлуке у предмету Deutsche Telekom такође сlijеди да чињеница да је оператер добио сагласност секторског регулатора у погледу одређеног поступања не значи да исто поступање не може истодобно представљати и прекршај правила из области конкуренције. Конкретно, у предмету Deutsche Telekom њемачки телекомуникациони регулатор дао је своју сагласност на одређене цијене које је утврдио Deutsche Telekom, али је успркос томе установљено да је путем таквих (одобрених) цијена Deutsche Telekom извршио злоупотребу доминантног положаја.

Примијењено на предметни случај и акте БХ Телекома за које Подносилац сматра да представљају злоупотребу доминантног положаја, могућа тврдња да РАК још увијек није усвојио правила којима се одређују одређене обавезе које би биле примјениве на БХ Телеком не значи да је усвајање таквих секторских прописа предуслов за постојање кршења прописа о заштити конкуренције. Ово се посебно односи на правила у вези са физичким приступом мрежној инфраструктури incumbent оператера.

У овом поступку је спорно и право БХ Телекома на управљање телекомуникационим цијевима, без обзира на чињеницу да утврђивање стварних права на одређеној имовини не може бити предмет поступка који се води код Конкуренцијског савјета, Подносилац захтјева истиче да управљање инфраструктуром која је предмет овог поступка БХ Телеком у великом дијелу врши без правног основа.

Наиме, према јавно доступним информацијама, БХ Телеком није уписан као власник ове имовине у одговарајућим регистрима, нити је засновао право служности на овој инфраструктури у своју корист за велики дио инфраструктуре коју ексклузивно користи.

Такође, макар колико је Подносиоцу познато, БХ Телеком нема ни право концесије нити неко друго право кориштења предметне инфраструктуре прибављено у законом прописаној процедури.

Иако ове чињенице немају утицаја на обавезу БХ Телеком да другима омогући приступ предметној инфраструктури коју користи, Подносилац сматра битним истаћи ове околности, а како би Конкуренцијски савјет могао цијенити тежину почињене повреде - не само да БХ Телеком спрјечава конкуренцију онемогућавањем приступа инфраструктури, него то још чини са инфраструктуром коју користи без правног основа.

У сваком случају, све и уколико би БХ Телеком имао заснована нека права на предметној имовини, иста представља есенцијалну инфраструктуру, коју је БХ Телеком као доминантни учесник на тржишту дужан дати на кориштење конкурентима под одговарајућим условима. Наиме, приступ мрежној инфраструктури incumbent оператера је од кључног значаја за пословање алтернативних оператера и учешће на тржиштима пружања услуга крајњим корисницима.

- Без обзира на наведену чињеницу, Подносилац захтјева у свом захтјеву даље наводи како се обратио БХ Телекому са конкретном понудом у вези са изнајмљивањем телекомуникационих цијеви којима управља БХ Телеком, који је понуду одбио без разумног образложења. БХ Телеком конкуренцију на тржишту нарушава тако што одбија да Telemach-у изнајми поједине вишкове капацитета телекомуникационих

цијеви, тиме онемогућавајући Telemach да се ефективно такмичи са БХ Телекомом.

- Подносилац захтјева наводи како је БХ Телеком до инфраструктуре коју данас користи, већим дијелом дошао кориштењем ресурса стечених у периоду до 1992. године, а којима су допринијели сви становници БиХ, у складу са системом управљања који је владао у тадашњој БиХ. Дакле, не ради се о инфраструктури коју је БХ Телеком стекао инвестирајући приходе стечене тржишном борбом са конкурентима.

Како дио слободних капацитета те инфраструктуре није неопходан БХ Телекому за пружање властитих услуга, а градња нове инфраструктуре је комплексна и скупа и за оператере и за ширу друштвену заједницу, Telemach је сматрао логичним да се обрати БХ Телекому за најам предметне инфраструктуре, нудећи притом да се договоре о комерцијалним условима. Telemach сматра да је овакво рјешење у интересу развоја конкуренције, али и у јавном интересу (смањује трошкове и друге практичне проблеме за грађане које изградња нове инфраструктуре подразумијева).

По том питању Telemach се у периоду 2015.-2017. више пута обратио БХ Телекому конкретним захтјевом да му БХ Телеком изнајми поједине телекомуникационе цијеви у Кантону Сарајево, а након тога и у неким другим кантонима, а у које би Telemach положио свој телекомуникациони кабал (приложени уз Захтјев: Telemach-ови захтјеви упућени БХ Телекому 20. марта 2017. године, 19. јануара 2017. године, 3. августа 2015. године, 27. августа 2015. године, 1. септембра 2015. године). Међутим, БХ Телеком је у више наврата дао негативан одговор у погледу овог захтјева, наводећи како нема дефинисану понуду за изнајмљивање телекомуникационих цијеви, те да стога није у могућности да поступи по Telemach-овом захтјеву (приложени уз Захтјев: БХ Телекомови одговори од 28. марта 2017. године, 27. фебруара 2017. године, 26. августа 2015. године, 3. септембра 2015. године, 1. децембра 2015. године).

- У једном од одговора достављених од стране БХ Телекома од 28. марта 2017. године, БХ Телеком инсистира на чињеници да секторски регулатор доминантним оператерима још није одредио услове и правила за давање на кориштење слободних инфраструктурних капацитета. По том питању Подносилац захтјева наводи како, евентуално непостојање детаљних правила по секторској регулативи не искључује обавезе које БХ Телеком има као доминантни учесник на тржишту у смислу прописа о заштити конкуренције. У том погледу, нарочито је релевантна чињеница да се Telemach са предметним захтјевом први пут обратио БХ Телекому још у августу 2015. године, те да секторски регулатор није донио конкретне акте до данашњег дана. Уколико би се оправдање БХ Телеком-а сматрало легитимним, све док им секторски регулатор не одреди услове и правила (што очигледно може трајати више година), доминантни оператери немају обавезу да омогуће приступ својој инфраструктури, што је очигледно противно смислу и циљу прописа из области поштене тржишне конкуренције.

Дакле, БХ Телеком је без било каквог објективног оправдања одбио да Telemach-у омогући приступ слободним капацитетима у својим телекомуникационим цијевима, наводећи само да закуп није могућ из разлога што БХ Телеком нема дефинисану понуду за такву

врсту аранжмана, нити је секторски регулатор дао смјернице за сачињавање такве понуде. Међутим, недостатак дефинисане понуде, као и чекање секторских прописа који ће БХ Телекому прописати детаљне услове за уступање слободних инфраструктурних капацитета, не значи да БХ Телеком може ограничити развој конкуренције на тржишту БиХ и у сваком случају не искључује примјену прописа о заштити конкуренције на предметно дјеловање БХ Телекома.

- Обзиром да Telemach сада већ годинама чека да БХ Телеком омогући провођење закона и приступ неискориштеној инфраструктури, односно да омогући фер и транспарентан приступ одговарајућој инфраструктури, сматра да је омогућио сасвим довољно времена БХ Телекому да обликује објективне и економски оправдане услове и правила за давање на кориштење слободних инфраструктурних капацитета. БХ Телеком вишегодишњим супротним поступањем упорно спрјечава, ограничава и нарушава развој тржишне конкуренције, онемогућавањем приступа есенцијалној инфраструктури својим конкурентима на повезаним тржиштима, односно онемогућава пружање квалитетније и поузданије услуге корисницима и нелегитимно повећава трошкове конкурената (Telemacha).
- Подносилац захтјева у Захтјеву наводи и чињеницу како изградња нове мреже није изводљива алтернатива приступу БХ Телекомовој инфраструктури, из разлога што, изградња нове мрежне инфраструктуре уопштено гледано није економски изводљива, имајући у виду високе трошкове повезане са таквим улагањем, као и неизвјесност у погледу тога да ли би довољан број корисника прешао код алтернативног оператора. С обзиром да постојећи корисници на релевантном подручју већ имају приступ услугама БХ Телекома, алтернативни оператор мора учинити значајна улагања, која БХ Телеком не мора сносити, како би уопште био у стању да им понуди своју услугу (коју они не морају прихватити).
- Додатно, наводи се у захтјеву, у контексту БиХ изградња мреже је повезана са значајним регулаторским препрекама, услед чињенице да је прибављање грађевинских дозвола сложен процес који захтијева значајно вријеме и у којем учествује и сам БХ Телеком, који за издавање дозволе за градњу мреже у већини случајева мора издати сагласност ради евентуалне сметње властитој инфраструктури. Дакле, БХ Телеком има контролу не само над приступом његовој инфраструктури (која представља кључни ресурс за пословање алтернативних оператора), већ и над могућношћу постављања алтернативне инфраструктуре од стране истих тих оператора. Услијед овога, приступ БХ Телекомовој инфраструктури представља једини економски оправдан начин на који алтернативни оператор може доћи до крајњих корисника на релевантном подручју и понудити им своје услуге, односно конкурисати БХ Телекому. Подносилац захтјева наглашава како је, приступ наведеној инфраструктури од кључног значаја за пословање оператора који желе да се такмиче на вертикално повезаном тржишту, односно да пружају малопродајне услуге корисницима телекомуникационих услуга. У овом погледу, Подносилац указује на анализу садржану у РАК анализи veleпродајног приступа, у којој се у релевантном дијелу наводи:

"Изградња властите приступне мреже до крајњих корисника захтијева велика капитална улагања и то већином у облику неповратних трошкова (енгл. sunk cost), што значи да оператор који одлучи да уложи средства неће моћи да надокнади све трошкове уколико касније одлучи или буде присиљен да напусти тржиште. Такође, не може се очекивати да се таква инвестиција оствари [...] у року од једне до три године, зато што је потребно неколико година да се дуплира мрежа какву посједују три incumbent оператора. То се потврђује кроз случај оператора Logosoft који, без обзира на сличну архитектуру и интензивна улагања у нова оптичка влакана и бакрене парице у посљедњих неколико година, и даље дјелује на прилично ограниченом подручју.

Препреке за улазак на тржиште стварају асиметричне услове између оператора који већ дјелују на тржишту и нових оператора. Incumbent оператори су инвестирали у своје мреже и стварали корисничку базу годинама у положају монопола.

Без обзира на ову историјску чињеницу, главне карактеристике приступних мрежа су неповратни трошкови, те економија обима и обухвата због чега их нови оператори тешко могу репликовати. Неповратни трошкови или неповратне инвестиције су трошкови и инвестиције који се не могу вратити након изласка с тржишта. Кабловска канализација и положени каблови се, у принципу, не могу пренијети на друго мјесто, а да се не изгубе трошкови њихове почетне инсталације. Према томе, постоји велики ризик везан за изградњу приступне мреже, поготово ако је то друга паралелна мрежа постојећој мрежи једног од incumbent оператора и зато што је неизвјесно да ће крајњи корисници incumbent оператора прећи на нову мрежу. Изградња властите инфраструктуре до крајњег корисника је исплатива у случају када на одређеном подручју постоји довољан број и густоћа потенцијалних корисника. Осим постојања економије обима и довољне густоће потенцијалних корисника, потребно је да постоји и потражња за осталим телекомуникационим услугама, како би се велика улагања исплатила.

Узимајући у обзир географску заступљеност приступне мрежне инфраструктуре оператора БХ Телекома, Телекома Српске и ХТ Мостара, као и чињеницу да су изграђене током дугог временског периода, закључује се да репликовање приступне мрежне инфраструктуре БХ Телекома, Телекома Српске и ХТ Мостара није економски оправдано.

Како би се смањио ризик улагања у приступну мрежу, неопходно је да нови оператори могу користити, барем дјеломично, пасивни и активни приступ инфраструктури и пратећим средствима incumbent оператора. Чак и ако нови оператор одлучи репликовати приступну мрежу, нпр. полажући оптичке каблове, то би било пуно лакше ако би му био омогућен приступ кабловској канализацији incumbent оператора. Према томе, чак и за операторе који су спремни на велике инвестиције у приступне мреже, изградња кабловске канализације представља значајну препреку за улазак на тржиште.

Поред структурних препрека, постоје и правне препреке за улазак нових оператора на тржиште. Градња властите приступне инфраструктуре је отежана не само због високих и већином неповратних трошкова улагања (постављање канализације, полагање каблова и сл.), већ и због немогућности добијања потребних грађевинских

дозвола за изградњу vlastite приступне мрежне инфраструктуре.

Оператер који жели градити приступне мреже мора добити дозволе за изградњу кабловске канализације, постављање ормара и изградњу објеката за смјештај опреме, у складу са законом о јавном и грађанском праву. Агенција напомиње, да се дозволе за изградњу кабловске канализације теже добивају у појединим дијеловима БиХ. Такође, Агенција наглашава да не постоји закон на нивоу Босне и Херцеговине који уређује ову област, што представља правну препреку за оператере који желе градити мреже на читавој територији БиХ.

У складу са наведеним, постојање препрека за улазак на тржиште, структурних и правних, додатно доприноси јачању тржишне снаге incumbent оператора БХ Телекома, Телекома Српске и ХТ Мостар на њиховим припадајућим географским тржиштима."

У својој анализи РАК се додатно осврнуо на тржишну предност коју incumbent оператери имају у погледу економије обима:

"Економија обима својствена је за производне процесе које карактеришу високи фиксни трошкови, а што је карактеристика електронских комуникационих тржишта. Фиксни трошкови су исти из периода у период, тако да се ширењем обима производње, фиксни трошкови распоређују на већи број јединица производа. У случају електронских комуникација то се односи на ситуацију у којој постоји могућност да оператер већ изграђену инфраструктуру за пружање одређене услуге, без већих додатних трошкова искористи за ширење базе корисника. Дакле, incumbent оператери БХ Телеком, Телеком Српске и ХТ Мостар имају значајну предност над другим оператерима који се налазе на тржишту или желе ући на тржиште са гледишта економије обима, обзиром да могу понудити услуге са знатно нижим трошковима од других оператора који би требали изградити или надоградити постојећу мрежну инфраструктуру. Оператери који би желели ући на тржиште, због високих трошкова пружања услуге, не би били у могућности понудити ниже цијене од incumbent оператора, а тиме би и теже привукли кориснике."

РАК је у својој анализи идентификовао и конкретна могућа нарушавања конкуренције до којих би могло доћи услед одбијања БХ Телекома и друга два incumbent оператора да алтернативним оператерима омогуће приступ својим инфраструктурама:

"Агенција сматра да би [три incumbent оператора] у одсуству регулације могли имати интерес одбити захтјев за преговоре оператерима корисницима велепродајних услуга физичког приступа мрежној инфраструктури (укључујући потпуни и заједнички приступ издвојеној локалној петљи) и битстрим приступа. SMP оператери би као вертикално интегрисани оператери који пружају услуге на повезаним малопродајним тржиштима, такође, имали интерес да ускрате неку од велепродајних услуга релевантних тржишта (приступ издвојеној локалној петљи, мрежној инфраструктури и повезаним средствима, колокацији, bitstream приступ) или да ускрате већ одобрени приступ. У том случају, значајна тржишна снага била би пренесена на повезана малопродајна тржишта, циме би тржишна позиција SMP оператора била додатно ојачана, а конкуренција нарушена.

Агенција сматра да потенцијални конкуренти не би имали довољну преговарачку моћ која би натјерала SMP оператере да пружају релевантне велепродајне услуге под разумним комерцијалним условима, па чак и да уопште нуде ове услуге. Због преношења тржишне снаге, оператери корисници не би могли бити ефективна конкуренција SMP оператерима на релевантним малопродајним тржиштима. Посљедице би се одразиле на крајње кориснике на начин да не би имали могућност избора у погледу цијене, квалитета и асортимана услуга."

У пракси Европске Комисије је у неколико предмета утврђено да је приступ телекомуникационој мрежи incumbent оператора од кључног значаја (енг. essential facility) за пословање алтернативних оператора, нпр. у одлукама којима се санкционисала злоупотреба доминантног положаја у предметима Телекомуникација Полска (Предмет ЦОМП /39.523) и Словак Телеком (Предмет АТ.39523). У наведеним предметима, Европска Комисија је изричито утврдила да и тзв. "конструктивно одбијање сарадње" (понуда сарадње под условима који нису разумни за другу уговорну страну) представља радњу злоупотребе доминантног положаја incumbent оператора. Тако, на примјеру БХ Телекома, који одбија Telemachu омогућити приступ својим телекомуникационим цијевима, забринутости које је РАК исказао у својој анализи материјализовале су се у пракси. Услед овога, интервенција КонкурENCIЈског савјета нужна је како би се очувала и унаприједила ефективна конкуренција на релевантном тржишту. Стога, Подносилац захтјева наводи и како одсуство прописа РАК-а који би налагали БХ Телекому да објави општу понуду у вези са давањем у закуп телекомуникационих цијеви другим оператерима не спречава примјену прописа о конкуренцији.

Међутим, одсуство наведеног прописа РАК-а не значи да је БХ Телеком у погледу свог поступања имун од примјене прописа о конкуренцији, односно да по том основу може ускратити приступ цијевима алтернативним оператерима. Као што је познато, сврха секторских прописа у области електронских комуникација је дјеловање ex ante како би се развила конкуренција на тржиштима на којима не постоји ефективна конкуренција. С друге стране, прописи о конкуренцији на одређено понашање дјелују ex post, тј. када је већ дошло до повреде конкуренције. Ово је изричито потврдио и РАК у својој Анализи велепродајног приступа (стр.37.) гдје наводи:

"За разлику од ex post приступа регулацији којим надлежно тијело за заштиту конкуренције злоупотребу доминантног положаја процјењује примјењујући принципе закона о заштити конкуренције, у електронским комуникацијама Агенција примјењује претходну (ex ante) регулацију и дјелује тамо гдје конкуренција није ефективна, како би се она развила." РАК је препознао могућност да ће три incumbent оператора бити неспремни да омогуће приступ својим инфраструктурама, те је на основу тога РАК закључио да ће потенцијално бити неопходна ex ante регулација с тим у вези. У том погледу, у конкретном предмету је јасно да је наведена спорна пракса примјењивана на тржишту дуги низ година, односно да представља континуирану повреду БХ Телекома. Као што БХ Телекомово одбијање да омогући Telemachu приступ својим телекомуникационим цијевима показује, наведени закључци РАК-а су у потпуности оправдани.

Сходно овоме, чак и у одсуству ex ante регулације, ex post примјена прописа о заштити конкуренције је оправдана, пошто је већ дошло до повреде конкуренције.

- У свом Захтјеву Telemach наводи како одбијање приступа инфраструктури од стране incumbent оператора представља злоупотребу доминантног положаја у пракси ЕУ, те да Европска Комисија, у Смјерницама о телекомуникацијама наводи:

"Поједини incumbent телеком оператори могу доћи у искушење да трећим странама - пружаоцима услуга одбију приступ својој инфраструктури, нарочито у подручјима у којима би услуга у питању представљала конкуренцију услузи коју телеком оператор сам пружа. Овај отпор ће се често манифестовати у одуговлачењу приликом давања приступа, у неспремности да се омогући приступ или у спремности да се приступ омогући само под неповољним условима. Улога је прописа о конкуренцији осигурати да се овим потенцијалним тржишта приступа дозволи развој и да се incumbent оператори спријече у томе да своју контролу искористе на начин да омету развој на тржиштима услуга."

Цитирани документ Европске комисије такође потврђује да, имајући у виду описано подручје покривања БХ Телекомове мреже и практичку немогућност да алтернативни оператори репликују ову мрежу, БХ Телекомова инфраструктура представља кључну инфраструктуру:

"У сектору телекомуникација, концепт "кључне инфраструктуре" биће у многим случајевима релевантан приликом одређивања обавеза доминантних телеком оператора. Израз кључна инфраструктура користи се да се њиме опише инфраструктура која је кључна за приступ купцима и/или омогућавање конкурентима да наставе са својим пословањем, а који не може бити репликован разумно могућим средствима. Привредни субјекат који контролише приступ кључној инфраструктури посједује доминантан положај у смислу члана [102. УФЕУ]. "(Смјернице о телекомуникацијама §68-69)

На становишту да одбијање приступа телекомуникационој мрежи која представља инфраструктуру представља злоупотребу доминантног положаја је и Европска комисија:

"У области превоза, Комисија је у својим одлукама утврдила да фирма контролише кључну инфраструктуру мора под одређеним условима омогућити приступ. Иста начела важе и за сектор телекомуникација. Уколико не би постојале комерцијално изводљиве алтернативе у погледу захтијеваог приступа, онда уколико приступ не би био омогућен, страна која захтијева приступ не би била у могућности обављати дјелатност на тржишту услуга. Стога би одбијање у овом случају ограничило развој нових тржишта, или нових производа на тим тржиштима, противно члану [102](б), или би нарушило развој конкуренције на постојећим тржиштима."

Даље се наводи како је Европска комисија развила сљедећи аналитички оквир како би оцијенила да ли, одбијањем омогућавања приступа кључној инфраструктури, одређени телеком оператор врши злоупотребу доминантног положаја:

- (а) приступ инфраструктури у питању је генерално кључан како би привредни субјекти били у

могућности да се такмиче на релевантном тржишту;

- (б) постоје довољни капацитети да се омогући приступ;
- (с) власник инфраструктуре спрјечава конкуренцију на постојећем или потенцијалном тржишту услуга или производа;
- (д) привредни субјекат који захтијева приступ спреман је платити разумну и недискриминирајућу цијену те је и у другим аспектима спреман прихватити недискриминирајуће услове приступа;
- (е) не постоји објективно оправдање за одбијање приступа.

Према подносиоцу захтјева, свих пет услова које тражи Европска Комисија приликом оцјене је задовољено у предметном случају.

- (под а) Приступ БХ Телекомовим телекомуникационим цијевима је кључан како би алтернативни оператори били у могућности да се такмиче са БХ Телекомом на тржишту фиксне телефоније - Као што је појашњено, услед фактора као што су подручје које покрива БХ Телекомова мрежа, дозволе БХ Телекома, периода пословања БХ Телекома и развоја бренда, различитих услуга и пакета које БХ Телеком нуди корисницима (тзв. quadruple-play услуга), броја корисника који овај оператор већ има, период важења закључених уговора, високих фиксних трошкова изградње алтернативне мреже, те практичне немогућности алтернативних оператора да изграде паралелне мреже, како би дошли до крајњих корисника и били у могућности да се ефикасно такмиче са БХ Телекомом на тржишту фиксне телефоније алтернативним операторима је нужан приступ БХ Телекомовој инфраструктури.

- (под б) БХ Телеком има довољно капацитета да омогући приступ - Према сазнањима Подносиоца захтјева, БХ Телеком има довољно слободног капацитета како би дозволио Telemachu тражени приступ телекомуникационим цијевима. Приликом одбијања Telemach-овог захтјева, чак ни БХ Телеком није навео недостатак капацитета као разлог одбијања - БХ Телеком је захтјев одбио уз образложење да нема општу понуду за ову врсту услуге, нити му је секторски регулатор прописао услове и правила за сачињавање ове понуде.

- (под ц) Одбијањем приступа својој мрежној инфраструктури, БХ Телецом спрјечава конкуренцију на различитим малопродајним телекомуникацијским тржиштима (нпр. фиксне телефоније, приступа Интернету, дистрибуције медијских садржаја) - Као што је детаљно изложено у овом Захтјеву, будући да дјелује као вертикално интегрисани оператор, БХ Телеком има снажан подстицај да другим операторима отежа улазак на малопродајна телекомуникациона тржишта на којима би му могли ефикасно конкурисати. БХ Телекомово поступање у вези са одбијањем приступа својој мрежи стога треба бити разматран у том контексту. Пошто алтернативни оператори не могу под разумним условима репликовати БХ Телекомову мрежу, једини начин на који би се могли ефикасно такмичити са БХ Телекомом је уколико би имали приступ БХ Телекомовој мрежи и одбијањем приступа БХ Телеком нарушава конкуренцију на малопродајном нивоу тржишта.

- (под д) Telemach је спреман платити разумну и недискриминирајућу цијену и у другим погледима је спреман да прихвати недискриминирајуће услове -

Telemach nije tražio da mu BH Telekom pristup svojoj mreži omogući besplatno, već da mu BH Telekom da u najam dio svojih viškova kapaciteta u relevantnom području. Telemach je u svakom slučaju spreman da plati razumnu i nediskriminirajuću cijenu za takav pristup. Međutim, BH Telekom i Telemach nisu ni došli do faze pregovora u kojoj bi pregovarali o uslovima pod kojim bi traženi pristup bio omogućen - BH Telekom je odbio da odobri pristup bez obzira na poslovne uslove, čime jasno pokazuje da odbijanje saradnje nije zasnovano na ekonomski opravdanim razmatranjima, već na uskraćivanju ključnog resursa konkurentima.

- Dodatno, Podnosilac ističe da, čak i ukoliko BH Telekom nema opštu ponudu u kojoj bi bili određeni poslovni uslovi najma njegovih telekomunikacionih cijevi, postoje objektivni kriterijumi na osnovu kojih se može odrediti cijena takvog najma.

Prije svega, takvi kriterijumi sadržani su u PAK analizi veleprodajnog pristupa. Konkretno, PAK je kao gornju granichnu cijenu najma cijevi odredio 14 KM po kilometru dužine i po kvadratnom centimetru poprečnog presjeka kablovske kanalizacije. Isti dokument takođe daje uporedni pregled u pogledu cijena usluge pristupa i zajedничког кориштења кабловске канализације у регији, а што такође може послужити као користан показалац приликом одређивања цијене закупа BH Telekomових цијеви, као што је приказано у табели:

	Услуга приступа и заједничког кориштења кабловске канализације	Мјесечна накнада (ЕУР/метру)
Хрватска	- цијеви великог пречника (63-110 мм)	0,1575
	- цијеви РЕHD 50 (50 мм)	0,1333
	- цијеви малог пречника (20-40 мм)	0,0458
	- микроцијеви (3-16 мм)	0,0258
Србија	- цијеви пречника до 40 мм	0,0900
Црна Гора	- изнајмљивање канала пречника 40 мм	0,0951
	- изнајмљивање канала пречника 20 мм	0,0761
Македонија	- изнајмљивање канала пречника 40 мм	0,0951
	- изнајмљивање канала пречника 32 мм	0,0761
	- изнајмљивање канала пречника 5-10 мм	0,0357

Поред праксе из регије, такође су доступни и подаци о томе на који начин се цијена најма утврђује широм Европе. У том погледу, подносилац је приложио табелу, садржану у експертском мишљењу које је SBR-net Consulting, које је такође приложио уз захтјев, припремио за Подносиоца захтјева као коментар на PAK анализу veleprodajnog pristupa (у даљем тексту: "SBR-net анализа") показује упоредбу цијене коју предлаже PAK са релевантним цијенама у неколико европских земаља.

Подносилац захтјева закључује, како постоје објективни критеријуми на основу којих би се могла одредити цијена приступа BH Telekomовим цијевима чак и без усвајања опште понуде која би се односила на ову врсту услуге BH Телекома.

Даље наводи, како не постоји објективно оправдање за BH Telekomово одбијање приступа. Приликом одбијања Telemach-овог захтјева за приступ BH Telekomовим телекомуникационим цијевима, BH Telekom није пружио никакво објективно оправдање, нити такво оправдање постоји. Као једини разлог одбијања приступа BH Telekom је навео чињеницу да још увијек нема општу понуду за ту врсту услуге. Међутим, као што је објашњено изнад у тексту, непостојање опште понуде за пружање услуге приступа телекомуникационим цијевима ни на који начин не онемогућава примјену прописа о конкуренцији на такво поступање нити BH Telekomу даје имунитет од навода о

злоупотреби доминантног положаја. У складу са ЕУ Смјерницом 2014/61/ЦЕ о мјерама за смањење трошкова постављања електронских комуникацијских мрежа великих брзина од 15. маја 2014. године, како би се смањили трошкови постављања широкопојасних мрежа, што доприноси дигитализацији јавног сектора и посљедишно свим секторима привреде, државе чланице ЕУ су се обавезале осигурати да на њиховој територији сваки мрежни оператер има обавезу удовољити свим разумним захтјевима за приступ његовој физичкој инфраструктури ради постављања елемената електронских комуникационих мрежа великих брзина под правичним и разумним условима. Захтјев је, према овој Директиви, могуће одбити искључиво из објективних и транспарентних разлога.

- Иако Директива не представља директан извор права у БиХ, Подносилац захтјева исту овдје цитира да би пренио стандарде поступања са инфраструктуром који су усвојени на нивоу ЕУ, те како би нагласио да безразложно одбијање приступа инфраструктури (која је притом изграђена средствима свих грађана БиХ) од стране BH Телекома представља озбиљно кршење тржишних стандарда који се у сектору телекомуникација примјењују широм свијета.

Подносилац захтјева је у допуни Захтјева достављеној на тражење Конкуренијског сајета дана 14. септембра 2017. године, број УП-04-26-2-017-3/17, доставио сљедеће информације, у битном:

- У погледу технологије коју користи за пружања својих услуга Telemach користи HFC, FTTx и G-PON мрежне технологије (технологију DVB-C и IPTV за пружање ТВ услуге, IP технологију за интернет и фиксну телефонску услугу), као и сателитску технологију DTH (DVB-S) за пружање самосталне ТВ услуге одређеним корисницима.
- Податке, приказано у достављеној табели, о укупном броју корисника (искључиво корисника Telemacha, а не повезаних друштава), приказано према општинама, и према врсти услуге коју корисници користе. С напоменом да се на cjелокупном подручју сваке од општина у којима пружа услуге, мреже два оператера преклапају у цијелости већ само на одређеним дијеловима. У највећем броју случајева, BH Telekom покрива претежну или cjелокупну територију ових општина, а Telemach покрива дијелове територија наведених општина мрежом коју је у досадашњем току свог пословања изградио или купио, те да је немогуће је на основу јавно доступних података у овом тренутку исказати тачан постотак преклапања за сваку општину. Достављени подаци о CATV корисницима обухватају само кориснике физички спојене на мрежну инфраструктуру Telemacha, а не и кориснике који услуге примају путем сателита и других технологија - DTH, MMDS, Wireless.
- Појашњење како Telemach посједује на дијелу наведеног географског подручја своју властиту мрежну инфраструктуру, али не у обиму упоредивом са BH Telekomом, односно постојећа властита мрежна инфраструктура му не омогућава одговарајуће пружање услуга крајњим корисницима, с обзиром да не покрива cjелокупну територију наведених општина. Telemach има интерес за закуп цијеви ради полагања властите инфраструктуре у исте и пружање основних дјелатности Telemacha, односно пружања услуга ТВ, интернета и фиксне телефоније крајњим корисницима, а из разлога што постоји више категорија корисника које би

ефикасније и боље снабдио услугом када би имао закупљене цијеви БХ Телекома, а такође на овај начин би и проширио круг корисника којима би могао понудити услугу.

- Наиме, на неким локацијама које покрива мрежа БХ Телекома, Telemach уопште нема никакву мрежу, немају је ни трећа лица, а постављање нових цијеви подразумијева неразмјерне трошкове средстава и времена, односно административно је отежано, с обзиром да се дозволе за градњу често чекају годинама, те би корисницима на тим локацијама услугу понудио новом инфраструктуром коју би положио у закупљене цијеви БХ Телекома, према фер и транспарентним тржишним условима.
- Стога, уколико КонкурENCIЈСКИ савјет сматра да је то неопходно за утврђивање чињеница у конкретном случају, Telemach предлаже да се проведе вјештачење на околности економске потребе кориштења предметних цијеви и неисплативости постављања алтернативне мреже на предметним локацијама.
- Такође, за одређен број локација, Подносилац захтјева у овом тренутку користи закупљене вишкове капацитета разних оператера (укључујући БХ Телеком), а значајно би квалитетније и ефикасније наведене кориснике могао снабдијевати услугом путем властите инфраструктуре коју би положио у цијеви које би закупио од БХ Телекома.
- На одређеним локацијама, Telemach закупљује инфраструктуру трећих лица, у складу са важећим ценовницима. Такође, Telemach се бави изнајмљивањем телекомуникационих капацитета трећим оператерима и за то посједује одговарајуће ценовнике. Telemach је на мањем броју локација изнајмљивао цијеви другим оператерима, а цијену наплаћује на ad hoc основи, јер таква сарадња до сада није био значајнијег обима, те није било пословне потребе да се формулише службени ценовник. Када се посматра територија покривена инфраструктуром БХ Телекома, видљиво је да нити један други телеком оператер нема ни приближно тако разгранату мрежу као БХ Телеком, што је и разумљиво, јер је БХ Телеком у посједу мреже која је створана деценијама (у периоду бивше СФРЈ и након тога), док алтернативни оператери на тим локацијама морају да граде властите мреже, уз много техничких, правних и комерцијалних баријера, чиме се алтернативни оператери баве тек 15-20 година и нису ни приближно развили обим мреже да би се могли упоредити са БХ Телекомом. Врло је мали број локација (ако уопште постоје) на којима би Telemach имао потребу за најмом цијеви и могао исти да узме од неког трећег лица, изузев БХ Телекома.
- Подносилац захтјева није оспоравао власништво БХ Телекома над предметном инфраструктуром у поступцима пред надлежним органима, јер за такво нешто није активно легитимизиран - такав поступак евентуално би могао покренути тек претпостављени власник - држава или локална јединица самоуправе или лица чије је власништво БХ Телеком запосјео. Предметна питања нису од пресудне важности за предмет поступка пред КонкурENCIЈСКИМ савјетом, јер Подносилац захтјева од КонкурENCIЈСКОГ савјета не захтијева да се бави утврђивањем власништва над предметном инфраструктуром, јер за то није ни надлежно. Telemach жели од БХ Телекома као посједника и фактичког управљача изнајмити предметну инфраструктуру - као што је наведено у

Захтјева, питање правног основа за кориштење исте евентуално може бити релевантно при оцјени КонкурENCIЈСКОГ савјета у вези тежине предметне повреде конкуренције.

- У свом поднеску Подносилац захтјева упућује и на одредбу члана 9. став (1), тачка (х) Одлуке о дефинисању категорије доминантног положаја ("Службени гласник БиХ", број 18/06, 34/10), терет доказивања у погледу не/постојања могућности најма цијеви доминантног оператера је на самом доминантном оператеру, који по нашим сазнањима није пружио никакве доказе да нема такву могућност.
- "одбијање приступа другим привредним субјектима, уз разумну финансијску накнаду, постројењима, опреми, преносној мрежи или другој инфраструктурној опреми, која је у власништву или се користи од привредног субјекта у доминантном положају, ако други привредни субјекти нису у могућности из правних и других разлога да дјелују на истом тржишту на којем дјелује привредни субјекат који има доминантни положај без могућности да заједнички користе такву опрему односно капацитете, и ако привредни субјекат који има доминантни положај не докаже да је такво заједничко кориштење неизводиво из оперативних, техничких или других разлога или да се од њих не може тражити такво кориштење".
- Такође, Telemach има информацију да постоји слободан капацитет у оквиру наведених цијеви на основу искуства својих запосленика и подизвођача, односно чињенице да је телекомуникациона канализација БХ Телекома грађена у вријеме бивше Југославије по пројектима и методологији која је претпостављала велике слободне капацитете цијеви.
- Примјера ради, у Хрватској и Словенији се инфраструктура incumbent оператера годинама изнајмљује десетинама оператера и тек данас постоје мања загушења на најзначајнијим правцима унутар градова (непостојање техничке могућности за увлачење додатног кабла). Наведена процјена се може релативно лако провјерити пилот пројектом детекције слободног капацитета наведених цијеви, те уколико КонкурENCIЈСКИ савјет сматра да је то нужно за утврђивање чињеница у конкретном случају, Telemach предлаже да се проведе вјештачење слободног капацитета предметних цијеви.
- Подносилац захтјева је у допуни Захтјева достављеној на тражење КонкурENCIЈСКОГ савјета дана 29. септембра 2017. године, број УП-04-26-2-017-5/17, доставио сљедеће информације, у битном:
- Укупан број корисника повезаних друштва Telemacha на подручју које покрива БХ Телеком, приказан према општинама (у достављеној табели), имајући у виду да мрежа повезаног друштва не покрива цјелокупну територију општине, издвојено и видљиво на територији на којој има мрежну инфраструктуру, те према врсти услуге коју корисници користе. Подаци су достављени за повезано друштво КАТВ "ХС" д.о.о. Сарајево, "ХКБ нет" д.о.о. Сарајево, "М&Н" Company д.о.о. Сарајево и "ВНВ CABLE TV" д.о.о. из Лукавца.
- Подносилац захтјева је обавијестио КонкурENCIЈСКИ савјет, да је према службеној веб страници РАК-а, нова сједница Савјета ове Агенције заказана за 3. октобар 2017. године, те да ће на истој бити разматрана Анализа veleпродајног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури, у вези са предметним релевантним тржиштем.

- Додатно, Подносилац захтјева упућује КонкурENCIЈСКИ савјет и да је Политиком сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за период 2017 - 2021. године ("Службени гласник БиХ", бр. 46/17), коју је усвојио Савјет министара БиХ, прецизно као један од приоритета наведено "заједничко кориштење постојеће физичке инфраструктуре":

"Такође, потребно је предузимати мјере у циљу олакшавања и подстицања увођења ЕК мрежа а нарочито ЕК мрежа које омогућавају пружање услуга широкопојасног приступа при брзинама од најмање 30 Mbit/s, промовишући инвестирање од стране свих учесника на тржишту, заједничко кориштење постојеће физичке инфраструктуре и омогућавајући ефикасније постављање нове физичке инфраструктуре како би трошак увођења таквих мрежа био што нижи", те даље: "Кориштење постојеће кабловске канализације, цјевовода, топловода, објеката и друге инфраструктуре која може послужити за сигурно и економично инсталасање ЕК мрежа и уређаја смањити потребу за новим грађевинским радовима. Тиме ће се убрзати улазак нових оператера на тржиште, повећати економичност пословања постојећих оператера, што ће у завршници довести до смањења малопродајних цијена ЕК услуга".

- Из наведеног произлази закључак, према Подносиоцу захтјева, да је секторском регулативом предвиђено заједничко кориштење постојеће физичке инфраструктуре као један од основа развоја овог сектора, с тим да секторски регулатор посебним прописима још није уредио санкције за кршење ове обавезе. Како је истакнуто у Захтјеву, ово наравно не искључује обавезе и санкције које су предвиђене Законом о конкуренцији, а које постоје и проведиве су.
- Сходно свему наведеном, Подносилац захтјева упућује Савјет КонкурENCIЈСКОМ савјету да покрене поступак против БХ Телекома, те да утврди да је БХ Телеком злоупотребио доминантни положај на релевантном тржишту, на начин да је неоправдано одбијајући да омогући Telemach физички приступ својој мрежној инфраструктури (телекомуникационим цијевима у појединим дијеловима Кантона Сарајево и других кантона на територији ФБиХ), злоупотребио свој доминантни положај на тржишту veleprodajног физичког приступа БХ Телекомовој мрежној инфраструктури у области покривеној таквом инфраструктуром, ограничавајући производњу, тржишта или технички развој у смислу члана 10. става(2) тачка б) Закона, и члан 9. став (1) тачка х), као и члана 9. став (1) тачка д) и г) Одлуке о дефинисању категорија доминантног положаја ("Службени гласник БиХ" број 18/06 и 34/10), те да поред евентуалног изрицања новчане казне у смислу члана 48. Закона, наложи БХ Телекому да своје понашање на тржишту усклади са одредбама Закона, те прекине са даљим кршењем истог.

На основу горе наведеног, КонкурENCIЈСКИ савјет је оцијенио да повреде Закона, на које Подносилац захтјева указује, није могуће утврдити без провођења поступка, те је у складу са чланом 32. став (2) Закона, на 11. сједници одржаној дана 11. октобра 2017. године, донио Закључак о покретању поступка, број УП-04-26-2-017-7/17 (у даљем тексту: Закључак), ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачка б) Закона.

КонкурENCIЈСКИ савјет је доставио Закључак Подносиоцу захтјева, актом број УП-04-26-2-017-12/17 дана 12. октобра 2017. године.

КонкурENCIЈСКИ савјет, у складу са чланом 33. став (1) Закона, је доставио Захтјев и Закључак на одговор противној страни у поступку, "БХ Телеком" д.д. Сарајево, Франца Лехара 7., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, актом број УП-04-26-2-017-13/17 дана 12. октобра 2017. године.

Дана 19. октобра 2017. године, запримљена је допуна Подносиоца захтјева број УП-04-26-2-017-14/17, којом је подносилац захтјева извјестио КонкурENCIЈСКИ савјет о припајању привредног субјекта BNB Cable d.o.o. Лукавац.

Дана 30. октобра 2017. године БХ Телеком се обратио КонкурENCIЈСКОМ савјету за одобравање додатног рока, актом број УП-04-26-2-017-15/17, а који му је одобрен од стране КонкурENCIЈСКОГ савјета дана 2. новембра 2017. године, актом број УП-04-26-2-017-16/17.

БХ Телеком је у одобреном року доставило одговор на Захтјев и Закључак КонкурENCIЈСКОМ савјету, у смислу члана 33. став (3) Закона, поднеском број УП-04-26-2-017-17/17 дана 3. новембра 2017. године, у којем у цјелости оспорава Захтјев, те сматра да исти треба одбити као неоснован, и преурањен, те у вези са појединачним наводима Подносиоца захтјева, у битном наводи следеће:

- Обзиром на предмет поднесеног захтјева, чињенице и наводе и истакнуте приједлоге у Захтјеву истиче како је на предметном тржишту од кључног значаја улога регулатора – Регулаторне агенције за комуникације Босне и Херцеговине – РАК, која има прописане надлежности сходно Закону о комуникацијама у члану 36. став (1), те Савјет министара, који има све надлежности према члану 13. Закона о комуникацијама, те чланом 3. тачка 4. став а) и б) истог Закона.
- Даље указује како је Савјет министара Босне и Херцеговине на 102. сједници одржаној дана 23. маја 2017. године донио Одлуку о усвајању Политике сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за период 2017. – 2021. године и акцијског плана за реализацију политике ("Службени гласник БиХ" број 46/17) (даље у тексту: Политика сектора електронских комуникација). Политика сектора електронских комуникација прописује динамику регулисања и изградње електронско-комуникајске (ЕК) инфраструктуре.
- РАК је у досадашњем периоду у два наврата проводио јавне консултације за "Анализу veleprodajног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури на фиксној локацији и veleprodajног тржишта широкопојасног приступа" у складу са Правилном 54/2011. Уважавајући достављене коментаре свих учесника на телекомуникационом тржишту, па и коментаре БХ Телекома, РАК до данас није усвојио Анализу тржишта нити је прогласила БХ Телеком СМП оператером на тржишту 4. – тржиште приступа инфраструктури мреже на нивоу veleprodaje (укључујући заједнички или потпуно развезани приступ на утврђеној локацији) – veleprodajни ниво и на тржишту 5. тржиште широкопојасног приступа (vleprodajни ниво). Дефинисани рок за доношење прописа према Политици сектора електронских комуникација за доношење прописа о условима и поступцима је децембар 2018. године, а носиоци активности су РАК и ресорна министарства у ФБиХ и РС), стога је РАК дописом број

- 02-29-1553-1/17 од 16. јуна 2017. године издао "Налог за доставу података о мрежама" свим мрежним оператерима у Босни и Херцеговини, те је рок за доставу истих сада до 31. децембар 2017. године. Наведене активности су значајне за поступање Конкуренијског савјета у овом поступку, те је нужно уважити динамику прописану Политиком сектора електронских комуникација.
- БХ Телеком наводи како је Захтјев подносиоца преурањен.
Дана 15. новембра 2017. године запримљен је поднесак Подносиоца захтјева у којем даје очитовање о одговору БХ Телекома, под бројем: УП-04-26-2-017-19/17, у којем се у битном наводи следеће:
 - Осим општег навода БХ Телеком ни у чему не оспорава наводе из захтјева, захтјев је поднесен за временски период 2015.-2017.
 - Будуће посебно регулисање ове области би свакако било пожељно, али није од значаја за већ претрпљене негативне ефекте повреде конкуренције и штету коју је Подносилац захтјева већ претрпио услед неоправданог одбијања БХ Телекома да омогући приступ нужној инфраструктури, а на што је БХ Телеком имао обавезу у складу са прописима о заштити конкуренције. Захтјев је поднесен за понашање учесника на тржишту противно прописима о заштити конкуренције, а не за ех ante регулативу из сектора телекомуникација, за коју Савјет није надлежан. Захтјев садржи детаљно разматрање односа прописа и области заштите конкуренције и прописа из области телекомуникација, односно анализу поступка доношења одговарајуће одлуке РАК-а и смисла одредби о заштити тржишне конкуренције.
 - Чињеница да РАК наводно води одређене активности ради провођења Политике сектора телекомуникација, не значи да БХ Телеком може имати оправдање за злоупотребу доминантног положаја не релевантном тржишту, односно кршење прописа о заштити тржишне конкуренције, услед недостатка ех ante регулативе. Подносилац цитира Политику, гдје је прецизно као један од приоритета наведено "заједничко кориштење инфраструктуре". Према томе, Политиком сектора телекомуникација предвиђено је заједничко кориштење постојеће инфраструктуре као једна од основа развоја сектора телекомуникација.
 - БХ Телеком злоупотребује свој доминантни положај на тржишту од 2015. године, те је парадоксално да правдајући се непостојањем посебних прописа у области телекомуникација захтјева од Савјета да му омогући континуисано вршење повреде до децембра 2018. године. Имајући у виду наведено, Подносилац захтјева предлаже Савјету да проведе поступак и одлучи како је предложио у Захтјеву у досадашњем току поступка.
Дана 1. децембра 2017. године запримљене су додатне информације и подаци од стране БХ Телекома, (подаци о броју корисника на подручју БХ Телекома), под бројем: УП-04-26-2-017-23/17, у којем се у битном наводи следеће:
 - Имовинско правна питања у вези са инфраструктуром БХ Телекома нису предмет расправљања овог поступка, те Конкуренијски савјет није надлежан за исто, те да су тврдње подносиоца захтјева паушалне и неосноване, а БХ Телеком ни на који начин својим поступањем није угрозио пословање Telemacha.
 - Подносилац захтјева покушава избјећи примјену секторских прописа, што је незаконито јер се ради о нормама когентне природе, због чега су непримјениве тврдње Подносиоца захтјева да су правила конкуренијског права независна и требају се примјењивати одвојено од секторских прописа.
 - Позивање на праксу из ЕУ није примјениво на предметни случај, а то се потврђује и из дијела пресуде Европског суда у предмету Deutsche Telecom на који се позива Подносилац захтјева, а који гласи: "Чињеница да се телекомуникациони оператер придржавао секторских прописа из области телекомуникација не значи да не постоји одговорност оператера на основу могуће повреде прописа из области конкуренције, докле год је оператер имао могућност аутономног дјеловања у погледу наведеног прекршаја".
 - Нетачни су наводи Подносиоца из тачке 2.4. Захтјева од 29.9.2017. године, "да је секторском регулативом предвиђено заједничко кориштење постојеће инфраструктуре, ... с тим да секторски регулатор није уредио санкције за кршење ове обавезе." Наиме, Политиком сектора електронских комуникација утврђује се одређивање Савјета министара Босне и Херцеговине за динамику и правац развоја тржишта телекомуникација до 2021. године, а Акцијским планом за реализацију, која чини њен саставни дио, утврђују се задужења и рокови за реализацију препознатих одређивања. Тако је тачком 1.1.3. Акцијског плана утврђено задужење РАК-а, Министарства саобраћаја и веза РС, Министарства саобраћаја и комуникација ФБиХ, надлежних ентитетских министарства за градњу и просторно уређење као и надлежних кантоналних министарстава за градњу и просторно уређење, за доношење процедура за издавање одобрења за грађење, остваривање права пута, односно приступ, постављање, кориштење и одржавање ЕК инфраструктуре и повезане опреме, а која чини терет на некретнини на којој је изграђена ЕК инфраструктура и повезана опрема. Као рок за окончавање наведених активности утврђен је децембар 2018. године. Дакле, предметном Политиком нису директно обавезани оператери у контексту цитираног текста Telemacha, тако да санкције за кршење обавеза секторски регулатори нису ни могли избјећи, када те обавезе треба да се пропишу до краја 2018. године.
 - Такође, на основу Препоруке 2014/710/ЕЦ о релевантним тржиштима производа и услуга у сектору електронских комуникација подложним претходној (ех ante) регулацији, утврђена су тржишта која национални регулатори морају анализирати сваке три године, између којих се налази и тржиште 3 (а) велепродајни локални приступ који се пружа на фиксној локацији, и 3 (б) велепродајни средишњи приступ који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште. Ова тржишта укључују између осталог и тржиште које Подносилац захтјева означава релевантним у овом поступку, те сматра битним за нагласити како се у овој правној ствари, супротно начелу економичности, води паралелан поступак, занемарујући у потпуности надлежност у регулацији тржишта електронских комуникација у Босни и Херцеговини.
 - Правилем 54/2011 о анализи тржишта електроничких комуникација РАК је дужан у провођењу поступака одређивања регулаторских обавеза оператерима са значајном тржишном снагом посебно водити рачуна о примјени релевантне препоруке Европске комисије о релевантним тржиштима која подлијежу претходној регулацији. На листи тржишта коју је РАК утврдила (у

- прилогу Правила 54) налази се и одговарајуће тржиште 4 и 5., те у складу са свим релевантним подзаконским актима и Политиком сектора електронских комуникација, ова анализа тек треба да уследи.
- Како су анализа напријед наведених тржишта приступа, као и системско регулаторско уређење приступа ТК инфраструктури јасно предвиђени и планирани на највишем државном нивоу, не само на основу правила РАК-а него и Политике сектора електронских комуникација, јасно је како БХ Телеком, у смислу споменутог случаја Deutsche Telecom, није имао могућност аутономног дјеловања у погледу утврђивања услова и цијена услуга приступа инфраструктури, због чега аргументација Подносиоца захтјева о независности секторских прописа у поступности отпада.
 - Цијенећи напријед наведено, јасно је да прописивање ценовника приступа ТК инфраструктури захтјева обимне и дуготрајне анализе, снимање постојећег стања на терену, прописивање стандарда и методологија, који ће се примјењивати истовремено на све инфраструктурне оператере, утврђивање оператора са значајном тржишном снагом, а тек онда наметање цијена најма инфраструктуре, које морају бити једнаке за све оператере. За управљање оваквим процесом, надлежна је искључиво РАК, у складу о позитивним прописима, стога је упитан основ и законитост ценовника, које подносилац захтјева наводи у тачки 5.1. допуне свог захтјева.
 - БХ Телеком оспорава и све наводе из Захтјева, који се реферишу на нацрт "Анализе veleпродајног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури на фиксној локацији и veleпродајног тржишта широкопојасног приступа" (даље у тексту: Анализа тржишта 4 и 5), јер се ради о акту који никада није службено усвојен и објављен од стране Савјета РАК-а, те се стога сматра необавезујућим. Анализа тржишта 4 и 5 коју Подносилац у већем дијелу свог Захтјева цитира, био је у процедури јавне расправе, којом приликом је БХ Телеком активно учествовао достављањем конструктивних приједлога и сугестија. Дакле, Подносилац захтјева се у свом захтјеву позива на неважећи документ, чиме се ствара погрешан дојам о томе да је РАК заузела коначне ставове о предметном тржишту. Да је РАК заиста утврдила како је текст објављен у свом нацрту основан и коректан, тај документ би био до сада објављен и правно обавезујући, те би се оператерима који би били проглашени доминантним на основу те анализе, већ наметнуле регулаторне обавезе.
 - Подносилац захтјева потпуно погрешно и неосновано, у свом захтјеву унапријед полази од претпоставке да БХ Телеком има доминантни положај, иако је за такву квалификацију нужно провести одговарајућу анализу, и то чини Листу оператора са значајном тржишном снагом, коју је усвојила РАК, иако се у једном цијелом поглављу свог захтјева позива на неоснованост секторских прописа од права конкуренције. Наведено говори о томе колико је Захтјев Telemacha недоследан и несистематичан, јер се дијелови Захтјева заснивају на потпуно различитим премисама, које један другу искључују. На овом мјесту напомиње да је споменута Листа утврђена прије свега безведеног поступка анализе тржишта, у складу са Правилем 54/2011 о анализи тржишта електронских комуникација. Осим тога, наведена листа не кореспондује са тржиштем приступа цијевима и кабловској канализацији, коју
- Подносилац захтјева проблематизује у свом Захтјеву, због чега на овом мјесту упућујемо на обавезу Конкурентијског савјета да у сваком појединачном случају, па тако и у овом предмету, треба одредити релевантна тржишта у складу са Законом о конкуренцији и релевантним подзаконским актима.
- БХ Телеком, инсистира да се у овом предмету тржиште анализује према правилима конкурентијског права, а не на основу сервираних неоснованих претпоставки подносиоца захтјева, посебно узимајући у обзир замјењивост понуде и потражње приликом дефинисања релевантног тржишта.
 - У вези с достављеним подацима о укупном броју корисника, Telemach је нагласио да је доставио само податке о броју корисника Telemacha, који не укључују и кориснике повезаних друштава, као и кориснике који услуге користе путем других технологија. Међутим, у циљу утврђивања тржишног учешћа, ХБ Телеком инсистира да у овом поступку, током упоређивања тражених података о броју корисника, Конкурентијски савјет узме у обзир прије свега власничку повезаност између оператора Telemach који је извршио аквизицију великог броја мањих компанија. У том случају Конкурентијски савјет ће правилном примјеном права, доћи до исправних закључака, ако узмемо у обзир да су тзв. повезана друштва Telemacha заправо исти субјекат под потпуном контролом Telemacha. Наиме, у складу са чланом 2. Закона о конкуренцији, овај закон се примјењује и на привредне субјекте који имају контролу над другим привредним субјектима, те на привредне субјекте под њиховом контролом. Чињеница је да аквизирани оператери Telemacha евентуално задржали своју статутарну самосталност, односно појединачно су евидентирани у судском регистру и имају властита увјерења и дозволе, не може бити довољан аргумент због којег би се у овом поступку посматрали као потпуно одвојени и самостални правни субјекти, игноришући најважнију чињеницу која се огледа у томе да оператер Telemach као већински власник ових оператора, па самим тим и онај ко има управљачку моћ, директно има утицај на њихово понашање на релевантном тржишту. Наиме колико је познато БХ Телекому, у прошлим годинама од стране Telemacha извршена је аквизиција, а потом припајање најмање 14. правних субјеката. За све наведене концентрације обавијештен је и Конкурентијски савјет, који је у неким случајевима донио рјешење којима је допуштена концентрација, а у неким је концентрација дозвољена на основу протекла рока за доношење рјешења. Имајући у виду чињеницу да је податак о корисницима означен као пословна тајна, те да БХ Телеком нема увид у наведене податке, упозорава на чињеницу да би занемаривање укупног броја корисника свих аквизираних повезаних друштава подносиоца Захтјева, представљало грубо кршење материјалних прописа и довело до погрешне примјене Закона о конкуренцији у наведеном контексту.
 - Чињеница да на тржишту широкопојасних услуга у БиХ дјелује 71 имаца Дозволе за обављање дјелатности даваоца услуга приступа интернету (ISP дозвола) и 84 корисника Дозволе за обављање дјелатности оператора јавних електронских комуникационих мрежа, који пружају малопродајне широкопојасне услуге, било путем властите мреже или путем мрежних елемената на veleпродајној основи, битан је показалац изражене конкурентности овог тржишта, узевши у обзир чињеницу да ниједан од наведених пословних субјеката

не би дјеловао на тржишту које му не онемогућава адекватно позиционисање и сталне приходе. Напомиње, како је почетак либерализације тржишта широкопојасних услуга започео 2002. године у тренутку издавања првих дозвола за ISP и мрежне оператере у БиХ, а број издатих дозвола се из године у годину повећава. У БиХ већ више од десет година од либерализације, нови оператери пружају услуге преко кабловске инфраструктуре коју самостално граде без адекватног надзора и контроле од стране надлежних институција. Тачније, у низу случајева кабловска инфраструктура је изграђена без поштовања било каквих грађевинских и ТК стандарда за изградњу исте, а тиме је постигнут циљ да се уз што мање инвестиција у инфраструктуру дође до корисника. Доказ постојања паралелне кабловске инфраструктуре постојећим мрежама incumbent оператора је континуисани пораст броја корисника кабловских оператора већ низ година.

- Када је у питању конкретно Подносилац захтјева, упућује се Конкурenciјски савјет да прије свега испита стање на малопродајном тржишту увидом у укупан број корисника Telemach, те да анализира кретање прихода оператора Telemach у посљедњих неколико година. Уколико се установи да на малопродајном тржишту постоји висока конкурентност и раст броја корисника Подносиоца захтјева, онда је јасно да одговарајуће veleпродајно тржиште није никаква препрека или ограничавање њеног пословања, те да је вођење овог поступка беспредметно. БХ Телеком је табелично приказао кретање добити и прихода Telemach у периоду од 2011.-2016. године. Погледају ли се стварни ефекти на тржишту, јасно је како Telemach на релевантном тржишту фиксне телефоније биљежи константан пораст броја корисника, те паралелно с тим, на основу јавно доступних података, биљежи и раст прихода и добити.
- Тако у оцјени стања тржишта телекомуникација у Босни и Херцеговини из 2015. године (акт РАК-а), евидентно како БХ Телеком биљежи пад броја корисника на услузи фиксне телефоније, те да је број пренесених бројева у децембру 2015. године износио 32.656, од чега учешће Telemach и њему аквизираних друштава преко 63%, што представља пораст броја корисника услуга Telemach.
- На основу наведеног, и без анализе veleпродајног тржишта приступа кабловској канализацији и цијевима, показује како БХ Телеком није злоупотребио доминантни положај, те да БХ Телеком није ограничио производњу, тржиште или технички развој на штету потрошача, у смислу члана 10. става (2) тачка б) Закона. Напротив БХ Телеком сматра да ће и простом анализом података о кретању броја корисника и расту прихода Подносиоца захтјева, бити лако закључити да исти послује потпуно несметано, да се константно и убрзано развија, те да не постоји ни један показалац који би упућивао на нарушавање правила конкурenciјског права, које би угрозило пословање Telemach од стране БХ Телекома. Стога БХ Телеком предлаже Конкурenciјском савјету да оконча поступак, односно донесе Рјешење о непостојању злоупотребе доминантног положаја привредног субјекта БХ Телеком, те одбије Telemach са својим захтјевом као неоснован.
- БХ Телеком је у свом одговору приложио и табелу која показује податке о укупном броју корисника услуга, према општинама.

4. Релевантно тржиште

Релевантно тржиште, у смислу члана 3. Закона, те чл. 4. и 5. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта ("Службени гласник БиХ", бр. 18/06 и 33/10) чини тржиште одређених производа/услуга који су предмет обављања дјелатности на одређеном географском тржишту.

Према одредби члана 4. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта, релевантно тржиште производа обухвата све производе и/или услуге које потрошачи сматрају међусобно замјењивим с обзиром на њихове битне карактеристике, квалитет, намјену, цијену или начин употребе.

Према одредби члана 5. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта, релевантно географско тржиште обухвата целокупну или значајан дио територије Босне и Херцеговине на којој привредни субјекти дјелују у продаји и/или куповини релевантне услуге под једнаким или довољно уједначеним условима и који то тржиште битно разликују од услова конкуренције на сусједним географским тржиштима.

Релевантно тржиште услуга предметног поступка је тржиште veleпродајног физичког приступа мрежној инфраструктури.

Релевантно географско тржиште предметног поступка је географска територија коју покрива БХ Телекова PSTN мрежна инфраструктура, односно поједине општине у Босни Херцеговини које се налазе већинским дијелом у Федерацији Босне и Херцеговине, Брчко Дистрикту и Републици Српској, на територији којих БХ Телеком има властиту мрежну инфраструктуру.

Слиједом наведеног, релевантно тржиште предметног поступка је утврђено као тржиште veleпродајног физичког приступа мрежној инфраструктури, на географској територији коју покрива БХ Телекова PSTN мрежна инфраструктура.

5. Прикупљање података од трећих лица

Како би разјаснио одређене чињенице и доказе изнесене у поступку, а имајући у виду и чињеницу како је Регулаторна агенција за комуникације БиХ, надлежна за ex-ante регулацију на релевантном тржишту, односно на "тржишту veleпродајног физичког приступа мрежној инфраструктури БХ Телекома", Конкурenciјски савјет упутио јој је Захтјев за информацијама број УП-04-26-2-017-20/17 дана 20. новембра 2017. године.

РАК је доставила тражене податке дана 28. новембра 2017. године, поднеском запримљеним под бројем УП-04-26-2-017-22/17.

6. Усмена расправа и даљи ток поступка

У даљем току поступка, будући да се ради о поступку са странкама са супротним интересима, Конкурenciјски савјет је заказао усмену расправу, у складу са чланом 39. Закона, за дан 10. јануара 2018. године (позив достављени Подносиоцу захтјева актом број УП-04-26-2-017-24/17 дана 13. децембра 2017. године и Telemachu актом број УП-04-26-2-017-25/17 дана 13. децембра 2017. године).

На усменој расправи одржаној у просторијама Конкурenciјског савјета (Записник број УП-04-26-2-017-29/17 од 10. јануара 2018. године), испред Подносиоца захтјева присуствовао је пуномоћник адвокат Нихад Сијерчић адвокат, Растко Петаковић и Милан Теофиловић као стручни помагачи, а испред БХ Телекома присуствовали су пуномоћници Вахида Хоџић, Берина Авдић, Нихад Одобашић и Ахмет Ивојевић.

Подносилац захтјева, и Противна страна у поступку су остали при досадашњим исказима, као и дали додатна

појашњења, те расправили о предмету поступка, а на основу доказа који су достављени у поступку.

Подносилац захтјева је у поднесеном захтјеву затражио извођење доказа вјештачењем и то: а) о околностима економске потребе кориштења предметних цијеви и неисплативости постављања алтернативне мреже на предметним локацијама (на тржишту које покрива БХ Телеком), и б) о слободним капацитетима предметних цијеви (цијеви у власништву БХ Телекома).

На усменој расправи Подносилац захтјева је повукао захтјев за извођењем доказа вјештачењем који се односи на околности економске потребе кориштења предметних цијеви и неисплативости постављања алтернативне мреже на предметним локацијама, а захтјев за вјештачењем о слободним капацитетима предметних цијеви цијелокупне инфраструктуре БХ Телекома, у односу на локације које имају бакрену инфраструктуру, и оптичку инфраструктуру, прецизирао у смислу да се смањи број локација на три цијеви и шест шахтова БХ Телекомове инфраструктуре.

БХ Телеком се на усменој расправи изјаснио како се противи свакој врсти предложеног вјештачења.

Конкуренијски савјет је дана 31. јануара 2018. године донио Закључак број УП-04-26-2-017-33/17 којим је одбио захтјев Подносиоца захтјева за вјештачењем.

Дана 31. јануара 2018. године Конкуренијски савјет је упутио Подносиоцу Захтјев за доставом информација број УП-04-26-2-017-32/17, у којем је тражено прецизирање релевантног географског тржишта, на који је Подносилац доставио одговор дана 2. фебруара 2018. године запримљен под бројем: УП-04-26-2-017-36/17, којим је дефинисао релевантно географско тржиште на начин да је набројао општине са инфраструктуром БХ Телекома.

7. Наставак поступка након Пресуде Суда Босне и Херцеговине

Пресудом Суда Босне и Херцеговине, број С1 3 У 028132 18 У од 4. новембра 2019. године, уважена је Тужба привредног субјекта Telemach и поништено Рјешење Конкуренијског савјета, број УП-04-26-2-017-37/17 од 8. фебруара 2018. године те предмет враћен Конкуренијском савјету на поновно рјешавање.

Пресудом је наложено Конкуренијском савјету да у поновном поступку водећи рачуна о основним начелима закона и циљевима које Закон о конкуренцији треба постићи, ефикасно и правилно утврди чињенице и на основу тако утврђеног чињеничног стања донесе правилну и на закону засновану одлуку.

Поступајући по Пресуди, странкама у поступку је иста послата на очитовање, и то дана 11. новембра 2019. године, Подносиоцу захтјева, актом број УП-04-26-2-017-45/17, а БХ Телекому актом број УП-04-26-2-017-46/17.

Дана 13.11.2019. године, Подносилац захтјева је доставио своје очитовање на Пресуду, запримљено под бројем УП-04-26-2-017-47/17, у којем је између осталог, наведено како остаје при свим захтјевима и наводима који су изнесени у досадашњем току поступка.

Дана 21.11.2019. године, очитовање на Пресуду доставио је БХ Телеком запримљено под бројем УП-04-26-2-017-48/17, у којем је изнио свој став о неоснованости захтјева Telemach-а.

8. Утврђено чињенично стање и ојена доказа

Након сагледавања релевантних чињеница и доказа утврђених током поступка, чињеница изнесених на усменој расправи, података и документације релевантних институција, савјесном и детаљном оцјеном сваког доказа посебно и свих доказа заједно, цијенећи правна схватања и

примједбе из Пресуде Суда БиХ, Конкуренијски савјет је утврдио следеће:

Чланом 9. став (1) и (2) Закона прописано је како привредни субјекат има доминантни положај на релевантном тржишту роба или услуга, ако се због своје тржишне снаге може понашати у значајној мјери независно од стварних или могућих конкурената, купаца, потрошача или добављача, такође узимајући у обзир учешће тог привредног субјекта на релевантном тржишту, учешћа на том тржишту које имају његови конкуренти, као и правне препреке за улазак других привредних субјеката на тржиште. Претпоставља се да привредни субјекат има доминантни положај на тржишту роба или услуга ако на релевантном тржишту има учешће веће од 40%.

Чланом 10. став (1) прописано је да је забрањена свака злоупотреба доминантног положаја једног или више привредних субјеката на релевантном тржишту, а чланом 10. став (2) тачка б) прописано је да се злоупотреба доминантног положаја посебно односи на ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача.

Одлуком Конкуренијског савјета о дефинисању категорија доминантног положаја прописано је у члану 9. тачка х) како се за злоупотребу доминантног положаја могу сматрати и одбијање приступа другим привредним субјектима, уз разумну финансијску накнаду, постројењима, опреми, преносној мрежи или другој инфраструктурној опреми, која је у власништву или се користи од привредног субјекта у доминантном положају, ако други привредни субјекти нису у могућности из правних и других разлога да дјелују на истом тржишту на којем дјелује привредни субјекат који има доминантни положај без могућности да заједнички користе такву опрему односно капацитете, и ако привредни субјекат који има доминантни положај не докаже да је такво заједничко кориштење неизводиво из оперативних, техничких или других разлога или да се од њих не може тражити такво кориштење.

У конкретном случају, привредни субјекат Telemach, наводи како постоји злоупотреба доминантног положаја из члана 10. став (2) тачка б) Закона, а која се очитује у онемогућавању привредног субјекта БХ Телеком, veleprodajном физичком приступу својој мрежној инфраструктури, те из члана 9. тачка х) Одлуке о дефинисању категорија доминантног положаја.

Велепродајни физички приступ мрежној инфраструктури БХ Телекома, подразумијевао би изнајмљивање елемената мрежне инфраструктуре и који подразумијева објекте нискоградње, који се састоји од канала, цијеви, шахтова и слично и служи за полагање и одржавање телекомуникационих каблова.

На основу достављених доказа и утврђеног чињеничног стања, као аргументације изнесене током поступка, савјесном и детаљном оцјеном сваког доказа посебно и свих доказа заједно, Конкуренијски савјет је, у поступку по Пресуди Суда БиХ, разматрао наведени предмет и донио одлуку да се Подносилац у свом захтјеву одбије, јер радње (неодобравање приступа) које се стављају на терет привредног субјекту БХ Телеком не представљају злоупотребу доминантног положаја из члана 10. Закона.

Као прво, у овом поступку Конкуренијски савјет је извршио увид у:

- Закон о комуникацијама;
- Одлуку Савјета министара Босне и Херцеговине о усвајању Политике сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за период 2017.-2021. и акцијског плана за реализацију политике;

- Приједлог Анализе veleпродајног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури на фиксној локацији и veleпродајног тржишта широкопојасног приступа, израђен од стране РАК-а;
- Правило РАК-а 54/11;

Закон о комуникацијама је по први пут у Босни и Херцеговини поставио правни оквир за регулацију тржишта електронских комуникација, истим Законом основан је независни орган Регулаторну агенцију за комуникације Босне и Херцеговине, а у члану 3. Закона о комуникацијама као релевантни органи за провођење одредби у области електронских комуникација одређена су Савјет министара Босне и Херцеговине, и Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине.

Савјет министара Босне и Херцеговине даје оквир у облику усвајања Политике овог сектора, а РАК регулише мреже, услуге, утврђује цијене, издаје дозволе, међуповезивање и одређује услове за осигурање заједничких и међународних комуникацијских средстава и остало.

Савјет министара креира Политику, а РАК са својим овластима врши либерализацију и отварање тржишта електронских комуникација, у Босни и Херцеговини, те омогућује конкуренцију са досадашњим државним монополима.

Даље, РАК својим актима, Правилу 54/2011, наводи како Агенција: "утврђује релевантна тржишта која су подложна претходној (ex ante) регулацији, проводи анализу тржишта, које се састоји од: одређивања релевантног тржишта, оцјене ефективности конкуренције на том тржишту и... утврђује постојање оператора са значајном тржишном снагом, те одређује регулаторске обавезе операторима са значајном тржишном снагом ако не постоји ефективна конкуренција на анализираном релевантном тржишту..."

У Анексу Правила 54/2011, наведена су тржишта 4. и 5. као "тржиште приступа инфраструктури мреже на нивоу veleпродаје и тржиште широкопојасног приступа на нивоу veleпродаје".

Дакле, циљна тржишта овог поступ 4. и 5. су дефинисана на начин да су то тржишта која су у цијелости обухватила предмет овог конкретног поступка, и приступ тим тржиштима, те је у складу са важећим Правилу 54/2011 подложно провођењу анализе од стране РАК-а.

Везано за анализу тржишта 4. и 5. РАК је провео поступак анализе veleпродајног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури, те припремила документ "Анализа veleпродајног тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури (укључујући и заједнички и потпуни приступ издвојеној локалној петљи) на фиксној локацији и veleпродајног тржишта широкопојасног приступа (Анализа тржишта 4. и 5.)". Према подацима из РАК-а овај документ још увијек није усвојен, те БХ Телеком (као ни остали оператори) није проглашен за СМП оператора на овом тржишту, чиме би постојала обавеза нуђења своје инфраструктуре.

Како се Подносилац захтјева у Захтјеву позивао на горе наведену Анализу, ставови РАК-а наведени у истој, нису се могли узети у обзир као коначни ставови РАК-а јер документ није усвојен, односно нису могли бити од утицаја при одлучивању у овом поступку.

Даље, према наводима РАК-а (поднесак број УП-04-26-2-017-22/17), "кабловска канализација" (инфраструктура) тренутно, није регулисана, те стога оператори немају обавезу нуђења исте, међутим, уколико постоји обострани интерес, нема никаквих препрека да оператори на комерцијалној основи изнајмљују кабловску канализацију другим операторима уз потписивање међуоператерског уговора, те

стога и цијена које би се плаћала за ову врсту услуге, није регулисана већ би требала бити одређена на комерцијалној основи.

Током 2017. године, ступила је на снагу и нова "Политика сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за период 2017.-2021." усвојена од стране Савјета министара БиХ која има утицај и на акте РАК-а, а који у правилу требају слиједити зацртане циљеве из политике, као и акцијског плана за провођење исте, те пронаћи начин остваривања исте.

У предметној политици у тачки 1.1.3. Акцијског плана за реализацију, у вези с инфраструктуром наводи се како ће надлежна министарства ентитетска и кантонална, у сарадњи са РАК-ом уредити начин доношења процедура за издавање грађевинских дозвола, остварења права пута, односно права на приступ, постављање, кориштење, и одржавање ЕК инфраструктуре, и повезане опреме, а која чини терет на некретнини на којој је изграђена ЕК инфраструктура и повезана опрема, те као рок за реализацију активности одређен је децембар 2018. године. Дакле, предметном Политиком нису обавезани оператори, већ институције за уређење процедура за изградњу нових објеката инфраструктуре ЕК мреже (објекти нискоградње).

Приликом оцјене овог случаја, Конкуренијски савјет је закључио како је дјеловање на овом тржишту ограничено, регулативом органа који су надлежни у складу са Законом о комуникацијама, који је *lex specialis* који регулише ову специфичну материју на специфичан начин, те тражила модус, у којем би могла пронаћи простор за оцјену повреде из чл. 10. Закона о конкуренцији, и то у појединачним случајевима, након што су се догодили као дјеловање *ex post*, а при том пазећи да не улази у релевантности других институција, те поштујући задани правни оквир.

Чињеница је да привредни субјекат БХ Телеком, и ако у власништву државе са 90% и даље послује и у складу са Законом о привредним друштвима ФБиХ, те је и његов легитимни циљ стицање добити, као и сваког другог привредног субјекта.

Питање обавезе изнајмљивања инфраструктуре, по "разумним цијенама", како би омогућило и привредном субјекту Telemach стицање добити кориштењем његове инфраструктуре, те чињеница да БХ Телеком нема интерес за сарадњом овог типа, односно не жели изнајмити кабловску инфраструктуру за потребе Telemacha, те да за исто није дао "разумно образложење", је за Конкуренијски савјет аутономно право привредног субјекта на пословно одлучивање, узимајући у обзир чињеницу како секторски регулатор није наметнуо такву обавезу јавном привредном субјекту БХ Телеком.

Сликовито приказано, када би се Конкуренијски савјет упустио у одлучивање тиме би директно доносио "регулативу" у овом сектору, што би отворило и низ питања, а најбитнија је која би била улога РАК-а у овом окружењу. Улога регулатора (телекомуникација) па и сам циљ његовог постојања, је да "ограничи" тзв. бивше државне монополе у својим правима, како би увео конкуренцију на тржиште, па је у теорији постојање регулатора оправдано, чињеницом нужности да би се остварили "виши циљеви", а да они сами по себи, нпр. наметањем цијена, разним ограничењима, у бити онемогућују субјекте да слободно дјелују. У овом случају изостанка регулативе од стране РАК-а, ни на који начин Конкуренијски савјет не може преузети обавезе ограничавања једног субјекта, ради остваривања циљева другог субјекта.

У овом поступку неоспорно је утврђено како привредни субјекат Telemach, има могућност пословања на исти начин

као и привредни субјекат БХ Телеком, те да не постоје правне нити било које друге препреке за обављање дјелатности изградњом своје властите инфраструктуре, као и интерконекцијом која је регулисана и обавезујућа за телеком оператере.

Овдје се треба узети у обзир чињеница да привредни субјекат Telemach, већ посједује значајну инфраструктуру на географском тржишту које покрива БХ Телеком, путем које обавља своју пословну дјелатност и пружа услуге, фиксне телефоније, интернета и кабловске телевизије.

Тако је према достављеним подацима из списка привредни субјекат Telemach (са повезаним друштвима) има своју инфраструктуру на територији (подаци су тражени само за оне општине које се преклапају са инфраструктуром БХ Телекома) 37 општина, а док БХ Телеком, пружа услуге фиксне телефоније, интернета и кабловске телевизије на територији 76 општина, већим дијелом путем своје инфраструктуре. Чињеница је и да је Telemach у кратком времену свог пословања у Босни и Херцеговини стекао значајну инфраструктуру, као и да не постоји правна нити било каква друга препрека за изградњу нове.

У поступку је такође утврђено и како БХ Телеком нема закључен нити један уговор о изнајмљивању инфраструктуре било којем привредном субјекту, те да не постоји комерцијална понуда за изнајмљивање инфраструктуре за било који привредни субјекат на тржишту.

Посматрајући питање овог поступка, аналогијом са правним оквиром у ЕУ, можемо закључити да су се питања нарушавања конкуренције рјешавала и прије постојања секторских регулатора, те уколико су се иста питања у телекомуникацијском сектору могла ријешити примјеном права конкуренције, произлази закључак да нема сврхе оснивати секторске регулаторе, што свакако није тачно.

Конкурenciјски савјет ипак не оспорава могућност ех пост дјеловања на тржиштима електронских комуникација у складу са Законом о конкуренцији, али у појединачним случајевима, цијенећи сваки за себе, те уколико постоји могућност дјеловања у складу са усвојеном регулативом.

Тако, Подносилац захтјева се у Захтјеву позива на предмет Deutsche Telekom (Case Ц-280/08, Пресуда ЕСП од 14. октобра 2010. године), у којем је Европски суд правде утврдио како чињеница да се телекомуникациони оператер придржавао секторских прописа из области телекомуникација, не значи да не постоји одговорност оператера по основу могуће повреде прописа из области конкуренције, докле год је оператер имао могућност аутономног дјеловања у погледу наводног прекршаја.

Анализом предметног случаја Конкурenciјски савјет је утврдио да у овом поступку, предметни случај из праксе ЕСП није релевантан нити се може повући паралела према поднесеном захтјеву. Наиме, овдје се ради о случају када постоји регулатива од стране регулатора, односно да је могуће, уколико регулатива допушта аутономију дјеловања привредном субјекту, приликом тог аутономног дјеловања може доћи до нарушавања конкуренције и примјене правила заштите конкуренције. У овом конкретном поступку није било акта регулатора, већ се привредни субјекат понаша слободно на слободном нерегулисаном тржишту, а као такав није нарушио правила конкуренције.

Што се тиче опаске Подносиоца захтјева у погледу упитног права власништва БХ Телекома, Конкурenciјски савјет је утврдио како такве чињенице, које је изнио Подносилац ни на који начин не утичу на рјешавање овог поступка, а и чињеница како је и сам подносилац навео да "нису релевантне за одлучивање", те се истима није ни бавио.

Такође у овом поступку није било потребно доказивати могућност БХ Телекома да изнајми инфраструктуру, јер из цијелокупног поступка је утврђено да то није спорно и да БХ Телеком има капацитете, односно евентуално на одређеним мјестима не постоји та могућност, стога је Конкурenciјски савјет у овом конкретном случају става да је потребно одвојити питање техничке могућности од правног питања обавезе изнајмљивања, па се техничким могућностима није бавио.

Као друго, питање које би се могло разматрати у овом поступку је и чињеница постојања доминантног положаја од стране БХ Телекома. Наиме у одређеним општинама инфраструктуру посједује и Telemach и БХ Телеком, и у тим општинама на равноправан начин конкуришу један другом, док је чињеница да у неким општинама инфраструктуру има само БХ Телеком. Међутим Конкурenciјски савјет је оцијенио како је у овом поступку било прво потребно одговорити на правно питање о обавези изнајмљивања, стога, је обзиром да је на ово питање одговорено негативно, прихватио и чињеницу како је подносилац захтјева предложио о дефинисању релевантног тржишта, како у географском смислу, тако и у производном смислу.

Дакле, у односу на све горе наведено, Конкурenciјски савјет даје и одговоре на питања из Пресуде Суда БиХ, допуњује образложење одлучних чињеница, наведена као кључна за рјешавање предметног поступка, а у складу са начелима управног поступка, како слиједи:

Конкурenciјски савјет посебно указује на акта Регулаторне агенције за комуникације БиХ, број 02-29-2864-2/17 од 24.11.2017. године, у којем РАК изричито наводи како кабловска канализација није дефинисана као дио мрежне инфраструктуре која се издваја, те да СМП оператери на тржишту услуга фиксне јавне телефонске мреже (међу којима је БХ Телеком) нису обавезни пружити приступ кабловској канализацији, према постојећој регулативи.

У истом акту је истакнуто како БХ Телеком није проглашен СМП оператером на тржишту физичког приступа мрежној инфраструктури (укључујући заједнички и потпуни приступ издвојеној локалној петљи) на фиксној локацији - тржиште 4 и veleпродајног тржишта широкопојасног приступа - тржиште 5 (Анализа тржишта 4 и 5). РАК у истом акту наводи како је тржиште изнајмљених водова различито од тржишта физичког приступа мрежној инфраструктури (укључујући заједнички и потпуни приступ издвојеној локалној петљи) и veleпродајног тржишта широкопојасног приступа - односно "чињеница да је БХ Телеком проглашен СМП оператером на тржишту изнајмљених водова, не значи да има обавезе пружања приступа мрежној инфраструктури".

Наведени ставови РАК-а од изузетног значаја за правилно рјешавање ове правне ствари, јер Telemach упорно покушава наметнути став о "обавези" да есенцијалну инфраструктуру у свом посједу понуди на кориштење својим конкурентима, иако и сам не аргументује нити есенцијалност инфраструктуре, нити објашњава над којом инфраструктуром сматра да БХ Телеком треба понудити кориштење својим конкурентима.

Како је у претходном тексту већ истакнуто, тржиште физичког приступа мрежној инфраструктури (укључујући заједнички и потпуни приступ издвојеној локалној петљи) на фиксној локацији је регулисано 2009. године у складу са одредбама Правила о приступу издвојеној локалној петљи ("Службени гласник БиХ" број 54/08), чиме је БХ Телеком омогућио приступ и издвајање локалних петљи БХ Телекома, чиме се алтернативним оператерима омогућио приступ до свих наших крајњих корисника. Према наведеном сва

аргументација о доминантном положају над инфраструктуром је беспредметна.

Овдје је врло битно нагласити и како је одредбом члана 36. Закона о конкуренцији, изричито прописано како је терет доказивања на странци која је поднијела Захтјев за покретање поступка.

Дакле, према важећој регулативи БХ Телеком није дужан изнајмљивати, кабловску канализацију својим конкурентима, што је већ претходно образложено, међутим, по питању примјене Закона о конкуренцији, Конкурenciјски савјет је јасно и недвосмислено утврдио како, чињеница што БХ Телеком не изнајмљује своју инфраструктуру директним конкурентима не представља кршење одредбе члана 10. Закона о конкуренцији, тј. злоупотребу доминантног положаја. Уколико би у овом случају Конкурenciјски савјет наложио БХ Телекому да изнајми инфраструктуру у свом власништву, Конкурenciјски савјет сматра да би то било директно улажење у релевантности Регулаторне агенције за комуникације, те оспоравање права на власништво привредном субјекту БХ Телеком. Сликвито приказан и пренесен конкретни случај о обавези изнајмљивања у некој другој дјелатности, нпр. на ланац супермаркета који имају доминантни положај на тржишту, би представљало када би Конкурenciјски савјет наложио супермаркету да изнајми један дио свог објекта свом конкуренту ради обављања исте дјелатности на тржишту како би се "омогућила конкуренција". Дакле, такав случај свакако није могућ, нити у складу са циљевима Закона о конкуренцији, већ том конкуренту преостаје неки други начин допуштених тржишних активности како би ојачао свој положај на тржишту.

Конкурenciјски савјет још једном наглашава како је утврдио да је у конкретном случају правно питање о обавези изнајмљивања, негативно. Разлог томе је чињеница да су анализа тржишта приступа, као и системско регулаторно уређење приступа ТК инфраструктури јасно предвиђени и планирани на највишем државном нивоу, не само на основу правила РАК-а него и Политике сектора електронских комуникација, што јасно указује да БХ Телеком, није имао могућност аутономног дјеловања у погледу утврђивања услова и цијена услуга приступа инфраструктури.

Конкурenciјски савјет је примјенио материјално право из Закона и Одлуке о дефинисању категорија доминантног положаја, гдје је у члану 9. тачка х) истакнуто како злоупотреба доминантног положаја постоји у ситуацијама када "други привредни субјекти нису у могућности из правних и других разлога да дјелују на истом тржишту на којем дјелује привредни субјекат који има доминантни положај, и утврдио да у конкретном случају не постоје правни и други разлози који онемогућавају Telemach да дјелује на истом тржишту.

Telemach погрешно као правне препреке наводи "грађевинску дозволу, сагласности надлежних органа", обзиром да је јасно како услови прописани позитивним прописима у вези са изградњом инфраструктуре не могу представљати препреке у смислу права конкуренције, већ очекивану и оправдану стварноправну, односно законску регулативу.

Конкурenciјски савјет је утврдио одлучне чињенице у погледу понашања БХ Телекома, да исти не онемогућава друге учеснике на тржишту да под једнаким условима дјелују на истом тржишту.

Конкурenciјски савјет је утврдио да Telemach има могућност пословања на исти начин као и БХ Телеком, те да не постоје правне нити било које друге препреке за обављање дјелатности градњом своје властите инфраструктуре, као и

интерконекцијом која је регулисана и обавезујућа за телеком оператере. Овдје се треба узети у обзир чињеница да привредни субјекат Telemach, већ посједује значајну инфраструктуру на географском тржишту које покрива БХ Телеком, путем које обавља своју пословну дјелатност и пружа услуге, фиксне телефоније, интернета и кабловске телевизије.

Конкурenciјски савјет је узео у обзир учешће учесника на тржишту, гдје је јасно да према достављеним подацима Telemach-а (са повезаним друштвима) има своју инфраструктуру на територији БиХ, као и чињеница да је Telemach у кратком времену свог пословања у Босни и Херцеговини стекао значајну инфраструктуру, као и да не постоји правна нити било каква друга препрека за изградњу нове.

На основу наведеног, Конкурenciјски савјет је разматрао и оцијенио све наводе Подносиоца захтјева, те утврдио и да одбијање БХ Телекома приступу мрежној инфраструктури, привредном субјекту Telemach, не представља нити злоупотребу доминантног положаја из члана 10. став (2) тачка б) Закона којим је прописано да је забрањена свака злоупотреба доминантног положаја једног или више привредних субјеката на релевантном тржишту, те да се иста посебно односи на ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача.

Управо, ради слободе тржишне конкуренције, на нерегулисаном тржишту један привредни субјекат, који располаже и управља својом инфраструктуром, те само уколико постоји сагласност воља, односно пословни интерес једна и друга страна могу закључивати уговоре, којима ће изнајмљивати своју инфраструктуру, или на други начин омогућити приступ другим субјектима на тржишту да се користе његовим власништвом.

С аспекта Одлуке Конкурenciјског савјета о дефинисању категорија доминантног положаја у којој је прописано у члану 9. тачка х) како се за злоупотребу доминантног положаја могу сматрати и одбијање приступа другим привредним субјектима, уз разумну финансијску накнаду, постројењима, опреми, преносној мрежи или другој инфраструктурној опреми, која је у власништву или се користи од привредног субјекта у доминантном положају, ако други привредни субјекти нису у могућности из правних и других разлога да дјелују на истом тржишту на којем дјелује привредни субјекат који има доминантни положај без могућности да заједнички користе такву опрему односно капацитете, и ако привредни субјекат који има доминантни положај не докаже да је такво заједничко кориштење неизводиво из оперативних, техничких или других разлога или да се од њих не може тражити такво кориштење.

Ова Одлука поближе појашњава и даје појашњење члана 10. Закона, о појединим могућим случајевима злоупотребе, Конкурenciјски савјет је закључио како није испуњен овај облик злоупотребе описан у Одлуци, обзиром да се исти односи само на случајеве, када не постоји друга могућност на тржишту за пословање, било из правних, било из других разлога.

На основу свега наведеног Конкурenciјски савјет је одлучио као у тачки 1. диспозитива овога Рјешења.

9. Трошкови поступка

Дана 30. јануара 2018. године Пуномоћник Подносиоца захтјева поднеском број УП- 04-26-2-017-31/17 доставио Захтјев за накнаду трошкова поступка у укупном износу од 2.527,20 КМ са укљученим износом ПДВ-а.

Конкурenciјски савјет је приликом одређивања трошкова поступка узео у обзир одредбе Закона о управном

поступку ("Службени гласник БиХ", бр: 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 и 53/16), и то члан 105. став (2) Закона о управном поступку када у поступку учествују двије или више странака са супротним интересима, странка која је изазвала поступак, а на чију је штету поступак окончан, дужна је противној странци надокнадити оправдане трошкове који су тој странци настали учешћем у поступку.

Конкурентски савјет је одбио захтјев пуномоћника подносиоца захтјева за надокнаду трошкова поступка, будући да је наведени поступак привредни субјекат није успио у поступку, те стога нема право на надокнаду трошкова поступка, у смислу Закона о управном поступку.

На основу горе наведеног, Конкурентски савјет је одлучио као у тачки 2. диспозитива овога Рјешења.

10. Административна такса

У складу са чланом 2. тарифни број 107. став (1) тачка ф) и г) Одлуке о висини административних такси у вези са процесним радњама пред Конкурентским савјетом ("Службени гласник БиХ", број 30/06, 18/11 и 75/18) Подносилац захтјева је на ово Рјешење обавезан платити административну таксу у укупном износу од 1.500,00 КМ у корист Буџета институција Босне и Херцеговине.

11. Поука о правном лијеку

Против овога Рјешења није дозвољена жалба.

Незадовољна странка може покренути Управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема, односно објављивања овога Рјешења.

Број УП-04-26-2-017-49/17

23. јануара 2020. године

Сарајево

Предсједница

Мр **Аријана Регода-**

Дражић, с. р.

AGENCIJA ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE

317

На основу члана 8. став 2. тачка h) Закона о статистици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04 и 42/04), Агенција за статистику Босне и Херцеговине објављује

SAOPĆENJE

O PROSJEČNOJ MJESEČNOJ BRUTO PLAĆI ZAPOSLENIH U BOSNI I HERCEGOVINI ZA MART 2020. GODINE

1. Просјечна мјесечна бруто плаћа по запосленом остварена у Босни и Херцеговини за март 2020. године износи 1.466 КМ.

Број 10-43-7-1-331-1-2/20

15. маја 2020. године

Сарајево

Директор

Dr. sc. **Velimir Jukić**, s. r.

На основу члана 8. став 2. тачка h) Закона о статистици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04 и 42/04), Агенција за статистику Босне и Херцеговине објављује

PRIOPĆENJE

O PROSJEČNOJ MJESEČNOJ BRUTO PLAĆI ZAPOSLENIH U BOSNI I HERCEGOVINI ZA OŽUJAK 2020. GODINE

1. Просјечна мјесечна бруто плаћа по запосленом остварена у Босни и Херцеговини за оžујак 2020. године износи 1.466 КМ.

Број 10-43-7-1-331-1-2/20

15. свибња 2020. године

Сарајево

Равнатељ

Dr. sc. **Velimir Jukić**, v. r.

На основу члана 8 став 2 тачка х) Закона о статистици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04 и 42/04), Агенција за статистику Босне и Херцеговине објављује

SAOPŠTEŃJE

O PROSJEČNOJ MJESEČNOJ BRUTO PLAĆI ZAPOSLENIH U BOSNI I HERCEGOVINI ZA MART 2020. GODINE

1. Просјечна мјесечна бруто плата по запосленом остварена у Босни и Херцеговини за март 2020. године износи 1.466 КМ.

Број 10-43-7-1-331-1-2/20

15. маја 2020. године

Сарајево

Директор

Dr. **Velimir Jukić**, с. р.

318

На основу члана 7. став 2. Закона о плаћама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 50/08) и члана 8. став 2. тачка h) Закона о статистици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04 и 42/04), Агенција за статистику Босне и Херцеговине објављује

SAOPĆENJE

O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ NETO PLAĆI ZAPOSLENIH U BOSNI I HERCEGOVINI ZA MART 2020. GODINE

1. Просјечна исплаћена мјесечна нето плаћа по запосленом остварена у Босни и Херцеговини за март 2020. године износи 950 КМ.

Број 10-43-7-1-331-1-2/20

15. маја 2020. године

Сарајево

Директор

Dr. sc. **Velimir Jukić**, s. r.

На основу члана 7. став 2. Закона о плаћама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 50/08) и члана 8. став 2. тачка h) Закона о статистици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04 и 42/04), Агенција за статистику Босне и Херцеговине објављује

PRIOPĆENJE

O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ NETO PLAĆI ZAPOSLENIH U BOSNI I HERCEGOVINI ZA OŽUJAK 2020. GODINE

1. Просјечна исплаћена мјесечна нето плаћа по запосленом остварена у Босни и Херцеговини за оžујак 2020. године износи 950 КМ.

Број 10-43-7-1-331-1-2/20

15. свибња 2020. године

Сарајево

Равнатељ

Dr. sc. **Velimir Jukić**, v. r.

На основу члана 7 став 2 Закона о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 50/08) и члана 8 став 2 тачка х) Закона о статистици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04 и 42/04), Агенција за статистику Босне и Херцеговине објављује

САОПШТЕЊЕ
О ПРОСЈЕЧНОЈ ИСПЛАЋЕНОЈ МЈЕСЕЧНОЈ НЕТО
ПЛАТИ ЗАПОСЛЕНИХ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
ЗА МАРТ 2020. ГОДИНЕ

1. Просјечна исплаћена мјесечна нето плата по залосленом остварена у Босни и Херцеговини за март 2020. године износи 950 КМ.

Број 10-43-7-1-331-1-2/20

15. маја 2020. године

Сарајево

Директор

Др Велимир Јукић, с. р.

С А Д Р Ж А Ј

PREDSTAVNIČKI DOM
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE
BOSNE I HERCEGOVINE

- 310 Odluka o potvrđivanju imenovanja zamjenika ministra sigurnosti u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)
 Odluka o potvrdi imenovanja zamjenika ministra sigurnosti u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)
 Одлука о потврђивању именовања замјеника министра безбједности у Савјету министара Босне и Херцеговине (српски језик)
- 311 Odluka o potvrđivanju imenovanja ministra za ljudska prava i izbjeglice u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)
 Odluka o potvrđivanju imenovanja ministra za ljudska prava i izbjeglice u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)
 Одлука о потврђивању именовања министра за људска права и избјеглице у Савјету министара Босне и Херцеговине (српски језик)

VIJEĆE MINISTARA
BOSNE I HERCEGOVINE

- 312 Odluka o uspostavljanju Grupe za socioekonomski odgovor na pandemiju Covid-19 (bosanski jezik)
 Odluka o uspostavi Grupe za socioekonomski odgovor na pandemiju Covid-19 (hrvatski jezik)
 Одлука о успостављању Групе за социоекономски одговор на пандемију Ковида-19 (српски језик)
- 313 Odluka o odobravanju privremenog otvaranja međunarodnog graničnog prelaza u vazдушном саобраћају за промет путника - Aerodrom Tuzla, radi odlaska državljana Bosne i Hercegovine na rad u kraljevinu Belgiju (bosanski jezik)
 Odluka o odobravanju privremenog otvaranja međunarodnog graničnog prijelaza u zračnom саобраћају за промет путника - Zračna luka Tuzla, radi odlaska državljana Bosne i Hercegovine na rad u Kraljevinu Belgiju (hrvatski jezik)

Одлука о одобравању привременог отварања међународног граничног прелаза у ваздушном саобраћају за промет путника - Ааеродром Тузла, ради одласка држављана Босне и Херцеговине на рад у Краљевину Белгију (српски језик)

MINISTARSTVO FINANSIJA I TREZORA
BOSNE I HERCEGOVINE

- 314 Naredba o izmjenama i dopunama Naredbi o uplatnim računima za administrativne takse (bosanski jezik)
 Naredba o izmjenama i dopunama Naredbi o uplatnim računima za administrativne pristojbe (hrvatski jezik)
 Наредба о измјенама и допунама Наредби о уплатним рачунима за административне таксе (српски језик)

DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA ZA
ELEKTRIČNU ENERGIJU - DERK

- 315 Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije (bosanski jezik)
 Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije (hrvatski jezik)
 Правилник о интегритету и транспарентности велепродајног тржишта електричне енергије (српски језик)

KONKURENCIJSKO VIJEĆE
BOSNE I HERCEGOVINE

- 316 Rješenje broj UP-04-26-2-017-49/17 (bosanski jezik)
 Rješenje broj UP-04-26-2-017-49/17 (hrvatski jezik)
 Рјешење број УП-04-26-2-017-49/17 (српски језик)

AGENCIJA ZA STATISTIKU
BOSNE I HERCEGOVINE

- 317 Saopćenje o prosječnoj mjesečnoj bruto plaći zaposlenih u Bosni i Hercegovini za mart 2020. godine (bosanski jezik)

	Priopćenje o prosječnoj mjesečnoj bruto plaći zaposlenih u Bosni i Hercegovini za ožujak 2020. godine (hrvatski jezik)	65	Priopćenje o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj neto plaći zaposlenih u Bosni i Hercegovini za ožujak 2020. godine (hrvatski jezik)	65
	Саопштење о просјечној мјесечној бруто плати запослених у Босни и Херцеговини за март 2020. године (српски језик)	65	Саопштење о просјечној исплаћеној мјесечној нето плати запослених у Босни и Херцеговини за март 2020. године (српски језик)	65
318	Saopćenje o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj neto plaći zaposlenih u Bosni i Hercegovini za mart 2020. godine (bosanski jezik)	65		

MATO TADIĆ

PRIVREDNO PRAVO

PREMA PROGRAMU
PRAVOSUDNOG ISPITA

(četvrto dopunjeno i izmijenjeno izdanje)

Sarajevo, 2020.

dr. NERMIN HALILAGIĆ

**POSEBNE ISTRAŽNE
RADNJE KAO ODGOVOR NA
ORGANIZOVANI KRIMINAL**

Sarajevo, 2019.

Izdavač: Ovlaštena služba Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Trg BiH 1, Sarajevo - Za izdavača: sekretarka Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Gordana Živković - Priprema i distribucija: JP NIO Službeni list BiH Sarajevo, Džemala Bijedića 39/III - Direktor: Dragan Prusina - Telefoni: Centrala: 722-030 - Direktor: 722-061 - Pretplata: 722-054, faks: 722-071 - Oglasni odjel: 722-049, 722-050, faks: 722-074 - Služba za pravne i opće poslove: 722-051 - Računovodstvo: 722-044 722-046 - Komercijala: 722-042 - Pretplata se utvrđuje polugodišnje, a uplata se vrši UNAPRIJED u korist računa: UNICREDIT BANK d.d. 338-320-22000052-11, VAKUFСКА BANKA d.d. Sarajevo 160-200-00005746-51, HYPO-ALPE-ADRIA-BANK A.D. Banja Luka, filijala Brčko 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK d.d. BiH Sarajevo 161-000-00071700-57 - Štampa: "Unioninvestplastika" d.d. Sarajevo - Za štampariju: Jasmin Muminović - Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se 20 dana od izlaska glasila.

"Službeni glasnik BiH" je upisan u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 731.

Upis u sudski registar kod Kantonalnog suda u Sarajevu, broj UF/I - 2168/97 od 10.07.1997. godine. - Identifikacijski broj 4200226120002. - Porezni broj 01071019. - PDV broj 200226120002. Molimo pretplatnike da obavezno dostave svoj PDV broj radi izdavanja poreske fakture.

Pretplata za I polugodište 2020. za "Službeni glasnik BiH" i "Međunarodne ugovore" 120,00 KM, "Službene novine Federacije BiH" 110,00 KM.

Web izdanje: <http://www.sluzbenilist.ba> - godišnja pretplata 240,00 KM